

**SEZA KUTLAR AKSOY'UN ESERLERİNDEKİ
EĞİTSEL DEĞERLER VE BU DEĞERLERİN
DAVRANIŞA YANSIMA BİÇİMLERİ**

Elif ATALAY

**Yüksek Lisans Tezi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK
2017
(Her Hakkı Saklıdır)**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

SEZA KUTLAR AKSOY'UN ESERLERİNDEKİ EĞİTSEL
DEĞERLER VE BU DEĞERLERİN DAVRANIŞA YANSIMA
BİÇİMLERİ

(Educational Values in the Works of Seza Kutlar Aksoy and the forms of How
These Values Reflect on Behavior)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif ATALAY

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Tacettin ŞİMŞEK

ERZURUM

Haziran, 2017

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd.Doç.Dr. Tacettin ŞİMŞEK'in danışmanlığında, Elif ATALAY tarafından hazırlanan "Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Eğitsel Değerler ve Bu Değerlerin Davranışa Yansıma Biçimleri" başlıklı çalışma 16 / 06 / 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Osman GÜNDÜZ

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Tacettin ŞİMŞEK

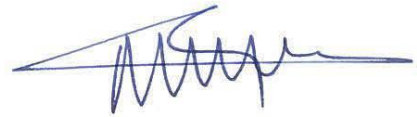
İmza:

Jüri Üyesi : Doç.Dr. M.Abdullah ARSLAN

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

16/06/2017

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “SEZA KUTLAR AKSOY'UN ESERLERİNDEKİ EĞİTSEL DEĞERLER VE BU DEĞERLERİN DAVRANIŞA YANSIMA BİÇİMLERİ” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

16.10.2017

Elif ATALAY

ÖN SÖZ

Dünyada ardı arkası kesilmeyen yenilikler, değişiklikler Türk toplumunu da etkisi altına almıştır. Teknolojinin ilerlemesi, modern dünyaya ayak uydurma çabası, bunlara bağlı olarak kaçınılmaz hâle gelen kültürel değişimler, toplumsal yapının en önemli parçası olan insan faktöründeki değer algısının değişmesine sebebiyet vermiştir. Oysa toplulukları bir araya getiren ve bir arada tutan temel değerler vardır. Bunların herhangi birinde meydana gelen çözülme, toplumsal çözünmeye yol açar.

Değer eğitiminin ailede başlayıp daha sonra aile, okul, öğretmen işbirliğine dayalı olarak çocukluktan erişkinliğe kadar devam etmesi, değerlerin yaşam tarzı hâline getirilmesi gerekir. Değerler eğitimin uyumsuz durmayacağı en önemli derslerden biri Türkçe dersidir. Türkçe dersine paralel olarak yapılan okuma saatlerinde çocuklar faydalı olacağına kanaat getirilmiş eğitsel yönü ağır basan kitaplarla değerler konusunda bilgilendirmelidir. Oysa öğretime baktığımızda müfredatta eksik de olsa yer almasına rağmen okullarda değerler eğitime gereken önem verilmemektedir. Hâlbuki çocuk istenilen şekle sokulmaya tam olarak müsaittir.

Edebiyatın insanlar üzerinde modernleşmenin daha üstünde bir etki bıraktığı gerçeği aşîkârdır. Kitap okumak her yaştan insan için gerekli, her yaşa hitap eden bir etkinliktir. Dolayısı ile bilgi, görgü, duygu gibi birçok şeyin aktarımında önemli olan edebiyat, değer aktarımında da çok büyük rol oynar.

Bu çalışmanın amacı özellikle 6-12 yaş arası çocuklara hitap eden Seza Kutlar Aksoy'un çocuk okurlarına yönelik olarak kaleme aldığı yirmi kurmaca eserlerdeki değerlere ilişkin incelemeler yapmaktır.

Kitapları üzerine yapılan bir bilimsel çalışmayı ilgiyle karşılayan, sorularımı içtenlikle cevaplayan ve bana kaynak desteği sunan çocuk edebiyatı yazarı Sayın Seza Kutlar Aksoy'a teşekkür etmek istiyorum. Bununla birlikte çalışmalarımda bilgi birikimi ve tecrübesi ile bana yol gösterip yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Tacettin Şimşek'e, manevi desteğini her zaman arkamda hissettiğim aileme teşekkür ederim.

Elif ATALAY

Erzurum 2017

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEZA KUTLAR AKSOY'UN ESERLERİNDEKİ EĞİTSEL DEĞERLER VE BU DEĞERLERİN DAVRANIŞA YANSIMA BİÇİMLERİ

Elif ATALAY

2017, 221 sayfa

Bu çalışmada Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanları içerdiği evrensel ve sosyal değerler bakımından incelenmiştir. Araştırmada problem durumu çerçevesinde alt problemlere, varsayımlara, tezin önemine, tezin amacına; konuyla ilgili yapılan bazı araştırmalara yer verilmiş böylelikle çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

“Değerler eğitimi kapsamında Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinin eğitsel değeri nedir?”, “Seza Kutlar Aksoy hangi değerlere ne şekilde yer vermiştir?”, "Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinin çocuğa kazandıracak davranışlar nelerdir?" gibi sorular çevresinde yazarın çocuklar için kaleme aldığı eserler nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi esas alınarak incelenmiştir. Eserlerde yer alan değerler içerik analizi yöntemi ile tespit edildikten sonra tasnif ve tahlile tabi tutulmuştur. Eserlerde yer alan değerlerin değerler eğitimi bakımından önemine ve davranışa yansımaya dikkat çekilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen eserlerde 25 değer farklı olay örgüleri içerisinde ele alındığı belirlenmiştir. Sonuç olarak Aksoy'un eserlerinin sosyal ve evrensel değerlere ilişkin bilincin uyanması ve bu yönde okuyucuda olumlu bir tutumun oluşmasına yönelik zengin örnekler olduğu tespit edilmiştir. Bu amaçla çocuk edebiyatı alanındaki bu eserlerin karakter geliştirici değerlere sahip olduğu düşüncesiyle değerler eğitiminde kullanılmasının isabetli olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Seza Kutlar Aksoy, değerler eğitimi, çocuk romanları, eğitsel iletiler.

ABSTRACT

MASTER THESIS

EDUCATIONAL VALUES IN THE WORKS OF SEZA KUTLAR AKSOY AND THE FORMS OF HOW THESE VALUES REFLECT ON BEHAVIOR

Elif ATALAY

2017, 221

In this study, the children's novels of Seza Kutlar Aksoy were investigated in terms of universal and social values that they contain. In the research; subproblems, assumptions, the importance of the thesis, the aim of the thesis in the context of the problem situation; some research related to the subject were included so the conceptual framework of the study was formed.

Around the questions like " What is the educational value of Seza Kutlar Aksoy's works within the scope of values education?" , " Which values did Seza Kutlar Aksoy include in her works and how did she do it?", " What are the behaviours that Seza Kutlar Aksoy's work gain to the child?", the works that the writer wrote for the children were investigated being based on the document examination from qualitative research approaches. After the values in the works were determined by content analysis method, they were classified and analyzed by the researcher. It was drawn the attention to the importance of values within the works in terms of values education and reflection to the behavior.

In works that were investigated in the the scope of this study, it was identified that 25 values were handled in different plots. As a conclusion, it was determined that Aksoy's works are rich samples for achieving an awareness about social and universal values and developing a positive attitude in the reader in this way. For that purpose, these works in the field of children's literature are thought that it will be right for used in values education with the thought that they develop character values.

Key Words: Seza Kutlar Aksoy, Values Education, Children's Novel, Educational Messages.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TABLOLAR DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem / Problem Durumu	1
1.2. Alt Problemler.....	3
1.3. Tezin Amacı.....	4
1.4. Tezin Önemi.....	4
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Varsayımlar.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Değer Kavramı	6
2.2. Değerlerin Önemi.....	8
2.3. Değerlerin Özellikleri.....	10
2.3.1. Değerlerin sınıflandırılması.....	12
2.3.1.1. Spranger'in değer sınıflandırması.....	13
2.3.1.2. Rokeach'ın değer sınıflandırması	13
2.3.1.3. Schwartz'ın değer sınıflandırması	14
2.3.1.4. Diğer değer sınıflandırmaları.....	16
2.3.2. Değer eğitimi	17
2.3.2.1. Değer eğitiminde okul	19
2.3.2.2. Değer eğitiminde öğretmen	21
2.3.2.3. Türk millî eğitim sisteminde değerler.....	23

2.4. Edebiyat ve Eğitim.....	25
2.4.1. Edebiyatın değer aktarımındaki rolü	29
2.5. Çalışılan Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırma Yöntemi/ Deseni/ Modeli	35
3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları.....	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.4. Veri Analizi	37

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM.....	40
4.1. Seza Kutlar Aksoy'un Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi	40
4.1.1. Seza Kutlar Aksoy'un hayatı, ödülleri, yazma serüveni ve eserleri	40
4.1.1.1. Hayatı.....	40
4.1.1.2. Yazma serüveni	41
4.1.1.3. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk edebiyatı ile ilgili görüşleri.....	43
4.1.1.4. Eserleri.....	46
4.1.1.5. Ödülleri.....	47
4.2. Seza Kutlar Aksoy'un Çocuk Romanlarında Tespit Edilen Değerler ve Bu	
Değerlerin Sınıflandırılması.....	47
4.2.1. Evrensel Değerler	47
4.2.1.1. Adalet.....	48
4.2.1.2. Çalışmak (Çalışkanlık)	51
4.2.1.3. Dayanışma	58
4.2.1.4. Duyarlılık.....	60
4.2.1.5. Paylaşma	67
4.2.1.6. Sağlıklı Yaşam.....	69
4.2.1.7. Sevgi	72
4.2.1.8. Sorumluluk	88
4.2.1.9. Yardımlaşma.....	90
4.2.2. Sosyal değerler.....	93

4.2.2.1. Cesaret	93
4.2.2.2. Dil bilinci	96
4.2.2.3. Kültürel aitlik.....	100
4.2.2.4. Misafirperverlik	103
4.2.2.5. Tarih bilinci ve Atatürk sevgisi	105
4.2.3. Ahlaki değerler	106
4.2.3.1. Dürüstlük	108
4.2.3.2. İyi huylu olmak.....	109
4.2.3.3. Kanaatkârlık.....	111
4.2.3.4. Merhamet.....	113
4.2.4. Bilimsel değerler.....	114
4.2.4.1. Bilimsellik	115
4.2.4.2. Kitap ve okuma sevgisi.....	122
4.2.5. Politik değerler.....	124
4.2.5.1. Demokrasi bilinci	124
4.2.5.2. Kadının toplumdaki yeri.....	126
4.2.6. Estetik değerler	129
4.2.6.1. Estetik	129
4.2.6.2. Hayal Gücü	135
4.2.7. Ekonomik değerler.....	145
4.2.7.1. Değişen değerler	145

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	152
5.1. Sonuçlar	152
5.2. Öneriler	161
KAYNAKLAR	162
EKLER.....	168
EK 1. Seza Kutlar Aksoy’la Röportaj.....	168
EK 2. İncelenen Kitapların Özetleri	173
EK 3. İncelenen Eserlere Ait Görseller	189
ÖZ GEÇMİŞ	210

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1.	Spranger'in Değerler Sınıflaması	13
Tablo 2.2.	Rokeach'ın Değerler Sınıflaması	14
Tablo 2.3.	Schwartz'a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması	15
Tablo 4.1.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Adalet Değeri ve Alt tema	48
Tablo 4.2.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Çalışmak Değeri ve Alt Tema	52
Tablo 4.3.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Dayanışma Değeri ve Alt Tema	59
Tablo 4.4.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Duyarlılık Değeri ve Alt Tema	61
Tablo 4.5.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Paylaşma Değeri ve Alt Tema	68
Tablo 4.6.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Sağlıklı Yaşama Değeri ve Alt Tema	69
Tablo 4.7.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Sevgi Değeri ve Alt Tema	72
Tablo 4.8.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Sorumluluk Değeri ve Alt Tema	89
Tablo 4.9.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Yardımlaşma Değeri ve Alt Tema ...	91
Tablo 4.10.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Cesaret Değeri ve Alt Tema	94
Tablo 4.11.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Dil Bilinci Değeri ve Alt Tema	97
Tablo 4.12.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Kültürel Aitlik Değeri ve Alt Tema	100
Tablo 4.13.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Misafirperverlik Değeri ve Alt Tema	104
Tablo 4.14.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Tarih Bilinci Değeri ve Alt Tema ...	105
Tablo 4.15.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Dürüstlük Değeri ve Alt Tema	108
Tablo 4.16.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki İyi Huylu Olmak Değeri ve Alt Tema	110
Tablo 4.17.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Kanaatkârlık Değeri ve Alt Tema ...	111
Tablo 4.18.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Merhamet Değeri ve Alt Tema	113
Tablo 4.19.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Bilimsellik Değeri ve Alt Tema	115
Tablo 4.20.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Kitap, Okuma Sevgisi Değeri ve Alt Tema	122
Tablo 4.21.	Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Demokrasi Bilinci Değeri ve Alt Tema	125
Tablo 4.22.	Aksoy'un Eserlerinde Kadının Toplumdaki Yeri Değeri ve Alt Tema	127

Tablo 4.23. Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Estetik Değeri ve Alt Tema.....	130
Tablo 4.24. Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Hayal Gucu Değeri ve Alt Tema	137
Tablo 4.25. Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Değişen Değerler ve Alt Tema	145
Tablo 5.1. Değerler ve Yer Aldıkları Kitaplar	158

KISALTMALAR DİZİNİ

AA	: Akıllı Anka
AK	: Aşk Kalır
ALMA	: Astrid Lindgren Anma Ödülü
BB	: Büyülü Bahçe
BG	: Başodanın Gizemi
ÇGYD	: Gençlik ve Çocuk Yayınları Derneği
ÇS	: Çevrimiçinde Şerafettin
DT	: Düşler Tramvayı
GK	: Güneşe Köprü
GS	: Güvercin'in Saati
KPK	: Küçük Prenses ve Kardelen
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
NG	: Nun Gelince
NS	: Nil Soruyor
s.	: Sayfa
ŞKBE	: Şeker Kız ve Büyülü Elma
ŞP	: Şişko Patates
TDK	: Türk Dil Kurumu
TPK	: Tomurcuk ile Pembe Kedi
TPKAP	: Tomurcuk ile Pembe Kedi Altın Peşinde
TSK	: Türkiye Yazarlar Sendikası
UBMH	: Uğurböceğinin Mutluluk Hapları

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda pek çok gelişmeye imkân sağlarken bir taraftan da toplumsal yaşamı tehdit eden sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bireyi, aileyi, toplumu, dünyayı tehdit eden risk ve sorunların çözümünde, toplumsal yaşantının temel yapısını oluşturan millî, manevî, sosyal, ahlaki ve kültürel değerler olan sevgi, yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, adalet, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, duyarlı olma, adil olma, paylaşımcı olma gibi kazanımlar en önemli referanslardır. Günümüzde yaşanan çeşitli toplumsal sorunlar, toplumsal ve insani değerleri zamanla erozyona uğratmıştır.

Toplumu oluşturan bireylere kişilik kazandırmada eğitim etkinlikleri toplumsal ve evrensel değerler kazandırmayı amaçlar. Genç kuşaklara değerler kazandırmada edebî metinlerin etkisi ve katkısı da yadsınamaz. Bu çerçevede Seza Kutlar Aksoy'un eserleri çocuklara değer kazandırma yönüyle zengin bir kaynaktır.

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, problem durumu, yöntemi, kapsamı, sınırlılık ve varsayımları hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. Problem / Problem Durumu

Çocuk; sevgiyi, saygıyı, sorumluluğu, dürüstlüğü, iyiyi, kötüyü ilk sosyal çevresi olan aileden öğrenir. Aileden sonra çocuğun üzerinde içinde yaşadığı toplumun tesiri görülmeye başlar. Çocuk, toplum içinde yaşarken gelenek, görenek, örf ve âdetlerle ilgili değerleri, bilgileri öğrenmeye başlar. Çocuğun aile içinde kazandığı tutum ve davranışların bu noktada toplumla uyumlu olması gerekir. Okulla birlikte ise bütün bu süreçlerde öğrendikleri pekişir, gelişir ve kendi kişiliği oluşur. Ciravoğlu (2000), çocuğun içinde bulunduğu toplumdan birçok yönde etkileneceğini; aldığı eğitim ve bu süreçte okuduğu edebî ürünler vasıtasıyla da toplum içinde yerinin belirleneceğini belirtmiştir. Aynı zamanda çocuğun kişiliğini geliştirmesi için ilk birikimlerinden hayat boyu yararlanacağını açıklamıştır(s.12). Erdal (2000), ise eğitimin

değer kazandırması işleviyle ilgili görüşlerini “Çocuğa toplumsal değerler, insan, aile, birey ve yurttaş olma bilinci, kısacası kültür birikimi eğitim yoluyla kazandırılabilir.” ifadesiyle açıklamıştır(s.17). Bu noktada değerler eğitiminden söz etmek gerekmektedir.

Değerler eğitimi ile ilgili Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanacak etkinliklerin genel kapsamı ve niteliği, 2552 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde kısaca “Öğrencilerden Beklenen Davranışlar” olarak şu şekilde tarif edilmektedir: “Sosyal yaşamı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlâki, insani, sosyal, mânevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimini oluşturmaktadır.” (MEB, 2010).

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen değerler şunlardır: Sevgi, sorumluluk, saygı, hoşgörü-duyarlılık, öz güven, empati, adil olma, cesaret, liderlik nazik olmak, dostluk, yardımlaşma, dayanışma, temizlik, doğruluk, dürüstlük, aile birliğine önem verme, bağımsız ve özgür düşünebilme, iyimserlik, estetik duyguların geliştirilmesi, misafirperverlik, vatanseverlik, iyilik yapmak, çalışkanlık, paylaşımcı olmak, şefkat - merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakârlık (MEB, 2013).

Belirtilen bu değerlerin bireyin farkına varması, yeni değerler üretmesi, doğruluğunu kabul etmesi ve içselleştirerek davranışları ile sergilemesi bir eğitim ve eğitici sorumluluğudur. Bu amaçla eğitim kurumları; bireylerin, toplumun değerlerinin korunması ve değiştirilmesinde en etkili araçlardan biridir (Avcı, 2007, s.33). Millî Eğitim Bakanlığı 2003 yılından itibaren çeşitli çalışmalar yaparak değerler eğitimine öğretim programlarında yer vermiştir. Sosyal kulüp çalışmalarında, okul ders kitaplarında türlü etkinlikler bu alana hizmet eder şekle gelmiştir.

Değerler eğitiminde bilhassa edebî eserlerden faydalanılması olumlu sonuçlar vermektedir. “Duygular, değer yargıları, anlayış tarzı, kişiliğin parçalarıdır. Çocuk kitapları da tüm bunların şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Kitaplar, içerik ve tema aracılığıyla çocuğun öz kavram ve öz saygı gelişimini de destekler.” (Erdal, 2009, s.17). Çocuğun karşısına çıkacak nitelikli edebiyat ürünleri onun karakterinde, kişiliğinde ve hayatında önemli bir rol oynayacaktır.

Seza Kutlar Aksoy çocuk edebiyatı alanında önemli bir isimdir. Bu amaçla yapılacak çalışmada Seza Kutlar Aksoy'un kurmaca eserleri, değer eğitimi ve çocuğun gelişimine katkısı bakımından incelenecektir.

Seza Kutlar Aksoy'un okurlarında hem düşünsel hem de yazınsal bir tat bırakabilen yapıtları ilköğretim çağındaki çocuklar için okula yardımcı ders kitabı niteliğindedir. Bu amaçla araştırmanın konusu "Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde yer verilen değerlere ilişkin unsurlar ve çocuğun gelişimine katkıları " olarak belirlenmiştir.

Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer verilen değerler nelerdir ve bu değerlerin çocuklara aktarımında eserlerin önemi ve katkısı nedir?

1.2. Alt Problemler

1. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi nedir?
2. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında hangi değerler öne çıkmaktadır, Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan değerlerle ilgili nasıl bir sınıflandırma yapılabilir?
3. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan evrensel değerler nelerdir, bu eserlerden değerler eğitimi bağlamında nasıl yararlanılabilir?
4. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan sosyal değerler nelerdir, bu eserlerden değerler eğitimi bağlamında nasıl yararlanılabilir?
5. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan ahlaki değerler nelerdir, bu eserlerden değerler eğitimi bağlamında nasıl yararlanılabilir ?
6. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan bilimsel değerler nelerdir, bu eserlerden değerler eğitimi bağlamında nasıl yararlanılabilir ?
7. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan politik değerler nelerdir, bu eserlerden değerler eğitimi bağlamında nasıl yararlanılabilir?
8. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan estetik değerler nelerdir, bu eserlerden değerler eğitimi bağlamında nasıl yararlanılabilir?
9. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan ekonomik değerler nelerdir, bu eserlerden değerler eğitimi bağlamında nasıl yararlanılabilir?

1.3. Tezin Amacı

Araştırmanın amacı, Seza Kutlar Aksoy'un eserlerindeki temel değerleri tespit etmek ve eserlerin değerler eğitimi bakımından önemine dikkat çekmektir.

Aksoy hem eserlerinde kullandığı dil hem de yansıttığı değerler yönü ile edebiyatımıza farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu çalışma yapılırken temel olarak Aksoy'un eserlerinden yola çıkılarak onun çocuğun dünyasına katmaya çalıştığı değerleri örneklerle açıklama yoluna gidilecektir. Bu örnek kesitler üzerinden değerleri ve değerlerin çocuğa çağrıştırdıklarıyla genel anlamdaki yerleri üzerinde durulacaktır. “Değer” kavramıyla söz konusu olacak sevgi, adalet, merhamet, dürüstlük, yardımseverlik, bilgelik, insanilik, dostluk kavramlarının yazarın kurmaca eserlerindeki karşılığını tespit etmek ve bunun amacını, sunuluş biçimini ve kurduğu ilişkileri nedenleri bağlamında ortaya koymaktır. Disiplinler arası bir yaklaşımla, değer-kitap arasında kurulacak ilişki genişletilecek ve söz konusu bağlamlarla araştırmanın amacı temellendirilmeye; Aksoy'un edebiyatımıza, çocuk eğitimine katkıları, eserlerinden değer eğitiminde yararlanmanın gerekliliği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu konuda önemli çalışmaları olan Avcı (2007), “Değerler, insanları ve olayları değerlendirmede kullanılan ölçütler arasında en üst sırada yer almaktadır. Bu yönüyle onlar ideal ve arzu edilen davranış biçimlerini ifade eden somut koşullar ve nesneleri aşan üst düzey kavramlar ve doğru kararlara varılmasında bireylere yardımcı olan genel ilkeleri içermektedir.”(s.3) ifadeleriyle değerlerin önemine dikkat çekmektedir.

1.4. Tezin Önemi

Eğitimde değerler konusunda bir farkında olma durumu oluşturmak için edebî metinlerden yararlanmak gerektiği açıktır. Bunun gerçekleştirilebileceği en verimli alan da çocukların kişiliklerinin olduğu döneme seslenen edebî ürünlerden yola çıkmaktır. Kitap okunan ya da okutulan çocukların, bu metinlerde öne çıkarılan değerleri fark edeceği ve bu değerleri içselleştirerek yaşamına ekleyeceği düşünülmektedir.

Seza Kutlar Aksoy'un değerlere yer vermesi, eserleri üzerine herhangi bir tez çalışmasının yapılmamış olması, bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Aksoy'un hedef

kitlesi çocuk olan, çocuk duyarlılığı ve gerçekliği ile yazılan hikâyelerini bilim dünyasına tanıtmak, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışmanın kapsamı Seza Kutlar Aksoy'un kitap hâlinde yayımlanmış yirmi eseri ile sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

1. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarının 6-12 yaş arası çocuklara uygun olduğu varsayılmıştır.
2. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan değerlerin öğretim programlarında yer verilen değerlerle uyumlu olduğu varsayılmıştır.
3. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında sosyal ve evrensel değerlerin var olduğu öngörülmüştür.
4. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarında yer alan değerlerin hedef kitleye kazandırılabilmesi ve bu amaçla yöntemler geliştirilebileceği varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Değer Kavramı

Yeni nesillerin evrensel ve toplumsal değerlerden uzak bir yaşam sürmeye başladığına, bunun sonucu olarak birtakım sorunlar ortaya çıktığına ilişkin hoşnutsuzluklar değişik sebeplerle gündeme gelmektedir. Evrensel değerlere, bununla beraber kendi değerlerine de yabancılaşan bir kuşağın oluşumunu önlemek amacıyla hem dünyada hem de ülkemizde özellikle sosyal bilimler alanında çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmaların amacı, çocuklarımıza daha yaşanabilir bir dünya bırakmaktır.

Felsefe, psikoloji ve sosyoloji gibi birçok bilim dalı değer konusu ile ilgilenmiş, değer kavramına ilişkin özgün bakış açıları oluşmuştur. Bu noktada farklı araştırmacılar tarafından geliştirilen değer tanımından söz edilecektir.

“Değer, iktisattan etiğe birçok disiplin tarafından kullanılan geniş bir kavramdır; köken itibarıyla iktisattan etiğe geçmiştir. Sosyal bilimler literatüründe değer konusunda farklı tanım ve yaklaşımlar bulmakla birlikte, değer bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda içselleştirdiği, eylemlerini yönlendirdiği kalıcı yargı ve standart olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal anlamda değerler, toplum tarafından en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen genelleştirilmiş davranış ilkeleridir”(Aydın ve Akyol, 2013, s.2).

Güncel Türkçe Sözlük'te(2016) “değer” sözcüğünün anlamları şöyle sıralanmıştır:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değindiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör.
3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
4. Üstün yararlı nitelikleri olan kimse.

5. Felsefe: Kişinin isteyen gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
6. Matematik: Bir değişkenin veya bilinmeyenin sıra ile anlatımı.
7. Bir ulusun sahip olduğu, sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.

Literatürde de değer kavramıyla ilgili çeşitli tanımlar yer almaktadır. Dilmaç (2002), değeri “hükmü bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç” (s.1) olarak; Aydın ve Akyol (2013), "değer, bir nesneye, varlığa veya faaliyete bilimsel ve toplumsal açıdan tanınan önem ya da üstünlük” (s.4), Ülken (2001), “ortak duyu anlamıyla 'değer' veya 'kıymet' deyince bizim kendisine muhtaç olduğumuz, kendisini aradığımız, bizi tanımlayan bir şey” (s.201) biçiminde tanımlamaktadır.

Fichter'e(1990), göre değerler: “sosyolojik olarak değerler grup veya toplumun, kişilerin, örüntülerin, hedeflerin ve diğer sosyo-kültürel nesnelerin önemi üzerindeki değerlendirmelere dayanan ölçütlere göre” tanımlanmaktadır (s.142).

Özensel (2003), ise değerlerin “toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en önemli ölçütler”(s.220) olduğunu ve değerlerin "özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel bir standart sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlılıklarıyla oluşmuş soyut, güncelleştirilmiş davranış prensipleri olduğunu”(s.225) belirtmiştir.

Akbaş (2008), “değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir” (s.10) diyerek değerlerin hayatın anlamı hakkında bilgi verdiğini ifade etmiştir.

Değerler, bir toplumda adaleti, güveni ve hoşgörüyü sağlarken insanları ortak noktada buluşturur. Yaman, Taflan ve Çolak’ın (2009), ifadeleriyle toplumda bireyleri birbirine bağlayan bunun sonucunda da toplumun devamını sağlayan unsurların başında değerler vardır. Değerler, sosyal yaşamda dayanışma oluşturarak toplumda uyulması gereken ortak davranış kalıplarını belirler (s.220).

Başaran (1992), değerlerin insanın bir sorunu ele alış biçimini yani bir sorun karşısında aldığı durumu kısaca davranışlarını etkilediğini belirtmiştir: "Tutum ve davranışları belirleme, biçimlendirme ve yönlendirmede önemli rol oynarlar. Bireyleri önemli problemlerini ve o kişinin benimsedikleri değerler hakkında güvenilir bilgileri

dikkate almadan anlamak, değerlendirmek ve yorumlamak zordur. Bireylerin, grupların ve çeşitli kültürlerin değerleri hakkında bilgi edinerek onların tutum ve davranışları nı büyük ölçüde önceden kestirebiliriz.” (s.49) diyerek değer kavramının ne kadar önemli bir misyon üstlendiğini farklı bir açıdan açıklamıştır.

“Toplum içinde, çevremizce takdir edilmeyi, vefakârlığı, dostluğu, samimiliği birer değer olarak görürüz. Çünkü bunlardan yoksun olduğumuz zaman, kendimizde bir şeyin eksikliğini duyarız “ (Ülken, 2001, s.202)

Sonuç olarak Dilmaç'ın (2002) da ifade ettiği gibi: “Değer, bir inanç olması bakımından idrak, duygu ve bilgilerimizin terkihi, aynı zamanda bir zihin organizasyonu”(s.2) anlamına gelmektedir. Bilhassa ahlaki davranış mevzusunda değer, kişinin çeşitli insanların niteliklerini isteklerini, niyetlerini ve davranışlarını değerlendirirken müracaat ettiği ölçüttür.

Değer tanımlarına genel olarak bakıldığında zaman değer, arzu edilen şeyler, karşılaşılan olaylarla ilgili insan tutumları; ideal davranış biçimleri, insanların yaşama amaçları hakkındaki inançlarını, davranışlarını yönlendiren ölçütler ya da itici güç kavramları ortaya çıkmaktadır. Ayrıca değer, insan hayatını düzenleyen, yönlendiren ve güdüleyen bir güç olarak da açıklanabilmektedir.

2.2. Değerlerin Önemi

Değer; sıradan, basit bir bilgi konusu değildir; insan kişiliği ve karakterinin en önemli yapıcı unsurlarıdır. İnsan hayatını anlamlı kılmak için, kişiliği güçlendirmek, ahlak ve karakterleri sağlamlaştırmak değerlerin en önemli noktasıdır. İnsani mükemmelliği sağlanmış bireylerden oluşan toplumda toplumsal düzeninin sağlanması da çok daha kolay olacaktır. Bu sebeple değerlerin öneminin de üzerinde durmak gerekmektedir.

Günümüzde bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler yaşanmakla birlikte eğitim de sürekli önemini artırmaktadır. İnsanlar da çocuklarının iyi bir eğitim alması, kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak amacıyla ellerinden geleni yapmaktadırlar. Çünkü insanlar ancak eğitim yoluyla gelişebilmekte yeniliklere ayak uydurabilmektedir. Bu nedenden ötürü çocuğun eğitiminden aileler kadar devlet yani eğitim kurumları sorumludur.

Meydan (2014), eğitimin asıl amacının ne olması gerektiği sorusunun eğitimciler arasında her zaman tartışılan konulardan birisi olduğunu ve yapılan tartışmalarda üç noktanın ön plana çıktığını belirtmiştir. Bunları: “İnsanın zihnini ve düşünme kabiliyetini geliştirmek, duygu ve irade yönünü güçlendirmek ve bedenini eğitmek. İnsanın sağlıklı bir yaşam sürmesi ve kendinden beklenen işleri başarıyla gerçekleştirebilmesi için bedeninin eğitilmesi, akli melekelerin güçlendirilmesi ve ruhunun olumlu değerlerle bezenmesi” olarak açıklamıştır. (s.94) Yapılan tespitlerde eğitimde birey açısından değer eğitiminin gerekliliği özellikle vurgulanmıştır.

Eğitim açısından değerlerin rolü ve önemi yıllar önce tartışılmaya başlanmıştır. Değerler eğitimin içinde, özellikle hazırlanan programlarda sürekli yer almıştır. Akbaba-Altun (2003), bu konuyu ele almış ve tespitlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Eğitimcilerin kendilerine sürekli olarak sormaları gereken en önemli sorular şunlardır: Ben bir eğitimci olarak hangi değerlere sahip olmalıyım, benim işimle ilgili olarak sahip olmam gereken iş etiği ilkeleri neler olmalıdır? gibi sorulardır. Eğitimin amaçlarından birisi de toplumun değer yargılarını bir sonraki nesle aktarmaktır. Bu aktarım, hazırlanan programlar yoluyla açık veya kapalı şekilde gerçekleştirilmektedir. Programların hazırlanmasında ve değerlerin aktarılmasında eğitimciler en önemli rolü oynamaktadırlar. Dolayısıyla hangi değerlerin veya değerler sisteminin ne şekilde aktarılacağı, eğitimcilerin bunu gerçekleştirirken nasıl davranacağı belli etik ilkelere bağlanmalı ve eğitimciler bu etik ilkeleri içselleştirmeli-dirler. Eğitim işi değerlendirmeyi, yargıyı ve seçimi gerektirdiği için belli değerlerin olduğu, olması gerektiği açıktır. Değerlerden arındırılmış, değerleri kapsamayan bir eğitim olmayacağından ,neyin doğru, neyin yanlış, neyin öğretmede öncelikli ve önemli olduğunu, vurgulamada eğitimcilere rehberlik edecek ilkelerin olması gerekmektedir”(s.9-10). Bu ifadelerden değerlerin öğretiminde eğitimcilerin etkilerinin ne kadar büyük olduğu anlaşılmaktadır.

Dönmez ve Cömert (2007), ise “Değerlerin amacı kim olduğumuzu, yaptıklarımızı, niçin yaptığımızı, ne yapmak istediğimizi anlamamıza yardımcı olmaktır. Ancak bu arada değerlerin niçin ortaya konduğunu; doğru kararları

vereabilmek için rehber olduklarını, her zaman doğru yanıtı bulmamızı sağlayacak bir kurallar bütünü olmadıklarını da bilmemiz gerekir.” (s.31) diyerek insan hayatını şekillendiren değerlerin hem amacını hem de önemini vurgulamışlardır.

2.3. Değerlerin Özellikleri

Toplumsal düzeni sağlayan ve bireylerin vicdanına hitap eden değerlerin birçok özelliği bulunmaktadır. Değerlerin tanımlarına ve işlevlerine yönelik yapılan çalışmalarda bu özellikleri de ortaya konmaktadır.

Fichter (1999), dünyanın, yaşamın, insanî ve sosyal yönlerini inceleyen akademik disiplinlerle uğraşan bilim adamlarının ilgilendiği değerlerin; her şeyden önce birtakım özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmiş, konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: "Bu özelliklerden biri değerlerin paylaşılr olmasıdır. Çünkü değerler herhangi bir bireyin yargısına bağlı değildir, kişilerin çoğu, değerler üzerinde uzlaşmıştır. Ayrıca değerler ciddiye alınır, kişiler değerleri ortak refahın korunması ve sosyal gereksinimlerin karşılanması için gerekli görür. Bir başka özellik ise değerlerin coşkularla birlikte bulunmasıdır. Kişiler yüce gördükleri değerler için özveride bulunur, dövüşür, hatta ölür. Son olarak değerler, üzerinde büyük bir çoğunluk uzlaştığı için insan zihninde soyut olarak yer etmiş kavramlardır.” (s.132).

Değerler konusunda araştırmalar yapan Aydın ve Akyol Gürler'den (2013), hareketle değerler aşağıdaki gibi maddeler hâlinde sıralanmıştır:

1. Tarihî birikimlerden oluşan köklü inançlardır.
2. Üzerinde görüş birliğine varılmış kabullerdir.
3. Sosyal hayatı düzenleme rolleri vardır.
4. Karar vermede kullanılan ölçütlerdir.
5. Sosyal kontrol unsurlarıdır.
6. Kültürün devamlılığını sağlarlar.
7. Çevreyle etkileşim sonucunda işlevsellik kazanırlar.
8. Tutumların alt yapısını oluştururlar.
9. Güdöleyici ve özendiricidirler.
10. Bireylerin sosyal rol seçmelerine rehberlik ederler.
11. Dışlanmışlık ve yalnızlık karşısında koruyucudurlar.

12. Farkındalıkların çarpıştığı noktada ortak anlaşma zemini oluştururlar.
13. Kalıtsal değildirler, yaşayarak öğrenilir: dolayısıyla öğrenilebilir ve öğretilabilir olgulardır.
14. Ahlaki olgunluğa ulaştırırlar.
15. Bütünleyici ve birleştiricidirler. Hızlı ve bilinçsiz değişimlerde çatışmaya da yol açabilirler.
16. Dayanışma araçlarıdır.
17. Değerleri yaşayan ve yaşatan insanlardır. Bu yönüyle değerler insanidir.
18. Bireylere amaç ve yön belirlemede etkilidirler.
19. Nitel özelliklere sahiptirler.
20. Değerler birbirleriyle ilişkilidirler.
21. Bireylere ayırt etme, ilke oluşturma, uyum sağlama yetileri kazandırır.
22. Toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemleri sınırlandırır.
23. Kişilere bakış açısı kazandırır.
24. Soyutturlar.
25. Bilişsel yapıdan çok duyuşsal alana hitap ederler.
26. Farklı disiplinlerde (felsefe, sosyoloji, ekonomi, matematik vs.) farklı anlamlar çağrıştırırlar.
27. Dinamiktirler, değişme gösterebilirler (s.7-8).

Değerlerin özellikleri incelendiğinde her birinin az çok aynı şeyleri dile getirdiği görülür. Bu özellikler şu şekilde özetlenebilir:

Değerler insanlara, nasıl davranacakları konusunda kılavuzluk ederler. Hangi davranışların iyi, hangi davranışların kötü olarak değerlendirileceğini gösteren ölçütler sunarlar.

İnsanlar benimsedikleri değerlerin gerekliliğine inanırlar. Bu sebeple değerler güçlü inançlardır. İnsanlar inandıkları değerler uğruna bazen ölümü bile göze alabilirler.

Değerler hiyerarşik bir yapı sergilerler. Bazı değerler toplum tarafından daha çok önemsenir.

Değerler görecelidir; toplumdan topluma değişebildikleri gibi zaman içinde de değişime uğrayabilirler.

Değerler tek bir kişinin görüşünü yansıtmaz, toplumun ortak görüşünü yansıtır. Bu yüzden toplumsal dayanışmanın kurulmasına katkı sağlarlar.

2.3.1. Değerlerin sınıflandırılması

Değerlerin sınıflandırılmasında farklı görüşler mevcut olmakla birlikte; değerler, bazı araştırmacılar tarafından türüne göre hiyerarşik olarak gruplandırılarak tetkik edilmiştir. Yapılan bu çalışmada sınıflandırmalar arasında ön plana çıkıp en çok kabul görenler üzerinde durulmuştur.

“Değerlerin sınıflandırılması bireylerin ve toplumların değer profillerini ortaya koymada yol gösterici olmaktadır. Farklı sınıflamaların yapılması değerler eğitimi ile ilgili çalışmalara alternatifler oluşturması açısından önemlidir” (Aslan,2012, s.1462).

Yaşamımızda davranışlarımızı yönlendiren birçok değer türünden söz edilebilir. İyi-kötü gibi ahlaki, sevap-günah gibi dinî; sağlıklı yaşam gibi biyolojik; bilgi-muhakeme-gerçek gibi bilimsel; doğru-yanlış gibi mantıksal; haz ve acı gibi duygusal; yararlı-zararlı gibi faydacı değerler bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü kaynaklarda değerlerin sınıflandırılması konusunda pek çok farklı görüşe rastlanır.

“Değerlerin kültüre bağlı olduğunu ve toplumdan topluma değiştiğini söyleyen Amerikalı antropolog ve sosyal kuramcı Kluckhohn’un değerleri, belli ölçütlere göre sınıflandığını görmekteyiz.

1. Tür: Olumlu ve olumsuz olma durumuna göre sınıflama.
2. Kapsam: Estetik, kavramsal ve ahlaki olarak sınıflama.
3. Amaç: Değerlerin bir davranış tarzına (durum değerleri), davranış sonucuna (aracı değerler) ve varılan sonuca (amaç değerleri) göre ayrılması.
4. Genelleme: Değerin belli durumlarda ortaya çıkan (rol değerleri) ya da çeşitli durumlarda ortaya çıkan değerler, kültürel değerler (konusal değerler) olmasına göre ayrılması.
5. Yoğunluk: Seçime bağlı değerler ve zorunlu değerler şeklinde sınıflama.
6. Büyüklük: Özel durumla ilgili, bir gruba ait, evrensel şeklinde sınıflama.
7. Örgütlenme: Değerlerin önemine göre sınıflandırılması. Değerler kümeler hâlinde düzenlenirler. Bazı değerler diğerlerinden daha öncelikli olabilirler” (Aydın ve Akyol, 2013, s.9-10).

2.3.1.1. Spranger'in değer sınıflandırması

Alman filozof, pedagog, psikolog Profesör Eduard Spranger, değerlerin sınıflandırılmasıyla ilgili ayrıntılı bir sınıflama yapmıştır. Spranger, kişilerin değer yönelimlerini bireye özgü olan değerlere göre bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dinî değerler olarak altı gruba ayırmıştır. Yapılan bu çalışmada da Spranger'in değer sınıflandırılmasından faydalanılmıştır. "Types of Men kitabının yazarı Spranger, değerleri altı temel gruba ayırmıştır. Bu değer grupları daha sonraki yıllarda Allport ve arkadaşları tarafından bir ölçeğe dönüştürülmüştür" (Akbaş, 2004, s.30-31). Spranger'in değer sınıflandırması aşağıdaki tabloda aktarılmıştır.

Tablo 2.1.

Spranger'in Değerler Sınıflaması

Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir ekonomik değerleri hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal Değer	Başkalarını sevme, yardım bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir, bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.
Dinî Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

2.3.1.2. Rokeach'ın değer sınıflandırması

Rokeach, değerleri amaç ve araç değerler şeklinde ikiye ayırmıştır. "Amaç değerler hayatın temel değerlerini, araç değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek davranış biçimlerini içermektedir." (Akbaş, 2004, s.30) Rokeach'ın değer sınıflandırması aşağıdaki tabloda aktarılmıştır.

Tablo 2.2.

Rokeach'ın Değerler Sınıflaması

Amaç Değerler	Araç Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma
Barış içinde bir dünya	Bağışlayıcılık
Başarılı olma	Cesaret
Bilgelik	Dürüstlük
Dini olgunluk	Entelektüellik
Eşitlik	Geniş görüşlülük
Gerçek dostluk	Hırslılık
Güzellikler dünyası	İtaatkârlık
Heyecan verici bir hayat	Kendini kontrol etme
İç huzur	Kıbarlık
Kendine saygı	Kendine hâkim olma
Mutluluk	Mantıklılık
Gerçek dostluk	Neşelilik
Özgürlük	Sevecenlik
Rahat bir hayat	Sorumluluk sahibi olma
Sosyal kabul	Temizlik
Ulusal güvenlik	Yardımseverlik
Zevk	Yaratıcılık

2.3.1.3. Schwartz'ın değer sınıflandırması

Schwartz, değerleri kültürel ve bireysel değerler olarak iki gruba ayırmıştır. Schwartz'ın (1992,1996) değer kuramı, son otuz sene içerisinde psikoloji araştırmalarında baz alınan önemli bir model olarak sunulmaktadır. Schwartz göre değerler, üç evrensel ihtiyacın bilişsel temsilleri olarak kavramsallaştırılmıştır. Bunlar şu şekilde açıklanmıştır: bireyin biyolojik ihtiyaçları, sosyal etkileşimlerini düzenlemeyle ilgili ihtiyaçları, grup ve toplumsal gereklilikleri yerine getirmeyle ilgili ihtiyaçları. "Her birey ve grup davranışlarını açıklamak, aralarındaki eşgüdümü sağlamak ve bu davranışlarını gerekçelendirmek amacıyla, ilgili ihtiyaçların bilişsel temsilleri olan değerleri kullanır. Schwartz (1996), üç evrensel ihtiyaçtan hareketle, birbirine benzer veya farklı güdüsel altyapıdaki değerleri içeren ve dinamik bir yapı içinde birbirleriyle ilişkili bir süreklilik gösteren on değer tipi kurgulamıştır ” (Akt. Demirutku ve Sümer, 2010, s. 17-25). Schwartz'ın bireysel değer grupları ve listesi aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2.3.

Schwartz'a Göre Bireysel Değerlerin Sınıflandırılması

Açıklama	Değerler	Kaynaklar
Güç: Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerine denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görünümünü koruyabilmek (insanlar tarafından benimsenmek).	Etkileşim Grup
Başarı: Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yöntemi.	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak (zeki olmak).	Etkileşim Grup
Hazcılık: Bireysel zevke, hazza yönelim.	Zevk, hayattan tat almak.	Organizma
Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı.	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.	Organizma
Özyönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık.	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak(kendine saygısı olmak).	Organizma Etkileşim
Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek.	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak (iç uyum).	Grup Organizma
İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme.	Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevî bir hayat, anlamlı bir hayat).	Organizma Etkileşim Grup
Geleneksellik: Kültürel ya da dinî töre ve fıkirlere saygı ve bağlılık.	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak (Dünyevî işlerden el ayak çekmek).	Grup
Uyuma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması.	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.	Etkileşim Grup
Güvenlik: Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği.	Millî güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek(Bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)	Organizma Etkileşim Grup

Not: Organizma: Biyolojik organizma olarak bireylerin evrensel ihtiyaçları;

Etkileşim: Uyumlu bir toplumsal etkileşimin evrensel nitelikteki ön şartları;

Grup: Grupların sorunsuz işlev göstermesi ve varlığını sürdürebilmesi için evrensel gereklikler.

a. Kültürler arası karşılaştırmalarda tutarlı sonuçlar vermediği saptanan değerler parantez içinde belirtilmiştir.

b. İnsanların asıl gruplarının dışındaki insanlarla ilişkiye geçtikleri, gruplar arası karşılıklı bağımlılığı kabul ettikleri ve doğal kaynakların kısıtlı olduğunu farkına vardıkları zaman ortaya çıktığı varsayılır.

2.3.1.4. Diğer değer sınıflandırmaları

Değerler üzerinde farklı sınıflandırmalar yapıldığı görülmektedir. Yukarıdaki sınıflandırmalardan başka konuyla ilgili çalışmalar da mevcuttur. Özellikle Nelson, değerlerin sınıflandırılması hakkında çalışma yapan önemli bir isimdir. Nelson; değerleri bireysel, sosyal ve grup değerleri olarak üçe ayırmıştır. Bireysel değerler, kişisel tercihlerimizle yani yaşam tarzımızla ilişkili değerlerdir. Grup değerleri, belli bir grubun üyeleri - aile, kulüp, dini ya da siyasi bir grup-tarafından paylaşılan değerlerdir. Sosyal değerler ise bireyin mevcut sosyal yapı içerisinde varlığını sürdürmesine yarayan adalet, demokrasi, saygı, farklılık, eşitlik vb. değerlerdir. Nelson'un değerleri yaratan, yaşayan insan ve insan gruplarına ait özellikleri ön plana çıkarmaktadır (Aydın ve Akyol, 2013, s.11).

Ülkemizde de değerler eğitimi ve değer sınıflaması üzerine çalışmalar yapan Güngör (2010), Spranger'den ve ondan ilham alarak 'Study of Values' adlı geniş bir araştırmaya imza atan Allport, Venan ve Lindzey'den (1960) sonra değerleri, estetik, teorik (ilmi), iktisadi, siyasi, sosyal ve dinî olmak üzere altı gruba ayırmanın âdet olduğunu söyleyip kendisi de bu gruba ahlaki değerleri eklemiştir (Akt. Yazıcı, 2014, s.211).

Felsefeci ve toplumbilimci Ülken (1965) ise değerleri içkin, aşkın ve normatif değerler olarak üçe ayırmıştır. "İçkin değerler; kavramlar, duygular ve eşya ile münasebetten doğan, bilinçle çevrelenen; bilmenin hâkim olduğu değerlerdir. Aşkın değerler, kişiler arası ilişkilerden meydana gelen değerlerdir; bilgiden çok inanma üzerine kuruludurlar. Normatif değerler ise kişiler arası ilişkilerden doğan sözler, şeyler ve eylemlerin birbirleriyle değişiminden doğan değerlerdir" (Akt.Aydın ve Akyol, 2013, s.14).

Dilmaç (2002), İnsanî Değerler Programı'nın (İDE), bir çocuktaki en iyi tarafı ortaya çıkarmayı ve onun kişiliğini bütünüyle geliştirerek insani yönünü bütünüyle geliştirmeyi amaçladığını belirtir. İDE Programı beş evrensel değerden söz eder. Bunlar sevgi, hakikat, iç huzur, doğru davranış ve şiddetten kaçınmadır (s.7-8).

2.3.2. Değer eğitimi

İnsan için hangi davranışın doğru, hangi davranışın yanlış olduğu ya da insanın yaşamındaki davranışları hangi değerlere göre yönlendireceği değer eğitimi kapsamı içinde ele alınan konulardır. İnsanlara evrensel, sosyal ve ahlaki değerler rastgele yöntemlerle benimsetilemez. Eğer değerler belli bir program ve plana dayanmayan uygulamalarla verilmeye çalışılırsa istenilen sonuçlara ulaşılamaz. Sonuçta da istenmeyen durumlar ortaya çıkar. Bu nedenle değerler eğitimi toplumsal düzenin sağlanmasında önemlidir. Bu konuda Demircioğlu vd.nin (2015) görüşleri şöyledir:

“Değer eğitimi, içinde yaşanılan toplumun kabul ettiği değerleri aktarma, içselleştirme ve benimsetme sürecidir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri bilgi, beceri ve tutum olmak üzere üç temel alanda öğrencilere sağladığı kazanımlarla onları gerek yaşam ve gerekse akademik hayata hazırlamalıdır. Bu üçlü saç ayağı içinde değer eğitimi tutumunun da içinde olduğu duyuşsal öğrenme alanı içine girmektedir”(s.3).

Değerler konusunda aile, okul ve diğer bütün toplumsal kurumlar üzerlerine düşen görevleri önemsemelidir. Kenan (2009) “artık yeni nesli ahlaki eğitimden yoksun bırakarak mekanik bir anlayışla sadece bilişsel yönden eğitmenin, toplum için yeni bir tehdit unsuru üretmek anlamına geldiğini kavrayan modern eğitim, 'çevre,' 'öteki' ve sağlıklı bir gelecek kavramlarını da içerecek şekilde daha kuşatıcı ve sorumluluk duygusunu daha da geliştirici bir insani eğitim modeline geçişi sağlama göreviyle karşı karşıya” (s.277) olduğunu belirtmiştir.

Kaya (2013), değer kavramı ve değerlerin davranışa dönüştürülmesi sürecinde değerler eğitimi ile ilgili tespitlerini şu şekilde açıklamıştır:

“Günümüzde de değer kavramı spordan siyasete kadar birçok alanda kullanılmaktadır. Eğitim alanında bu kavram değerler eğitimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu geleneğimizde cömertlik, yardımseverlik, hilm, şefkat, merhamet gibi erdemlerin eğitimlerini içeren bir terkinin adıdır. Değerlerin zayıfladığının farkına varılmasının bir sonucu olarak değerler eğitimi her geçen gün önemini arttıran bir konu olmaktadır. Geçmişte değerler muhatap hiç farkına varmadan muhatapın gündelik yaşantısı içinde bireye kazandırılan davranış biçimleridir. Ancak günümüzde zayıflayan sosyal ve insani ilişkiler artık bu davranışların gündelik yaşam içerisinde

kazandırılmasına yetmiyor. Okullarda bu konuda verilen eğitim ise konunun teorik olarak anlatılmasından öteye geçmemekte ve faziletlerin davranışa dönüşmesi sürecine ilgisiz kalmaktadır. Hâlbuki değerler eğitimi, kişinin verilmek istenen değeri davranışa dönüştürdüğü takdirde amacına ulaşmış sayılacağı bir süreci ifade etmektedir. Değerlerin muhatap tarafından içselleştirilip davranışa aksettirilmesi önem arz etmektedir."(s.42)

Değerlerin davranışa dönüştürülmesinde kişinin çevresi de büyük önem arz etmektedir. Bu durumdan ötürü Kaya da özel olarak değerlerin davranışa dönüşüm sürecinin önemini vurgulamış ve değerler konusunda toplumdaki herkesin tutarlı olması gerektiğini dile getirmiştir. Uyumlu bir geleceğin oluşması için herkesin üzerine düşen görevi fark etmesinin önemini vurgulamıştır.

Eğitim faaliyetleri öğrencilere evrensel, sosyal ve ahlaki daha doğrusu etik değerleri öğretmek yani karakter kazandırmak üzere düzenlenmelidir. Kişilik ve karakter eğitiminin diğer teknik dersler kadar önemli olduğu bilinmelidir. Beyhan ve Baş (2012) “Değerler, eğitim modelinin ruhunu teşkil etmektedir.” (s.57) diyerek değerlerin eğitim içindeki önemini vurgulamaktadır.

Değerler eğitimiyle ilgili sosyal medyada ve kamuoyunda öğrencinin okul hayatına başlamasıyla eğitimi süresi boyunca değer eğitimi okuldan da alması gerektiği kanısı yaygındır. Fakat hangi değerlerin öğrenciye verilmesi gerektiği her zaman tartışma konusu olmuştur. Okul, gelişme çağındaki çocuğun sosyalleştiği yaşam alanıdır. Bu nedenle eğitim kurumlarında verilmesi gereken değerlerin sevgi, saygı, adalet, hoşgörü; toplumun değer yargılarını benimseme, sonraki nesillere aktarma gibi olumlu karakter oluşturan değerler olması gerekmektedir. (Baş ve Beyhan, 2012, s.58)

Ülkemizde son yıllarda değerler eğitimi çalışmaları hız kazanmıştır. 19. Millî Eğitim Şûrası’nda “Değerler eğitime öğretim programlarında etkin bir şekilde sarmallık anlayışla yer verilmesi” (MEB, 2014) kararı önemlidir. Değerler eğitiminin devlet politikası hâline getirilmesi ve okullarda bu konuya ilgi gösterilmesi, konunun desteklenmesi, önemsenmesi, planlanması değerler eğitiminin başarıya ulaşmasında büyük bir katkı sağlayacaktır.

2.3.2.1. Değer eğitiminde okul

Evrensel, ahlaki ve sosyal değerlerin ilk olarak öğrenildiği yer ailedir. Çocuğun doğduğu andan itibaren kendini içinde bulduğu aile duygusal, psikolojik, karakter ve değer kazanımı açısından ilk sosyal çevresidir. Anne babalar çocukların ilk modelleri olduğundan onların değerleri, çocukların davranışlarına yansır. Bu bakımdan değer aktarımında aile eşsiz bir role sahiptir. Aile sevgi dolu bir topluluk olmasının yanında değerleri kuşaktan kuşağa taşıma konusunda da önem arz etmektedir. Ailede başlayan değer aktarımı çocuğun okula başlamasıyla tamamlanmış olmaz. Aksine okul ve ailenin değer aktarımı konusunda çatışmaması ve işbirliği içinde koordineli bir şekilde çalışması insanî değerlerin çocuğa kazandırılmasında önemlidir. Aydın'nın (2014), konuyla ilgili tespitlerinde okulların değer aktarımındaki önemi ve hangi değerlerin ön plana çıktığı vurgulanmaktadır.

“Günümüzde, birçok veli ve eğitimci, akademik başarının tek başına yeterli olmadığını; öğrencinin bilgi anlamında dolu olmasının onu hayatta başarılı kılmaya yetmeyeceği konusunda hemfikirdir. Bu tespit, veli ve eğitimcileri, öğrencilere sağlıklı kararlar verebilme bilincini, kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir öz güveni, ne pahasına olursa olsun haktan ve doğrudan ayrılmayacak dürüstlüğü kazanmalarının dünyada onlara verilebilecek en önemli değer olduğunu; bu güzel hasletlerin değerinin hiçbir şeyle ölçülmesinin mümkün olmadığını düşünmeye ve bu konuda çalışmalar yapmaya itmiştir. Artık okullarımızda akademik başarı kadar çağdaş hayatın vazgeçilmezi hâline gelen dürüstlük, saygılı olma, ahlaki değerlere uyma, rahat iletişim kurma, insan ilişkilerine özen gösterme, nezaket kurallarına uyma, inisiyatif kullanma, iş disiplini, temizlik, düzen vb. kavramlar da ön plana çıkmaktadır. Birey bir bütün olarak ele alınmakta, insanı insan yapan özelliklerin geliştirilmesine çaba harcanmaktadır.

Çocuklarımıza, değerlerimizin okullarda öğretilmesi sağlıklı bir toplum oluşturmak açısından son derece önemlidir. Öğretimin sadece zihinsel etkinliklerle sınırlı kalmayıp öğrencilerin duygu, tutum, yetenek vb. yönlerinin de geliştirilmesi gerekmektedir. Her toplumun kendine özgü değerleri vardır; kendini korumak ve varlığını devam ettirebilmek için

bunların korunmasını ister. Bu görevi, eğitim üstlenmiştir. Eğitim bilimlerine göre, bugün eğitimden beklenen iki temel görev vardır:

1. Toplumun mevcut değerlerini ve hukuk düzenini yetismekte olan nesle tanıtır ve benimsetmek,
2. Onları bu disiplinle birlikte değer yaratmaya benliklerini geliştirmeye ve topluma yeni seviyeler kazandırmak için çalışmaya yöneltmektir.”(s.552-553)

Bridge (2004) “Müfredat aracılığı ile etik değerler öğretilir. Etik açısından zengin olan akademik dersler, etik değerlerin öğretiminde araç olarak kullanılabilir” (s.68). Bishop’a göre (1993) de “değerler; kişiler arası etkileşimden, aileden ve diğer toplumsal etkilerden denenerek ve gözlemlenerek öğrenilir. Bu yüzden açık bir şekilde değerlerin metodolojik ve kasıtlı bir biçimde öğretilmesi gerekir. Bu gereklilik okullarda, sınıf ortamında değerler eğitiminin yapılmasını zorunlu kılmıştır.” (Akt. Yazıcı, 2006, s.508).

Savater (1998), de öğretimi, eğitimden ayrı düşünmemekte ve değer kazandırmakla eş anlamlı görmektedir. Okulun üstlenmek zorunda olduğu görevlerden bahseden Savater, “Okul, sadece bilişsel gelişim için temel prensiplerin verilmesi noktasında değil, aynı zamanda bireyselliğin biçimlenmesi için de zorunludur.” (Akt. Uludağ, 2005,s.96) diyerek günümüzde okulların fonksiyonu ile ilgili düşüncelerini dile getirir.

Yirminci yüzyılın son çeyreğinde yaygınlık kazanan göreceli değer anlayışına karşı çıkan Savater’e göre (1998),”Şayet okul değer göreceliğini veya değer yansızlığını sanki gerekliymiş gibi görür ve bu haysiyet kazandırma işlevinden korku nedeniyle kaçınırsa ve kendi kendini aldatırsa, çocukların ve yeni yetişenlerin kendine saygı, haysiyet gibi değerleri başka bir yerden alacakları kesindir. Bunları ise, farklı, öğretim zenginliği içermeyen audiovisuel medya, sokak, radikal ve güçlü politik hareketler ve bunlara benzer diğer birçok faaliyet alanları olarak tespit etmektedir” (Akt. Uludağ, 2005, s.97).diyerek okulların değer aktarımındaki önemini vurgulamıştır. Sonuç olarak değerlerin okullarda öğretilmesi sağlıklı bir toplum oluşturmak açısından son derece gerekli ve bütünsel bir eğitim çalışmasıdır.

2.3.2.2. Değer eğitiminde öğretmen

Öğretmen, değer aktarımı konusunda önemli bir konumda yer almaktadır. Çünkü öğretmen konuşması, davranışları, yaşam tarzı, giyimi... ile öğrencilere örnek olan kişidir. Öğretmenin önemi birçok kaynakta vurgulanmış ve değişik şekillerde ifade edilmiştir. Çağlayan(2005), eğitimcilerin söz ve davranışlarıyla her yerde sevilen özellikleri taşıması, örnek ve model olması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin değer verdiği öğretmen modellerine daha çok öykündüğünü ifade ederek konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

“ Öğrenciler, değer verdikleri modellere karşı daha duyarlı ve öğrenmeye istekli davranırlar. Sınıf içi ve dışı ortamında sevgi, saygı, empati ve dürüstlüğü ilke edinen öğretmenin örnek tavır ve davranışları bir öğrenci için en güzel modeldir. Öğrencinin dünyasını bilen, ona yakın olan, yaşadığı olayları ve değerleri yakından tanıyan öğrenci ve öğretmen ilişkileri her zaman olumlu sonuçlar doğurur” (s.80).

Bridge (2004), de öğretmenin sınıfta, anne-baba evde; örnek alınan etik yöneticiler olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerini, anne babaların çocuklarını sevgi ve saygı ile eğitmeleri doğru davranışa yöreklendirmeleri, yanlış davranışın üzerinde durup düzeltmeleri eğitim açısından yararlı olacağını vurgulamıştır. (s.67)

Woolfolk ise (1987) öğretmenin sınıf içindeki rollerini yedi başlığa ayırmış ve açıklamıştır. Öğretmen bu rolleri yerine getirirken eğitim psikolojisinin verilerinden faydalanabileceğini belirtmiştir. Eğitim psikolojisinin öğretmenin bu rolleri yerine getirmesinde eğitimle ilgili diğer bilimlere göre daha yararlı bir bilim olduğunu da açıklamıştır. Ona göre öğretmenin sınıf içerisindeki rolleri şunlardır: "Öğretim uzmanı olarak öğretmen, güdüleyici olarak öğretmen, yönetici olarak öğretmen, lider olarak öğretmen, danışman olarak öğretmen, çevre düzenleyici olarak öğretmen, model olarak öğretmen. Model olarak öğretmen: Öğretmen doğru davranış konusunda öğrencilere model olur. Öğrenciler öğretmeni model alırlar” (Akt. Bacanlı, 2009, s.15-16).

Ulaş vd.(2014), değer algısı ile ilgili "öğretmenlerin hayat görüşü, değer öğretimindeki pratikleri ve mesleğe yönelik tutumları üzerinde önemli etkilerinin olması beklendiğini" (s.547) ifade etmiştir.

Okuldaki öğretmenler uyumlu bir geleceğin oluşturulmasında kendilerine düşen görevleri fark etmeli ve buna uygun hareket etmelidir.

“Öğrenciyi her ortamda bilgilendiren, heyecanlandıran, iyiliğe yönlendiren hayatına değer kazandıran, düşünce ve duygu dünyasına rehberlik eden ahlak öğretimi eğitimciler tarafından ciddiye alınmalıdır” (Çağlayan, 2005, s.74).

Başaran (2005), iyi, başarılı bir öğretmenin yeri geldiği zaman öğrencisinin gözünde ana-babadan hatta çevresindeki tüm kişilerden daha üstün tutulduğunu ifade etmiştir. Böyle bir öğretmen modelinin öğrenci üzerindeki eğitsel etkisinin de çok derin olduğunu belirtmiş, öğrencinin bu öğretmenleri model alma olasılığının da yüksek olduğunu açıklamıştır(s.347).

Görüldüğü üzere öğretmen değerlerin benimsetilmesinde önemli rol oynar. Bununla birlikte öğretmenlerin değerler eğitiminde etmesi dikkat gereken bazı ilkeler aşağıdaki gibi sıralamıştır.

1. Değerlerin öğretiminde okullarımızda faaliyetler yapılmalıdır.
2. Aile ve bütün okul çalışanlarının değerlerin kalıcı olması, gelişmesi için her zaman benzer davranışları tutarlı bir şekilde sergilemeleri gerekmektedir.
3. Çocuk öykünerek öğrendiğinden, toplumda benzer olayların, resimlerin, kişilerin çocuğa gösterilmesi gerekmektedir.
4. Öğrencilere iyi, kötü, görev, sorumluluk, sorumsuzluk, erdem hakkında açık ve tam bilgiler verip fikirleri oluşturulmalıdır. Bununla beraber onlardaki değerlerin gerçeğini sahtesinden ayırt etme, gerçek değere sevgi ve bağlılık duyma yetenekleri de geliştirilmelidir.
5. Değerler açıklanırken söz konusu değere sahip insanların davranışları soyut bir şekilde ortaya konulmalıdır.
6. Değerler öğretilirken söz konusu değere sahip olursak ne kazanacağımız ve sahip olmazsak ne kaybedeceğimiz örneklerle soyut bir şekilde ortaya konulmalıdır.
7. Değerlerle ilgili tavsiyelerde bulunurken emir veren bir dil kullanmak yerine bu konudaki örnek kişi ve öykülerden yararlanarak dolaylı olarak vurgu yapılmalıdır.

8. Değerlerimiz konusunda öğrencilerin tartışması sağlanabilir.
9. Ödül ve ceza verilirken duygusal değil adaletle hareket edilmelidir.
10. Olumlu söz ve davranışlar takdir edilmelidir.
11. Öğrencilerin basit disiplin sorunları ve olumsuz davranışları hoşgörü ile karşılanmalı ve görmemezlikten gelinmelidir.
12. Olumlu kabul edici öğrenci merkezli bir sınıf iklimi oluşturulmalıdır.
13. Ders dışı etkinliklere mümkün olduğu kadar fazla öğrencinin katılımı sağlanmalıdır.
14. Her öğrenciye ve her sınıfa küçük de olsa okul hayatına katkı yapacak bir sorumluluk verilmelidir.
15. Öğretmenlerin üzerinde akademik baskıyı azaltarak onların sosyal ve ahlaki gelişimini ihmal etmeleri önlenmelidir.
16. Ailelere ve öğrencilere okulda tek başarının akademik başarı olmadığı bunun yanında okulun sosyalleşme ve değer öğretme görevleri üzerinde de önemle durulmalıdır.
17. Değerler eğitiminde empatinin öğretimi önemli olduğu için değerler eğitimin temeline empati eğitimi konulmalıdır.
18. İdealler gerçek hayatı unutturmamalıdır.
19. Toplumsal duygularda dengeli olunmalıdır.
20. Öğrenciler yüksek ve ince duygulara yönlendirilmelidir” (Aydın, 2014, s.555-556-557).

Sonuç olarak eğitim-öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerin değer aktarımı yönünden etkin bir rol oynadığı öğrencilerde istendik yönde davranış ve tutum geliştirebileceği söylenebilir.

2.3.2.3. Türk millî eğitim sisteminde değerler

Ülkemizde milli eğitimin genel amaçlarının ne olacağı belirlenmiş ve bu konuda kanunlaştırma yoluna gidilmiştir. Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ilk, orta, yükseköğretim kurumları yönetmeliklerinde, ders programlarında değerler eğitimi yer almakta okullarda programının uygulanması gerektiği önemle belirtilmektedir. Özellikle son yıllarda değerler eğitimi alanında yürütülen çalışmalar da bu ilişkiler örgüsünde hız kazanmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda

yer alan "Millî Eğitimin Genel Amaçları"nı değerlendirmek gerekmektedir (Mevzuat.gov.tr.).

1973 tarihli Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan genel amaçlar şöyle sıralanabilir:

Millî Eğitimin genel amacı bütün bireyleri;

1. Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
3. İlgi, kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

Türk millî eğitiminin genel amaçları incelendiğinde hedeflerin *sevgi, saygı, hürriyet, ilim irfan sahibi olma, üretici düşünme, dayanışma, sorumluluk* değerlerine gönderme yaptığı görülür. Yine aynı kanunda Türk millî eğitiminin temel ilkeleri şöyle sıralanmıştır:

1. Genellik ve Eşitlik
2. Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları
3. Yöneltilme
4. Eğitim Hakkı
5. Fırsat ve İmkân Eşitliği
6. Süreklilik

7. Atatürk İnkılâp ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği
8. Demokrasi Eğitimi
9. Lâiklik
10. Bilimsellik
11. Planlılık
12. Karma Eğitim
13. Okul ile Ailenin İşbirliği
14. Her Yerde Eğitim

Sonuç olarak Millî Eğitim Temel Kanunu incelendiği zaman millî eğitimin Atatürk milliyetçiliğine bağlı Türk milletine millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan, içselleştiren ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar yetiştirmek gibi amaçları olduğu görülmektedir. Ayrıca görüldüğü üzere demokrasi, bilimsellik, dayanışma, eşitlik, işbirliği gibi pek çok temel ilkeler de söz konusu değerlerle ilişkilidir. O hâlde, eğitim sistemimizin değerler eğitimi bu çalışmaya katkı sağlayacak yapıda olduğu söylenebilmektedir.

Mustafa Kemal Atatürk “Memleket evladı her öğrenim aşamasında ekonomik hayatta verimli etkili ve başarılı olacak surette donatılmalıdır.” demektedir. Değerler eğitimi, öğretimin her aşamasında önem arz etmektedir. Temel eğitimin amaç ve görevleri millî eğitimin temel amaç ve görevlerine mutabık olarak: "Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi beceri davranış ve alışkanlıkları kazandırmak onu millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek, her Türk çocuğunu ilgi istirdat ve kabiliyetleri yönünde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak gibi" (Akyüz, 2012, s.348) amaçları bulunmaktadır.

2.4. Edebiyat ve Eğitim

Çocuklar sürekli bir gelişim ve değişim içinde bulunmaktadır. Aile, çevre ve okul ortamı onların değişik alanlardaki bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimleri etkileyen

birçok faktörü barındırmaktadır. Okul ortamında da onların olumlu beceri ve düşüncelerin gelişmesinde tercih edilen edebi eserlerin rolü büyüktür.

“İnsan her şeyden önce düşünen ve yaratan bir varlıktır. Düşünme yorumlama ve yaratıcılık özelliği onu öteki canlılardan ayıran temel niteliklerin başında gelir. İnsanı hayvandan ayıran temel özellik güzellik yaratma ve güzellik aramadır. İnsanın bu yaratıcı yeteneğinden doğan en mühim ürünlerden birisi de edebiyattır” (Kavcar, 1999, s.2). Nas (2004), da edebiyat sözcüğünün dilimize Arapçadan geçtiğini belirtip kökeninde “yemeğe çağrı, nefsi terbiye, iyi ahlak” anlamları yattığını; terim olarak da Tanzimat’tan sonra kullanılmaya başlandığını açıklamıştır (s.20).

Kıbrıs (2006), edebiyatı “duygu, düşünce ve düşlerin yazılı ya da sözlü olarak anlatımı”(s.3); Nas ise (2004) “sanat amacı güdülerek oluşturulan sözlü ve yazılı yapıtların tümü” (s.2) şeklinde tanımlamaktadır.

Sever (2007) edebiyatın işlevini “Edebiyat (yazın) bize sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış bir yaşam sunar. Yaşamımıza yeni anlamlar katar. İnsan ve yaşam gerçekliğinin sanatçı duyarlılığı ile kavramamıza, bu gerçekliğe sanatçının penceresinden bakmamıza olanak sağlar. Her yeni pencere yaşama ve insana ilişkin deneyimlerimizi zenginleştirir, onlara derinlik katar. Dilin en yetkin kullanım örnekleri ile bizi başkalarının deneyimlerine ortak eder.” (s.3) şeklinde açıklamaktadır.

Edebiyatla eğitim arasında sıkı bir bağ olduğu da yine birçok kaynakta dile getirilmiştir. “Edebiyat kelimesi kök itibariyle “Terbiye=Eğitim” anlamına gelen “edep” sözcüğünden geliyor olması da bu ilişkiyi ortaya koymaktadır.” (Demirel ,vd.2010.s.69) Kavcar (1999), da edebiyat ve eğitimin birbirini tamamlayan iki alan olduğunu söylemiş ve konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır: “Edebiyatında, eğitiminde konusu insandır. İnsanoğlunun yeryüzündeki serüvenleri doğal ve toplumsal çevresiyle ilişkileri, sağlıklı bir yaşayış özlemi bu iki alanın ortak konusunu oluşturur. Birbirinden ayrı yollarda ayrı amaçlarda olan birbirinden habersiz ve kendi dünyasında yaşayan insanları ruh ve zevkçe birleştiren köprüyü ise edebiyat kurar.” (s.2)

Sanatın hem kişinin yaratıcı gücünü geliştirdiği hem de insanlık niteliklerini yüceltmek için kullanılan bir araç olduğu; ayrıca kalpten kalbe giden en sıcak en dolaysız ve en sağlıklı yol olduğu ifade edilmektedir. Sanatçı da duyarlılığı, düşüncüsü ve yorumlayışı ile herkes tarafından dikkat çeker. Diğer insanlardan ayrılır. Çünkü o

toplumun ve yurdunun insanların özlemlerini ihtiyaçlarını en iyi duyan ve sezen kişi olarak tanımlanmaktadır. Kavcar (1999),“Genel anlamda sanatın ve sanat eserlerinin amacı yaşamı kolaylaştırmaktır.Yaşamı yalnızca teknolojik araçlar kolaylaştırmaz. İnsanları iyiye güzele ve doğruya yöneltme, güzellik duygusunu geliştirme ve toplumun ilerlemesi yolunda hizmet etme sanatın temel işlevleri arasında yer alır. Sanatçı örneğin bir yazar bu ödevlerini bazen iyiyi canlandırmak bazen de kötüyü toplumun ve insanların aksak yanlarını sergilemek biçimde yerine getirir. Vereceği dersi ders notlarını ezberleterek değil sezgi, yaşantı ve telkin yöntemiyle ve estetik yolla verir.” (s.3) diyerek bu yönüyle sanatın eğitimin en önemli araçlarından biri olduğunu belirtmiştir.

Şimşek (2005), ise edebiyatın dille yapılan sanat olduğunu dolayısıyla edebiyatta dilin üst düzeyde güzel ve etkileyici şekilde kullanılmasının esas olduğunu belirtmiş; okuyucuya zevk vermenin, onda güzellik duygusu uyandırmanın edebiyatın başlıca işlevi olduğunu söylemiştir.(s.21).

Kavcar (1999), edebiyatın sosyal bir kurum olduğunu ve toplumun yapısındaki meydana gelen değişime bağlı olarak da değiştiğini belirtmiştir. Edebî ürünlerin sadece yaşamı yansıtmakla kalmadığını, yaşamı biçimlendirdiğini de eklemiştir. Böylece edebî ürünlerin hem okuyucuları hem de toplumu derinden etkilediğini ifade etmiştir. Kişilik teriminin günümüzde eğitimde en çok geçen terim olduğunu söyleyip kişiliğin gelişmesi için insanların kendi eğilimlerine kabiliyetlerine göre gelişmesi, yaşamda karşılaştığı yeni durumlara göre gideceği yolu kendisinin seçmesi demek olduğunu da vurgulamıştır. Kavcar'ın görüşleri şu şekildedir: "Böyle bir hayat ve eğitim anlayışı insanda çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme bilincinin bulunmasını gerektirir. Çünkü edebiyat çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en etkili bir biçimde ortaya koyan bir sanattır. Tek bir roman okumak bile bize insanların karakter yapısı sosyal durumu, duygu ve düşünce bakımından ne kadar farklı olduklarını göstermeye yeter. İyi bir romanda bir insan kendi kişilik özelliklerine göre hareket eder” (s.4) Kavcar, eğitim bakımından edebiyatın değerine dikkat çekmiş ve edebiyatın insana çok çeşitli algılama, düşünme ve hareket etme kısaca bakış açıları kazandırdığını belirtmiştir. Bir kişinin ancak bu şekilde bir geniş yerde kendisi için uygun olan yolu seçme özgürlüğünü kazanacağını ifade etmiştir.

Bilimsel bilgi bize objektif, sistemli, tutarlı ve eleştiriye açık bilgiyi verir. Bilimsel bilgi, teorik bir bilgidir. Edebiyat bu noktada bilimsel bilgiden farklıdır. Onda sevgi kaynaşma ve anlaşma olanakları bulunmaktadır. Edebiyatın bilimden farkı ile ilgili Kavcar'ın (1999) görüşleri şu şekildedir:

“ Edebiyat, sadece kafaya değil, daha çok kalbe hitap eder, insandan insana duyguları aktarır. Okuduğumuz edebiyat ürünleri bizde birtakım öylemler, hayaller ve tutkular uyandırır, bilinç düzeyimizi yükseltir. Güçlü eserler sayesinde bizden çok önce yaşamış insanlara karşı da yakınlık duyabiliriz. Çünkü edebî eser zaman ve uzaklık engelini aşarak ruhlar arasında bir yakınlık kurar. İşte bundan dolayı edebiyatın genel olarak sanatın uluslararası yakınlaşmalarda ve dostluğu pekiştirmede büyük rolü vardır. Bunun için de uygar ve gelişmiş ülkeler sanata kültüre büyük önem verirler” (Kavcar, 1999, s.5).

“Genel olarak sanatın amacı yaşamı kolaylaştırmak olduğu gibi, edebiyat eserleri de insanın iç dünyasını yumuşatır. İnsan sevgisiyle, yurt sevgisiyle, doğa sevgisiyle, daha nice sevgilerle yüreği yumuşatır. İyilik, dostluk hoşgörü, bağışlama, dayanışma, çalışkanlık, dürüstlük... gibi insana özgü temel duyguları geliştirir, pekiştirir. Sonuç olarak edebiyat eserleri, insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Kısaca edebî eserler, hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele ve doğruya yönelme, yeni değerler kazanma yolunda telkinlerde bulunur. İnsanları bunlar doğrultusunda eğitir” (Kavcar, 1999, s.6).

Netice olarak edebiyat; duyguları, düşünceleri görülenleri özetle kişinin kendisini bulduğu bir sanat türüdür ve çocukların ahlaki, kültürel ve bedensel yeteneklerine katkı sağlar. Çocuklar, edebî eserlerle tanıştıkça davranış biçimlerini ve duygularını daha somut olarak istedik yönde geliştirebileceklerdir. Okunan tercih edilen edebî eserlerin de onlara doğru bilgi vermesi, değer kazandırması, bireysel toplumsal ve evrensel yönde iyi iletiler vermesi eğiticiler ve aileler tarafından dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

2.4.1. Edebiyatın değer aktarımındaki rolü

Edebiyat, eğitimin temel bir parçası olarak Türk millî eğitim sisteminde kendine özgü bir yer edinmiştir. Değerlerin sıklıkla yer aldığı edebiyat ürünlerinden de değer eğitiminde faydalanılmaktadır.

“Edebiyat, duygu, düşünce ve düşlerin yazılı ve sözlü olarak anlatımı demektir. Duygu ve düşüncelerini, dil aracını kullanarak etkili ve güzel bir biçimde anlatabilen bir insanın başka becerilerle donatılması çok daha kolay olacaktır. Bu nedenle eksiksiz, istenilen düzeyde bir insan yaratmada başka bilim dalları kadar edebiyata da gereksinim duyulacaktır” (Kıbrıs, 2006, s.3).

Çağlayan (2005), “Duygu ve düşünce eğitiminde olduğu gibi ahlak eğitiminde de edebiyatın önemi büyüktür. Edebiyat duyguları, düşünceleri, görülenleri, kısaca kişinin kendisini bulduğu tanımladığı sanat türüdür.” (s.84) diyerek karakter ve ahlak eğitiminde edebiyatın önemini vurgulamıştır.

Değerler eğitiminde edebiyatın öneminin büyük olduğu daha önce de belirtilmişti. Bu noktada çocuk edebiyatının da öneminin büyük olduğu ifade edilmelidir. Çocuk edebiyatı ilk yıllardan başlayarak gençlik dönemine kadar süren çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat türüdür. Çocuk; güven, sevgi, saygı, sorumluluk gibi birçok ihtiyacını bu türde yazılmış edebî ürünlerden karşılayabilmektedir. Ömür boyu unutulmayan, birçok davranış kazandıran ve çocukların zevkle okuduğu edebî eserlerden oluşmaktadır. Çocuğun geleceğe hazırlanmasında da önemi göz ardı edilmemelidir. Karatay'ın (2011), bu konuda görüşleri şöyledir:

“20. yüzyılın ilk yıllarından itibaren çocuklara özgü bir alan olarak gelişmeye başlayan çocuk edebiyatı ve ürünleri, çocuğa eğlenceli zamanlar geçirme işlevlerinin yanında çocuğun dil becerilerini geliştirme; çocukta millî ve evrensel kültür değerlerine ilişkin bilincin uyanmasını ve tutumun oluşmasına yönelik önemli işlevleri de vardır. Çocuk edebiyatı ürünlerinden özellikle hikâyelerde kahramanların yaşadığı ikilemli durumlar, ahlak ve/veya karakter eğitimi için örnek durum ve olay oluşturur. Çocukluk döneminin ilk yıllarında öyküleyici eserler, çocukların en çok hoşlandıkları edebî türdür. Öyküleyici çocuk edebiyatı ürünlerinin bu özellikleri dikkate alındığında ahlak

eğitiminde başarılı bir şekilde kullanılabilir. İyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, güzel ile çirkinin, güçlü ile zayıfın bir arada bulunduğu ve bu zıtlıkların kıyasıya yarıştığı masallar, öyküler çocuğa gerçekçi bir dünya kurar. Çocuk zıtlıkları, ikilemleri bu tür edebî eserlerde tanır ve yaşar. Günlük hayatta çocuğun uyması gereken toplumsal kurallar ve yükümlülükler uygulamada çocuk için soyut genellemelerden öteye geçemez. Sözlü olarak telkin edildiğinde çocuklar bunları dikkate almayabilirler. Doğru veya yanlış bir davranışın olumlu veya olumsuz taraflarını sözlü olarak telkin etmek yerine, öyküleyici bir eserde bunun yararlarını veya zararlarını öykü kahramanlarının kişiliğinde çocuğa yaşatmak, değer olarak iyi-kötü, doğru-yanlış vb. bir davranış olduğunu göstermek daha etkilidir.” (Karatay, 2011, s.1404).

Edebiyat çeşitli türleriyle -şiir, hikâye, masal, roman, tiyatro vb. gibi - insana ait değerleri aktarırken geniş bir kitleye hitap eder. İlk çocukluk döneminden itibaren edebî ürünlerle karşılaşan bir çocuk, birçok değeri daha rahat benimseyecektir.

“Çocuk ve gençler için üretilen edebî ürünler, çocuk ve genç okurları önemsemeli, öte taraftan onlarda tanımaya ve anlamaya dayalı bilişsel ve duyuşsal boyutu istendik tavır ve davranışların uygulanabileceği, sınanabileceği olanaklar da sunmalıdır.” (Gültekin, 2011, s.104).

Çocuklar için kitap seçimi dünyanın en zor işlerinden biridir ve bu iş tesadüflere bırakılmamalıdır. Onların düşüncelerini, yeteneklerini, becerilerini ileriye götürmede, onlara yeni heyecanlar yaşamada, beceriler kazanmada rehberlik edecek edebî eserlerle ilgili tercihler iyi yapılmalıdır. Çağlayan (2005), okunan eserlerle ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“ Eserler değerler konusunda farkındalık oluşturmali; zorluklar karşısında direnme gücü aşılayan, bireysel ve toplumsal dayanışmayı ön plana çıkaran mesajlar taşımali, öğrencileri sisten, dumandan, soluk kirli renklerden uzaklaştırıp hayatın sevimli ve canlı renkleriyle tanıştırmalıdır. Böylece nezaket, sevgi ve saygıya dayalı davranışlar kazandırarak, yeni semboller, yeni tasarımlar, yeni imajlar oluşturarak öğrencileri edebî değerlerle buluşturmuş; ahlaki, kültürel ve bedensel yeteneklere katkı sağlamış olur. Kurmacaya bağlı masal, öykü, roman gibi metinler sadece çocuklar için değil yetişkinler için de

duygu ve düşüncelerin pekiştirilmesinde önemli rol oynar. Sosyal dayanışmayı barışı, iyiliği, sevgiyi vurgulayan; güldüren, düşündüren, duygulandıran, ilham veren öykülerin yetişkinlere de olumlu katkıları vardır. Anlatılan konuların kalıcı olması için modern öykülerden örnekler verilmelidir.” (Çağlayan, 2005, s.87).

Kavcar (1999), ise “Edebî bakımdan güçlü eserler insanı derinden etkiler. Hiçbir çocuk güzel bir masal ve öyküyü sonuna kadar dinlemekten kendini alıkoyamaz. Gençler hoşlarına giden bir romanı, uykularını feda ederek hatta yasak edilse bile gizli gizli okumaktan geri kalmazlar. Yaşlı bir insan da çekici bir kitabı elinden bırakamaz. Bütün bunları yaptıran sanatın insan ruhuna işleyen derin etki gücüdür ve bu güçten eğitim için mutlaka yararlanmak gerekir. Çünkü edebiyatın temel işlevlerinden biri, eğitime, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. Bu işlevine, duyguları geliştirme, duygu ve düşünce arasında sağlıklı bir denge kurma da denebilir. Çünkü insanoğluna sevmeyi, acımayı, güzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede edebiyat önemli bir görev üstlenir. Kişiyi sıgılıktan, bencillikten ve onun doğurduğu yalnızlıktan kurtarır. ” (s.5) şeklinde konuyla ilgili düşüncelerini aktarmıştır.

Edebî eser; insana insanı, çevresini ve yaşamı tanıtır. İnsanın kendi kendine, çevresindeki diğer insanlarla, yani doğal ve toplumsal çevreyle çatışmalarını yansıtır. Edebî eserler, insana yaşamla ilgili olarak iyiyi, güzeli gösterir; doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda olumlu düşünceler aşılar, insanları bu doğrultuda eğitirler. Bu durumdan ötürü gerek öğretmenlerin gerek ebeveynlerin, değerler eğitiminde de önemli bir görevi üstlenen edebî ürünlerinden yararlanmaları yerinde olacaktır. Öğretmenler bu noktada hayatı, okulu ve edebiyatı sevdirmede görevlidirler.

2.5. Çalışılan Konu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Değerler, toplumun büyük bir kısmı tarafından kabul edilmiştir. Kuçuradi (1995), "insani değerler, hayata bir değerlilik ve saygı katarlar. Hayatın dürüstlük, hoşgörü, iyilik, merhamet gibi güzel yanlarını çoğaltırlar. Kişinin değerleri, kişilerarası ilişkilerde doğrudan doğruya veya dolaylı ortaya çıkan sevgi, dürüst olma, bağlılık,

saygı, adil olma, açık düşünebilme, kontroller kurabilme gibi kişisel değerlerdir demektedir” (Akt. Kulaksızoğlu, Dilmaç, 2000, s.199).

Değer kavramsal olarak üzerinde çokça durulan bir konudur. Özellikle sosyal bilimciler ruhsal zihinsel bu gelişim etkinliklerine karşı duyarsız kalmayıp konu ile ilgili çalışmalara ağırlık vermiştir. Bu kavrama ilişkin pek çok çalışma yapılmıştır. Türkçe ve edebiyat eğitiminin hedefleri arasında değer aktarımı yer almaktadır. Bu hedeflere ulaşmada öğrencilere okutulan edebî eserlerinde büyük bir önemi vardır. Özellikle edebî eser seçiminde değerleri en doğru şekilde yansıtan ve taşıyan eserlerin olması ve milletimizin özüne uygunluğu göz ardı edilmemesi gerekir. Öğrenciler bu değerleri en iyi ana dilinin her türlü imkânından ve söz varlığı zenginliğinden yararlanılarak oluşturulan edebî eserler yoluyla millî ve evrensel değerleri kazanmaktadırlar. Bu doğrultuda yapılan bazı çalışmalar aşağıda örnek olarak verilmiştir.

Güçlü(2015), literatür taramasında değerler eğitime ilişkin çok sayıda araştırma yapıldığını, bu araştırmaların büyük çoğunluğu lisansüstü tez çalışması iken az sayıda makaleye de rastlandığını, araştırmaların büyük çoğunluğu sosyal bilimler alanlarında ve daha çok ilköğretim kademesinde gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. (s.728) Ayrıca "Araştırmanın amacı doğrultusunda bulunan çalışmalar, ele aldıkları konuya göre değerlendirildiğinde bu araştırmaların genellikle değerler eğitimi kullanan araçlar, değerler eğitimi ile ilgili öğretmen görüşleri, değerler eğitimi programı ve değerler eğitiminin öğrencilerin gelişimleri ile ilgili oldukları görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalarda farklı derslerle bütünleştirilen değerler eğitimi programının etkililiğine, değerler eğitimi ile ilgili yeni yaklaşımlara, değerler eğitimi etkileyen koşullara ve değerler eğitimi programının uygulama boyutuna yer verilmiştir. Değerler eğitimi öğretmen görüşlerine göre ele alan araştırmalarda ise değerler eğitiminin etkili bir şekilde verilmesi için nelerin gerekli olduğu, öğretmenlerin süreç içinde daha çok hangi yöntemlere ağırlık verdikleri, yaşanan sorunların nasıl ortadan kaldırılacağı gibi sorunlara cevaplar aranmıştır. Araştırmalarda en fazla değerler eğitimi kullanan araçlara yer verilmiştir. Genellikle atasözleri, türküler ve semahlarla çocuk edebiyatı ürünlerinden nasıl etkili bir şekilde yararlanılabileceği gibi konulara yer verilmiştir. Değerler eğitiminin çocuk gelişimine olan etkilerini konu edinen araştırmalarda ise özellikle değerler eğitiminin çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine olan etkileri ele alınmıştır. Fakat değerler

eğitiminin çocukların bilişsel, ahlaki gelişimlerine olan etkileri ile ilgili araştırma sonuçları da bulunmaktadır.” (Güçlü, 2015, s.728) diyerek tespitlerini açıklamıştır.

Öztürk (2013), İlköğretim 100 Temel Eserdeki Manzum Metinlerde Değerler adlı araştırmasında 12 tanesi tamamen manzum metinden oluşan, 3 tanesi ise değişen miktarlarda manzum metin ihtiva eden 15 eseri sahip oldukları eğitim değerleri açısından incelemiştir. Bu inceleme neticesinde tespit edilen değerler şunlardır: Adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik. Eserlerde bulunması öngörülen barış ve vatanseverlik, estetik değerinin çok olduğunu en az rastlanan değerlerin misafirperverlik ve temizlik olduğunu belirtmiştir. Bazı değerlerin bazı eserlerde sıklıkla işlendiğini bazılarının da geniş bir yelpazede eserlere yayıldığını belirtmiştir. (s.193)

Kaya (2007), Cahit Zarifoğlu'nun Çocuk Kitaplarında Temel Değerler adlı araştırmasında yazarın 9 kitabını değerler açısından incelemiştir. Yürekdede ile Padişah'ın hem dinî hem de sosyal değerler açısından çok zengin metinler olduğunu belirtmiştir. Katıraslan, Serçekuş gibi fabl türü masallarda ise sosyal değerlerin daha da ağırlıklı olduğunu ifade etmiştir. Küçük Şehzade gibi geleneksel masal türüne yakın bir anlatı ile okurun gönlünde iyi yer edinebilmiş masalların ise aslında gelenekçi eda ile bize anlatılmaya çalışılmış değerler bütününe işaret ettiğini belirtmiştir. Gülücük ve Ağaç, Okul gibi çocuk şiirlerinde ise yine değerleri sıklıkla dokuyan Zarifoğlu'nun aslında değerler meselesini sadece modern masal türü diyebileceğimiz çocuk metinleri üzerinden değil bunun yanı sıra çocuklar için yazılmış şiirlerle de söylenebileceğini göstermiş olduğunu açıklamıştır. Yine Sütçü İmam oyununda ise hayat ile insanın yüzleşmesini, tarihî şartların aslında bir tür geleneksel yapıyla hayatiyet bulabilmesini bize anlattığını söylemiştir. (s.100-101)

Kumbasar (2011), Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı çalışmada yazarın 1971-2003 yılları arasında yayımlanan 12 romanını araştırmıştır. Çalışma için Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'ndaki değerler ölçüsünde 25 değerden oluşan bir liste hazırlanmıştır. Araştırma sonunda romanlarda en çok sevgi değerine rastlandığını ve sevgi değerini

sırasıyla saygı, yardımlaşma, çalışkanlık ve temizliğin izlediğini belirtmiştir. (s. 188-198)

Yakar (2011), Mustafa Ruhi Şirin'in Türk Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Eserlerinin Eğitsel Değeri Üzerine Bir İnceleme adlı doktora tezinde yazarın çocuklar için kaleme aldığı eserlerde dört ana başlık altında toplam yüz altı eğitsel iletinin tespit edildiği, bu tespit ışığında Şirin'in eserlerinin eğitsel yönden zengin olduğu sonucuna vardığını açıklamıştır. (s.202).

Kaynak (2012), Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum'un Hikâyelerinin Analizi adlı araştırmada eğitim ve değerler eğitimi gibi kavramları açıkladıktan sonra Sevinç Çokum'un hikâyelerinde tespit ettiği değerler eğitimine ilişkin temaları ahlak, toplum, din-tasavvuf ve eğitim-kültür başlıklarında sınıflandırılıp değerlendirmiştir. Sonuç olarak Çokum'un hikâyelerinde çizdiği insan modelinin ahlakî açıdan; yardımsever, yalan söylemeyerek dost olmayı başarmış, sadık, doğruluktan ayrılmayan, iyilikle dolu, sabırlı, paylaşımı seven, kanaatkâr, tevazu sahibi, haddini bilen, maddiyata önem vermeyen, kötü alışkanlıkları olmayan, insanları hor görmeyen, çıkarıcı ve kibirli olmayan, nefret etmeyen insan olduğunu belirtmiştir. Ayrıca toplumsal açıdan, kadına gereken önemi veren, geleneğe saygılı olan ve geleneği devam ettiren, sevgi dolu, misafirperver, aileye önem veren, vatan ve bayrak sevgisi ile dolu, komşuluk ilişkilerine sıcak , sanatçıya önem veren; dinî açıdan ise kendini yetiştirmiş, geçmişteki olaylardan örnek alan, nefsiyle mücadele eden, sadaka veren, helal yoldan parasını kazanan, dünyanın geçiciliğine inanan insan olduğunu da eklemiştir. Yazarın eğitim ve kültür açısından kendini yetiştirmiş modeli, edebî ve tarihî açıdan donanımlı, eğitime ve kitaba önem veren, insan olarak okurların karşısına çıkardığını ifade etmiştir (s.131).

Yılmaz (2013), Fatih Erdoğan'ın Eserlerinin Eğitsel Değerler Açısından İncelenmesi adlı doktora tezinde Erdoğan'ın 6 ile 14 yaş arasında bulunan çocuklar için yazdığı kitapları ve kaleme aldığı araştırma inceleme metinlerini değerler eğitimi doğrultusunda incelemiştir. Araştırmanın sonucunda Fatih Erdoğan'ın çocuk edebiyatı ile ilgili çeşitli öneriler sunduğunu, eserlerinde iyiyi, doğruyu, güzeli göstermek için pek çok değere yer verdiğinin tespit edildiğini belirtmiştir. Ayrıca yazarın bazen olumsuz durumları gösterip istedik davranışları kazandırmayı hedeflediğini belirtmiştir.(s.185)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Seza Kutlar Aksoy'un çocuk romanlarındaki değerlere ilişkin unsurları belirlemeye yönelik çalışma nitel bir araştırmadır. Araştırma betimlemeye, yorumlamaya ve Aksoy'un bakış açısını anlamaya yöneliktir. Nitel araştırma yönteminin antropoloji, felsefe, sosyoloji, psikoloji, dilbilim gibi çeşitli disiplinlere dayanan güçlü kuramsal temelleri bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006,s.35-38).

"Nitel araştırma Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır."(Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.39)

3.1. Araştırma Yöntemi/ Deseni/ Modeli

Araştırma, Seza Kutlar Aksoy'un önceden belirlenen eserleri üzerinden kavramlara ilişkin bulguların elde edilmesi açısından betimsel bir analiz çalışmasıdır. Aksoy'un eserlerinde önceden belirlenen kavramsal çerçeveye ilgili olarak elde edilen bilgiler, alıntılar şeklinde sık sık verilmiş, ardından yorumlanmış en son da sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında değerlendirilmiştir. Başka bir ifadeyle doküman analizi tekniği kullanılarak birincil ve ikincil kaynaklardan veriler elde edilmiş ve yorumlanmıştır.

Yıldırım ve Şimşek'in (2006), açıkladığı gibi doküman incelemesi: "araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi"(s.187) demektir. Araştırmayla ilgili elde edilen dokümanlar, nitel araştırmalarda kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bununla birlikte araştırmanın geçerliliğinin artması için " gözlem ve görüşme gibi diğer veri toplama yöntemleri" kullanılır bu şekilde de "verinin çeşitlendirilmesi" sağlanır.(Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.188).

3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları

Araştırmanın veri kaynaklarını “değer” kavramı ve değerler eğitimi ile ilişkili literatür ile Seza Kutlar Aksoy’a ait yirmi eser belirlemektedir. Yazarın söz konusu literatürde geçen “sevgi, çalışmak, merhamet, bilgelik, insanlık, demokrasi” kavramlarına/değerlerine ilişkin bağlamlar ve Seza Kutlar Aksoy’un doğrudan ve dolaylı olarak bu kavramları anlatan, amaçlayan, işaret eden öyküleri oluşturmaktadır.

Seza Kutlar Aksoy, yapıtlarında evrensel ve sosyal değerlere sıklıkla yer vermiştir. Bunun yanı sıra yazar ahlaki, demokratik, bilimsel, estetik ve ekonomik değerlere de dikkat çekmiştir. Aksoy’un eserlerinde evrensel bir değer olarak sevgi ve yaşama sevinci öne çıkmaktadır. Yazar, eserlerinde çalışmaktan, üretmenin insanlara getirdiklerinden, dürüstlükten, adaletten, cesareten, yardımlaşmadan, kadın haklarına kadar birçok konuyu ele almaktadır. Bilimsellik Aksoy’un eserlerinde önemli bir kavramdır. Yazar bazı eserlerinde eğitim sistemini de eleştirir. Bilhassa eserlerde anlamın, sorgulamanın yani eleştirel düşünmenin üzerinde sıklıkla durur. Ancak bütün bunlarda yazar çocuğa yönelik ilkesi asla göz ardı etmez. Aksoy’un eserlerinde okurların karşısına çıkan karakterler sorunlar karşısında hayal güçlerine sığınır. Kitap okuyarak, resim yaparak, müzik dinleyerek bu karakterler mutluluğu yakalar; karşılaştıkları zor durumların üstesinden yaratıcılıkla da gelmeyi başarırlar. Bu şekilde yazar sürekli okurları yüreklendirmeye yönelik iletiler verir. Onlara öz güven aşılar. Seza Kutlar Aksoy’un yapıtlarında imge ve metafor bolluğu yanında ince bir mizah da dikkat çekmektedir. Bu da çocukların eğlenerek de bir şeyler öğrenmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda yazarın kurmaca eserleri yalın, süssüz, anlaşılır, yerinde imgelerle ve duru bir Türkçe ile yazılmıştır.

Yazarın eserlerin değer eğitimi de kullanılabileceği düşünülmüştür. Bu sebeple araştırma konusu olarak Seza Kutlar Aksoy’un eserleri belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma için gerekli veriler kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, Seza Kutlar Aksoy gibi hususlarla ilgili olarak Atatürk Üniversitesi Rektörlük Kütüphanesi'nden ve internet ortamındaki kaynaklardan yararlanılmıştır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalara Yüksek Öğrenim Kurulu'nun elektronik tez tarama arşivinden ulaşılmıştır. Seza Kutlar Aksoy'un eserleri kitapçılardan ve doğrudan doğruya Aksoy'dan temin edilmiştir. Aksoy'un eserleri dikkatle okunmuş; içindeki evrensel, sosyal, ahlaki, bilimsel, estetik, siyasi ve ekonomik değerler tespit edilmiş ve taranarak fişlenmiştir. Belirlenen değerler sınıflandırılmış, iletiler çıkarılmış ve buna bağlı olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada, nitel araştırmanın veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2006: s.187-188). Nitel görüşmeye de başvurularak metin merkezli verilere yazar merkezli bir katkı sunulması düşünülmüş, bu açıdan geçerliğin artırılması hedeflenmiştir.

Çalışmada doküman incelemesi yanında görüşme yöntemi de benimsenmiştir. Seza Kutlar Aksoy'la birden fazla sohbet tarzında görüşmeler yapılmıştır. Seza Kutlar Aksoy'a sorular etkileşimin doğal akışı içinde sorulmuştur. Yapılan en uzun görüşmede Seza Kutlar Aksoy'a açık uçlu sorular sorulmuş ve alınan notlar bulgular kısmına ayrıca çalışmanın ekler bölümüne eklenmiştir.

3.4. Veri Analizi

Seza Kutlar Aksoy'un eserlerindeki eğitsel değerlere ilişkin unsurları belirlemeye yönelik çalışma nitel bir araştırma olduğu için verilerin analizi sırasında nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri benimsenmiştir. Betimsel analizle önceden belirlenen dürüstlük, sevgi, adalet, estetik, hayal gücü vb.temalarla özetlenen ve yorumlanan veriler, sonrasında da içerik analizinde derin bir şekilde detaylandırılmıştır. Bu sayede araştırmanın daha anlaşılır hale gelmesi hedeflenmiştir. Kavramlar belirlenip ana temaya ulaşılmaya çalışılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2011) içerik analizinde esas amacın elde edilen kavramlara ve ilişkilere ulaşmak olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgi görüşlerini şu şekilde açıklamışlardır:

"Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramlaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. Özetle birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde organize ederek yorumlamaktır" (s.227).

Yapılan bu araştırmada benzer veriler aynı kavram ve tema altında toplanmıştır. Elde edilen verilerin altında saklı olan gerçekler açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca benzer olarak belirlenen kavramlar aynı tema ya da alt tema altında birleştirilmeye çalışılmış ve yorumlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek, (2011) "içerik analizi ile elde edilen nitel araştırma verileri işlenmesi dört aşamada yapılmaktadır: verilerin kodlanması , temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması."(s.228) olduğunu açıklayarak içerik analizinin aşamalarını belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmada belirlenen yöntemle sırasıyla aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır.

1. İlgili çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla alan yazın taranmış ve çalışmada kullanılacağı düşünülen konular fişlenmiştir. Ardından fişler planlı bir şekilde tasnif edilmiştir.
2. Yazarla sohbet tarzında görüşmeler yapılmıştır.
3. Yazarın defalarca okunan eserleri, çalışmanın amacı doğrultusunda evrensel, sosyal, bilimsel, siyasi, estetik, ekonomik ve ahlaki değerler olarak tasnif edilmiştir. Değer kategorileri belirlenirken Spranger'in sınıflaması esas alınmıştır. Spranger'e ait estetik, politik, sosyal, ekonomik ve bilimsel (teorik) değer kategorileri seçilmiş, bu kategorilere Güngör tarafından

belirlenen ahlaki değer kategorisi ile günümüzde nerdeyse herkes tarafından bilinen bir kavram olan “evrensel değerler” kategorisi eklenmiştir. Sonuçta; evrensel, sosyal (millî), ahlaki, bilimsel (teorik), politik, ekonomik ve estetik olmak üzere yedi kategori üretilmiştir. Değerleri kesin sınırlarla birbirinden ayırmak, sınıflandırmak mümkün olmadığından ve hazırlanan bu çalışmada verilen değerlerin farklı başlıklar altında verilebileceği düşünüldüğünden başlıklar verilirken çıkış noktası eserlerdeki kurgulardır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Seza Kutlar Aksoy'un Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi

Bu bölümde eserlerinde bir yandan çocuk okurlarına zevk veren, bir yandan da onları sorgulama, araştırma, yaratıcı düşünme ve sanatsal becerilerini geliştirmeye sevk eden; çeşitli değerleri ön plana çıkaran, çocuklar tarafından sevilerek okunan yazar olan Seza Kutlar Aksoy'un hayatı, ödülleri, yazma serüveni çocuk yazını ile ilgili genel görüşleri ve eserleri ele alınacaktır.

4.1.1. Seza Kutlar Aksoy'un hayatı, ödülleri, yazma serüveni ve eserleri

4.1.1.1. Hayatı

Tam adı Hatice Seza Kutlar Aksoy olan yazar 15 Şubat 1945'te, Asiye Kutlar ile Yargıç Ali Rıza Kutlar'ın kızı, Yazar Onat Kutlar'ın kardeşi olarak Gaziantep'te dünyaya gelmiştir. 1963 yılında İstanbul Kız Lisesini bitirip İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne bir süre devam etmiş ancak fakülteyi tamamlamadan ayrılmıştır. 1968-1970 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı Çeviri Bürosunda çalışmış, ardından İstanbul'a taşınmıştır. TYS üyesi olan Seza Kutlar Aksoy, Çocuk Yayınları Derneği yönetim kurulunda ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneğinin çocuk bölümünde çalışmaktadır. Evli ve iki çocuk annesidir.

Aksoy, 1980 yılından beri çocuk ve gençler için roman ve öyküler yazmaktadır. İlk çocuk romanı "Arsa" 1981 yılında yayınlanmıştır. Öyküleri Kırmızı Fare, Doğan Kardeş, Milliyet Çocuk gibi dergilerinde yayımlanmıştır. 2003 yılında Virgül dergisi için çocuk edebiyatı eleştiri yazıları yazmıştır. Seza Kutlar Aksoy'un bir öyküsünden oyunlaştırılan "Mavi Kuş" Tiyatrom Grubu tarafından sahneye koyulmuştur. "Memo'nun Serüvenleri" adlı arkası yarın programı, 2000 yılında, TRT Türkiye'nin Sesi, yurt dışı yayınlarında on bölüm olarak yayımlanmıştır. "Tomurcuk ve Pembe Kedi"

adlı romanı, TEDA projesi kapsamında Almancaya çevrilmiş; Almanya’da Onel Verlag tarafından 2010’da yayımlanmıştır.

TYS , Uluslararası PEN ve ÇGYD üyesi olan Seza Kutlar Aksoy, ÇGYD tarafından, dünyanın en büyük çocuk ve gençlik edebiyatı ödülü olan Astrid Lindgren 2011 Anma Ödülü (ALMA) için Türkiye adayı olarak gösterilmiştir.¹

4.1.1.2. Yazma serüveni

Seza Kutlar Aksoy, yazarlığın içgüdüsel bir olgu olduğuna inanmaktadır. Aksoy’a göre yeryüzündeki tüm çocuklar olağanüstü yeteneklerle doğmuştur. Tülin Tankut (2015) da Seza Kutlar Aksoy'un “*Çevrimiçinde Şerafettin*” adlı eserinin tanıtımı için yazdığı köşe yazısında hem eseri tanıtmış hem de Aksoy'un okurunu önemseydiğini açıkça dile getirmiştir (s.21) .

Aksoy; çocukların kendini, çevresini inceleme, merak etme yetenekleri, düşünme ve yaratma sanatı ile; dil, düşünme ve sözcüklerle kendini ifade etme becerilerini tam anlamıyla bir mucize olarak açıklamaktadır. Yazar yazmaya nasıl başladığını açıklarken “Sanırım benim de yazma serüvenim böyle başladı. Okumaya başlamadan önce masal uydururdum. Sonra okul ve kitap okumalarla birlikte şiir yazma serüvenim başladı. Ağaç tepelerine tırmanmaktan, arkadaşlarla oynamaktan, evcilik oyunlarından yorulduğumda yaptığım en keyifli işti kitap okumak. Bu değerli hazinelerim defalarca okunmaktan yıpranırdı. Ağabeyimin armağan ettiği kilitli anı defterime yazmaya, ‘Anna Frank’ın Hatıraları’nı okuduktan sonra başlamıştım.” ifadelerini kullanmaktadır. (Aksoy, 2016)

Dursun Özden, (2003) Seza Kutlar Aksoy'u anlatırken “Asil ve köklü 'soy ağacı' nın verimli meyvelerinden beslenmiş benziyor. Aksoy'un Gaziantep'in Antik Zeugma kültürü 'Babagenler'den gelen 'Aksakal' bilgeliği, Nasrettin'in kıvrak zekâsı Ulusal Kurtuluş Savaşımızda düşmana ödün vermeden direnen Mustafa Kemal ve Şahin Bey gibi yurtseverlerin izinden ayrılmayışı, adaletin simgesi hâkim bir babanın ve yüreği insan sevgisi yüklü Meliha Teyze'nin kızı ve iyilik-yardımseverlik sembolü Onat Kutlar'ın kardeşi ve bir anne olmanın tüm zenginlik ve güzellikleri eserlerine sinmiş.” şeklinde açıklamıştır.

¹ Seza Kutlar Aksoy, https://tr.wikipedia.org/wiki/Seza_KutlarAksoy,25 Aralık 2016'de alınmıştır.

Yazma işi, Aksoy için bir var olma biçimidir. Mavisel Yener (2008), Aksoy'un yazınsallığını kaleme aldığı bir yazısında Aksoy'la ilgili düşüncelerini "Yaşamını çocuk yazısına adanmış bir yazar Seza Kutlar Aksoy. İçindeki çocuğu yitirmiş yetişkinlere yazmıyor o. Çocuğa bakışın ürünü olan kitaplarının hepsine kendi ışığını da koymuş, pırıltılı Türkçesini yansıtmış. Ona neden 'afacan' dedim? Çünkü o hep çocukların yanında;çünkü onlarla beraber zekice yaramazlık yapıp onlarla beraber düşünüyor.” şeklinde dile getirmiştir. (s.25) Seza Kutlar Aksoy'a göre, her yeni gün keşfedilecek güzelliklerle dolu bir yolculuktur. Yazmak da, yaşama sevincini katlayan bu yolculuğun ayrılmaz bir parçasıdır. Aksoy'a göre doğar doğmaz başlayan yeryüzünü keşfetme tutkusu yazıyla sürer, okumayla beslenir. Yaşamı, doğayı, özellikle çocukları, gençleri çok seven Aksoy, yarattığı çocuk ve genç kahramanlarıyla birlikte eğlenir, sorunlara yanıt bulmaya çalışır, serüvenler yaşar. Ona göre, kahramanları, okurları ve kendisi yaşama sevincini, yeryüzünü incelemeyi, coşkuyu, paylaşarak çoğaltmaktadır. (Aksoy, 2016) “Mizah yeteneği güçlü, düş gücü kuvvetli Seza Kutlar Aksoy'un inceliklerle bezediği tüm yapıtları çocuklar tarafından keyifle okunacaktır.” (Yener, 2008, s.25)

Yine Muzaffer Uyguner (1990), Aksoy'la yaptığı bir görüşmeyi kaleme aldığı yazısında yazarın özellikle konuları aktarırken eğlenceli bir dille aktarılması gerektiğini savunduğunu belirtmiştir. Ayrıca yazarın ders verir gibi öykü yazmanın da çocuğa karşı saygısızlık olduğunu ifade ettiğini vurgulamıştır.(s. 23)

Seza Kutlar Aksoy yazmayı yaşamı anlamak şeklinde tanımlamaktadır.

“Bence yazı bir anlamda başkaldırıdır ve yaşamı anlamaya çalışmaktır. Bir şeyi anlama için sorular sorarsınız. Benim yapmaya alıştığım da bu. Okur kitlem çocuklar ve gençler olduğuna göre onların gözünden yaşamı sorguluyorum. Yetişkinlerin yaşamı en gamsız ve zevkli diye anımsadıkları bu dönemler için bu sorunları önemsemezler bile. Çocukların ön yargısız, meraklı ama aynı zamanda kırılgan yapıları hemen törpülenmelidir onlara göre. Yaşama sevinci dolu çocuklar, o sonsuz merak duygularını kaybetmeden, eğlenerek de kuralları ve sorumluluk almayı öğrenebilirler pekala. Sanıyorum benim yazma nedenim de bu. Sadece çocuğun eğlenmesi için de yazabilirim ya da çocukların mizah, eğlence ve serüven duygularına seslenerek, eleştirmeyi amaçlayabilirim.” (Aksoy, 2006, s.809).

Ayfer Gürdal Ünal'ın (2012) kaleme aldığı “Düşler Tramvayından Hiç İnmemeyin” adlı köşe yazısında Aksoy'un “Türkçeyi her zaman özenli kullandığını, bunun da eserlerinde açıkça ortaya konulduğunu ayrıca yazarın olumsuz şartlar altında bile yeni bir yaşam düşlemenin ve bu yaşamı yaratmak için çalışmanın mümkün olduğunu sürekli vurguladığını” belirtir. (s.16) Yine Ayfer Gürdal Ünal, Aksoy'un eserlerini anlatırken “insanı güçlendiren eserler” ifadesini kullanır. Ayten Şan (2001) “Güneşe Köprü” adlı köşe yazısında Seza Kutlar Aksoy'un bütün öykülerinde anlatımın yalın olduğunu; hikâyeleri çocukların sıkılmadan okuyabileceklerini hem öğrenip hem de ayrıntılarda gizlenen gerçekleri ve güzellikleri öğrenebileceklerini dile getirir. (s.23)

Aksoy, eserlerinde pek çok değere yer vermektedir ancak okurlarından beklediği yazılanları aynen kabul etmek yerine okurken düşünceleridir. “Yapmak istediğim tek şey, bir fikri kabul ettirmek yerine tartışma açmak. Soru işareti koymak.” (Aksoy, 2006, s.809)

Seza Kutlar Aksoy'un bütün eserleri okunduğunda anlatımındaki yalınlık dikkati çekmektedir.

4.1.1.3. Seza Kutlar Aksoy'un çocuk edebiyatı ile ilgili görüşleri

Aksoy'un çocuk edebiyatı, yazarlık, dergiler, kitap ve okuma üzerine görüşleri, yazarla 20.05.2016 tarihinde yapılan görüşmeden alınarak aşağıda başlıklandırılmıştır:

1. Çocuk Edebiyatı

Çocuklar için yazılan kitapların tıpkı yetişkinler için yazılanlar gibi yazın niteliği önceliklidir. Geleceğin iyi okurlarını hazırladığı için önemlidir Estetiğin, dünyayı algılamanın, tüm yetileri bir arada kullanarak yaşam boyu sürececek içsel bir zenginleşmenin keyifli aracıdır edebiyat. Günümüz çocuk edebiyatında, geçmişin dünya klasiklerini özenle yayınlayan yayınevlerinin katkısı çok. Şimdi, çocuğun renkli, geniş bir yerli kitap yelpazesinden seçme şansı var. Editöryal çalışma yapan, içerik, resimleme konusunda özenli yayınevleri sayısı artıyor. Azınlıkta kalsa da çocuğu önemseyen, didaktik yazmayan yazarlarımız var.

2. Çeviri Kitaplar

Yetkin bir edebiyatçının çevirisi kitaba tat katar ve bu hem yazara, hem de okura verilen değeri gösterir. Günümüzde iyi kitapların iyi çevirileri olduğu kadar, ne yazık çok satan yabancı kitapların kötü çevirisi ile de karşılaşılıyor. Bunlar yayınevinin niteliğini belirler.

3. Çocuğa görelilik

Çocuk-geç yazınını çok önemsiyorum. En azından benim için yazarlık bir başkaldırı. Eleştirir, mizah olmazsa olmazlarım. Doğal olarak öykü-romanda olaylara çocuk gözüyle bakmaya çalışırım. Böylece kaçınılmaz olarak yetişkinler, kurumlar girer devreye. Onlara olabildiğince nesnel yaklaşırım ama eleştiririm de... Yaptığım kurguyla, okurumun kendi çıkarsamasını yapmasını beklerim. Bu okurun kitabı yeniden yazmasıdır ki ona büyük bir haz verir. Dil çok önemlidir. Yaşam deneyimi az olan okurlarım için uzun araştırmalar sonrası yazarım kitabı.

4. Çocuk ve sanat

Bebeklikte estetikle tanışan çocuk her zaman iyi-kötü ayrımını yapar. Yaşamın her alanında kötüyü eler. Resimli kitaplar bu yüzden önemlidir ve büyük özen gerektirir.

5. Çocuk yazarlığı

Çocuk-yetişkin yazarlığı ayrımına katılmıyorum. Önemli olan iyi edebiyattır. Sadece okurun yaşam deneyimi, ilgileri söz konusu olabilir. Ve bu yüzden çocuklar için daha özenli, iyi araştırılmış eserler yazmalıdır yazar.”

6. Çocuk dergileri

Çocuğu günümüzün gösterişli dünyasının bir alıcısı olarak algılamamalı dergiler. Geçmişin Doğan Kardeş, Kırmızı Fare gibi edebiyat ağırlıklı dergileri sanırım pek yok. Ama bilgi veren, çocuğun düş gücünü kışkırtan dergiler olduğunu söyleyebilirim. Gazete eklerinde çocuk kitapları tanıtımı ve eleştirisi yer alıyor. Bu da sevindirici bir gelenek haline geldi.

7. *Kitap fuarları*

Çoğalan fuarlar, okur-kitap-yazar buluşmasını sağladığı için yararlı. Okur genelde ucuz kitap için yeğliyor fuarları. Yurt dışında yayınevi-yazar buluşmasını sağlayan fuar, bizde satış amaçlı.

8. *Kitaplarda kahraman seçimi*

Edebiyat türlerinde tip değil karakterin önemli olduğunu düşünüyorum. Seçtiğim karakter sahici ve öykü-romandaki ana temaya uygun olmalı. Serüvenler yaşamalı ve yaratım süreciyle gerçekten yaşamalı. Bu yüzden onu çok iyi tanımalıyım. Yan karakterler de ana karakter denli önemli. İyi bir kurgu ile olabildiğince nesnel ve çocuk gözünden aktarmalıyım olayları.

9. *Kitap-teknoloji ilişkisi*

İyi kullanılan teknoloji günümüzün en iyi araçlarından biridir. Ne yazık, bazı para avcılarını bilinçsiz yetişkinler eliyle çocuklara teknolojiyi bir amaç olarak benimsetiyorlar. Burada teknolojiyi kullanmanın süresi çok önemli. Kitap düş gücünü, aklı, duyguları aynı anda kullanma becerisini geliştirirken, sabır, emek ister. Oysa teknoloji bağımlısı genç-çocuk sabırsızdır, zamanı yoktur. Sosyal ilişkileri zayıflar. Yine de çocuklar her daim umut veriyor bana. Kitap okuyorlar, e-kitap okuyorlar. Biz yazarlara da bu hızlı yaşayan akıllı çocuklara ayak uydurmak, gereksindikleri cazip kitaplar yazmak kalıyor.

10. *Çocuk kitapları yayıncılığı, tanıtımı, verilen ödüller*

İyi içerik, resimleme, editöryal çalışma, özenli baskı çocuk kitaplarının olmazsa olmazları. Son yıllarda bunları önemseyen yayınevleri çoğalıyor. Özenli baskı pahalıdır, destek ister. Çocuğa değer veren ülkeler bu desteği yapıyor.

Tanıtım konusunda kendi kitaplarım için pek destek görmüyorum. Bazı bilinçli öğretmenlerin, çocukların-gençlerin ilgisi, bazen de yayınevi beni okurlarımla buluşturuyor. Oysa yeni çıkan bir kitap yayınevi tarafından tanıtılmalı, okura ulaştırılmalı. Okuduğu kitabın yazarıyla tanışan okur kadar, yazar da yararlanır bundan. Ve bu işi düzenleyecek kişi de yazar değildir. Ödüller bence yararlıdır. Yazarın, iyi bir kitabın ilgi çekmesini sağlar. Aynı zamanda yetkin bir jüri gerektirir. Ödül veren kurum, dernek ve yayınevlerini kutluyorum.

11. Okuma alışkanlığı

Çocuklukta başlar. Anne-baba kucağında güzel bir kitapla buluşan çocuk yetişkin olunca aynı sıcaklığı kitapla sürdürür. Büyüklerin de okuyarak örnek olması gerekir çocuklara.

12. Çocukların kitap seçimi

Okul öncesi kitaplar bilinçli büyükler tarafından seçilirse korkmamalı. Anne-baba kitabın içeriğini ve resimleri önceden incelerse iyi olur. İyi kitaba alışan çocuk, büyüyünce iyi kitap seçer ve iyi okur olur. Çocuk ve gençlere güvenmek gerekir.

4.1.1.4. Eserleri

- *Arsa*, Çocuk, Oda Yayınları, İstanbul 1981.
- *Küçük Prenses ve Kardelen*, Tudem Yayınları İzmir, 1995.
- *Uyku Ağacı*, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 1996
- *Nil Soru Soruyor*, Okul Öncesi Uçanbalık Yayınları, İstanbul, 1998.
- *Büyülü Bahçe*, Pencere-Sey Yayınları, İstanbul, 2001.
- *Akıllı Anka*, Pencere-Sey Yayınları, İstanbul, 2002.
- *Nun Geline*, Tudem Yayınları, İzmir, 2002.
- *Güvercin'in Saati*, Pencere-Sey Yayınları, İstanbul 2003
- *Tomurcuk ve Pembe Kedi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2003.
- *Aşk Kalır*, Tudem Yayınları, İzmir 2004
- *Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde*, Tudem Yayınları, İzmir 2005.
- *Şişko Patates*, Can Çocuk Yayınları, İstanbul 2006.
- *Noktacık*, Okul Öncesi, Tudem Yayınları, İzmir, 2007.
- *Yolculuk*, Okul Öncesi, Tudem Yayınları, İzmir 2009.
- *Şeker Kız ve Büyülü Elma*, Can Çocuk Yayınları, İstanbul 2010.
- *Başodanın Gizemi*, TMMOB Yayınları, Ankara 2010.
- *Güneşe Köprü*, Morpa Yayınları, İstanbul 2010.
- *Düşler Tramvayı*, Tudem Yayınları, İzmir 2011.
- *Uğur Böceğinin Mutluluk Hapları*, Can Çocuk Yayınları, İstanbul 2014.
- *Çevrimiçinde Şerafettin*, Can Çocuk Yayınları, İstanbul 2015.

4.1.1.5. Ödülleri

Seza Kutlar Aksoy, "*Büyülü Bahçe*"de yayınlanan "Dünya Kendi Eksenini Etrafında Döner", "Mutluluk Ülkesi" ve "Dost Uçurtma" adlı öyküleriyle Sıtkı Dost Çocuk Öyküleri yarışmasında mansiyon (1990), *Büyülü Bahçe* ile yayınlanmamış öykü kitabı dalında Kırmızı Fare Öykü Yarışmasında (1992) ve Tudem Yayınlarının Okul Öncesi Kitap Yarışmasında çizerliğini Saadet Ceylan'ın yaptığı "*Noktacık*" adlı kitabıyla (2007) Büyük Ödül, TMMOB'nin(Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) "Kentimi Okuyorum" Roman Yarışmasında (2009) Birincilik Ödülü kazandı. Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği'nin 2009 seçkisinde Serap Deliorman'ın resimlediği öykü kitabı "*Yolculuk*", Jüri Özel Ödülü'nü almıştır.

4.2. Seza Kutlar Aksoy'un Çocuk Romanlarında Tespit Edilen Değerler ve Bu Değerlerin Sınıflandırılması

Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde evrensel değerler ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Aksoy birçok farklı değere de eserlerinde yer verdiği tespit edilmiştir.

Bu çalışmada yapılan tespitlerden hareketle Aksoy'un eserlerinde kullandığı değer kategorileri belirlenirken Spranger'in sınıflaması esas alınmıştır. Spranger'e ait estetik, politik, sosyal, ekonomik ve bilimsel (teorik) değer kategorileri seçilmiş, bu kategorilere Güngör tarafından belirlenen ahlaki değer kategorisi ile günümüzde neredeyse herkes tarafından bilinen bir kavram olan "evrensel değerler" kategorisi eklenmiştir. Sonuçta; evrensel, sosyal (millî), ahlaki, bilimsel (etik), politik, ekonomik ve estetik olmak üzere yedi kategori üretilmiştir.

4.2.1. Evrensel Değerler

Evrensel değerler İnsani Değerler Programı'nda sevgi, hakikat, iç huzur, doğru davranış ve şiddetten kaçınma olarak beş değer şeklinde gruplandırılmıştır. Diğer birçok değerle de bu beş değeri ilişkilendirilebilmektedir.

Dılmaç(2002), sevgiyi programda, kalbin bir genişlemesi olarak nitelendirilmekte; tüm evreni bir arada tutan en yüce değer olarak açıklanmaktadır. Sevgiyle yaşamak, herkese karşı merhametli olmayı gerektirmekle birlikte sevgi; saf, bencil olmayan,

koşulsuz sevgiden, biri ile diğeri arasında akan bir güç olarak tanımlanmaktadır. Hakikat, değerin edebi olduğu ve dünyanın değişip duran bakış açısının ötesinde yer aldığı ifade edilmektedir. Ayrıca hakikatin zaman ve mekândaki değişikliklerden etkilenmediği de belirtilmektedir. Doğru sözlü insan sadece hakikati söyleyen insan olmakla kalmayıp kalbinde ve eylemlerinde de dürüst olduğu açıklanmaktadır. İç huzur, duygusal seviyede, önemli insani değer olarak nitelendirilmiştir. Evrensel değerler programında bunun bir umursamazlık hâli olmayıp duygusal bir sakinlik hâli olduğu da ifade edilmektedir. Doğru davranış, iyi alışkanlıkları oluşturmayı yani toplumsal ve ahlaki beceriler geliştirmeyi ifade etmektedir. Şiddetten kaçınma ise çevremize karşı bir yükümlülüğümüzün olduğu anlayışından kaynaklanan bir evrensel değerdir ve tüm hayat biçimlerine yönelik uyum ve anlayışı ifade etmektedir. (s.9)

Aksoy'un eserlerindeki evrensel değerler bu açıklamadan yola çıkılarak adalet, çalışma, dayanışma, duyarlılık, paylaşma, sağlıklı yaşam, sevgi sorumluluk, yardımlaşma şeklinde gruplandırılmıştır. Tespit edilen değerler alfabetik sırayla açıklanmıştır.

4.2.1.1. Adalet

Güncel Türkçe Sözlük'te adalet, yasalarla sahip olunan hakların, herkes tarafından kullanılmasını sağlama, türe; hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme; bir işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları; kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk olarak tanımlanmıştır (TDK, 2016). Adalet, insana mutluluk yollarını açan evrensel değerlerden biridir. Bu kavram Dilmaç'ın (2002) İnsani Değerler Eğitimi Programı'ndaki "hakikat" değeri ile ilişkilendirilebilmektedir. Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde konuya ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 4.1.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Adalet Değeri ve Alt tema

Adalet	AltTema	Frekans
1	Kültürel, Doğal Mirasın Korunması ve Yasalara Uygunluk **	
2	Adil Davranış *	
3	Haklı ve Haksız Davranış *	
4	Hukuk Düzeni İçinde Çözüm Yolları *	

1. Kültürel ve doğal mirasın korunması ve yasalara uygun hareket etme:

Hukuka ait olan “adalet” kavramı Aksoy’un “*Nun Geline*” eserinde kültürel ve doğal değerlerin korunması bakımından ele alınmıştır. Ülkemiz, çok az ülkenin sahip olabildiği bir zenginliğe ve çeşitliğe sahiptir, bu nedenle ülkemizde kültürel ve doğal mirasın korunması, öncelikle geçmişte yaratılmış eserlerin, doğal güçlerden, insan elinin verdiği zararlardan etkilenmemesi gerektiği bilincine her vatandaşın sahip olması gerekir. Kültürel mirasın yasa dışı yollardan kaçırılması ve daha önemlisi bunların yaratıldıkları ortamdan çekip alınmaması bu mirasın korunması gereği olarak önem arz etmektedir.

Yazar “*Nun Geline*” de Cansu ve ondan daha küçük arkadaşı olan ayakkabı boyacısı Dumçuk’un yaşadığı ilgi çekici olayları anlatırken tarihî eser kaçakçılığına değinmiştir. Dumçuk yanlışlıkla tarihi eser kaçakçılarından eline düşer. O ana kadar sadece kendini düşünen Dumçuk’un kafasında birçok soru belirir ve doğruyu yanlış sorgulamaya başlar

“Para kazanmak için oyun bile oynanmaz. Para insanı baştan çıkarır. Gezegeni korumak için oynamalı. Büyüyünce arkeolog olacaktı Dumçuk. Şu kaçakçılara göz açtırmayacaktı.” (NG, s.77)

Yazar topluma katılacak olan çocuk okurlarına devletle olan ilişkilerindeki hak ve görevleri konusunda iletiler vermektedir. Ancak yazar doğrudan doğruya ders verme yoluna gitmez. Okurların serüveni yorumlayarak çıkarım yapması gerekmektedir.

Cansu ve arkadaşları Dumçuk’un kaçakçılardan kurtarmak için ellerinden geleni yaparlar. Tarihi eser kaçakçıları da polise ihbar edilir ve yakalattılır.

“Büyük bir tarihî eser kaçakçılığını çocuklar ortaya çıkartmıştı.”(NG, s.84)

Aksoy, tarihî eser kaçakçılığını anlatırken aslında değişen değerlere dikkat çekmeyi hedeflemiştir. Para hırsının insanlara neler yaptırabileceğini okurlarına anlatmak için “*Nun Geline*” eseri iyi bir örnektir. Tarihî ve kültürel varlıklarımıza gereken ilginin gösterilmesi gerektiği, bu konuda her vatandaşın üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak yazar bunu salt bir

anlatıcı olarak yapmamıştır. Doğrudan değil örtük bir anlatımla okurlarına iletiler verme yoluna gitmiştir.

2. *Adil Davranış:*

İnsanlar; her bireyin çabaları, becerileri, yetenekleri ve katkıları ölçüsünde hak ettiğini alması gerektiği inancındadırlar. Bunda da toplumsal bir adalet söz konusudur. Adalet, güçlü ile zayıf, iyi ile kötü, mazlum ile zalim arasındaki dengeyi sağlamak bakımından en önemli erdemdir. Yazar, “*Çevriminde Şerafettin*” eserinde Şerafettin, zengin bir çocuk olmadığı için okulda birtakım şımarık çocuklar tarafından ezildiğini hatta iftiraya uğradığını anlatırken güçlünün güçsüzü ezdiğini dile getirmektedir. Çocuklar sadece Şerafettin’i değil güçlerinin yetebildiği bütün öğrencileri zorluğa ve sıkıntıya sokup üzüyorlardı. Eserde Berkay ve arkadaşları Şerafettin’e iftira atar. Şerafettin okul idaresine olayın aslını anlatır. Okul idaresi tarafından da bu çocuklara bir hafta uzaklaştırma cezası verilir. Soruşturma sonucunda okul idaresi haklı olan öğrenciyi korumuştur. Adalet iyilere mükâfatı, kötülere de cezayı gerektirir ki haklı ile haksız, eğri ile doğru anlaşılsın; iyilik her zaman itibar kazansın.

“Sonra tuhaf bir şey oldu. Hani o komedi filmlerinde olduğu gibi hızlandı her şey. Şerafettin’in ‘Kurtarma Operasyonu’ dosyasını hazırlarken düşledikleri gerçekleşti. Fa, sol, fa, mi, miii... Televizyondaki davalar gibiydi. Şerafettin gevşedi. Arkadaşları odaya birer ikişer çağrıldılar. Olgun, Şebnem, Serdar, ötekiler...

Bitmişti.

Koridorda karşılaştıkları sekiz çocuğa bakamadı Şerafettin. Hatta müdire hanımın onları topluca sınıfa getirip tahtanın önüne dizmesini de hayal meyal gördü. Müdirenin uyarısıyla, yaptıkları tüm kötü şeyler için arkadaşlarından özür dilediler. Bir daha yapmayacaklarına söz verdiler. Çantalarını toplatıp sınıftan çıktı sekiz çocuk. Büyük bir sessizlik oldu.” (ÇŞ, s.132)

3. *Haklı ve Haksız Davranış:*

Aksoy, “*Şeker Kız ve Büyülü Elma*” eserinde haklı ve haksız davranışla ilgili iletiler verir. Öğretmenin öğrencilerinden birisinin resim defterine diğer öğrencisinin

resim çizmesi ve defter sahibi öğrencinin “benim defterim” diyerek resmi yırtması üzerine yaptığının yanlış olduğunu söylemesi; defter, ona ait olsa da arkadaşının emeğinin söz konusu olduğu bir resmi tek başına yok etmeye hakkı olmadığını ifade etmesi adaleti çağırıştırır niteliktedir.

“Gel buraya Kaan! Diye bağırdı öğretmen. Arkadaşını ne kadar üzdüğünü görüyor musun? Geçen gün de Sanem'in gözlüğünü kırmıştın. Sen kendini ne sanıyorsun!

Yenisini aldık ona. Hem de daha güzel bir gözlük aldık, dedi Kaan. Benim babamın parası çok. Şeker'e de kocaman bir resim defteri alırız. Ne olmuş yani!

Hiçbir şey anlamıyorsun, dedi öğretmen. Bu kafayla büyüyünce neler yaparsın kim bilir. Kaan anlamadı ama Şeker, öğretmenin ne demek istediğini anladı.” (ŞKBE, s.76-77)

4. Hukuk Düzeni İçinde Çözüm Yolları:

Aksoy, "*Tomurcuk ile Pembe Kedi Altın Peşinde*" eserinde yine adaletle ilgili iletiler vermektedir. Özellikle dilekçe hakkına vurgu yapan yazar haksızlığa uğrayan kişi ya da kişilerin haklarının çiğnenmemesi için hukuk düzeni içindeki çözüm yollarını göstermektedir.

“...Yani köylülerin yasal yollardan haklarını aramaları. Kendi haklarını korumayı öğrenmeliler.” (TPKAP, s.68)

Yazar, çocuk okuruna yasa dışı işleri engellemek için hak aramanın yasal olduğunu izah etmektedir. Siyanürle altın çıkarmaya karşı çıkan köylüler, yasal haklarının kullanmaktan vazgeçmezler.

“Köylüler bir dilekçe yazıp imzalar. Mahkemeye başvururlar. Yasal yollardan haklarını ararlar. Böylece diğer insanlar onlardan örnek alır.” (TPKAP, s.69)

4.2.1.2. Çalışmak (Çalışkanlık)

İnsanı yaşamında yüksek yerlere taşıyacak değerlerin başında çalışma değeri gelir. Güncel Türkçe Sözlük'te çalışmak “bir şeyi meydana getirmek, bir şey öğrenmek, bir şey yapmak için çabalamak, gayret göstermek, emek harcamak” (TDK, 2016) olarak

tanımlanmıştır. Çalışkanlık ise “tembel olmama, severek iş yapma, faal ve üretken olma durumudur.” (TDK, 2016) Bu kavramlarda odak nokta insan faaliyetleridir. Buradan hareketle çalışmak insanın hem biyolojik ihtiyaçlarının tatminine hem de sosyal ihtiyaç ve sorumluluklarını yerine getirmeye yönelik bir davranıştır.

Bir ülkeyi refah seviyesine çıkartacak olan yegâne değerlerden biri de insanın sorumluluklarını yerine getirmesi, çalışması ve başarılı olmasıdır. Çalışma kapsamında Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserlerinde konuya ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.2.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Çalışmak Değeri ve Alt Tema

Çalışmak	Alt Tema Frekans
1	Çalışkan öğrencilere ve yetişkinlere toplum tarafından değer verildiği ve toplum tarafından bu insanların model alındığı *****
2	Ders çalışmak*****
3	Tembelliğin istenmedik bir davranış olduğu *
4	Hayallere ulaşmak için çaba harcama *****

1. Çalışkan öğrencilere, yetişkinlere toplum tarafından değer verildiği ve toplum tarafından bu insanların model alındığı:

Aksoy, okurlarında fikrî ve edebiyata ilişkin bir tat bırakan yapıtı “Çevrimiçinde Şerafettin”de çalışma değerinin üzerinde durur. Çalışmanın insana birçok şey kazandıran bir davranış olduğunu anlatır. Aksoy, eserde Şerafettin'in derslerinde başarılı bir öğrenci olmasından ötürü hem ailesinin gurur kaynağı olduğunu hem de herkes tarafından sevildiğini vurgular.

“Yıl ortasında okuluna gelip bir sınav yapmışlardı. Kentin, ülkenin, en gözde okuluna, hatta dünyada birkaç şubesi bulunan Gökyüzü Koleji’ne burs kazanmıştı işte. Aslında kolej yuvadan başlıyordu. Şerafettin lise için açılan sınavı kazanmıştı. Hiç beklemediği bir sonuçtu. Sınavı unutmuştu bile. Herkesin girmeye can attığı, kurslara gidip kazanamadığı kolejin sınavını birincilikle burslu olarak Şerafettin kazanmıştı.” (ÇŞ, s.10)

Evdeki herkes buna çok sevinmişti. “Yaşşşa! Benim aslan kardeşim! Üç bin kişi katılmış sınava! diye bağırıyordu ablası.” (ÇŞ, s.10) “Bir tanem. Akıllı oğlum benim. Hayatın kurtuldu, dedi.” (ÇŞ, s.11)

Hatta komşular mahalledekilerde çok sevinmişti. “Hımmm... dedi. Demek birinci olmuşsun. Hem de bursla, aferin.” (ÇŞ, s.20)

Öyküde çalışkan insanların toplumda model olan ve örnek alınan insanlar olduğu dile getirilir.

“Nasıl da önceden aklına gelmedi Şerafettin’in. Boğaç Amca’sı İngilizce bilirdi, Fransızca bilirdi. Üniversite bitirmişti. Arkeoloji okumuştı. O adam derya denizdi. Ah! Şerafettin büyüyünce onun gibi biri olacaktı.” (ÇŞ, s.24)

“Boğaç Amca onun Gökyüzü Koleji’ni birincilikle kazandığını hem de burslu kazandığını öğrenince ayağa kalktı. Elini sıktı, onu kutladı. Dondurma ısmarladı. Şerafettin onun neredeyse kendi kadar sevindiğini hissetti.” (ÇŞ, s.25)

Eserde çalışan insanların toplumda sevildiği, değer gördüğü birçok kez vurgulanır. Yeni okulunda öğretmenleri tarafından da Şerafettin’in davranışları takdir görür.

“Şerafettin oyunu bitirip öğretmene gösterdiğinde içi içine sığmıyordu... Oyuna çok emek vermişti. Bazen gece yarıları kalmıştı.” (ÇŞ, s.72)

“Oyun bitince hepsi yorgun, yere çöktüler. Gözler öğretmene döndü. Öğretmen coşkuyla alkışladı. Öğretmen başta Şerafettin olmak üzere tüm oyunculara sarılıp kutladı.” (ÇŞ, s.75)

Yazar, konuşma engeli olan Şerafettin’in okulda başarılı olduğunu, herkes tarafından sevildiğini ve okuldakilere de bu şekilde kendini kabul ettirdiği örneklerken eser boyunca çalışkanlığı övmektedir. Ayrıca eser çalışarak, emek harcayarak her şeyin başarılacağı ifade etmekte, böylece okuyucu, çalışarak başarılı olmaya özendirilmektedir.

2. Ders Çalışma:

Seza Kutlar Aksoy, eserlerinde çalışma kavramını genellikle ders çalışma boyutunda işler. Aksoy, “*Büyülü Bahçe*” adlı yapıtında çalışma ve çalışkanlık kavramı

üzerinde durur. Yazarın hiçbir eserinde doğrudan ileti verme yoluna gitmediği daha önce de belirtilmişti çünkü yazarın yazarken çocukları eğitmek gibi bir amaç gütmeyişi eserlerde açıktır. Aksoy, çocukların yaratıcı yetenekleri ve inanılmaz düş güçlerinin onlara anlamlandırmada en büyük yardımcı olarak görmektedir.(Mayıs,2016) Eserlerinde okurun ilgisini canlı tutacak serüvenlere yer vererek onlarda olumlu etkiler ve izlenimler bırakmak farkında olmadan bir bilinç oluşmasını sağlamak Aksoy'un asıl gayesidir. Aksoy, ilk olarak Balarısı Anaokulu ve İlkokulu öğrencilerinin yaşadıkları maceraları anlatırken okulda başarılı olmak için çalışmak gerektiğini dile getirir.

“İlkokul öğrencileri çok çalışmalı.” (BB, s.6)

Çalışmanın özelde öğrencilere, genel olarak da insana yakışan bir değer olduğu ve herkes tarafından benimsenmesi gereken bir davranış olduğu öyküleyici ve tartışmacı bir anlatımla dile getirilmektedir.

“Ne dersiniz! Bir yıl boyunca sıkı bir çalışmaya değer değil mi? İşte bu ayrıcalıklar yüzünden bütün sınıflar kıran kırana bir yarışma havasına girerlerdi. Bir ekip çalışmasıydı bu. Başarı biraz daha çalışmaya bağlıydı. Ya da daha çok çalışmaya. Günün birinde nasıl olsa başarılılardı.” (BB, s.7)

Yazar, kitabın “Mutluluk Ülkesi” adlı bölümünde çalışmaktan hoşlanmayan, birici sınıfa başladığında okuldan çok sıkılan ve sanki okulda okumayı hiç öğrenemeyecekmiş gibi olan Candan'ın sonunda gerçeği görmesini hikâyeye eder. Hikâyede Candan'ın annesi, Candan'a “Mutluluk Ülkesi” diye bir kitap alır ve annesi kitabı Candan'a okur ancak kitabın sonunu getirmez, sonunu da Candan okur. Bu kitap onun yaşama ve okula bakışını değiştirir.

“Bir zamanlar mavi gözlü, sarı saçlı peri gibi güzel bir kız varmış. Ama çok önemli bir kusuru varmış bu küçük kızın. O da tembel olmasıymış. Bütün tembeller gibi o da mutsuzmuş. İnsanlar neden çalışır? Neden kitap okurlar? Yaşam ne tatsız diye her şeye dudak bükermiş? Yaptığı tek şey pencere önüne oturup can sıkıntısından esnemekmiş” (BB, s.40)

Kitapta anlatılan kız Candan'a benzemektedir. Çalışmadığı için bir şey öğrenememekte ve canı sıkılmaktadır. Onun hayatında da zaman bir türlü geçmemektedir. Günün birinde penceresinin önüne konan mavi kanatlı bir kuşu yakalar ve kafese koyar. Onun kendini eğlendireceğini, oyalayacağını düşünür. Mavi kanatlı

kuş; kız onu kafeste çıkarsa eğer ona mutluluk ülkesine nasıl gidileceğini anlatacağını söyler. Kız da kuşun dediğini yapar.

Candan'ın annesi kitabı burada okumayı burada keser. Okumayı öğrendiği zaman kitabı Candan'ın bitirmesini ister. Candan'da sürekli mutluluk ülkesini hayal eder ve okumayı öğrenmek içinde öğretmenini can kulağıyla dinlemektedir. Sonunda Candan okumayı öğrenir. Kitabı tamamlar. Mutluluk ülkesine gitmenin yolunun “sağlık, akıl ve bilgi” olduğunu anlar.

“Bana çok şey öğrettin. Bende olup da farkına varamadığım özelliklerimi sen öğrettin bana. Şimdi mutluluk nedir biliyorum. Dileğim bütün çocukların benim gibi mutlu olması” (BB.s.46)

Çalışmanın sonunda başarının geldiği anlatılırken insanların öğrenme dürtüsüyle doğduğu da ifade edilmiştir. Öğrenmeye karşı merak ve bundan duyulan zevk insanın doğasında vardır.

Hikâyenin kahramanı Candan öğretmeninden kurdelesini alır. Onu takarken öğretmeni Candan'ı tebrik eder. Okuldan ayrılınca yılın ilk karı yağar. Candan bunun doğanın kendisine bir armağanı olduğunu düşünür.

Seza Kutlar Aksoy'un " *Küçük Prenses ve Kardelen* " adlı eserinde yer alan “Ay Dede” öyküsünde yine ders çalışmanın başarıyı nasıl getirdiği anlatılır. Kitapta karnesinde üç zayıfı olduğu için babasının okuldan aldığı Sinem'in öyküsü anlatılır. Sinem okuldan ayrılınca artık çok sıkılmaktadır. Geceleri evdekiler uyuyunca deniz kenarına gidip orada ay'ı, denizi ve balıkları seyrederek zaman geçirmeye çalışmaktadır. Öyküde Sinem'in yaşadıklarını ay fark eder ve ona yardım etmeye başlar. Öncelikle Sinem'in, babasını onu tekrar okula göndermesi için ikna etmesi gerektiğini söyler. Sinem babasını ikna etmeyi başarır.

“Sonunda babası şöyle dedi: Olur. Ama sınavları başarırsan. Küçük kızın başaracağını hiç sanmıyordum...Sinem derslerine çalışmaya başladı. Balıkçılar her gece ona balık pişirip verdiler.

Balık yiyenler daha akıllı olur, dediler. Sandalın biri sınıf gibi düzenlenmişti. Sinem ön sıraya oturdu. Arkalara martılar, güvercinler,

serçeler...Haziranda bir gece, kıyıda bir şölen var ki sormayın! Balıklar, balıklı ekmekleri yetiştiremiyorlardı...Sinem'in karnesi gagalarda dolaşıp duruyordu.

Hepsi pekiyi. Hepsi pekiyi.” (KPK, s.25)

Sinem derslerine çalışınca her şeyi düzeltmişti. Karnesindeki bütün dersleri de “pekiyi” idi. Sinem artık önemli olanının başarmayı istemek olduğunu ve derslerine çalıştığı zaman herkesin başarılı olacağını anlamıştı.

Aksoy'un "*Düşler Tramvayı*" eserinde derslerinde başarısız bir öğrenci olan Mutlu'nun yazma yeteneği konusunda çalışarak nasıl başarıya ulaştığı anlatılır. Yazar çalışmanın önemini farklı bir boyutta -yaratıcılık- olarak açıklamaktadır.

“Büyüyünce yazar olacaksın sen eminim. Çok yeteneklisin. Matematik konusunda hevesli değilsin belki, ama bu denli güzel öykü anlatan birinin eminim kafası çok iyi çalışıyordur istediği her şeyi başarabilir...” (DT, s.26) Yazar bu şekilde bir öğrencinin çalışarak her dersi başarabileceğini okurlarına iletmiştir.

“Yazar olacaktı Mutlu besbelli. Bundan sonra Türkçe derslerini Mutlu'ya sormalı.” (DT, s.26)

“Eh ne de olsa aradığı şeyi bulmuştu. Galiba Mutlu tamamlanmıştı. Koskocaman, her şeyiyle tam bir Mutlu. Yere göğe bakmaya gerek yok artık, başını dikleştirdi. Dosdoğru uzağa baktı.Sallana sallana yürüdü.” (DT, s.27)

Mutlu bu başarısından sonra diğer derslerde de çalışarak başarılı olabileceğini aklından geçirir. Yazar, bununla çalışmanın, çalışkanlığın insana güç kattığını ifade ederek bu yönde okurlarda da olumlu davranış gelişmeyi hedefler.

“Aklından cetvel geçti. Matematiğe sıkı sıkıya sarılmak geçti.Ara sıra sayıların arasında da bakmalıydı yeryüzüne. Zevkli olabilirdi.” (DT, s.27)

3. Tembelliğin istenmedik bir davranış olduğu :

Aksoy, eserlerinde yine çalışkanlığın zıddı olan tembelliğin kötü bir mizaç olduğunu okurlara aktarmaya çalışır. "*Büyülü Bahçe* "de tembelliğin insanları mutsuz ettiği, çalışmanın mutluluğu getirdiği verilen iletiler arsındadır. Eserde “Mutluluk Ülkesi” bölümünde bir tarafta ders çalışmanın gerekli olduğu anlatılırken bir tarafta da tembelliğin istenmedik bir durum olduğu ve ancak geleceğin çalışarak inşa edileceği

anlatılmaktadır. İnsanların beslenme, barınma gibi temel gereksinimlerini karşılaması ve hayatta kalabilmeleri için özenli çalışmaları gerektiği vurgulanır. Sorumluluklarını yerine getiren, gece gündüz pes etmeden çalışan insan hiçbir engelin onu durdurmasına müsaade etmez.Eserde Candan'ın annesinin Candan'a okuduğu hikâyede konuyla ilgili iletiler bulunmaktadır.

“...Ama kuşun sözlerini anımsayıp hemen işe koyulmuş önce okumayı öğrenmiş. Sonra bilginin ondan istediği bütün kitapları, yorulup usanmadan ona okumuş. Kafasına takılan soruları bilgine sorarak pek çok konuda bilgi sahibi olmuş.Bilginden ayrılırken üçüncü ışığı görmüş. Burada insanlar cahil ve açmış. Yarı baygın hâlde sokaklarda yatmış, ölümü beklemiş. Kız onlara toprağın nasıl işlenmesi gerektiğini, bitkilerin nasıl ekilip, hasatın nasıl toplanacağını öğretmiş. Yöre halkının sevinci onun da sevinci olmuş.” (BB, s.45)

Öyküde özverili bir şekilde azimle yapmaları gereken işlere sarılan insanlar sonunda istedikleri hedefe ulaşacakları; başarıya giden yolun, temelinde böyle bir emek harcamaktan geçtiği aktarılır. Yine insanın öz güveninin oluşması, kendini iyi hissetmesi, gayretlerinin sonucundaki başarıyla birlikte gelmektedir ve çalışan insan sadece kendi hayatını değil etrafındaki insanların hayatlarını da kolaylaştıracakları verilen iletilerden anlaşılmaktadır.

4. Hayallere ulaşmak için çaba harcama

Aksoy, "*Akıllı Anka*" eserinde çalışmanın önemi vurgular. Eserde İbo, arkadaşlarını Türkiye'ye getirmek ister; bunun için öğretmenine güzel bir sunu hazırlaması gerekir. Bunun içinde ciddi çaba harcamak gereklidir.

İbo ve fantastik bir kahraman olan Anka Kuşu birlikte çalışmaya başlarlar. Yazar, çalışan insanın mutlaka hedefine ulaştığını, harcanan emeklerin her zaman karşılığının alındığını eserinde özellikle belirtir. Önemli olan sadece hayal etmek ve çabalamaktır. Hikâyede İbo'nun arkadaşlarını Türkiye'ye getirmek gibi bir hayali vardır ve bu hayal olarak kalmamalıdır. Gerçek olması için İbo kolları sıvar.

“Kütüphaneye, kütüphaneye, diyordu İbo. Bilgisayardan birçok bilgiye ulaşınız. İyi planladık mı, ver elini Türkiye!” (AA, s.76)

“Kitaplık sakindi. İbo hemen bilgisayar odasına daldı. Anka’yı tuşların üstüne yerleştirdi...Anka minik ayaklarıyla, piyano çalar gibi tuşların üzerinde gezindi. Türkiye’nin doğal güzellikleri, eski uygarlıklar ekranda birer birer belirdi. Bilgiler, görüntüler görkemli bir müzik gibi kâğıtlara aktı. Bu iş bitince İbo, kuşu kitapların arasına saldı. Akıllı Anka gagasıyla gerekli kitapları işaret etti. İbo fotokopilerini çekti.

...

Eve döndüğünde elinde tomarla kâğıt vardı.” (AA, s.77)

Çalışmak yorucu ancak keyifli bir iştir. “Yorgunluktan gece boyu sayıkladı.” (AA, s.78) Sonuçları ise mutluluk vericidir. İbo’nun arkadaşları da İbo’yu takdir ederler.

“Arkadaşları, ‘Böyle bir gezi düzenlemek nereden aklına geldi İbo?’ diyorlardı. Bunca bilgiyi nasıl topladın. Söylesene?

İbo gülüyordu. Eline öğretmeninin cetvelini alıp havada daireler çiziyordu.

İşte böyle! Hokus pokus!” (AA, s.78)

Kitabın kahramanı İbo çalışmalarının sonucunu alır.

Türkiye’ye gelmek için “Güneşli bir Nisan sabahı uçağa bindiler.” (AA, s.81)

Yazar, yabancı bir ülkede olmasına rağmen zorluklardan yılmayan, onların üzerine giden İbo’nun mücadelesini bir çeşit çalışma olarak bize aktarır.

Her insan yetenekleri doğrultusunda yaşamalıdır. Yazar, okurlarına -seni neyin geliştireceğini düşün, peşinden koş ve pes etme- der ve cesaret aşılar.

4.2.1.3. Dayanışma

İnsanların hayatlarını sürdürebilmeleri için bazı konularda ortak hareket etmeleri gerekebilir. Birlik olmanın büyük bir güç olması sebebiyle bireyler arasında dayanışma bu durumda zorunlu bir hal almaktadır. Dayanışma, yardımlaşma ile aynı kavram içinde kullanılarak birlikte hareket etme olarak anlandırılmaktadır. Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt, olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2016).

Dayanışma değerine Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan Toplum Hayatı temasında içinde de yer verilmektedir. Çalışma kapsamında Seza Kutlar

Aksoy'un incelenen eserlerinde dayanışma değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.3.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Dayanışma Değeri ve Alt Tema

Dayanışma	Alt Tema Frekans
1	Arkadaşlık ilişkilerinde dayanışma **
2	Zorluklar karşısında birlikte mücadele etme ve iş birliği **

1. Arkadaşlık ilişkilerinde dayanışma:

Seza Kutlar Aksoy, eserlerinde dayanışma değeri ile ilgili iletileri verirken iş birliği yapmanın önemini vurgulamıştır. Yazar verdiği dayanışma örneklerini arkadaşlık yardımseverlik, doğanın korunmasında birlikte hareket etme değerleriyle iç içe vermektedir.

Seza Kutlar Aksoy "*Küçük Prenses ve Kardelen*" eserinde dersleri zayıf olduğu için okula gönderilmeyen Sinem'i anlatırken ona yardım edenlerin birlikte bir dayanışma içinde olduklarını; ay'ın, balıkçıların, genç çiftin, martıların, serçelerin, kırlangıçların hep birlikte oturup karar aldıklarını ve Sinem'in derslerine yardım ettiklerini anlatır (KPK, s.19-27).

Yazar, "*Nun Gelin*" eserinde tüm değerlerin maddiyatla ölçülmesini eleştirir. Sevgi, arkadaşlık ve paylaşım gibi değerlerin üzerinde durur. Söz konusu kavramlar da dayanışmayı meydana getirir. Eserde başı dertte olan Dumçuk'a yardım için Cansu ve arkadaşlarının bir arada karar aldıklarını ve birlikte hareket ederek Dumçuk'a yardım ettiklerini anlatır. Yazar dayanışmanın önemini açıkça göstermektedir.

"Çözümü birlikte buldular, çünkü pek çoğunun Uygun bebeği vardı. Deneyimli ve bilinçliydi." (NG, s.85)

2. Zorluklar karşısında birlikte mücadele etme ve iş birliği yapma:

Aksoy, "*Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde*" de yine köylüler birlik olup siyanürle altın arayanlara karşı mücadele etmiş ve Vermama'yı el birliği ile kurtarmışlardır. Aksoy, sosyal sorumlulukları ve toplumsal dayanışmayı bu eserinde de çocuk okurunun gözleri önüne sermiştir.

"İnsan birlik oldu mu her şeyi başarır. Bizim yapamayacağımız şey yok."
(TPKAP, s.83)

4.2.1.4. Duyarlılık

Duyarlı, dış etkenlere karşı duyarlılığı olan, duygun, hassas olarak tanımlanır. (TDK, 2016) Bu durumda duyarlılığı da, kişi ile ortam arasındaki uyumun sağlanması ve kişinin belirli sosyal ortamlardaki değişmelere uyabilmesi şeklinde tanımlayabiliriz. Ya da daha açık bir anlatımla yaşadığımız dünyayla ve olaylarla ilişki kurmak ve bu konuda sorumluluk almak olarak açıklayabiliriz.

Birey olarak yaşadığımız çevre ve dünyayla sürekli bir temasımızın olduğu açıktır. Birey olmamızın yanında toplumsal hayatın da içinde olduğumuz gerçeği, sonuçta bizi yaşadığımız çevrenin ayrılmaz bir parçası haline getirmektedir. Bu durum beraberinde o çevreyle ilişki kurmaya ve çevremizdeki olaylara duyarlı olmaya zorlamaktadır. Bu nedenle toplumun her kesiminde duyarlılık değerine ilişkin farkındalığın geliştirilmesi çok önemlidir.

Duyarlılık değeri içinde sevgiyi, sorumluluğu, sahip çıkmayı, korumayı ve hassasiyeti barındırır. Seza Kutlar Aksoy duyarlılık değerini farklı şekillerde ele almıştır. Çalışma kapsamında Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserlerinde duyarlılık değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.4.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Duyarlılık Değeri ve Alt Tema

Duyarlılık	Alt Temalar Frekans
1	Doğal çevreye karşı duyarlı olma **
2	Eğitime ve bilimsel düşünceye karşı duyarlı olma *****
3	Fiziksel farklılıklara karşı duyarlı olma *
4	Kültürel farklılıklara karşı duyarlı olma *
5	Teknolojinin yanlış kullanımına karşı duyarlı olma *
6	Yaşanan çevreye ve kent tarihine karşı duyarlı olma ***

1. Doğal Çevreye Karşı Duyarlı Olma:

Seza Kutlar Aksoy duyarlılık değerini en çok çevre sorunlarına karşı ele almıştır. Ancak birçok çocuk eserinde bu konuya değinilmiş olmasından dolayı Aksoy duyarlılığı toplumsal, küresel sorunlara, kültürel öğelere karşı duyarlı olunması gerektiği şeklinde de eserlerinde işlemiştir.

Çevre dostu olan Seza Kutlar Aksoy bireyin çevrenin ayrılmaz bir parçası olduğunu bu durumda da çevreyle ilişki kurmak, çevremizdeki olaylara duyarlı olmak zorunda olduğumuzu eserlerinde vurgulamıştır. Yazar, okurlarına bu alanda bilincin uyanması ve tutumun oluşması için yapabileceklerini aktarmıştır.

Aksoy, okurlarını değişen değerler hakkında düşünmeye sevk ettiği “*Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde*” eserinde özellikle çevre kirliliği ve yaşama hakkı gibi kavramlar üzerinde duyarlılık kazandırmayı amaçlamıştır.

Eserin kahramanı Tomurcuk oyun oynamaya bayılır ve kendi dünyasında sürekli bu oyunlarla hayallerle iç içedir, bu hayaller sayesinde birçok konuda duyarlılık kazanır. Tomurcuk ve Pembe Kedi ormanda yürüyüş yaparak altın ararlar. Ağaçların üzerindeki yazı dikkat çekicidir.

“Ağaçları baltayla kesmeyin. Ağaçları ateşle yakmayın demek istiyor, dedi.” (TPKAP, s.53)

Yazar herkesin istisnasız çevreye karşı duyarlı olması gerektiğini vurgulamaktadır. Yaşadığımız dünyaya sahip çıkmamızın önemi vurgulanmaktadır.

Eserin önemli bir bölümün geçtiği mekân “Vermama” bir cennet olarak nitelendirilmiştir.

“Vermama bir cennet. Bir doğa harikası. Çok verimli bir toprak. Böyle bir yer üç beş kişinin çıkarı için yok edilemez.” (TPKAP, s.69)

Aksoy, eserinde; Tomurcuk ve Pembe Kedi’nin, Süpermen öyküsü ve Pamuk Prenses masalı arasında gidiş gelişlerini anlatırken bir yandan da yedi cüceler gibi dağa altın aramaya çıkmalarını öyküler. Altını da siyanürle aramaktadırlar. Ancak köy sakinleri siyanürle altın aranmasına karşıdır, bunun nedeni siyanürün doğayı yok edeceğini bilmelerindendir. Eserin kahramanı Tomurcuk’un başından geçen ironik olaylar, aslında yaşadığımız dünyanın bir eleştirisidir; Aksoy, siyasi, ekonomik ve politik olayları eleştirilir. İyi ile kötü, doğru ile yanlış, güçlü ile güçsüz gibi zıtlıkların bulundu bu eser okurlara eleştirel bir bakış açısı kazanmak açısından da önemlidir.

Eserde insan karakterindeki zayıflıklar didiklenirken bunlar 7-12 yaş çocuğun anlayışına uygun olarak anlatılır ve birçok konuda farkındalık kazanmasını sağlar.

2. Eğitime ve bilimsel düşünceye karşı duyarlı olma:

Değer eğitiminde çocukların karşılaştıkları değerlerle ilgili sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme sürecini kullanabilmelerine yardımcı olmak önemli amaçlardan biridir. Seza Kutlar Aksoy da “Güvercin’in Saati” adlı romanı eğitimin amacını sorgularken bilimsel, eleştirel düşünme ile ilgili iletiler dile getirmektedir. Eser iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde beş yaşında olan Güvercin’in büyükbabasıyla yaşadıkları anlatılır; kitabın ikinci bölümünde Güvercin on yaşındadır ve okula başlar. Yazar eserinde bilimsel düşünme alışkanlığını edinilmesiyle ilgili sıkça iletiler vermektedir. Aksoy bilime ve akla karşı çocukların duyarsızlaşmasından daha doğrusu duyarsızlaştırılmasından korkmaktadır. Eserinde de bunu açıkça ortaya koymaktadır. Güvercin ve arkadaşı Reyhan okul kapısında konuşur.

“Teyzemin kızında cin varmış, biliyor musun? Ama kötü cin. Dün ayakları böööle sallandı. Ağzından köpükler çıktı. Ben gördüm herhalde cinin köpüğüydü.” (GS, s.58)

“... Gül sen! İnanma, dedi Reyhan. Gece uyuyamadım tam dalmıştım...” (GS, s.58)

Yazar doğmalara ve gizemsel korkulara dikkatleri çekmiştir. Çağdaş toplumda bu gibi korkuların yer tutamayacağını da eserin ilerleyen bölümlerinde göstermektedir.

“Güvercin Reyhan’ın anlattıklarından hiç etkilenmez.

Güvercin, cin falan yok. Korkma! Şimdi sana büyükbabamın icat ettiği saati göstereceğim.” (GS, s.59)

Güvercin’in yeniliklere açık, çok okuyan, saat tamircisi olan büyükbabası Güvercin’e bir saat yapar ve Güvercin aklını kullandığı zaman saat çalışmaktadır. Güvercin’in Reyhan’a gösterdiği saat de budur.

Yazar, "*Güvercin'in Saati*"de teknolojik buluşlara, eğitim sistemindeki eksikliklere, televizyonun çocuklar üzerindeki merakı köreltici etkilerine dikkat çekerken okurların da bu konularda duyarlılık kazanmasını amaçlamaktadır.

“Ben de buluş yapabilir miyim?” (GS, s.27)

“Yeni bir televizyon yapıyorum büyükbaba.

Kendi televizyonuma çıkacağım.

...

Peki nasıl bir televizyonmuş bu?

Şarkı mı söylemek istiyorsun?

Hayır, şarkı söylerim belki. Ama ben soru sormak için kendi televizyonuma çıkacağım.” (GS, s.31)

Yazar dünyayı sorgulamak için bilimin yol göstericiliğine uygun bir üslupla anlatmaktadır. Çocukların bilimsel gelişmelere karşı duyarlı olması gerektiği vurgulanmaktadır.

“Acaba anlamak bu muydu? Yönünü bulmak gibi yani...” (GS, s.89)

3. Fiziksel farklılıklara karşı saygı duyulması:

Seza Kutlar Aksoy “*Şişko Patates*” adlı eserinde kilolu olduğu için alay konusu olan Çiçek’in yaşamına dikkat çekmektedir. Çiçek’in arkadaşları alaycıdır ve bu durum

Çiçek için hiç de hoş değildir. Okurlar bir yandan Çiçek'in yaşamını, tercihlerini irdelerken bir yandan da ahlaki düşünce alışkanlığı kazanarak fiziksel farklılıklara karşı saygı duyulması ve bu konuda insanların duyarlı olması gerektiğini kavrar.

Aksoy, kişilerin fiziksel kusurları ile de dalga geçmenin bir marifet olmadığını insana üstünlük kazandırmadığı bu konuda okurlarının sağduyulu olması gerektiği iletirken aslında kişinin kendi kendine problemlerinin üstesinden nasıl gelebileceğini de okurlara anlatır.

Kendi değerinin farkına varan Çiçek yeni dostlarıyla birlikte yaşamın güzelliklerini de keşfeder. Var olmanın kendisi için ne kadar önemli olduğunu hisseden Çiçek öz güvenin mutlu ve başarılı bir hayat için sahip olunması gereken bir özellik olduğunu okurlara göstermektedir.(ŞP,s.65-68) Eser, aynı zamanda çocuklarda öz güven gelişimi hakkında yazarın duyarlılığını da ortaya koymaktadır.

4: Kültürel farklılıklara karşı duyarlı olma:

Seza Kutlar Aksoy, "*Akıllı Anka*" da fantastik bir kurguyla gurbette yaşayan ve kültürel çatışmalar içinde büyüyen çocukların yaşamlarını anlatarak bu konuya okurların dikkatini çekmiştir. Aksoy, İbo'yla birlikte gurbette yaşayanların karşılaştıkları sorunlara bir çıkış noktası ararken bu konuda toplumsal bir duyarlılık oluşturmayı amaçlamıştır. Eserde farklı kültürlerden gelen çocuklar aynı sınıftadır. Kültürleri farklı olsa da çocuk olmalarından dolayı aynı özelliklere sahiptirler. Eserde İbo'nun öğretmeni Bayan Müller, çocukların farklı kültürlerden gelmelerine karşı duyarlı, özellikle de ırkçı olmayan bir öğretmen olarak okurların karşısına çıkar. Öğretmeni, İbo ile birçok konuda sohbet eder. İbo öğretmenine üzerinde anka kuşunun olduğu anı defterini satın alırken satıcı kızın ona anlattığı mitolojik anka kuşunun öyküsünü anlatır. Sınıf arkadaşları olan Peter, Bertha ve Anna ülkelerini sınıf arkadaşlarına tanıtmak için etkinlikler yapmayı planlamaktadırlar. Bayan Müller'in teşvikiyle İbo da Türk günü düzenlemeyi planlar.

“...

‘Ah canım!’ dedi Bayan Müller anlayışla. ‘Çok zor bir durum gerçekten. Seni anlıyorum şekerim. Burada onu dışlıyorlardır. Öyle değil mi?’

‘Eeee... Evet. Herhalde öyledir' dedi İbo. Biraz yüreklenmişti.

‘Tanrı bilir onu ülkesinde de dışlarlar. Anlamazlar.’ dedi Bayan Müller

‘Ülkesine gidemiyor ki...’ dedi İbo. ‘Yani gidebilse çok iyi olacak. Ben de onu şey edecektim... Ülkesiyle ilgili hiçbir şey anımsamıyor ki efendim.’

‘Vah canım, vah!’ dedi öğretmen. ‘Yıllarca ülkenden uzakta yaşarsan elbette anımsamazsın. En son ne zaman gitmiştiniz Türkiye’ye İbo?’

...

‘Bir Türk günü düzenleyeceksin. Peter’le konuş, ben de yardım ederim.’

...” (AA, s.62-66)

İbo, arkadaşlarının ve Bayan Müller’in yardımıyla planlarını hayata geçirir. Hatta Almanya’da bir Türk günü düzenlenmek yerine onlarla 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları için Türkiye’ye gelir.

Aksoy, Akılı Anka’da iletişimsizlik, kültürel aitlik gibi kavramlara sık sık değinmiştir. Türkiye gezisi, yitirmekte olduğumuz kendi değerlerimizi korurken evrensel değerlere açık olmamız iletisini verir.

5. Teknolojinin yanlış kullanımına karşı duyarlı olma:

Seza Kutlar Aksoy konuşma engeli olan Şerafettin’in başarı öyküsünü anlattığı "Çevrimiçinde Şerafettin"de yine bir güncel bir konuya değinmiştir. Bilgisayarda oyun bağımlılığı oluşmasında ailenin rolü teknolojik bağımlılıktan çıkarı olanlar ve bu bağımlılıkların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ile ilgili okurlarına ileteler göndermiştir. İnternet bağımlılığını eleştirel bir dille anlatmıştır.

“Teknoloji iyi bir şey ama bilinçli kullanmak koşuluyla. Hesap işleri, okumak istediğim makale falan elimin altında.” (ÇŞ, s. 25)

6. Yaşanan çevreye ve kent tarihine karşı duyarlı olma:

Seza Kutlar Aksoy "Başodanın Gizemi"de de çocukların yaşadıkları çevreye, kent tarihine karşı duyarlılığı geliştirmek amacıyla kaleme aldığı anlaşılan bir eserdir. Başodanın Gizemi Gaziantep’in mimari içeriği, yerel dili ve kültürel öğelerini de içinde bulunduran sürükleyici bir eserdir. "Başodanın Gizemi" adlı eserde ailesinin işi dolayısıyla Antep’e taşınan Sanay kendini İstanbul’dan başka çok farklı bir yaşamın

içinde bulur. Sanay'ın ailesiyle Antep'te yaşadığı ev oraya özgü mimarisi olan büyük bir evdir. Evin her tarafında Sanay'ı çeken bir gizem vardır. Sanay bulduğu bir notla bu gizemi çözmek için maceraya dalar. Antep'te arkadaş olduğu Utku da bu macerada Sanay'ın yanındadır. Okulun bahçesinde bulduğu notu Utku'ya gösterir.

“ ...

Bunu okur musun? Anteplince mi yazıyor?

Anteplince ne demek? Diye şaşkın bir şekilde baktı Utku. Sonra yarısı yanmış buruşuk kağıdı aldı ve yüksek sesle ilk tümceyi okudu:

' Zaman çok çabuk geçer' Eeee? Türkçe bu. Okuma bilmiyor musun?

'Oku, oku. Sonuna kadar oku.'

' Zaman çok çabuk geçer: Değerini bil. Benim dilimi, zamanın dilini öğren. O sana yol gösterecek. Zegengifin ofulmafak ifistefer mifisifin? Ne bu böyle ? Nereden buldun bu kağıdı?'

Ay! İşte o dolaptan çıktı, dedi Sanay.

'Hangi dolaptan?'

'Hangi dolap olacak ? Benim odamdaki oda kadar büyük dolaptan. İçi kocaman kilitli. Açtım. Önde bu vardı.' (BG, s.11)

Sanay'ın ve ailesinin oturduğu ev Antep'e özgü üç katlı büyük bir binadır. Babasının bir arkadaşı ev buluncaya kadar burada oturabileceklerini söylemişti. Sanay ve Utku bu evin içerisinde ipuçlarını takip ederek gizemi çözmeye çalışırlar. Yazılan notlar kuş dilindedir. Utku notlarda yazanları anlayıp Sanay'a söylemektedir. Utku, Sanay'ya Antep'i gezdirecektir. Türktepe, Alaybey, Karagöz, Boyacı Camii, Küçük Pazar, Tahmis Kahvesi' ve daha birçok yer... Gezilecek çok yer vardı Antep'te.

"Yine de Kale'den başlamalıydı. Kale, kentin ortasında duruyordu. Oradan her yeri görülebilir. “(BG, s. 15)

Sanay ve Utku birlikte Antep'i gezerler. Sanay bu arada Antep tarihi ile ilgili bilgi sahibi olur. Sanay, Antep'i gezdikçe önyargılarından da kurtulur. Sanay ve Utku bulduğu gizemli mektuplarla bir hazineye ulaşacaklarını zannederler. Ancak bunlar Sanay'ın Antep'i tanınması için hazırlanmış küçük bir oyundur sadece. Sonuç olarak

Sanay ve Utku, Atatürk'ün Antep nüfusuna kayıtlı olduğu bilgisine ulaşırlar. Asıl hazine de budur. Aksoy eserde kentlerin kimliğini korunması ne kadar önemli olduğunu okurlarına anlatmıştır.

Aksoy, yine "*Güvercin'in Saati*" adlı eserinde "Akdeniz" heykeli bölümünde yaşadığımız yerde kültür ve sanatın insanı geliştirici bir etkisi olduğunu okurlarına göstermiştir ve okurlara bu konuda duyarlı olmaları iletisini vermiştir. "Kimi günler bir müzeye, resim sergisine ya da hayvanat bahçesine gidiyorlardı." (GS, s.92)

Aksoy, "*Nun Geline*" eserinde bencilliğin insan zarar veren bir duygu olduğunu işlemiş bu duygudan kurtulan insanların birçok konuda daha duyarlı olacağı iletisi okurlara vermiştir.

4.2.1.5. Paylaşma

İnsanı değerler içinde uygulama alanı en kolay bulunan, uygulandığında insana haz veren paylaşma değeri aslında yaşamımızın içinde her an kendisini gösterir, yaşamımızı değerli yapar. Sabah sevgiyle ve içten gelen bir "günaydın" ile başlayan iyi dilek paylaşımı, gün boyunca maddi manevi birçok alanda yaşamımızda görülür; ilişkilerimizi zenginleştirip geceleri "iyi geceler" le son bularak yaşamımıza renk katar.

Paylaşma öylesine doğal ve kendinden gelen bir duygudur ki çoğunlukla uygulandığının farkında bile olunmaz ama yaşamımızı kolaylaştırır. İnsanlarının ihtiyaçları çoğu zaman ortak olabilir bu yüzden, karşılıksız verdiğimiz her şey paylaşmaya girer. Yardımseverliği, başkalarını sevmeyi de içinde barındıran bu değer çoğu zaman olayların içinde okuyucuya sezdirilmeye çalışılmıştır.

Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde bütün çocuk kitaplarında olduğu karakterler yaşamın olumsuz şartları arasında sıkışıp kalmazlar. Onların yaşamında önlerine çıkacak engelleri aşmalarını sağlayacak birileri mutlaka vardır. Çalışma kapsamında Aksoy'un incelenen eserlerinde paylaşma değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.5.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Paylaşma Değeri ve Alt Tema

Paylaşma	Alt Tema Frekans
1	Maddi ve manevi paylaşım *
2	Sevgiyi paylaşma **

1. Maddi ve manevi paylaşım:

Seza Kutlar Aksoy, "*Çevrimiçinde Şerafettin*"de maddi sıkıntıları olan ve Gökyüzü Kolejini burslu kazanan Şerafettin'in öyküsü anlatılırken Kitapçı Boğaç Amca'sının ona istediği her zaman bilgisayarını kullanabileceğini hatta dükkânın yedek anahtarı bile vereceğini söyler. Bu hem maddi hem de manevi bir paylaşımdır. Aynı zamanda erdemli olmaktır

"Ne zaman isterse bilgisayarı onun emrinde olacaktı. Hatta yedek anahtarı Şerafettin'e verecekti. O dükkânda olmadığı zaman istediği saatte gelip kullansın diye." (ÇŞ, s.25)

2. Sevgiyi paylaşma:

Seza Kutlar Aksoy, "*Güneşe Köprü*" de yedi yaşında Yasemin'i ve onunla oynamak için gelen Rüstem Amca'yı anlatırken paylaşımın sadece maddi olmadığını okurlarına iletmiştir. Paylaştığımız ve paylaşacağımız en önemli değer sevgi olduğunu anlatmıştır. Rüstem Amca ile oynayan Yasemin oyun bittiği zaman oynamaya devam etmek istemiştir. Rüstem Amca gitmesi gerektiğini söylemesi üzerine üzerine Yasemin ona küsmüştür. Sevdiği şeylerin sadece kendine ait olduğunu düşünmektedir.

"Oldu mu ya! Sana yakıştı mı bu, küçük abla! Köprüleri boşuna mı yaptık? Boşuna mı oynadık, her şeyi bölüştük? Biz arkadaş değil miyiz? Baksana güneşe Ben Rüstem'i ısıtırım. Yasemin'i ısıtmam diyor mu? Sıcaklığı hepimize yeter." (GK, s.14)

Ancak Rüstem Amca gidince yasemin paylaşmanın önemini anlamıştır.

"Yasemin güneşe baktı. Kocamandı. Sıcaktı. Pırıl pırıl parlıyordu. Ablasının sesini bastırıp bağırdı Yasemin.

-Annemiz... Güneş annemiz - ısıtır bizi. Hepimizi." (GK, s.16)

Aksoy, insanın içindeki sevgisini ne kadar genişletirse o kadar da insan sevgisini genişletip bu enerjiyi çevresine yayacağını anlatır. Bu da dünyamıza ihtiyacı olan huzur ve barışı sağlar. Seza Kutlar Aksoy'un eserlerindeki ana tema sevgidir dolayısıyla yazarın sevgiyi, yaşama sevincini, dostluğu, kardeşliği, yardımseverliği bencilliğin insanlara zarar verdiği duygusunu anlattığı her eserinde paylaşmak kavramı bulunmaktadır.

4.2.1.6. Sağlıklı Yaşam

Günümüzde yaşam biçimi unsurlarının, sağlığını ve hastalık riskini etkilediği herkes tarafından bilinmektedir. Sağlık sadece hastalık veya sağlığın olmaması değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak tam bir iyilik hâlidir.

Sağlıklı yaşam biçimi, bireyin sağlığını etkileyebilecek davranışlarını kontrol edebilmesi, günlük aktivitelerini düzenleyerek kendi sağlık durumuna uygun davranışları seçmesi olarak tanımlanmaktadır. Sağlıklı yaşam için insanların kendi sağlıklarının değerini bilmesi ve onu korumaya çalışması gerekir. Sağlıklı yaşam için sağlıklı alışkanlıklar kazanmak ve davranışa dönüştürmek önemlidir. Bu davranışlar özellikler çocukların büyüme ve gelişme dönemlerinde kazanılmaktadır.

Seza Kutlar Aksoy eserlerinde yeri geldikçe sağlıklı yaşamın önemini vurgulayarak okuyucularına konuyla ilgili bilinç kazandırmayı amaçlar. Çalışma kapsamında Aksoy'un incelenen eserlerinde sağlıklı yaşama değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.6.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Sağlıklı Yaşama Değeri ve Alt Tema

Sağlıklı Yaşam	Alt Tema Frekans
1	Dengeli ve doğal beslenme *****
2	Spor yapma **

1. Dengeli ve doğal beslenme:

Seza Kutlar Aksoy, "*Şeker Kız ve Büyülü Elma*" eserinde özellikle gıdaların yararları ve zararları üzerinde de durur. Şeker hayal gücü yüksek, küçük bir kızdır.

Güzel resim yapar, aynı zamanda bir masal ustasıdır ve bunu etrafındaki herkes bilir. Bir gün hasta olduğu için okula gitmez. Ailesinin ona özel olarak aldığı yamru yumru hormonsuz elmayı beğenmediğinden kendisine harika bir elma resmi çizer. Hapşırır. Çizdiği resim havalanır ve beğenmediği elmanın üzerine konar. Sonrasında resim Şeker’le konuşmaya başlar. Elmanın kendisine hormonlu dediğinden yakınıır. Şeker bu durumu merak etmeye başlar. Şeker sonunda gıdaların nasıl sağlıklı olduğunu öğrenir.

“Portakal suyu içmezsin. Meyve sebze sevmezsin. O hormonsuz elmayı senin için pazardan aldılar. Yeseydin nezle olmazdın.” (ŞKBE, s.10)

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak kirletmeye devam ettiğimiz dünya da maalesef tükettiğimiz gıdaların çoğunun üretiminde de sağlığımız için zararlı kimyasallar kullanılmaktadır. Yazar, *Şeker Kız ve Büyülü Elma*’da hormonlu gıdaların vücudumuzun hormon dengesinin ve bağışıklık sisteminin bozulmasına neden olduğunu ve birçok hastalığa davetiye çıkardığını sıkça tekrarlamaktadır.

“Hormonlar elma için de yararlı değil mi baba?

Bitkilerde doğal hormon var zaten...

Uygun şekilde dışarıdan da verilebilir. Ama yanlış zamanda çok kullanıyorlar. Kontrol de edilmeyince onları yemek zarar veriyor. Pazardan hormonsuz elmayı bu yüzden aldık.” (ŞKBE, s.15)

Yazar sağlıklı beslenme ile ilgili düşüncelerini çocuk okuyucuya etkili biçimde sunmayı hedefler. Bunun için çeşitli dil, üslup ve anlatım tekniklerini kullanır. Çocuk okuyucunun anlayabileceği bir tarzda ironiye başvurur.

Kitapta ciddi bir durumu tasvir ederken komik bir anlatım yöntemine başvurur. Bu şekilde ironinin bünyesinde barındırdığı kinayeye imkân tanıyan üslup, hikâyelerdeki anlamı güçlendirir.

“Ziya, dedem hormonu azaldığı için kel oldu, dedi. Kaan ne olmuş yani! Dedi. Benim babam da kel ama benim babamın parası çok. Saç ektirecek. Ziya Babanın kafasında toprak mı var? deyince çocuklar güldüler.” (ŞKBE, s.18)

“Benim anneannemin bıyıkları çıktı.” (ŞKBE, s.19)

“Birgül, benim annem hormonsuz çilek alıyor, dedi.

-Kızın biri hormonlu çilek yemiş üç yaşında memeleri çıkmış.

Ben de hormonlu çilekten yedim, dedi Ziya korkarak.” (ŞKBE, s.20)

Bu konuşmalarda yazar kurmaca dünyadan yararlanarak okuyucuyu gerçek dünyayı sorgulamaya iter. Okurlarının sağlıklı beslenme üzerine dikkati çekerek insanların almış olduğu gıdaların hayatlarını ne derece etkilediğine düşünmeye yönlendirir. Yazar iletilerini çocuğun anlam evresine, anlama düzeyine, yetiştirme durumuna ve duyarlılığına uygun olarak verir.

2. Spor yapma:

Şişmanlık günümüzde hem dünyada hem de ülkemizde gelen önemli sorunlardan biri olmuştur. Bu durum genellikle çocuklukta ortaya çıktığı için sağlıklı beslenme ve spor yapma ile ilgili bilinci çocuk yaşta oluşması gerekmektedir.

Şişmanlık(obezite) öz güven kaybına neden olduğu için toplumda içinde yalnızlaşmalarda görülmektedir. Bu sorunun ortaya çıkmaması için çocuklarımızda olumlu yönde davranış değişikliği yapılması gerekmektedir. Nitelikli çocuk yazını ürünleri de bu konuda çocuklara yardımcı olacaktır. Seza Kutlar Aksoy'un "*Şişko Patates*"te bu konuda yayımlanmış bir eserdir. Eserde Çiçek şişman bir kız çocuğudur. Yaz tatili olduğu için ailesiyle birlikte yazlık evlerine giderler. Çiçek müthiş bir düş gücüne sahiptir. Ancak alay edinilen ve küçümsenen bir çocuktur. Arkadaşı da yoktur. Çiçek okuduğu bir eserle ve düşleriyle yeni arkadaşlar edinmeyi başarır. Sırma ve Timur; Çiçeğin yeni arkadaşları olmuştur. Üstelik Timur da şişmanlıkla mücadele etmektedir. Bu durum iki arkadaş daha da yakınlaştırır. Çiçek, Timur'la sabah yürüyüşlerine başlar.

“Doğrulup kalktı. Aceleyle eşofmanını giydi. Yumuşacık giysi gövdesini sararken arkadaşlarının düşünde kendine sarılmasını anımsadı. Aynaya baktı. Gördüğü yüz pek hoşuna gitti. Timur bu saatte koşuya gidiyordu. Belki onu görürdü. Aynanın önüne bir not bırakıp kendini uykulu evden dışarıya attı. Mis gibi kokan taze havayı soluyarak orman yoluna doğru yürüdü. Yol kenarına dizilmiş, çiğ damlalarıyla ışıldayan pembe şafak rengi güller, nazlı nazlı salındılar.” (ŞP, s.58)

Timur ve Çiçek yolda karşılaşırlar. Konuşa konuşa yaptıkları sporları daha da eğlenceli hale gelir. “Sen güzel bir kızsın. Biraz kilon var. Ne olmuş yani? Benim de var. Koşarsam zayıflarım.” (ŞP, s.59) Çiçek, yeni dostlarla -kendisi gibi kilolu olan Timur ve uzun saçlı, narin bir kız olan Sırma’yla-artık mutludur. Çiçek, kendini daha güçlü hissetmeye ve değişmeye başlar. Yaşamın güzellikleriyle birlikte sağlıklı yaşamı, dost olmanın önemini fark eder.

4.2.1.7. Sevgi

Sevgi insanlar arasındaki en temel değerlerden biridir. Sevgiyle insanlar arasında birlik ve beraberlik sağlanır, bu sayede toplumsal huzur ve barışın en önemli adımlarından biri atılmış olur. İnsanın olduğu her yerde sevgi kaynaştırıcı bir güç olarak karşımıza çıkar. Türkçe Sözlük’te sevgi “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu, aşk, muhabbet, sevme hissi” (TDK, 2016) olarak tanımlanmıştır. Sonsuz denilebilecek çeşitlilikte olan sevgi, Aksoy’un eserlerinde önemli bir değer olarak işlenmektedir. Aksoy, eserlerde sevginin “en” kısmına değinmiştir. Yani onun için her sevgi” en büyük sevgi”dir. İncelenen eserlerde Aksoy, sevgiyi anlatırken yaşama sevgisi, insan sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaş sevgisi de eserlerinde sıklıkla vurguladığı alt temalar olarak okurların karşısına çıkmaktadır . Aşağıda konuya ilişkin tablo da sevgi değerinin eserlerde ele alınış biçimi verilmiştir.

Tablo 4.7.

Seza Kutlar Aksoy’un Eserlerindeki Sevgi Değeri ve Alt Tema

Sevgi	Alt Tema Frekans
1	Yaşama sevgisi (Sevinci) *****
2	Aile sevgisi *****
3	Arkadaş sevgisi *****
4	Doğa Sevgisi *****
5	Hayvan Sevgisi *****

1. Yaşama Sevgisi (Sevinci):

Evrenin sınırsız güzelliği içinde doğan güneşin taptaze ışıltılarına gülümseyebilmek, günü uğurladıktan sonra ay ve yıldızların huzurunda derin bir nefes alabilmek, gözleri kapatıp uçan küçük kuşların cıvıltılarındaki eşsiz ahengi dinlemek... Bir bebeğin ilk adımını görmek, her güne güzel bir anlam yüklemek; tüm olumsuzluklara rağmen sıcak bir merhaba ile kapalı ve karanlık gözleri aydınlatmak...

Toplumsal yaşam ancak karşılıklı saygı ve sevgi ile devam edebilir. İnsanları sevmek için ise önce içinde bulunduğumuz hayatı sevmeliyiz. Demek ki güzel bakmalıyız. İçimizde yaşama sevinci barındırmalıyız. Bu duygu tüm iyi, insani duyguları diriltecektir.

Çocuk ilk defa dünyaya gözlerini açtığı zaman sevgi ile karşılaşır, bu sevgi, çocuğu yaşatan olağanüstü bir iksirdir. Çocuk bu duyguyla mutlu olur ve çevresini de mutlu eder.

Seza Kutlar Aksoy her insanın yüreğinde bulunması gereken bu duyguya eserlerinde sıkça yer verir. Yazarın öykülerinde sevginin her çeşidi vardır. "*Güneşe Köprü*"de Rüstem Amca küçük Yasemin'e köyünü anlatmaktadır. Yaşamın her türlü güzelliğinin köyde olduğunu dile getirir. İnsanın içinin yaşama sevgisi ile dolduğu ve cıvıl cıvıl olduğu belirtilir.

"Daha neler var, neler! İnekler tavuklar kuş cıvıltıları var." (GK, s.12)

Birbirinden ilginç, eğlenceli öykülerden oluşan "*Güneşe Köprü*" eserinde, yaşama sevinciyle dolu dört öyküye yer verilmiştir. Öykülerde dış dünyada var olan her şeye yönelik sevgi ve ilginin gitgide çoğalan bir duygu olduğu vurgulanır:

"Sen her şeyi seviyorsun. Her şeye ilgi duyuyorsun. İlgin, sevgin artıyor, büyüyor. Bunu havaya fırlattığın bir top gibi düşün. Top tepeye ulaştığında, yani sevgin doruktayken başkaları da sana sevgi duyuyor. " (GK, s.44)

Sevgi, sevgiyi artırmaktadır. İçinde sürekli bir hareketlilik bulundurur ve sevgi paylaşıldıkça büyüyen bir duygudur. Yazar "*Büyülü Bahçe*"de konuyla ilgili iletiler vermiştir.

"Büyümek zor ama zevkli bir sınav gibidir; uçmak isteyen küçük kuşların kanat çırpması gibidir." (BB, s.6)

“En güzel uçurtmaları biz de istiyoruz.” (BB, s.13)

Bir şeyler yapabilme hevesidir yaşama sevinci, hayatın bağı yaşam için güdülenmedir. Aksoy, içindeki yaşama sevincini anlatmak için sadece doğayı gözlemlemenin bile yeterli olduğunu düşünmektedir. Bunu da eserlerinde açık açık yazmadan sıklıkla okurlarına iletmiştir.

“Çırp kanatlarını

Çırp sessiz kuğu

Kaldırsın yumuşak, hafif uçursun seni maviliklere

Soluduğumuz bize can veren şu güzel hava”

“İşte geldi güzel, bahar çimenler diz boyu yeşerdi. Kedi yavruları bahçede minik patileriyle bazen papatyaları okşuyorlardı, bazen de annelerinin beyaz kuyruğunu.” (BB, s.29)

Yaşama sevinci dünyayı doğa bütün canlıları sevmekle ilgilidir.

“Müziyen flütüyle göl kıyısındaki sazların hışırtısını, nilüferlerin dansını, kuğunun mavi göklerden süzülürken kanatlarının çıkardığı sesi çaldı.” (BB, s.27)

Yazarın "*Büyülü Bahçe*"sinde “Mutluluk Ülkesi” adlı bölümde Candan okulda zorlanmaktadır ve mutsuzdur. Ancak annesinin ona aldığı kitapla hayata bakışı değişir ve öğrenmeyle birlikte yaşamında güzelliklerini de fark eder.

“Bir gün annesi eve çok güzel kapaklı bir kitapla geldi. Kitabın kapağında ak bulutlar, mavi kanatlı bir kuş, bulutların arasında kırmızı giysili çocuklar vardı.” (BB, s.40)

“Bulutlarla yarışmayı, güneşle saklambaç oynamayı hangi çocuk istemez?” (BB, s.42)

“Çocuk sevinçle ip atlayarak pencereden gökyüzüne doğru uçtu sonra yarım aya benzeyen bir şekil, onu tanıyan kızı kucağına aldı. Minik bir kuş gibi süzülüp uzaklaştı. Bir başkası çemberi tanıdı, Bulutlara yükseldi.” (BB, s.43)

“Şimdi mutluluk nedir biliyorum. Dileğim bütün çocukların benim gibi mutlu olmasıdır.” (BB, s.46)

Yine yazarın aynı kitabında “Dünya Kendi Ekseni Etrafında Döner” adlı öyküde tembel, şımarık, kıskanç Çakar’ın öyküsü anlatılır. Çakar bir bilgisayar sayesinde etrafındaki her şeyi kendi istediği gibi değiştirir. Ancak sesler kesilip kimse onunla konuşmayınca yaptığı hataları fark eder. Sonra da yaşamın güzellikleri anlar.

“Hafif bir yel perdeleri kıpırdattı. Önce kuş sesleri duydu Çakar. Ardından çocukların neşeli cıvıltılarını. Sokak birden şenlendi.” (BB, s.62)

Dünden sonra, yarından önce yaşadığın şu andır; tek gerçek olan ve aslında gerçekten yaşanandır. Yaşadığımız an ya da ümit olmayan tek gerçek an. Karar ve eylem anımız. Ertelemeden zamanı içinde olduğumuz anın kıymetini bilmeliyiz. Tadını çıkarmalıyız. Yazar okurlarına hayatın her şekilde güzel olduğunu ve sevgi ile bütün problemlerin aşılabileceği iletisini neredeyse bütün eserlerinde vermiştir.

“Pencereden bulutlar geçiyordu. Pembe pembe Alican’a göz kırptılar Güneş de odayı ne tatlı ısıtıyordu, tanrım!” (BB, s.82)

Gerçeği görmenin ve göstermenin bin bir yolu vardır. Biri de öykülerdir. Seza Kutlar Aksoy’un “*Büyülü Bahçe*” adlı eseri de gerçek yaşamdan kesitleri sunan, üzerinde düşünülmeyi sağlayan, okuyucusunu yaşama karşı güçlü kılmayı amaçlayan öykülerden oluşur.

Melih Cevdet Anday’ın şiirinden alınmış bir bölümle başlayan “*Nun Geline*” de birey toplum, çevre sağlık, hayal gücü, en önemlisi de yaşama sevgisi üzerine kurgulanmıştır.

"Hava ne kadar güzel öğretmenim

Yollar ağaçlar kuşlar ne kadar güzel

Yeryüzü pırıl pırıl öğretmenim. "(NG, s.4)

Eserde Cansu evden uzaklaşır ve kaybolur. Daha da kötüsü evin anahtarını da kaydeder.

“Cansu kanatlanıp uçsa, gidip anahtarın yanına konsa... Sonra anahtarı çıt diye çevirse ve kendini evde bulsa. Sonra bir çıt. Ödevleri yapılmış olsa. Anne babası kavga ederken bir çıt daha. Herkes birbirini öpse. Televizyondaki o kötü şeylerin hiçbiri

olmasa. Ne ağlayan ne de aç kalan çocuk olsa Cansu uça uça... Ama mutluluğun anahtarı yoktu işte...” (NG, s.14)

Cansu; umudunu, iyiliğini, mutluluk özlemini dile getirirken aslında içinin ne kadar da yaşama sevinci ile dolu olduğunu kendi bile farkında değildir.

Büyüyen, modernleşen dünyada sevginin unutulmaması gerektiğini ifade eden yazar, yaşama umutla bakmak ister.

Hikâyede yaşam karşısında duyulan sevinç ifade edilmek istenirken eserin kahramanı olan bütün çocukların parolası “Uçmak istiyoruz” cümlesidir.

Yazar, yaşama sevgisini ifade etmek için olağanüstü bir kahraman Nun’un dilinden Cansu’ya telkinlerde bulunur:

“Gülümse tatlım! Gülmek sana çok yakışıyor. Haydi bakalım öyle eğilme! Gövdeni dimdik tut. Derin bir soluk al! Şimdi gözlerini kapa ve söylediklerimi hissetmeye çalış. Gökyüzüne tırmanan, ulu ve görkemli bir ağaçsın. Yeşil mi yeşil. Başın dik. Dalların tırmanmaya çalışıyor. Kuşlar konuyor dallarına cıvıltıları içini nasıl da neşeye dolduruyor. Cık, cık, cık... Rüzgâr vuu diye şarkı söylüyor. Kuşların korusu bu şarkıya eşlik ediyor. Öz suyun artıyor, daha da yeşil oluyorsun. Göğün mavisini bulutun beyazını, güneşin renklerine katıyorsun iyi ki yaşıyorsun!” (NG, s.39)

Bu sözler üzerine Cansu kendini iyi hisseder. Gözlerinin içi pırıl pırıl olur.

Sevgi, göğsümüzde bir balonmuş gibi uçurur bizi. Yoğun sevgi yaşama sıkı sıkıya sarılmamızı sağlar. Yazarın hemen hemen bütün eserlerinde yaşama bağlılık vardır. Yaşama sevgisinin her ne olursa olsun var olmaya devam edeceğine inanan yazar, bunu her fırsatta ifade eder. Aksoy'un okulöncesi çocukları için kaleme aldığı “*Noktacık*” adlı eseri hem çocuklara hoşça vakit geçirtmekte hem de onlar üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Eserde sevginin sadece bir duygu olmadığı kalbin genişlemesi olduğu aktarılır. Sevginin kocaman ve yumuşacık bir duygu olduğu ve tüm evreni kapsadığı anlatılmıştır.

Anne babası ayrı olan küçük Noktacık, üzülmekte ve onların kendisini sevmediğini sanmaktadır. Bir masal uydurur. Masalda ormanda karşılaştığı Sincap ona gerçek sevgiyi kendi yaşamından bir örnekle anımsatır. Küçük kız anne babasının onu

çok sevdiğini anlar. İçi yine yaşama sevinciyle dolar. Aksoy, hedef kitle olarak doğrudan çocuğu ele alan bir duyarlık ve çocukların düzeyine uygun anlatım biçimi ile eserini oluşturmuştur.

“Sıcacıkmiş yüreği, sevildiğini bilmek hoşmuş. Batan güneş, başında tıpkı kızıl bir şapka. Cıvıdamış kuşlar gibi kız, neşeyle bağırmış:

-Evli evine, köylü köyüne,

İki evi olanlar, gitsin ikisine de”(Noktacık, s.34)

“Babasının Noktacık'ı, Annesinin Biricik'i, Zannetmiş sevilmediğini, Ayrılınca babasıyla annesi... Ama anlatınca sincap gerçeği, Mutlulukla dolmuş kalbi...” (Noktacık, Kitabın arka kapağı)

2-Aile Sevgisi:

Toplumu oluşturan en önemli kavramlardan birisi ailedir. Aile hem topluma bireyler kazandırmakta hem de toplumsal kültürün şekillenmesinde önemli işlevleri olan toplum birimidir. Sevgi, saygı, merhamet, fedakârlık, dayanışma gibi değer ifade eden kavramların çocukta oluşmasında etkilidir ve özellikle sevgi ve güven duygusunun çocuk gelişiminde etkileri büyüktür.

Seza Kutlar Aksoy gençler için yazdığı, Avrupalı öğrencilerin Türkiye'ye geliş hikâyesini anlattığı “*Aşk Kalır*” romanında gençlere ince bir üslupla mesajlar verirken aile ile ilgili kavramlara değinmiş, ailenin önemini de ele almıştır.

“Ailesiyle birlikte yemeğe oturmak Laura'ya büyük bir keyif verirdi. Yemek konusunda seçici değildi. Galiba sofranın havası ve kokusu ona mutluluk veren. Önce babası başlardı. Gözlerini kapatıp derin nefes alır, az sonra gelecek yemeği tahmin etmeye çalışırdı. İlk sözleri de genellikle değişmezdi. Harika kokuyor sevgilim...” (AK, s.25)

“Gözünün önüne babası geldi. Dünya tatlısı babası. Bulunduğu ortamda her zaman olumlu bir hava yaratan Laura onu, her gördüğünde “iyi ki bu benim babam” diye düşünürdü. Annesini de çok severdi...”

Annesinin o güzel bahçesinde dolanmak barbekü yapmak, güzel yemeklerinden tatmak insana yaşama sevinci verirdi... Birbirlerini ne güzel tamamlıyorlar diye düşünürdü Laura.” (AK, s.31)

“Deniz, çok eskiden, belki minicik bir kızken annesinin mutfakta mırıldandığı bir ezgiyi söylemeye çalıştı. Söylerken nedense gözleri doldu Laura gülümsedi.Babam da böyle olur dedi. Kendi sesi onu ağlatır. Ben çocukluğunu düşündüğünü anlarım. Annesini çok erken kaybetmiş.” (AK, s.63)

“Evdeki en güzel anlar, annenin pişirdiği güzel yemeklerin sofrada belirdiği andı.” (AK, s.124)

Yazar bu cümleleriyle sevginin bulunduğu bir ailede diğer ihtiyaçların bile önemini kaybettiğini ifade etmektedir. Bu anları özel yapan şeyin aile içinde yaşanan paylaşımlar olduğunu da belirtmiştir. Ailesini seven bireylerin mutlu ve huzurlu yaşayacağı anlatılmak mutlu olmanın aslında bu kadar kolay olduğu dile getirilmektedir.

Aksoy, ana teması sevgi olan eseri "*Güneşe Köprü*"de de aile kavramı üzerinde durduğu görülmektedir.

“Derin bir soluk alıp, eve koştu. Kız kardeşinin sorularını yanıtlarken, içi sevinçle doğdu. Onun, tombul pembecik yanağına kocaman bir öpücük kondurdu” (GK, s.35)

Yazarın sevgi seliyle dolu bu eserinde kahramanın ilgi duymadığı sevmediği hiç ama hiçbir şey yok. Kahramanın ailesi de sevgi doludur.

“Neşeyle pırıldıyor çevreyi aydınlatıyor, insanın içini ısıtıyordu. Tıpkı, Işık’ın üstünü özenle örten babasının gözleri gibi” (GK, s.45)

“Gülümsedi Emre yüzü eski güzel yüzü oldu, Fatmanur’un minik elini okşayıp şöyle dedi boğuk bir sesle:

-Biliyor musun anne! Arada bir kızıyorum ama... Ben kardeşimi çok seviyorum.

Annesi:

-Elbette seversin dedi... Kardeşler birbirini çok severler. Hep söyleyip dururum ya! Bir elmanın iki yarısı gibidirler.” (GK, s.71)

Sevgilerin en sadesi en içten olan kardeş sevgisini de yazar bu cümlesiyle belirtmiştir.

Yazar, "*Büyülü Bahçe ve Uğur Böceğinin Mutluluk Hapları*"da yine aile sevgisine değinmiştir.

“Kapı açıldı. İçeri annesi girdi. Memo annesine doğru koştu. “Özür dilerim. Bir daha seni üzmeyeceğim” diye bağırdı. (BB, s.76)

“Seni, babamı çok ama çok seviyorum... İyi misin? diye merakla yüzüne baktı, annesi saçlarını okşadı. Ben de seni çok seviyorum dedi. Ah! Ne çok seviyorum bir bilsen.” (BB, s.76)

“Biliyorsun bebeğim, beneklerin çıkmadan, larvayken de sevdim seni. Her zaman seveceğim.” (UBMH, s.10)

“Hadi babaya bir öpücük ver...” (UBMH, s.24)

“Anne ve babayı kanepede yan yana kitap okurken gördün. Babanın kolu annenin omzunda... Arada birbirlerine bakıp gülümsüyorlardı.” (UBMH, s.30)

“Annem benimle gurur duyacak.” (UBMH, s.80)

Bu cümlelerde ailedeki sevgiye ve bu sevgiyle birlikte gelen huzur ve güven duygusu üzerinde durulmuştur.

3-Arkadaş Sevgisi:

İnsan doğası gereği tek başına yaşayamaz ve yaşamı boyunca ailesinden başka birçok insana ihtiyaç duyabilir, zamanla hayatına yeni insanlar dahil olmaya başlar. Aralarında kan bağı bulunmayan birbirini yakından tanımaya başlayan birbirlerine karşı sevgi, dostluk ve anlayış gösteren bu insanlar arkadaş olarak tanımlanır. Arkadaş, insanı “keşke”lere boğduran değil, “iyi ki”lere insanın hayatını doldurandır. Gözlerine bakarak, cümlelerde çokça susarak anlaşılabildiğin nadir insandır. Sesinde huzuru, mutluluğu, doya doya gülmeleri bulabildiğin; korkuyu, üzüntüyü ve daha birçok olumsuz duyguyu untabildiğin ayırt edici niteliği olan bir insandır.

Arkadaşlık insan hayatına daha fazla mutluluk ve neşe katan en önemli bağlardandır. Sevgi, dayanışma ve fedakârlık gibi birçok kavramı içinde barındırır.

Arkadaşlığın bir değer olarak görülebilmesi için saf bir sevgiyle her türlü bencillik ve çıkardan uzak olması gerekir. Böyle bir arkadaşlık her zaman değer taşır.

Eserlerinde her türlü sevgiye değinen Seza Kutlar Aksoy, arkadaş sevgisi ve arkadaşlık değeri üzerinde de durmuştur.

Yazarın okurlarını beş farklı çocuğun çocukça dünyasına doğru renkli bir yolculuğa çıkardığı "*Düşler Tramvayı*" adlı eseri de; arkadaşlık, insan iyi kötü kavramları üzerinde durur.

“Mutlu da diğer arkadaşları gibi şen şakrak servise binseydi. Böyle yalnız başına, sersem sepelek sürüklenmeseydi. Arkadaşlarını düşününce içi sevinçle doldu.” (DT, s.7)

Yazar bu cümlesiyle insan yaşamına samimi bir tat katan arkadaşları düşünmenin bile neşelenmeye vesile olduğunu anlatır.

“Uydurukçu, dalgın Mutlu komik biriydi sevildiğini de bilirdi.” (DT, s.8)

“Ah mutlu olmasa dersler ne sıkıcı olurdu iyi ki varsın Mutlu... Mutlu şimdi sınıfın gözdesiydi” (DT, s.15)

“Ne de olsa Ali Amca babasının yakın arkadaşıydı. Yardım etmek gerekti.” (DT, s.47)

Yazarın yabancı bir ülkede olmasının dost olmamızı engelleyemeyeceği ile ilgili iletiler "*Akıllı Anka*"da yer almaktadır.

Arkadaşın doğum gününe gidecek olan kitabın kahramanı İbo ona üzerinde tuhaf bir kuş resmi olan defteri alır.

“Akıllı Anka Kuşu’na gidin. Çağın problem çözücüsüne. Akıllı Anka, sizin beyniniz ve en zeki dostunuz olacak. Akıllı Anka herkesi sever. Sorunlarınızı o hemen çözer...”

İbo beğendiğine göre Peter de çok sevecekti kuşkusuz.” (AA, s.11)

“Teşekkür ederim İbo, dedi.” (AA, s.25)

Kitabın kahramanı İbo arkadaşlarını 23 Nisan etkinlikleri için Türkiye'ye getirmek ister ve arkadaşları da bu etkinlik için ona yardım eder.

“Okuldan ayrılmadan iki güzel şey daha oldu. Peter ona yardım sözü verdi. Konsoloslukta çalışan babasıyla tanıştıracaktı İbo’yu.” (AA, s.68)

Kitabın kahramanı İbo ve arkadaşları Türkiye'ye gelir.

“İbo özlemini çektiği her şeyi Anna ve Ronald ile birlikte yaptı. Köydeki çocuklarla birlikte eşeğe binip oğlak sevdiler. Buz gibi yayık ayrıntı içtiler. Bal, kaymak, yediler. Amcası onlara yöreyi gezdirdi.” (AA, s.83)

“İyi ki buraya geldik İbo, dedi Anna.” (AA, s.83)

Yazar gerçek bir arkadaşlık kuran kahramanlarının tüm duygu ve heyecanlarını rahat bir ifade tarzı ile birbirlerine aktardığını ifade eder. Ortak paylaşımları kahramanların aralarındaki ilişkiyi daha da güçlendirmektedir.

Yazarın hepsi birbirinden ilginç eğlenceli değişik öykülerin yer aldığı "*Güneşe Köprü*"de yine arkadaşlıkla ilgili güzel iletiler bulunmaktadır.

“Işık yorgundu, ama neşeyle tırmandı merdivenleri. Belki de ışık için en güzel armağan, arkadaşlarla oynayıp yorulduktan sonra eve dönmektir.” (GK, s.31)

“Arkadaş dediğin böyle olur işte.” (GK, s.42)

“-Biliyor musun? Sen benim en iyi arkadaşımsın.

-Sen de benim arkadaşımsın, dedi Cem. Yarın buluşuyor muyuz?

-Evet, istersen bize gel.

Dostça kucaklaştılar.” (GK, s.43)

“Yaz bitip, okul başlayınca zaman daraldı. Yapacak ne çok şey vardı. Bu kısacık zaman sığdırılan yoğun ilgilerin, sevgilerin de tadı başkaydı. Işık ev, okul ve bahçe arasında mekik dokudu.

Mahalle arkadaşlarıyla oynadığı oyunlar gibi, konuştuğu konularda çeşitliydi. Her oyun oynanmalı, her konu konuşulmalıydı.” (GK, s.37)

Yazarın gençler için yazdığı "*Aşk Kalır*" romanında yine arkadaşlık kavramı üzerinde durmaktadır.

“Laura kolunu omzuna doluyor. Oda çok şeker Deniz’in ona kanı kaynıyor” (AK, s.24)

“Bugün harika bir gün olacak. Bizim evde şölen var. Müzik şöleni. Arkadaşlarım ve ben evde konser vereceğiz. Bu doğru. Seda, Kemal, Laura, Seda’nın o bürücük kardeşi ve ben harika bir ekibiz. Günlerdir çalışıyoruz. Tuhaf, hoş bir elektrik var aramızda. Birbirini sürekli ateşleyen, besleyen olumlu bir hava...” (AK, s.103)

Laura döneceği zaman Deniz’le konuşur.

“Deniz yanıt vermiyor. Laura’ya öylece bakıp duruyor. Laura çatalı şeftaliye batırıyor. Bir bebek gibi sevgili dostunun ağzına uzatıyor İncecik dudakları açılıyor.” (AK, s.113)

“Senin gibi bir dostum olduğu için şanslıyım Laura, İyi ki geldin. Seni çok seviyorum. Ben de seni Deniz. Keşke yakın ülkelerde yaşasaydık...” (AK, s.191)

Kültürler arası iletişimle hayal ve bilgileri paylaşan Laura, Deniz, Erik ve Bahrinin arkadaşlıkları, paylaşımları farklı kahramanlar üzerinden aktarılmaktadır.

4-Doğa Sevgisi:

Seza Kutlar Aksoy’un eserlerinde doğa önemli bir yer tutar. Yazar doğa bilincini çocuklara kazandırmak için insanın kendisini doğanın bir parçası olarak kabul eder ve günümüz insanının doğayı kurban ettiğini düşünür Eserlerinde bu bilinci çocuklara kazandırmayı çocuğun algısına uygun olarak kurgular aracılığıyla yapar.

Düşsellik ve sanallık gerçeklere dayanılarak verilmiştir. Yazarın "*Şeker Kız ile Büyülü Elma*"dazeytinlerle konuşur, tavukların sırtına binip oradan oraya koşturur, masallar içinde yaşar. Bu yolculuklar sırasında doğaya yapılan kötülüklerin farkına varır.

Altın için kesilen zeytin ağaçlarına, yol yapmak için yeşil otlakları yok edilen ineklere ve hormonlu meyvelere üzülür.

Çocuklara doğayı sevdirmek için doğayla iç içe yaşamak gerektiğine, bu sevginin küçük yaşta atılan tohumlarla yeşerebileceğine inanır.

"*Şeker Kız ve Büyülü Elma*"da yer verdiği “Sonra babasının satmak zorunda kaldığı Edremit’teki zeytinliği aklına geldi. Çevremizdeki herkes yazlık site, otel

yapılsın diye güzelim zeytinlikleri elden çıkarmış. Babasının küçük arazisi de istemeden satılıvermiştir.” (ŞKBE, s.21) cümleleriyle yazar, doğa bilinci konusunda farkındalık oluşturmaya çalışır. En büyük armağan olan doğanın insanlara sunduğu değerlerin bilinmesi gerektiğine inanır. Aşağıdaki cümlelerle bunun okuyucu tarafından anlaşılmasını sağlar:

“Genç kadın bu yüzden biraz kızgın, bunları sonra bu konuda aklına gelenleri hızla sıralamaya başladı. Konuşmanın içinde sözü en çok geçenler doğa ana, para hırsı yüzünden gözü dönen adamlar, bir de doğanın dengesi idi. Bu yüzden havada uçuşan sözcükler arasında suni gübre göç eden kuşlar, caretta caretta, eriyen buzullar, nükleer enerji, savaşlar, şişmanlasın diye hormon verilen koyunlar, inekler, genleriyle oynanmış tohumlar kulaklı biberler vardı.” (ŞKBE, s.22)

Yazar, daha sağlıklı bir hayat ve çocuklarımıza güzel bir çevre bırakabilmek için her zaman doğayı korumamız ve ona sahip çıkmamız gerektiğini vurgular. Daha fazla para kazanmak için doğa katledilmemesi gerektiğini, doğa olmadan nefes bile alınmayacağı akıllardan çıkmamasını ve sağlıklı bir yaşam için doğanın korunmasına özen gösterilmesi gerektiğini sezdirir.

“Doğal kaynaklar, bu kaynakların bulunduğu yerde yaşayan türler ve biz yani insanlar, birbirimize bağlıyız, biyolojik çeşitliliğin oluşturduğu yaşam ağı güvenli gıda, temiz suya ulaşmamız ve sağlıklı yaşamamızı sağlıyor. Ancak yaşam tarzımız ve tüketim alışkanlıklarımız bize sağladıklarını yok ediyor.” (ŞKBE, s.23)

Doğanın insanı yaşadığı çevreyi kuşatan temiz bir ortam olduğunu vurgulayan yazar, temiz ve dengesi bozulmamış bir çevrenin önemini anlatır.

“Deniz kirlenirse balıklar ölür.

“Hastalıklı otlar yiyen hayvanlar insanlarda hastalanır.” (ŞKBE 32)

“Birgül’ün annesi Ziya’nın sorusunu bir örnekle açıkladı. Kız kardeşi doğa bebeğe süt verirken kötü beslense, pis hava solusa, kirli denize girse ne olur? Hastalanır elbet bebeği de hasta annenin sütü ile beslense hastalanır değil mi! İşte doğa da bir ana gibidir ve yeryüzünde her şey onun

çocuklarıdır. Gökyüzü, toprak, denizler, bitkiler, hayvanlar, zeytin de elbet. Eğer doğa kirlenirse balıklar yetişmez ya da hastalıklı olur. O zaman onları yiyen hayvanlar, insanlar da hastalanır.” (ŞKBE, s.32)

Çevrenin yanlış kullanımı ile birlikte ekosistem olumsuz yönde etkilenmektedir. Hızla artan dünya nüfusunun ihtiyaçlarının karşılanması için teknolojinin gelişmesine bağlı olarak endüstrileşmenin de artmasıyla doğal kaynaklar tahrip edilmektedir.

Seza Kutlar Aksoy, eserinde gelecek nesillere iyi bir çevre bırakmanın önemi üzerinde durur. Yeşil alanların korunup kollanması, bilinçsizce tüketilmemesi gerektiğini vurgular. Kimyasal atıkların çevreye verdiği zararları işler.

“Bir avuç altın çıkarmak için zeytin ağaçlarımızı kesiyorlar, siyanürle toprağın altını üstüne getiriyorlar. Onlar altın alıp gidince hiçbir şey yetişmez vallah. Bize altın vereceklermiş, iş kapısıymış. Yalan, bizim altınımız ağaçlarda.” (ŞKBE, s.51)

Bu cümleyle yazar aynı zamanda üretkenliğin azalmasını eleştirir. Doğayı bir tarafa bırakıp paraya önem verenleri eleştirir.

“Siz gelip altın için toprağı zehirliyorsunuz ve çekip gideceksiniz. Suyumuz, toprağımız kirlenecek. Buna izin veremeyeceğiz.”

Bunun üzerine hikâyenin kahramanı bir resim çizer ve üzerine “Zeytin Altındır” (ŞKBE, s.57) yazar.

Çocuklar doğayı korumayı sever, bozmayı değil. Hikâyenin kahramanı sonunda doğaya yapılan kötülüklerin farkına varır.

Hava kirliliği, asit yağmurları, ozon tabakasına zarar veren spreylere nesli tükenmekte olan canlılar eserde anlatılan diğer kavramlardır.

“Şeker, bazı insanlar sadece kendini düşünüyor, çok para kazanmak istiyor. Örneğin ağaçları kestirip evler yapıyorlar, satıyorlar. Ağaçlar yararlı. Annem internetten buldu, yağmur ormanları azalmış. Fabrika sahipleri havayı kirlettiklerini düşünmüyorlar. Fabrika iyi ama filtre takmaları gerekir. Elektrik elde etmek için büyük şeyler kuruyorlar ve verimli toprağı yok ediyorlar. Oysa elektriği güneşten, sudan, rüzgârdan elde edebilirler. Yani suyu havayı ve toprağı kirliletmemek gerek, yoksa çevre kirliliği olur. Onlar bunu düşünmüyorlar, sadece kazanacakları parayı düşünüyorlar.

Hava, su, toprak hastalanırsa bitkiler yetişmez, önlem almak gerek. Ot bulamazsanız ne yiyeceksiniz?” (ŞKBE, s.71)

“Mis kokulu yaban çiçekleri üstünde dans eden arıları, zarif kanatlı kelebekleri, ılık yelle nazlı nazlı salınan olgun başakları, toprağı karıştıran solucanları bile çizdi.” (ŞKBE, s.78)

Eserin sonunda öykü kahramanı Şeker Kız yeryüzünde yaşamak istediğı yerin güzel bir resmini çizer.

Seza Kutlar Aksoy’un *"Büyülü Bahçe"*sinde de doğa sevgisi önemli bir yer tutar. Doğanın güzelliklerini okuyucunun gözleri önüne serer. Çiçekler güzelliğın simgesidir. Doğadaki her bir parçanın kendine has özellikleri vardır. Yazar, doğadaki güzellikleri betimlerken bu özellikleri çocukların zihninde canlandırmasını hedefler. Dil aracılığıyla doğaya ilişkin ayrıntıları resmetmeye çalışır.

“Sonra daracık bir kapıdan girince kendimi olağan üstü güzel bir bahçede buldum. Yerler yemyeşil çimenlerle kaplıydı. Ortada küçük mavi bir havuz vardı. Havuzun güney ucunca kocaman bir manolya ağacı vardı. Yıllanmış ceviz ağaçları, menekşeler, haseki küpelerini, inci çiçeklerini korumak için dallarını eğmişlerdi.” (BB, s.17)

Yazar uzun ve sıkıcı açıklamalar yapmadan sezgisel kavrayışlarıyla çocuklara doğa sevgisini aşılamaaya çalışır.

"Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde" de , çevre kirliliğı ve yaşama hakkı gibi konularda okuyucuya duyarlık kazandırmayı amaçlar.

Tomurcuk altı yaşında küçük bir kızdır. Pemboş ise onun pembe kedisidir. Tomurcuk’un gerçek dünyası hayal dünyasıyla iç içedir. Altın bileziğın, sevginin göstergesi olduğuna inanan Tomurcuk, kedisiyle birlikte hayal dünyasında altın arar.

“Sonunda küçük bir köye geldiler... Ot mu toplayacaksınız? sorusunu olabildiğı kadar nazik bir tavırla yanıtladı.

“Hayır teyzeciğım altın toplayacağım.”

Bu sözler üzerine kadın çığlık çığlığa bağırıp onları kovaladı.

“Yetişin komşular! Bunlarda altın aramaya gelmiş. Ovaları bitirdiler. Dağları yiyecekler. Kovalayın şunları hadi!” (TPKAP, s.55)

“Altın istemiyoruz biz. Altını siyanürle arayacaksınız Siyanür zehirlidir. Toprağımız zehirlenecek. Bir daha meyve ekemeyiz. Bizim toprak altından değerlidir. Bu toprak halkın malı. Derdiniz altınsa biz size verelim. Sizi istemiyoruz. Gidin! Gidin! (TPKAP, s.59)

Yazar, toplumda değişen değerlerle birlikte insanı düşünmeye sevk eder. Para ve zenginliğin doğadan daha önemli olmadığını vurgulamak ister.” (TPKAP, s.61)

Yaşadıkları, öykü kahramanını düşündürür. Mücevherde gözü olmadığının farkına varır. Hayalindeki masal kahramanıyla doğayı korumak isteyen köylülere yardım eder. Vermama adındaki köye gider.

“Vermana bir cennet. Bir doğa harikası. Çok verimli bir toprak. Böyle bir yer üç beş kişinin çıkarı için yok edilemez” (TPKAP, s.69)

Doğanın yok edilmemesi gerektiği, kitabın sonunda Tomurcuk, dolayısıyla okuyucu tarafından anlaşılır.

"Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde" adlı eser aslında yaşadığımız dünyanın bir eleştirisidir. Kahramanın başından geçen ilginç olaylar sayesinde doğanın önemi anlaşılmış ve sevgisi vurgulanmış olur.

Yaşamın zorlukları karşısında yılmadan çabalamak gerektiğini vurgulayan yazar *“Küçük Prenses ve Kardelen”* de de doğa sevgisine değinir.

“Ak güvercinler papatya tohumları taşıdılar. Martılar ak zambak soğanlarını... Küçük prenses fırladığı ilk kez döndürdüğünde minik bir kır papatyası ‘günaydın gün ışığı günaydın küçük prenses’ dedi. Bahar tüm görkemiyle gelmişti. Sarayın bahçesi, dağlar, ovalar... Sümbül, lale, zambak ve papatya ile dolup taşıtı.” (KPK, s.61)

Sonunda Küçük prenses saraydan dışarı çıktı çocuklar ona papatyalardan örülmüş taç taktılar. “Her şey öylesine güzeldi.” (KPK, s.62) cümlesiyle doğanın canlanması neticesinde insanların mutlu olacağı aktarılır.

5-Hayvan Sevgisi:

Çocukların gelişiminde mühim bir rol oynayan hayvan sevgisi, duygusal erişkinlikte olduğu kadar onların topluma uyum sağlayan sosyal bir varlık olarak yetişmesinde de önemlidir.

Seza Kutlar Aksoy, hayvan sevgisi kavramını okurlarda geliştirmek için kahramanlarının gönlüne yerleştirmiştir. Hayvan sevgisi, hayvanlara karşı duyulan merak, hayvanlara gösterilen ilgi; doğrudan verilecek hayvan sevgisinin önemi ile ilgili bilgilerden çok daha etkili, kalıcı ve başarılıdır. "*Nun Gelince*"de Cansu her ne kadar bencil bir kız olarak karşımıza çıksa da hayvanlara karşı içinde herhangi bir çıkar gözetmeden sevgi bulundurmaktadır.

"Sonunda köpekli bahçeye geldiler. Cansu da Ayşe gibi hemen koştu Anahtarı yere koydu. Minik köpekleri mıncıkladı, sevdi. Biri ak, biri gri, üçüncü de karalı beyazdı. Ay ne şeker şeylerdi bunlar! Cansu sevmeye doyamıyordu." (NG, s.12)

Yazar, kahramanlarının tutumları üzerinden okura hayvan sevgisini benimsetmeye çalışır.

"Ya şu oynayan, sincaplara, ağaçkakanlara, maymunlara ne demeli! Cansu onlara gülüp, el salladı. Biraz daha yükselince koşan atlar, geyikler, karacalar, gördüler." (NG, s.21)

Yazar, "*Tomurcuk ile Pembe Kedi Altın Peşinde*"de evde evcil hayvan ile yaşamaya alışmış küçük bir kız çocuğu olan Tomurcuk'un hayal dünyasını dile getirir. Tomurcuk belki de bu sayede dışa dönük, empati kurabilen bir kahraman olarak eserin sonunda karşımıza çıkmaktadır.

"Geleceğin anahtarı Pemboş'un patilerinin arasındaydı, zıp zıp zıplıyor, pırıl pırıl parlıyordu. Tomurcuk neşeyle kediyi alkışladı. Kıkır kıkır gülmeye başladı." (TPKAP, s.11)

"Kediyi kucaklayıp ekranın karşısına geçti." (TPKAP, s.24)

"Tomurcuk Pemboş'a bakıp gülümsedi. İster masal ister gerçek... Kediyle bakiştılar. Yeni bir oyun için vakit çok mu erken? Yok canım... Hiç de değil? Kedilerle çocuklar bir arada olurda oyun oynamadan durulur mu? Tek sorun kimin başlatacağı" (TPKAP, s.87)

Aksoy, "*Büyülü Bahçe*"de anaokulu öğrencilerinin hayvanlarla kurduğu yakınlığı işler. Yazar hayvanları sevmenin, onlara zarar vermemenin, onların iyiliğini düşünmenin, çocuğun sadece hayvanlara olan olumlu duygularını beslemekle kalmadığını, başkalarının varlığının da kendisinininki kadar değerli olduğunu anlaması açısından önemli olduğunu okurlarına göstermektedir.

“Ben uçmayı öğrenemediği için zavallı kuğu kuşuna üzülüyorum.” (BB, s.26)

“Sığırcık bize kuşlar uçarlar demişti. Kanat çarpmayı bilmediği için hiç uçmayacak bu güzel kuğu diye içini çekti.” (BB, s.26)

“Kuğunun ak rengi uçsuz bucaksız gökyüzünde minik bir sabah yıldızı gibi parladı. Çocuklar sevinç içinde birbirlerine sarıldılar.” (BB, s.27)

“Sessiz kuğu kuşu küçük çocuklar çok sever.” (BB, s.28)

Yazar, aynı eserinde Anne Sevgisi adlı bölümde evcil hayvan isteyen Ayşe’yi okurlarına anlatır. Ayşe annesinden yavru kedi ister. Ancak Ayşe’nin annesi ve komşuları Pervin Teyze hayvan beslemenin büyük bir sorumluluk olduğunu, hayvanla olan ilişkilerin nesneleştirilme ve hükmetme olmadığını Ayşe’ye anlatırlar.

“Kedi yavruları, bahçede minik patileriyle bazen papatyaları okşuyorlardı, bazen annelerinin kuyruğunu. Sonra gidip bahçeyi çevreleyen ortanca duvarın arkasında saklambaç oynuyorlardı. Öylesine keyifliyidiler ki miyavlamıyorlardı bile Ayşe içeri koşup annesine, Yavru kedi istiyorum ben dedi.” (BB, s.29)

“Annesi küçük bir kaba süt ve ekmek koydu. Sonra söyle dedi;

Sen o yavruyu annesinden ayırırsan kedicik ölür. Bence şu sütle anneyi besle. O da yavrularına daha bol süt versin. Ne dersin?” (BB, s.31)

“Pervin teyze elindeki haşlanmış ciğeri ana kediye uzattı.” (BB, s.32)

“Ayşe kediye okşadı. Sevdı onu.” (BB, s.34)

4.2.1.8. Sorumluluk

Sorumluluk TDK’de kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet olarak tanımlanmıştır. (TDK,2016)

İnsanlar hayatlarında taşıdıkları rollere göre bazen bir insana bazen topluma bazen de yaratılmış olan herhangi bir şeye karşı sorumludurlar.. Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde sorumluluk konusuna ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 4.8.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Sorumluluk Değeri ve Alt Tema

Sorumluluk	Alt Temalar Frekans
1	Sosyal yaşam içindeki sorumluluk *
2	Aile içinde çocukların sorumlulukları *
3	Öğrenci olmanın gerektirdiği sorumluluklar *

1. Sosyal yaşam içindeki sorumluluklar:

Seza Kutlar Aksoy'un "*Büyülü Bahçe*" eserinde insan olmanın gerektirdiği sorumlulukları görebilmekteyiz. Yazar sorumluluğu kişinin toplumsallaşma sürecinde ele almıştır.

“Büyümek zor ama zevkli bir sınav gibidir. Uçmak isteyen küçük kuşların kanat çırpması gibi. Bunun için çok çalışmak gereklidir. Başarırsan uçarsın. Başarırsan özgürsün demektir. Büyümek aşama aşama gerçekleşir. Doğanın kuralıdır bu.” (BB, s.6)

Yazar, yukarıdaki cümleleriyle çocukların sorumluluk kavramı içinde toplumsallaşma sürecine ve kişilik gelişimine dikkatleri çekmektedir. Aksoy, sosyalleşme sürecini öğrenme süreci olarak da değerlendirerek zevkli bir uğraş olduğunun altını çizmiştir.

“Bazen de kuralları büyükler koyar. Kanat çırpma sınavları yeniden başlar. Sözün özü denemekten kanat çırpma sınavından yılmamalı.” (BB, s.6)

2. Aile içinde çocukların sorumlulukları:

Aksoy, "*Nun Geline*"de Şımarık, bencil Cansu'nun Nun'la birlikte yaşamının nasıl değiştiğini anlatırken yine sorumluluk kavramına açıkça değinmiştir. Kendinde anne babanın istediği yönde olumlu davranış değişimi görülen çocukların aileleri tarafından takdir edildiği ifade edilmiştir.

“Sana küçük bir sır vereceğim, dedi Nun. Büyüklere iyi haberler vermeli. Yaptığın ödevleri göstermelisin. Çantanı hazırladığını, kitap okuduğunu anlatırsın. En sonunda da geziye gitmek istediğini söylersin. Haydi koş!

Cansu koştu. Döndüğünde sevinçten uçuyordu. Her zaman olmaz diyen annesi hemen olur demişti. Cansu’nun tepinmesine zıplamasına gerek kalmadan kabul edivermişti. Acaba neden?” (NG, s.56)

3. Öğrenci olmanın gerektirdiği sorumluluklar:

Aksoy, sorumluluğun başarıyı ve mutluluğu etkileyen önemli bir etken olduğunu vurgularken bu bilincin oluşması sırasında anne babanın ya da toplumdaki diğer yetişkinlerin de etkili olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte sorumluluk kazanmanın uzun ve sağlam adımlarla ilerlenmesi gereken bir kazanım olduğu vurgulanmaktadır. Bir beceriyi ne kadar uygulama şansımız olursa o alanda o kadar fazla gelişebileceğimiz de verilen iletilerden anlaşılmaktadır.

"*Büyülü Bahçe*"de öğrenci olmanın gerektirdiği sorumluk açıkça vurgulanmaktadır.

“Öykümüzün konusu olan Bal Arısı Anaokulu ve İlkokulunda da böyle kurallar vardır. Uyulması gereken üç altın kural: birinci kural ilkokul öğrencileri çok çalışmalı...” (BB, s.6)

Çocuklar için sorumluluk bazen bir yük olarak algılanabilmektedir. Ancak sorumluluğunu yerine getiren bir birey olarak büyümek sağlıklı bir karakter için atılmış önemli adımlardan biridir. Ana babalar için de otokontrolünü sağlayan özgüvenli çocuk yetiştirmek gurur vericidir.

4.2.1.9. Yardımlaşma

Yardımseverlik en yalın anlamıyla ihtiyacı olana hiçbir karşılık veya kişisel fayda gözetmeksizin gönüllü olarak maddi ya da manevi destekte bulunma durumudur. Sahip olunan imkânları başkasının iyiliği için kullanmak, bir kimsenin sıkıntısını gidermek, o kişiye karşılaştığı güçlüklerde yardımcı olmak, yüküne destek olmak,

yükümlülüklerini paylaşmak, güç duruma düşenin güçlüğünü istekle, içten göğsünde hiçbir sıkıntı hissetmeksizin gidermektedir.

Türkçe Sözlük'te "hayırseverlik" biçiminde tanımlanan yardımseverlik kavramı (TDK, 2011, s.2536) sosyal birlikteliği pekiştirmesinde oldukça önemlidir. Ayrıca Türk kültürünün etkisiyle Türk toplumunda da önemli bir yere sahiptir. Aksoy'un eserlerinde konuya ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 4.9.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Yardımlaşma Değeri ve Alt Tema

Yardımlaşma	Alt Temalar Frekans
1	Aile bireylerinin birbirine yardım etmesi **
2	Arkadaşlar arasında yardımlaşma ****

1-Aile bireylerinin birbirine yardım etmesi:

Seza Kutlar Aksoy eserlerinde iletilerini çoğu zaman örtülü yollarla kurgunun içerisinde verildiği ifade edilmişti. "*Güneşe Köprü*"de Aksoy, Bir Elmanın İki Yarısı öyküsünde "Kardeş Sevgisi"ne değinirken yardım etme kavramı üzerinde de durmaktadır. Eserde Fatmanur ve Emre iki kardeştir ve bir elmanın iki yarısı olarak anlatılmıştır. Aralarında uyuşmazlıklar olsa belli sıkıntıların yaşandığı durumlarda kardeşler hemen birbirlerine destek çıkmaktadır.

"Gerçi ne zaman başı sıkışsa Emre hemen yanındaydı." (GK, s.59)

Aynı eserde aile bireylerinin arasında da birbirlerine yardım etme destek olma değinilen noktalardandır. Emre odasını çok dağıtmıştır. Fatmanur da annesinin çok yorulduğunu ailesine söyler. Emre annesinin hem daha fazla yorulmaması için hem de Emre'ye kızmaması için Fatmanur'dan kendisine yardım etmesini acelesi olduğu için odasını toplayamayacağına ve Fatmanur'un bunu kendisi için yapmasını ister. Fatmanur Emre'nin harçlığı karşısında bunu kabul eder ve abisinin odasını toplar. Ancak daha sonra Fatmanur abisinin üzgün yüzüne dayanamaz parayı çıkarıp abisine verir. (GK, s.59-61)

Bu eserde yardım etme davranışı bir menfaat elde etmekmiş gibi gözüксе de sonradan hatasını anlayıp bir vazgeçme vurgulanmaktadır. Aslında yazar aile içinde bireylerin birbirine yardım etmesi gerektiğini okura aktarmaktadır.

2. Arkadaşlar arasında yardımlaşma:

Aksoy'un "*Nun Geline*" adlı fantastik eserinde de yardımseverlik değerine önemli ölçüde yer verdiği görülmüştür.

Cansu adlı küçük kızın büyüme ve kişilik süreçlerinin işlendiği eserde yazar okuyucularını yardımseverlik kavramı üzerinde de düşündürmektedir.

Kaybolan Cansu sonradan iyi arkadaş olacağı Dumçuk ile yolları kesişir ve Dumçuk ona yardım eder.

“Korkma! Seni bir yere götüreceğim. Onlar senin evini bulurlar.” (NG, s.16)

Dumçuk, Cansu'ya yardım etmek için onu HDD'ye yani “Her Derde Deva”ya götürür. Orada Cansu'ya “Nun” adında Uygun Bebek verilir. Tavgav adlı gezegenden gelen parmak büyüklüğündeki bu bebekle Cansu'nun macerası başlar ve bebek birçok konuda Cansu'ya yardım eder.

“Cansu'nun üzüldüğünü görünce havalandı. Tam karşısına gelip gülümsedi. Sana yardım için buradayım. Adresin nedir söyle?” (NG, s.33)

Tarihî eser kaçakçılarının eline düşen ayakkabı boyacısı Dumçuk'u kurtarmak için bütün arkadaşlar birlik olur. Her Derde Deva'ya giderler ama orada aradıkları yardımı bulamazlar. Ancak duyan bütün çocuklar Dumçuk'a yardıma koşar.

“Olanları Uygun Bebek'lerinden duymuş Dumcuk'a yardım için koşmuşlardı.” (NG, s.82)

Eserin sonunda çocuklar tarihî eser kaçakçılarını polise bildirirler. Onlarında desteği ile Dumçuk kurtulur. Polise ihbar yaptığı için Cansu bir de para ödülü kazanır. Cansu, parayı okula gitmeyen sokak çocuklarının okula gitmesi için kullanacağını söyler.

“Duyduğumuza göre bu küçük kız büyük bir para ödülü kazanmış. Olayı ihbar ettiği için. Bu parayla ne yapacaksın Cansu? Cansu gülümseyerek:

Eğer param olursa, çocukların okula gitmesini isterim, dedi. Dumçuk, Engin, ötekiler...” (NG, s.84)

Seza Kutlar Aksoy’un eserlerinde örtülü de olsa aile bireyleri içindeki yardımlaşmadan, sıkıntılı durumlarda arkadaşların birbirine yardım etmesinden, toplumun genelini ilgilendiren konularda yardımları esirgememekten, yardım eden insanların iyi kalpli insanlar olduğu okurlara aktarmaktadır.

4.2.2. Sosyal değerler

Sosyal değerler, bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam etmesinde fayda sağlayan değerler olarak çalışmanın kavramsal çerçevesinde tanımlanmıştır. Değerler bağlı bulundukları toplumlara göre değişebilmektedir. Ancak farklı toplumlarda da olsa aynı değer o değere verilen önem açısından benzerlik görülebilmektedir. Spranger’in değer sınıflandırılmasında en önemli sosyal değer olarak sevgi kabul edilmektedir. Fakat sevgi temel insani değerler içinde en üst noktada yer aldığı için bu çalışmada evrensel değerler başlığı altında ele alınmıştır.

Seza Kutlar Aksoy’un eserlerinde sosyal değerler başlığı altında “cesaret, dil bilinci, kültürel aitlik, misafirperverlik ve tarih bilinci” belirlenmiş ve eserler bu başlıklar altında incelenmiştir.

4.2.2.1. Cesaret

Cesaret, Türkçe Sözlük’te güç ve tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven; yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliği; cüret, atılganlık olarak tanımlanmıştır (TDK, 2016).

Girişimci olma durumu, haksızlıklar karşısında ses çıkarabilme, kendine güvenme gibi nitelikler cesaret değeri ile ilgilidir. Küçük yaşlardan itibaren çocuklara yapabilecekleri sorumlulukları vermek, yaptıkları işleri takdir etmek cesaret geliştirmeye dönük çalışmalardır.

Çocukları sürekli kontrol altında tutmak, olumsuz eleştirilerde bulunmak, azarlamak ise kişilik gelişimini olumsuz etkiler, cesaretini kırmakla birlikte özgüvenini

de yok eder. Sağlıksız bir ruh haline sahip, hakkını aramayan, içine kapanık, sessiz bireyler yetiştirmek de yeniliğe, gelişime kapalı bir toplum oluşmasına neden olur.

S. Kutlar Aksoy eserlerinde çocukları cesaretlendirmeye yönelik iletiler vererek onların yeni başlangıçlar için cesur davranmalarını istemektedir. Aksoy'un eserlerinde konuya ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 4.10.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Cesaret Değeri ve Alt Tema

Cesaret	Alt tema	frekans
1	Hazıra konmamak	*
2	Teşvik	***
3	Öz güven	****

1. Hazıra konmamak:

"*Uğurböceği'nin Mutluluk Hapları*"da uğurböceği Cıra beneklerini dokuza tamamlamak için annesinin yanından ayrılmak zorundadır. Çünkü üç büyümlü sözcüğü bulması gerekmektedir. Annesinden kendisine yardım etmesini ister ancak annesi onun hazıra konmasına karşıdır. Cıra'yı cesaretlendirerek kendi başına büyümlü kelimeleri bulmasını sağlar.

"Hazıra konmak, yok, dedi annecik. Yaşayarak öğreneceksin. Çok mutlu olacaksın inan. Çok da eğleneceksin." (UBMH, s.10)

Annesinin yüreklendirmesiyle uğurböceği Cıra havalanır ve üç büyümlü sözcük olan "hayal gücü, oyun ve kahkaha"ya ulaşır.

2. Teşvik etme

Seza Kutlar Aksoy, "*Düşler Tramvayı*" nde derslerinde başarısız olan Mutlu'nun yaşam deneyimlerini okurlara anlatırken yeteneklerinin farkına varma üzerinde durur. Mutlu'nun ihtiyacı olan sadece biraz cesarettir. Bunu da sınıflarına gelen Meral Abla yapar. Meral Abla'nın yüreklendirmesiyle Mutlu bir öyküyü anlatmaya başlar. Mutlu olağanüstü güzel bir öykü anlatır. Büyüyünce bir yazar olabileceğini herkese gösterir. (DT, s.22)

“Çok yeteneklisin. Matematik konusunda hevesli değilsin belki ama bu denli güzel öykü anlatan birinin eminim kafası çok iyi çalışıyordur. İsteddiği her şeyi başarabilir.” (DT, s.26)

Bu övgü dolu sözlerle Mutlu’nun kendine güveni yerine gelir.

“Aklından cetvel geçti, matematiğe sıkı sarılmak geçti. Ara sıra sayıların arasından da bakmalıydı yeryüzüne. Zevkli olabilirdi. Eh ne de olsa aradığı şeyi bulmuştu. Galiba Mutlu tamamlanmıştı. Koskocaman her şeyiyle tam bir Mutlu” (DT, s.27)

3.Öz güven

Seza Kutlar Aksoy, "*Çevrimiçinde Şerafettin*"inde ülkenin gözde okullarından birini kazanan Şerafettin’i okurlarına anlatır. Konuşma güçlüğü çeken Şerafettin okulda alay konusu olur ve dışlanır. Ancak Şerafettin karşılaştığı bütün güçlüklerle mücadele eder, haksızlıklara direnir. Gel gitler yaşasa da asla mücadeleyi bırakmaz. Yazdığı internet oyunu ile de büyük bir başarıya imza atar. Bunun sonucunda kendine güveni tam olarak yerine gelen Şerafettin kekemeliğini bile aşar.

“Kekelemedin yavrum, dedi. Ahh Şerafettin’im güzel oğlum sen ne güzel konuştun. Ha!” (ÇŞ, s.141)

Aksoy, "*Şişko Patates*" eserinde şişman olduğu için alay konusu olan, içine kapanık “Çiçek”i anlatırken güçlü olmak için biraz cesur olmak gerektiğini okurlarına iletir. Küçük bir kız çocuğu yaşamın güzelliklerini fark ederken kendi yeteneklerinin de farkına varır. Şişman olmanın utanılacak bir şey olmadığını anlar. Sağlıklı beslenerek spor yaparak bu sıkıntıdan kurtulabileceğini anlar. Sorunlarıyla baş etme yolunu öğrenmiştir. Arkadaşı olmayan Çiçek eserin sonunda çok güzel arkadaşlıklar da edinir. Uzlaşının hakim geldiği bir tiyatro oyunu yazar. Kendisiyle alay eden Aylin’le bile arkadaş olmaya hazırdır. Ona bile bir rol verebileceğini söyler.

“Sana da bir rol yazayım, üzülme, dedi Çiçek. Oyunda kadın çok. Birini de sen oynarsın.

Teşekkür ederim, dedi kız. Sağ ol, Çiçek.” (ŞP, s.67)

“Kızları önüne katıp gülerek yürümeye başladı. Aylin’in ardından baktığını biliyordu. Bahçe kapısındaki yaseminlerin kokusu çok hoştu. Eğilip çiçekleri derin derin kokladı. Sonra birden dönüp baktı. Hâlâ şaşkın bakan Aylin’e el salladı.” (ŞP, s.67-68)

Aksoy'un gençler için kaleme aldığı "*Aşk Kalır*" eserinde de yine cesaretle ilgili çağrışımlar bulunmaktadır. Kendinin farkında olmayan genç ve güzel bir kızın (Deniz) babasına ait bir enstrümanı bulmasıyla, arkadaşının (Laura) varlığından aldığı güçle şarkı söylemeye başlaması ve yeteneğini keşfetmesinde cesaretle atılan bir adımın etkisi hüküm sürer.

“ ...

“Babam da böyle olur.” dedi. “Kendi sesi onu ağlatır. Ben onun çocukluğunu düşündüğünü anlarım. Annesinin erken kaybetmiş. Ne kadar güzel sesin var Deniz. Deniz daha yüksek sesle söyler. Aman Tanrım, ne hoş melodi!”

Yüreklenince, Deniz’in sesi kendiliğinden yükseldi. Kulakları kendi sesinden başka seslere, gözleri başka gözlere kaydı. Çok küçükken, babasının çaldığı plakları, televizyonda izlediği görüntüler eşlik etti. Eski Türk filmlerinden karelerdi bunlar.

...Harikasın Deniz! Diye bağırdı Laura. Müthiş bir gösteri yeteneği var sende. Şeftali galiba mikrofon oluyor. Peki, o eller neden dolanıp duruyor kafanda çok komiksin ama sesin müthiş!”

Durdu. Şarkı zaten bitmişti. Tuhaf bir utangaçlık gelmişti üzerine.

‘Ben şarkı falan söyleyemem ne oldu bana bilmem.’

Laura alkışlarken Deniz eğilip selam verdi. Bu aslında Laura'ya mı, yoksa kendine mi teşekkürdü?' Teşekkür ederim Laura. Çok çok teşekkürler. Hiç de fena değilim. En az anneminki kadar güzelmiş sesim.” demekti.

...” (AK, s.63-64)

4.2.2.2. Dil bilinci

Dil, insanlık tarihiyle beraber ortaya çıkmış ve süregelen bir olgudur. Bu süreçte insan ve iletişim birbirine paralel olarak gelişmiştir. Dil insanların duygularını,

düşüncelerini bildirmek için sözcükler ya da işaretler aracılığıyla yaptıkları anlaşma, öteki kişilerle iletişimi sağlayan ortam olarak tanımlanır. Buradan hareketle dilin düşünceyi etkilemesi, kültürel değerleri nesilden nesile aktarması büyük bir önem arz etmektedir.

Dilin düşünce ile etkileşimi düşünüldüğünde, dilde oluşacak bozulma, zaman içinde millî kültürün olumsuz yönde değişmesine yol açmakta; yabancı dillerden gelen sözcükler ve dilin yanlış kullanımı, dilde bozulmaya sebep olmaktadır.

Türkçe bizim binlerce yıllık zenginliğimizdir. Günlük yaşamımızın içindedir. Bizi ezelden ebede kadar, bir millet hâlinde koruyan, birbirimize bağlayan bu Türkçedir. Mehmet Kaplan, “Dil, duygu ve düşünceleri insana aktaran vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın veya kitle olmaktan kurtararak, aralarında ‘duygu ve düşünce birliği’ olan cemiyet, yani “millet” hâline getirir.” (Kaplan,1999, s.35) diyerek dilin bir millet için ehemmiyetini vurgulamıştır.

Yahya Kemal’in “Bu dil ağzımda annemin sütüdür.” özlü sözü ve “Baktım, konuşurken daha bir kerre güzeldin / İstanbul’u duydum daha bir kerre sesinde.” mısraları, millî dil ve millî vatan sentezini yansıtır (Akt. Banarlı, 2004, s.124-125).

Seza Kutlar Aksoy eserlerini kaleme alırken Türkçenin güzel kullanımına özen gösterir. Yazarın üslubunun, dil özelliklerinin incelenmesi ise başlı başına ayrı bir çalışma konusu olarak değerlendirilmelidir. Aksoy'un eserlerinde dilin önemine, dilin doğru kullanımına ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo 4.11.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Dil Bilinci Değeri ve Alt Tema

Dil Bilinci	Alt Tema Frekans
1	Türkçenin doğru kullanımı ***
2	Toplumda dil bilinci **
3	Türkçenin zenginliği *****

1. Türkçenin doğru kullanımı:

Seza Kutlar Aksoy'un sosyal, evrensel iletiler verdiği "*Şişko Patates*"adlı eserinin kahramanı Çiçek, anneleri İsveçli, babaları Türk olan iki komşu kızının bozuk bir Türkçe ile konuşmasından rahatsız olur. Türkçeyi doğru kullanmaları için çaba gösterir ve her fırsatta onları uyarır.

“Çekirge yakalayalım, dedi Ada.

Çikirge! dedi Alara.

Çikirge denmez ona. Çe-kir-ge, dedi Çiçek.

Doğru dürüst konuşsanıza!

...

Söyle babana size Türkçe öğretsin, dedi Çiçek...

Sizin babanız Türk değil mi, diye ekledi.” (ŞP, s.11)

Dil, doğru kullanıldığında iyi, yanlış kullanıldığında ise kötü bir iletişim aracıdır. Kendimizi ancak dil aracılığıyla ifade edebiliriz. O hâlde dilin doğru ve etkili kullanılması gerekmektedir. Yazar eserlerinde bunu açıkça ortaya koymaktadır. *Şişko Patates* adlı öykünün kahramanı Çiçek, çocukların yanlış kullandığı kelimeleri çoğu zaman anında düzeltmektedir. Çünkü bu yanlış kullanım bazen yanlış anlaşılmalara da neden olmaktadır.

“Yılana bak! diye cıglık attı Alara.

Ay! Nerede?

Çiçek korkuyla çevresine baktı. Evler harap, yıkıktı. Yılan da olabilir, akrep de...

-Nerede yılan gördün söylesene Alara?

-Sihirbaz yılan söyledi, dedi Ada.

-Üff... Ödüm koptu, dedi Çiçek. Yılan değil Yalan... İkide bir şaşırtmayın beni.” (ŞP, s.19)

Yazar, dili ne kadar iyi tanır ve ne kadar iyi kullanırsak iletişimin de o derece güçlü olacağını ifade etmektedir.

Bir insanın bildiği sözcük sayısı, düşünce zenginliğiyle doğru orantılıdır. İnsanlar ne kadar fazla sözcük bilirse düşünce alanları da o denli zengin olmaktadır. Yazar, "*Şişko Patates*" adlı eserinde okurlarını masalla başlayan bir serüvene çıkardığı için, kitabın kahramanları bile bu masallardan etkilenip dili daha doğru kullanmaya başlamakta hem de düşünce alanlarını genişletmektedirler. Çiçek; Ada ve Alara ile çokça vakit geçirmektedir. Bir gün Çiçek kızların ailesiyle birlikte deniz kenarına gider.

“Kızların babası, Alara’ya mayosunu giydirirken Çiçek’e teşekkür etti.

Anlattığın masal çok güzelmiş dedi. Türkçeleri de bayağı ilerledi, biliyor musun?” (ŞP, s.29)

2. Toplumda dil bilinci:

Yazar “*Güneşe Köprü*” eserinde ana dilin yozlaşmasına, bozulmasına eleştirel bir dille değinmektedir.

“-Mak danıld, pizza hat, faktoring denir onlara. Çocuk neredeyse caddenin sonuna geldiğimizde, yabancı dili sökecek. Neden Türkçe ad kullanmazlar? Şu hâle bak!” (GK, s.48)

“Bundan sonra, kararları ortak alacağız. Anlaşabilmemiz için de bu evde ana dilimizi konuşacağız. Duydunuz değil mi? Ana dil.” (GK, s.58)

Düşünce ancak ana dilin bahçesinde çiçek açmaktadır. Anlaşılmak, başarı elde etmek, yaratıcı olmak ve bunları tüm insanlığın hizmetine sunmak için ana dilin doğru kullanılması gerekir.

3. Türkçenin zenginliği:

Seza Kutlar Aksoy, çocuk okurlara Türkçenin güzelliğini ve zenginliğini hissettirmekte, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma davranışına sahip olmanın önemini anlatmaktadır. "*Şişko Patates*" adlı kitabın arkasına yerleştirdiği “Yaratıcı Okuma Dosyası” bölümüyle okurun okuma sürecine daha etkin olarak katılımını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu okuma uygulaması, eğlenme ve düşünmenin yanı sıra okurun ön bilgilerini harekete geçirerek ve birçok yeni kavramı dil ve yaşam deneyimine ekleyecektir.

Binlerce yıllık insan zekâsı sözcüklerde, deyimlerde ve ifade kalıplarında gizlidir. “*Şişko Patates*” eserinin 70 ile 84. sayfaları arasında “Yaratıcı Okuma Dosyası” bulunmaktadır. Yine “*Nun Gelince*”, “*Akıllı Anka*”, “*Büyülü Bahçe*” eserlerinde “Öykülerle Düşünmek, Oku, Düşün, Tartış, Üret!” gibi bölümler kullanılarak, okurlara sözcüklerin çok anlamlılığı verilmeye çalışılmıştır. Türkçenin zenginliği ifade edilmiştir.

4.2.2.3. Kültürel aitlik

Kültür kavramı geniş bir mana taşır. Güzel sanatların ve sosyal bilimlerin ortak olarak ele aldıkları bir konudur.

"Kültür denilince daha ziyade bir milletin tarihi boyunca yarattığı eserler anlaşılır. Kültürü teşkil eden unsurların hemen hepsi, tarih içinde, asırlar boyunca işlenerek meydana gelir ve mükemmeliyete ulaşır. Dil, edebiyat, musiki, mimari, din ve devlet müesseselerini inceleyince bu vakıya açıkça görürüz ." (Kaplan, 1999, s.78)

Güncel Türkçe Sözlük'te kültür, “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” (TDK, 2016) olarak tanımlanmıştır.

Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde kültür kavramı kültürel aitlik olarak ön plana çıktığı için eserler bu başlık altında incelenmiştir. Kültürel aitlik değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 4.12.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Kültürel Aitlik Değeri ve Alt Tema

Kültürel Aitlik	Alt Tema Frekans
1	Vatan Özlemi ve Vatan Sevgisi ***
2	Türk Kültür ve Medeniyetine Özgü Davranışlar ***
3	Türkiye'nin Tarihi ve Doğal Güzellikleri **

1. Vatan Özlemi ve Vatan Sevgisi:

Her milletin kendine ait bir kültürü bulunmaktadır. Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil adlı eserinde Türk milletinin kültürel değerlerine değinmiş kaybedilmemesi gereken “Millî Şuur” kavramı üzerinde durmuştur bu konuda görüşlerini şu şekilde açıklamıştır. "Dış ülkelere gidenler, kendi memleketlerinin suyuna, toprağına, havasına karşı derin bir özlem duyarlar. Böyle duygular bize bizi keskin bir ışık altında gösterir. Kültürün içinde yaşamak başka, onun üzerinde düşünmek başka bir şeydir. Millî şuur; kimliğinin farkına varış, yeni deyimle ulusal bilinç demektir. Türkler, kendilerine has kültür değerlerini bilmedikleri, onlar üzerinde kafa yormadıkları, onların millî varlık bakımından taşıdıkları değeri ölçmedikleri için pek çok şeyi kaybetmişlerdir." (Kaplan, 1999, s.34)

Seza Kutlar Aksoy da "*Akıllı Anka*" adlı eserinde tam bu noktalardan hareketle “millî şuur”u vurgulamak amacıyla “kültürel aitlik” kavramını ele alır. Yabancı bir ülkede yaşamının yararına değinse de birçok güçlüğü olduğuna dikkat çekerek, kendi kültürel değerlerinin farkına varmayı okuyucularına anlatır. Eserde gurbetçi olmanın birçok çatışmayı beraberinde getirdiği göze çarpar. Başta kültürel çatışma ve iletişimsizlik yer alır. Almanya’da ailesi ile birlikte yaşayan İbo sürekli bir çıkış yolu arar. Ülkesini çok özlemiştir.

“Eve yaklaştığında oyun havalarını duydu. Annesi yemek pişiriyordu besbelli... Mercimek çorbasının kokusu, oyun havası ve hızlı ritim birleşti. İbo eve girip güzel kokuların arasından odasına yollandı... İbo keyifle uzanıp düşlere daldı.

Türkiye’deydi şimdi. Hatta köydeydi. Üç yıldır gitmediği ülkesine düşsel bir yolculuk yapıyordu. Köyde oturan ninesiyle dedesinin yanındaydı. İkide bir mektup yazar. Gözümüzde tütüyorsunuz. Hiç olmazsa çocukları yollayın derlerdi İbo’nun onları nasıl özlediğini bir bilselerdi.” (AA, s.43)

İbo Türkiye’ye duyduğu özlemi kardeşiyle birlikte çizdiği resimle ifade etmektedir.

“Bir avuç mercimek, yeşil elışı kağıdı, ninenin solmuş fistanından bir parça, sulu boya takımı, renk renk boncuklar ve zamk... İşte malzemeler hazırды.

İki kardeş keyifle resim defterinin başına geçtiler. Türkiye’nin masmavidir göğü. Parlak mavi sulu boya göğü kapladı. Minik mercimekler yan yana yapıştırılıp, pırıl pırıl

bir güneş oldular. Buranın yağımurı boldur. Yeni yıkanmış gibidir ağaçlar. Yeşil eliş kağıdından ağaç toprak kesilip yapıştırıldı. Ağaçların üstünde, kırmızı boncuklar ışıldadı. Şeftaliler, elmalar, balları akarak al beni ye dediler. Ninenin tarlada çalışırken yeşermiş fistanıdır dağlar.” (AA, s.45)

İbo’nun burada yaptığı resim onun duygu ve düşüncelerin aktarımıdır. Kullandığı renklerle çizdiği şekiller hem iç dünyasını yansıtmış hem de özlemini dile getirmiştir.

İnsanların memleketleri sevgidir, özlemdir. Öyle bir özlemdir ki insanın bedenini sarar ve onu alır hayallere daldırır, hayallerinde memleketine götürür. Yazar, öykünün kahramanı İbo’ya düşsel yolculuk yaptırırken onun vatan özlemini okurlarına sezdirir.

“Öğretmenimden, konsolosluktan yardım isterim. Hem bayramı kutlarız, hem gezeriz. Sınıf arkadaşlarımla birlikte belki de dedemlerin köyüne gideriz. Geçen gittiğimizde ne yapmıştık biliyor musun? Gece boyu yürüyüp ta tepeye çıkmıştık. Güneşin doğuşunu izlemiştik. Yine öyle yaparız. Ninem buz gibi kaynakta üzüm yıkar hepsini yeriz. Soğusun diye karpuzlar suya atılır.

Dedem oğlak kestirir. Babam kebab yapar. Annem dantel örür, fotoğraf çeker.” (AA, s.76)

2.Türk Kültür ve Medeniyetine Özgü Davranışlar:

Seza Kutlar Aksoy, Türk kültür ve medeniyetine özgü davranışlara “*Akıllı Anka*” adlı eserinde dikkat çeker.

“Araya sokulan türküler, uzun havalar, aklına köyü getirdi. Konser sonrası Reşat ağabeyi kutladı. Türkiye’ye bir gezi düzenlediğini söyledi.” (AA, s.80)

“Gerçekten de her şey çok güzeldi. İlk yazdı. Aylardan Nisan’dı. Dedenin köyünde gürül gürül akıyordu dereler. Doğa coşmuştu. Zümrüt yeşili çayırlar, kır çiçekleriyle bezeliydi İbo özlemini çektiği her şeyi Anna ve Ronald ile birlikte yaptı. Köydeki çocuklarla birlikte eşeğe binip oğlak sevdiler Buz gibi yayık ayranı içtiler. Bal kaymak yediler. Amcası külüstür amcasıyla onlara yöreyi gezdirdi. Harabeleri, kaleyi, bedesteni... Ne sıcak insanlar...” (AA, s.82-83)

“Hepsinin ortak gözlemi insanların sıcaklığı ve konuk severliği idi.” (AA, s.84)

Konukseverlik bizi biz yapan kültürel yapımızın en önemli unsurlarından biridir. Türk geleneklerinde, toplumun hemen hemen tamamı tarafından benimsenen içten gelen bir davranıştır. Türkler misafire önem vermeyi atalarından miras olarak almışlardır. Ne yazık ki bu davranış günümüz insanı tarafından artık çok fazla önemsenmemektedir. Seza Kutlar Aksoy eserinde Türk İnsanı anlatırken bu özelliği ile tanıtmıştır.

3-Türkiye'nin Tarihi ve Doğal Güzellikleri:

Tabiatın güzelliklerini ve hazinelerini görmek bilmek ve onları değerlendirmek kültür meselesidir (Kaplan, 1999, 67). Aksoy, özellikle "*Akıllı Anka*"da bu açıdan kültürü vurgular.

“Antalya’da tüm mevsimleri yaşadım...

Aspendos’tan çok etkilendim...

Peri bacaları beni büyüledi...

Edirne’yi gördüm. Mimar Sinan’ın yaptığı Camilere hayran kaldım. Büyüyünce mimar olacağım” (AA, s.84)

Yazar eserinde yukarıdaki cümlelerle Türkiye’nin tarihî eserlerini ve doğal güzelliklerini anlatır.

“Geçmişini iyi bilersen, geleceğin parlak olur.” (AA, s.86)

Maddi, manevi kültürel değerlerini bilmeyen bir insanın ne kendisine ne de çevresindeki herhangi bir insana hiçbir katkısı olamaz. Seza Kutlar Aksoy, Türkiye’de ya da dünyanın herhangi bir yerinde doğan yeni neslin kendi kültürünü tanıması, tanıtması ve kendinde sonra gelen kuşaklara aktarması gerektiğini sezdirir.

Bir toplumun tarihsel süreç içinde oluşturduğu bu değerlerin bilinmesi gerektiğini okurlara aktarır.

4.2.2.4. Misafirperverlik

Türk halkının temel değerlerinden biri de misafirperverliktir. Misafirperverlik, konuğa verilen önem değer ve yaklaşımdır.

Türklerde misafir ağırlamak, misafire verilen değer ve ona yüklenen anlam oldukça önemlidir. Kapılarını çalanlara, evlerine konuk olanlara her zaman sevgiyle saygıyla ikramla yaklaşılır.

Türk halkının misafirperverliği dünyaca bilinen bir durumdur. Her millette olmayan insancıl ve sevecen bir yaklaşımla hareket eden Türk halkı eve gelen kim olursa olsun ailesinden biri gibi davranır, en güzel neyi varsa misafirine sunar. Seza Kutlar Aksoy'un kendi değerlerinin farkına varılması temasına da değindiği "*Akıllı Anka*" eserinde Türk misafirperverliğini de özellikle vurgulamaktadır. Bu nedenle ayrı bir başlık altında misafirperverlik tekrar ele alınmıştır. Misafirperverlik değeri ile ilgili tespitler aşağıda tablo olarak da ifade edilmiştir.

Tablo 4.13.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Misafirperverlik Değeri ve Alt Tema

Misafirperverlik	Alt Tema Frekans
1	Türk misafirperverliği**

1. Türk misafirperverliği:

Arkadaşlarıyla birlikte 23 Nisan etkinlikleri için, Türkiye'ye gelen İbo, öğretmeni ve arkadaşları ilk olarak Anadolu'da İbo'nun ailesinin köyüne giderler. Orada sevgi ve samimiyetle karşılanırlar.

“Gerçekten de her şey çok güzeldi. İlk yazdı. Aylardan Nisan'dı. Dedenin köyünde gürül gürül akıyordu dereler. Doğa coşmuştu. Zümrüt yeşili çayırda, kır çiçekleriyle bezeliydi. İbo özlemini çektiği her şeyi Anna ve Ronald ile birlikte yaptı. Köyde çocuklarla birlikte eşeğe binip, oğlak sevdiler. Buz gibi yayık ayrıncı içtiler. Bal kaymak yediler. Amcası külüstür arabasıyla onlara yöreyi gezdirdi. İyi ki buraya geldik İbo. Tuvaletlerde, at sineği dışında her şey çok güzel. Ne kadar sıcak insanlar...” (AA, s.83)

“Sonunda İbo ve arkadaşları, mikrofonu alıp izlenimlerini aktardılar. Hepsinin ortak gözlemi insanların sıcaklığı ve konukseverliği idi.” (AA, s.84)

Yazar, misafirperverliğin özellikle Anadolu insanında bulunduğunu göstermek ister.

4.2.2.5. Tarih bilinci ve Atatürk sevgisi

Kişinin, yetişmesinde emeği geçenlere minnettarlık duyması insanlığın bir gereğidir. Bu duygu insani özellikler içerisinde vefa olarak adlandırılmaktadır. Bizleri yetiştirmede emeği geçen, özveride bulunan anne ve babalarımıza, akrabalarımıza, okullarımızda eğitim-öğretim veren öğretmenlerimize, tarihimizi şanlı zaferlerle yazan büyüklerimize, özgürce yaşamamız için bu vatani canı pahasına korumuş olan şehitlerimize, gazilerimize vefa borcumuz vardır.

Tarih, geçmişteki insanın yaptıklarını, neden ve sonuç ilişkisi dahilinde yer ve zaman göstererek belgeler ışığında objektif olarak incelediği için bir bilim kabul edilir. Tarih bilinci ise tarihsel bilgiyi bilimsel düşünce düzeyinde olgunlaştırmak, akılcı bir yorumla bu olgular yumağını çözümlemektir. Geleceğe sağlam adımlarla ilerleyebilmemiz ancak bu bilinçle gerçekleşir. Mustafa Kemal Atatürk “Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak kendinde kuvvet bulacaktır.” demiştir.

Seza Kutlar Aksoy'un “Tarih Bilinci” değeri ile ilgili eserlerde bulunan tespit aşağı tablo olarak belirtilmiştir.

Tablo 4.14.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Tarih Bilinci Değeri ve Alt Tema

Tarih Bilinci	Alt Tema Frekans
1	Millî bayramlar *
2	Atatürk sevgisi **

1. Millî bayramlar:

Seza Kutlar Aksoy, eserlerinde çocuklarda yakın tarihe yönelik bir bilinç oluşturmaya hedefler. “*Akıllı Anka*” adlı eserinde 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nı ele alarak hem toplumsal bir değer olan millî bayramlarımızın önemini vurgular hem de yakın tarihimiz ve Mustafa Kemal Atatürk hakkında okurlarını düşünmeye sevk eder.

“23 Nisan şenliklerini izlediler. Çeşitli ülkelerden gelen çocuklar gösteriler yaptılar. Konuşmalar yapıldı. Atatürk anlatıldı. Savaşları, devrimleri, bu güzel günü çocuklara armağan etmesi...” (AA, s.84)

Atatürk'ün Türk çocuklarına armağan ettiği bu bayram, insanlar arasındaki sevgi ve dostluk bağlarının gelişmesine katkı sağlaması bakımından, dünyada eşi ve benzeri olmayan bir bayramdır.

23 Nisan, UNESCO'nun 1979 yılını "Dünya Çocuk Yılı" olarak ilan etmesinin ardından uluslararası bir anlam ve önem kazanmıştır.

Aksoy, günümüzde farklı ülkelerden gelen çocukların 23 Nisan etkinliklerine katıldığına dikkat çekerken okurlarına kardeşçe yaşamının ne kadar önemli olduğunu anlatmaktadır.

2. Atatürk Sevgisi:

Aksoy, yukarıdaki bölümde millî bayramlardan söz ederken bir taraftan da Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve Türk milletinin sahip olduğu birçok güzel değerın mimarı Mustafa Kemal Atatürk'ü anlatır. Ayrıca Atatürk'ün yaşadığı dönemin dünya liderleri içinden günümüze kadar gelen, halkının kalbinde sevgi ve saygıyla hâlâ yaşayabilen bir lider olduğunu vurgular. "Millî egemenlik" kavramını da "23 Nisan"la birlikte ele alır.

"Yaşlı insanlar gençleşmez, haklısın. Ama biliyor musun ülkeler gençleşebilir. Günün birinde çok akıllı biri çıkar. Yani Atatürk gibi biri. Tükenmiş, yaşlı, kocaman bir ülkeden, genç bir ülke yaratabilir." (AA, s.88)

20. yüzyılın başında Türk milletinin Kurtuluş Savaşından zaferle çıkmasını anka kuşunun "küllerinden yeniden doğması"na benzeten Aksoy'a göre, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu bir masal ya da bir mucize gibidir. Bununla çocuk okurları yakın tarih üzerine düşünmeye çağırır. Tarih bilgisi vermenin ötesinde tarih bilinci oluşturmaya çalışır.

"Düşündükçe insana masal gibi, mucize gibi geliyor değil mi? Ama gerçek. Anka kuşunun kendini yakıp küllerinin içinden yeniden doğması gibi bir şey." (AA, s.88)

4.2.3. Ahlaki değerler

Ahlak, insanın iyi ya da kötü olarak nitelendirilmesine yol açan manevi vasıfları, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradedeki davranışlar bütünü olarak

tanımlanmaktadır. Doğan (2016) “Ahlakın ‘iyi’ olduğuna yaşama deneyimiyle veya refleksiyonla inanılan ya da irdelemeksizin benimsenmiş veya bir otorite tarafından dayatma yoluyla benimsetilmiş bir yaşam anlayışından kaynaklanan kurallar ve bu kurallara uygun eylemler bütünü” olduğunu ifade etmiştir.(s.39)

İnsanların doğuştan getirdiği veya sonradan kazandığı iyi huy olarak da nitelendirilebilen bu birtakım tutum ve davranışları Cevizci de (2002) “Batı dillerinde Yunanca karakter anlamına gelen ‘ethos’ sözcüğünden Türkçede ise Arapça ‘huy, mizaç, karakter’ anlamına gelen ‘hulk’ sözcüğünden türeyen ‘ahlak’ başka varlıklarla belli normlara göre gerçekleşen ilişkiler toplamı, insanın söz konusu ilişkileriyle bu varlıklara yönelen eylemlerini düzenleyip anlamlandıran norm, ilke ve kurallar bütünüdür.” şeklinde açıklamıştır. (s.3)

Göngör (1998), ahlaki değerlerin değer sisteminin bir parçası olduğunu belirtmiş ve yeni bir değer sınıflandırması yapmıştır. “Ahlaki davranışın en ayırt edici özelliği birtakım insanların ve düşüncelerin iyi veya kötü hükümleri bir şeyin arzu edilebilir -iyi- veya edilemez -kötü- olduğunu belirten ifadelerdir. İnsanlar -şeyler- insanların davranış ve niyetleri hakkında değer hükümleri veririz. Çalışkanlık iyi bir vasıftır. Demokrasi iyi bir rejimdir. Filan marka arabalar güzeldir... Dikkat edilirse ahlaki hükümler böyle birer değer hükmüdür ama değer hükümlerinin hepsi ahlakla ilgi değildir. Şu halde ahlaki hüküm denilince ahlakla ilgili değer hükümleri kastedilmektedir.” (s.27). Yine Göngör, aynı çalışmada ahlaki değerlerin değerler sisteminde tamamen ayrı bir yer teşkil etmediğini ve diğer ilmi, siyasi, estetik değerlerle iç içe olduğunu açıklamıştır (s.43). Bütün bunlardan hareketle Göngör, Spranger’in sonrasında Allport, Vernon, Lindzey’in kullandığı değer testlerinin ardından da M. Rokeach vasıta ve amaç değerleri değerlendirmiş ve bu klasik değerler sınıflandırmasına sadık kalmış ancak bunlara ahlaki değerleri de eklemiştir. (Göngör,1998, s. 85)

Bu çalışmada da ahlaki değerler sınıflandırılması yapılmış; dürüstlük, iyi huylu olma, kanaatkâr olma ve merhamet değerleri “ahlaki değerler” başlığı altında ele alınmıştır.

4.2.3.1. Dürüstlük

Güven, toplumun her kesiminde ve her alanında bulunması gereken bir duygudur. Güven duygusu ortadan kalktığı zaman doğal olarak her şeyi şüpheyile karşılama duygusu gelişir, insanlar arasında yaygınlaşan bu şüphe, sevgi ve saygının ortadan kalkmasına neden olur. Güven dürüstlüğün sonucunda gelişen bir duygudur.

Dürüstlük “ahlaki ve etik kaidelere bağlılık, sağlam ahlaki karakter, sözünde ve davranışlarında doğrululuktan ayrılmamak” şeklinde tanımlanır. Dolayısıyla huzurun, kendisiyle barışık olmanın kısaca mutlu olmanın gereğidir. Toplum hayatının temelini oluşturan ahlaki değerlerden biridir. Çünkü dürüstlük insan onurunun ve sağlıklı toplum yapısının vazgeçilmez şartlarından, insanın kendi kişiliğine karşı en önemli ödevlerindendir.

Dürüstlük doğuştan gelen bir özellik ve davranış biçimi değildir. Ailede olduğu gibi toplum hayatı içinde de öğrenilen bir erdemdir. Çocuk yaşta kazandırılmalıdır. Aileler çocuklara bu değer kazandırılmasında örnek olmalı, edebî eserlerle de bu değer pekiştirilmelidir.

Seza Kutlar Aksoy okurunu önemseyen bir yazar olarak felsefî göndermelerde bulunmakta, vermek istediği iletileri genelde yapıtlarının dokusuna sindirmektedir. Dürüstlük değerini de aynı yöntemle okuruna iletilmektedir. Yalan söylemenin yanlış bir davranış olduğunu, dürüstlüğün önemli bir erdem olduğunu yazınsallığa gölge düşürmeden ve aşağıdaki tabloda belirtildiği biçimde okurlarına iletmiştir.

Tablo 4.15.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Dürüstlük Değeri ve Alt Tema

Dürüstlük	Alt Temalar Frekans
1	Yalan söylemenin doğru bir davranış olmadığı ***

1-Yalan Söylemenin Doğru Bir Davranış Olmadığı:

Yazar “*Nun Geline*” eserinde yalan söylemenin yanlış bir davranış olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Dumçuk, Cansu’yu HDD’ye götürür. (H.D.D. yani Her Derde Deva, güzel bir dünya dileyen çocukların uçmak istemeleriyle başlayan ve kendilerini ait oldukları

yerden farklı, bambaşka bir yerde bulmaları ile son bulan yolculuklarının son durağıdır. Her Derde Deva aslında yazarın kurguladığı, bir çocuğun ihtiyacı olduğu kadarını alabileceği, sadece çocukların gidebildiği hayalî bir mağazadır. Çocuklar bu mağazada sıraya girip sırası geldiğinde neye ihtiyacı olduğunu söyleyerek dertlerine deva olacak bir kutu edinirler. Bu kutudan çıkan küçük, turuncu, kanatları olan ve konuşan bir bebek çocukların problemlerini çözmelerine yardımcı olur.) Giderken de Cansu'ya “Götüreceğim yerde yalan söylemek de yasak. Bir yalanını yakalarsa hava alırsın.” (NG, s.18) şeklinde dürüstlüğün önemini vurgulayarak göstermiştir.

Ayrıca “Ben büyüyünce hiç yalan söylemeyeceğim.” (NG, s.47)

“Bizim Tavgav’da kendini dönüştüren, işini iyi yapan renklidir ve uçar. Yalancılar ve dolandırıcılar sizin büyükler gibi renksizdir. Uçamazlar. Surat boyamak işe yaramaz...” (NG, s.48)

Ders kitabı niteliği taşıyan “*Nun Geline*” eseri her zaman doğruluğun, adaletin, dürüstlüğün insanı insan yapan değerlerin başında geldiği iletilisini etkili bir şekilde vermektedir.

Eserde tarihî eser kaçakçılarının anlatılması ve en sonunda yakalanması da haksızlığın yok edilmesi gerektiğini, yapılan işlerin dürüstçe yapılması gerektiğini göstermektedir.

4.2.3.2. İyi huylu olmak

İnsanlar hayatlarını çevreleyen birtakım değerler sistemiyle iç içe yaşar. Bu değerlerden en önemlisi, şüphesiz, kişiliğimizdir. İyi huylu olmak yani güzel ahlaka sahip olmak, sahip olduğumuz kişilik ve karakterimizi ahlaki yönden geliştirmek bizim elimizdedir. Sevgi, saygı, anlayış, merhamet, sorumluluk, yardımseverlik gibi değerleri üzerinde taşıyan kişi tüm bunları kapsayan iyi huylu olma değerine ulaşmış demektir. Ayrıca iyi huylu olmak ahlaki değerlerin çıkış noktasıdır. Aksoy'un eserlerinde iyi huylu olmakla ilgili tespit edilen bulgular aşağıda tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 4.16.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki İyi Huylu Olmak Değeri ve Alt Tema

İyi Huylu Olmak	Alt Tema Frekans
1	Doğru Davranışlar **
2	Özveri ve Duygudaşlık *
3	Hoşgörü *
4	İyi niyet *

1. Doğru Davranışlar:

Seza Kutlar Aksoy'un "*Nun Geline*" eserinde her istediğini ağlayıp tepinerek elde etmeye alışmış olan şımarık Cansu, annesinin anahtarını kaybedip eve giremeyince anahtarını aramaya çıkar. Sokaklarda dolaşırken Dumçuk ile tanışır, HDD'ye (Her Derde Deva) gider ve Nun adlı uygun bir bebek alır. Onunla tanışınca hayatında çok şey değişir.

"Cansu çok kitap okuyup, bunları iyice öğrenecektir."(NG, s.85)

Şiddet, bilgisayar oyunları, televizyon, para hırsı, yalan, kıskançlık, bencillik ve sevgisizlik gibi... Yazar okurlarına bunları kahramanı Nun'la öğretir. Cansu'nun Nun'dan öğrendikleriyle her şeyi ancak değişir. Yazar zorlayarak değil güle oynaya anlatır, kitabında eğitim sisteminden adalete kadar birçok konuya da değinir.

"Oyunu Cansu Başlattı. Yanındaki çocukların ellerini tuttu. Gözlerini kapattı. İçinden çok güzel bir dünya diledi. Barış, kardeşlik, doğanın korunması... Göğün mavisi, ak bulutlar... Sonra kendisinin değil, Nun'a uçmasını diledi"(NG, s.85)

2. Özveri ve Duygudaşlık:

Aksoy, doğru veya yanlış bir davranışın olumlu veya olumsuz taraflarını sözlü olarak telkin etmek yerine, öyküleyici bir eserde bunun yararlarını veya zararlarını öykü kahramanlarının kişiliğinde çocuğa yaşatmak, değer olarak iyi-kötü, doğru-yanlış vb. bir davranış olduğunu göstermek daha etkilidir. Aksoy'a Cansu ile birlikte okurlarına iletmiştir.

Cansu çok istediği uçmak fikrinden "Nun" için vazgeçmiştir ve bunun bir erdem olduğunu da anlamıştır.

“Çok istedikleri bir şeyden, başkaları için vazgeçmenin bir erdem olduğunu öğrenmişlerdi...”(NG, s.85)

3. Hoşgörü:

İyi huylu insanlar, hoşgörü sahibi alçakgönüllü kimselerdir. Alçakgönüllülük kibir ve gururdan uzak durmayı büyüklenmemeyi ifade eder.

Aksoy, "*Küçük Prenses ve Kardelen*" öyküsünde de kurguladığı prenses karakteriyle yine iyi huylu olmaya güzel bir örnek vermiştir. Küçük Prenses karakterinden dolayı herkes tarafından çok sevilmiştir.

“Küçük prenses, akıllı prenses! Buyrun halk sizi dışarıda bekliyor” Küçük prenses saraydan dışarı çıktı. Çocuklar ona papatyalardan örülmüş bir taç taktılar öylesine güzel bir taçtı ki bu. Ancak gerçek bir prensese yaraşır” (KPK, s.62)

4. İyi niyet:

Yazar yine *Çevrimiçinde Şerafettin* eserinde Şerafettin’e yardım eden Boğaç Amca’yı okurlarına iyi huylu yardımsever bir kişi olarak tasvir etmiştir.

“Düşler Tramvay” eserinde de “İnsanlık” adlı bölümde iyi olma kavramı üzerinde okurlarını düşündürmektedir.(DT, s.46-51)

4.2.3.3. Kanaatkârlık

İnsanları sahip olduklarıyla mutlu olmaya yönlendiren değerlerden biri de “kanaat”tır. Kanaatkâr Türkçe Sözlük’te “azla yetinen, elindeki ile yetinen, kanık, kanaatli, yetingen” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2016). Seza Kutlar Aksoy’un incelenen eserlerinde kanaatkârlık değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.17.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Kanaatkârlık Değeri ve Alt Tema

Kanaatkârlık	Alt Temalar Frekans
1	Elindekilerle Yetinme *
2	Açgözlülüğün Zararları ****

1. Elindekilerle Yetinme:

Seza Kutlar Aksoy, kanaat değerini "*Nun Gelince*" adlı eserinde Cansu karakteriyle okurlarına sezdirir. Cansu, ayakkabı boyacısı Dumçuk ile birlikte eski bir sarayın kalıntıları arasındaki mücevherlerin peşindedir. Dumçuk yoksulluk yüzünden yollardadır. Ancak Cansu, arkadaşı Funda'nın kıyafetlerini, bilgisayarını, oyuncaklarını, babasının spor arabasını bile kısıktığı için yollardadır. Metnin sonunda Arkeolog Nun, Cansu'yu bencillikten ve kıskançlıktan uzaklaştırmayı başarır.

"Bencillik dünyayı yok edecek diyorum. Para hırsı iktidar hırsı kötü diyorum. Sen ise aksine paranın peşindesin. Dumçuk'u tehlikeye soktun." (NG, s.71)

Cansu, Nun'un yaşama dair söylediklerinden etkilenir. Dumçuk'un tarihî eser kaçakçılarının eline düşmesiyle de yaptığı bütün hatalardan pişman olur. Doyumsuzluğu sevgi ve arkadaşlık duygusuyla aşar.

2. Açgözlülüğün Zararları:

Aksoy, "*Küçük Prenses ve Kardelen*" adlı eserinde "Açgözlü Dev" hikâyesindeki Dev'in yanlış davranışlarını göstererek açgözlülüğün zararlarını belirginleştirmeye çalışır. Yazar, açgözlülüğün toplumda hoş karşılanmayan bir durum olduğunu anlatırken elindekilerle yetinmenin farkındalığını oluşturmak ve sahip olduklarıyla yetinmenin mutluluğun anahtarı olduğu iletisini vermek ister.

Açgözlü, bencil mi bencil bir Dev'in öyküsü anlatılırken Dev'in ne yerse yesin doymadığı ve en büyük tutkusunun altın olduğu belirtilir.

"Bir zamanlar açgözlü, üç gözlü, bencil mi bencil bir Dev vardı. Kocamandı midesi. Ne yese doymazdı. Bir de altın tutkusu vardı bu Dev'in, evlere şenlik. Hani içtiği su bile altın kesse sevinirdi." (KPK, s.63)

Buğday tarlalarındaki başakları parlatan gün ışığını altın zanneden Dev gün ışığının peşine düşer. Onu yakalar ve esir eder. Sonra daha fazlasını, daha fazlasını ister. Gün ışınının annesini yani güneşi yakalayıp bütün her şeyi altına çevirmek ister. Bu Dev bütün köylülere de eziyet etmektedir. Onlara çok büyük siyah bir ağ örmelerini emreder. Bu ağla güneşi yakalayıp esir edebileceğini düşünür. Köylüler korkar ve Dev'in dediklerini, istemeden de olsa, yapar. Ancak bir tanesinin oğlu olan Çıpa bu durumdan çok şikâyetçidir. Yaşadığı bazı talihsizlikler sonunda kendini Dev'in evinde

bulur. Çıpa gün ışığını Dev'in elinden kurtarır. Dev'in gözleri de kör olur. Dev ömrünün sonuna kadar karanlığa mahkûm olur. Dev'in evindeki bütün altınlar yoksul köylülere dağıtılır. (KPK, s.63-76)

“Altınlar sanat için, sağlık için, insanların mutluluğu için kullanıldı.” (KPK, s.77)

“Güneş, Çıpa'nın ülkesini aydınlattı. Başaklar olgunlaştı. Denizler balıklarla doldu, taştı. Aynalar pırıldadı. İnsanlar ürettiler, okudular, eğlendiler.” (KPK, s.78)

Aksoy, bu öyküsünde açgözlülüğü istenmeyen bir tutum olduğunu anlatırken daha fazlasını elde etme hırsıyla insanların ellerindeki her şeyi kaybedebileceği iletisini okurlarına vermektedir.

4.2.3.4. Merhamet

Merhamet, sevgi değeriyle birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Yüreğinde sevgi taşıyan insan, herkese karşı güzel duygular besler, güzel davranışlarda bulunur. Sevgisizlik ise insanda zamanla öfkeye ve diğer insanlara karşı nefrete dönüşür. Bu da sevgisiz, zalim insanların ortaya çıkmasına sebep olur.

Yaşamla ilişkimizde kaçınılmaz ayrıntılara dikkat eden öykü kişilerinin deneyimlerinde bunu okurlarına gösteren Seza Kutlar Aksoy neredeyse bütün öykülerinde sevgi temasını işlemiştir, dolayısı ile merhamet duygusu geliştirmeyi de amaçlamıştır. Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserlerinde merhamet değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.18.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Merhamet Değeri ve Alt Tema

Merhamet	Alt Tema Frekans
1	Bir kimsenin-canlının-mutsuzluğuna duyarsız kalmama **

Bir Kimsenin Mutsuzluğuna Duyarsız Kalmama:

Aksoy, *Düşler Tramvayı* eserindeki “İnsanlık” adlı öyküyü merhamet üzerine kurgulamıştır. Karaköy otobüsüne binen küçük İlker otobüs şoförünün babasının arkadaşı olan Ali Amca olduğunu görür ve ona yardım etmek için bağırır.

“Yürüyelim! Kimse kalmasın! Haydi bayan sen de... Yanaş yanaş!” diye bağırır.

Ne de olsa Ali Amca babasının yakın arkadaşıydı. Yardım etmek gerekti.” (DT, s.47)

Küçük İlker bağırırken nerden geldiğini anlayamadığı bir tokat suratına gelir. Çocuğun gözlerinden yaşlar akmaya başlar. Ancak bir kadın çok öfkelenir ve İlker’e vuran adamı herkesin içinde azarlar.

“İlker, şaşkın şaşkın, yüzünü ilk kez gördüğü adama şöyle bir bakıp küçüldü, küçüldü, küçüldü... Ufak bir top gibi yuvarlanıp arka cama yapıştı. Tam o anda bir ses otobüsün içinde çın çın çınladı.

Neden vurdunuz çocuğa? Neyiniz olur sizin? Diye bağırıyordu kadın.

Hiçbir şeyim, dedi kıllı adam. Bağırmasından bıktık be!

Kim verdi sana bu hakkı? Kocaman adamsın utan! Hem de küçücük çocuğa...” (DT, s.47)

Yazar bu cümleleriyle merhametin başka bir insanın zayıflığı, çektiği acı, kendini koruyamayışı ve içine düştüğü zor durum karşısında kalbimizin eriyişi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bunu hareketlerimizle göstermek, yani o canlıya yardım etmek, acısını gidermek de bu değeri ortaya çıkarıp uygulamamızla olur. Üstelik bunu da kendimizi düşünmeden yapmamız gerektiğini üstüne belirtmektedir.

Yazar cümlelerinden anladığı gibi kalp, merhamet ile dolu olandır. Merhamet, gerçek bir insanın işaretidir. İnsan, şefkatli bir kalbin asil niteliklerini geliştirmelidir. Sevgi ve merhamet kalpten yansımalıdır. Bu duyguyla dolu bir kalbe sahip insan ideal bir insandır. Merhametten yoksun olan kimse toplumdaki diğer insanlar tarafından kabul görmemektedir.

Özellikle hayvanlara doğaya karşı, bu duygunun bütün insanlarda bulunması gerektiği birçok eserin içinde sindirilerek verilmektedir.

4.2.4. Bilimsel değerler

Bilimsel değerler, gerçeğe, bilgiye muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verme olarak açıklanmaktadır. Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde bilimsel değerler, “Bilimsellik” ve “Kitap Okuma Sevgisi” adı altında açıklanmıştır.

4.2.4.1. Bilimsellik

Bilimsel bilgi, nesnel araştırmalar ve bilimsel yöntemlerle elde edilen bilgidir. Bilimsel yöntem akıl, deney ve gözleme dayalıdır. Bir bilginin bilimsel olmasının ölçütü yöntemsel olmasıdır. Bilim insanı “bilmek için bilmek” amacına yönelir. Türkçe Sözlük’te “bilimsel olma durumu” olarak açıklanan bilimsellik, “bilimin gücüne inanmak, bilime ve bilim adamlarına saygı duymak, kararlarında ve davranışlarında bilimi kendine rehber edinmek” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2016)

Bilimsellik değerine sahip insanlar, problemlerini çözerken duygularından ziyade akıllarını kullanırlar ve edindiği deneyimleri, özgün çözüm önerilerini yeni problem durumlarına transfer ederler. Bu insanlar evrensel düşünen, objektif, ahlaki sorumluluğu yüksek, tüm insanlığa ve doğaya karşı sorumlu, gerçekleri ve doğruları söylemekte taviz vermeyen yüksek karakter sahibi insanlardır. Ayrıca bilimsel insanın en belirgin özelliği eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmasıdır. Düşünmek, bilginin kaynağının güvenilirliğini test etmek, mantıksal tutarlılıkları kavramak, yeni özgün sentezler üretmek, doğruluğu irdelemek ve analiz etmek onun yaşam felsefesidir.

"Eleştirel düşünme, bir dizi bilişsel ve entelektüel yeterlilik gerektirmektedir. Dolayısıyla bilimsel düşüncenin tüm özelliklerini de yansıtan bu düşünce biçimine ancak az sayıda iyi yetişmiş insan ulaşabilir." (Aydın, 2007, s.185)

Günümüzde ulaşılan bütün teknolojik gelişmeler bilim sayesinde ortaya çıkmıştır ve bilimsel düşüncenin ürünüdür. Toplumların her açıdan ilerleyebilmesi için bilimsel düşünme yeteneğinin çocuklara kazandırılması gerekmektedir. Onlara eleştirel düşünme, araştırma, problemleri çözerken bilimsel metotları kullanma becerileri aşılanmalı; bilimin gereği ve önemi kavratılmalıdır. Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserlerinde bilimsellik değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.19.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Bilimsellik Değeri ve Alt Tema

Bilimsellik	Alt Tema Frekans
1	Anlamak *****
2	Eleştirel Düşünce Yapısına Sahip Olma *****
3	Ezberci Eğitim Sistemine Eleştiri *
4	Merak *****

1. Anlamak:

Çocukları önemseyen bir yazar olan Seza Kutlar Aksoy, öykülerinde bilimselliğin değeri ile ilgili iletilere özellikle yer vermiştir. Bilhassa en koyu karanlıkları bile aydınlatan insan zihninin fantastik bir serüvenini anlattığı "*Güvercin'in Saati*" adlı eserinde bilimsellik ile ilgili birçok ileti bulunmaktadır. Bu arada yazarın özellikle vurguladığı nokta da anlamak yani bir tür çıkarsama yapmaktır.

Aksoy, gündelik ve sıradan görünen pek çok şeyin yaşantıda ilginç ve olağanüstü pırıltısına dikkati çeker.

“Büyükbabası, Güvercin’in kafasına tık tık vurur,

-Akıl kutusu çalışıyor mu? derdi.

Akıl kutusunun içinde bir yığın oda vardı. Soru sorma odası, anlama odası, kıkırdama, ağlama odası, isterim diye tutturma odası... Sinirler, damarlar, vızır vızır arılar gibi çalışırlardı. Duyduklarını anlamazlarsa şöyle sorarlardı:

-Ne?

-Niçin ama?

-Nasıl böyle oldu?

Bir daha söyleyin bakayım. Anlayınca da,

-Hımm... Demek böyle. Anlaşıldı. Bu anlama odasına gitsin. Anlamak ne güzel. Mmm..., derlerdi.

O zaman akıl kutusu bal yemiş gibi keyiflenirdi.” (GS, s.5)

“Güvercin’in soru odası yine tıka basa doluydu. Küçük kız işçi arılar gibi vızıldayıp koşturuyordu. Mutfaktaki annesine soru soruyor, sonra odasına dönüyor, yeni sorularla mutluluğa koşuyordu.” (GS, s.5)

İnsanın amacı, bedensel ve ruhsal gereksinimlerini doyumaktır. İnsanın bu amacını gerçekleştirebilmesi, gereksinimlerini sağlamada yeterli olmasına dolayısıyla sürekli öğrenmesine bağlıdır (Başaran, 2000, s.211).

Yazar, okurlarını çok yönlü düşünmeye, eleştirmeye, her şeyi kabul etmek yerine, soru sormaya, merak ve ilgisini yitirmeden araştırmayı sürdürmeye sevk etmektedir.

Kitabın kahramanı Güvercin de hiç durmadan sorular sormakta ve gerçeği anlamaya çabalamaktadır.

“Anne... Senin karnındayken ben nasıl konuşuyordum?” (GS, s.6)

Kahramanın annesi konuşmadığını söyleyince de,

“Konuşmadan nasıl durulur acaba!” (GS, s.6)

Sorularla düşünen kahramanın soruları hiç bitmez.

“Peki nasıl görünüyordum anne? Seni duyuyordum değil mi anne? ... Karnım da aç mı kalıyordu anne?.. Acaba ay nerede?.. Acaba kuşlar ayın üstüne konabilirler mi?.. Kaşar tekeri gibi Ay’ı gagalayabilirler mi?” (GS, s.7)

2- Eleştirel Düşünce Yapısına Sahip Olma:

"Güvercin'in Saati" eserinde Güvercin sürekli sorular sorarak, araştırmak ve bilgileri analiz ederek öğrenmeye çalışmaktadır. Zira sorgulayarak öğrenme, öğrenme stilleri arasında en güçlü olan yöntemdir.

“Yaptıklarını, babaanneye sorduğu soruları yineledikçe, büyükbaba,

-Felsefi sorular ha! Dünyanın oluşumu, yaşam ve ölüm üstüne, üstelik bir de deney! Yer çekimi kanununun ispatı... Akıllı Güvercin'im benim. Sanırım bulduk! Bulduk! diye bağırdı.

- Neyi bulduk büyükbaba?

-Saati çalıştıran yeni enerji kaynağı Güvercin, sanırım başardık bunu. Senin kafan çok iyi çalışıyor. Ben de saatin içinde değişiklikleri yaptım, ikisi denk düşmüş olabilir. Bu saat, senin beyin enerjinle çalışıyor.

Güvercin de büyükbaba gibi dans etmeye başladı.

Çikolata yemiş gibi bal yemiş gibi... Mmm ... Kafasının çalıştığını bilmek, ezgiyi duymak çok güzeldi.

Sonra büyükbabanın yardımıyla sorularının yanıtlarını aradı.” (GS, s.15)

“Kuştan, kediden, bütün hayvanlardan daha akıllısın. Bu yetmez mi! Çünkü meraklısın. Anlamadıklarını soruyorsun. Düşünüyorsun, koşuyorsun, gülüyorsun.” (GS, s.17)

“-Bu fener benim olsun mu büyükbaba?

-Al senin olsun. Gece deney mi yapacaksın?

Güvercin belki deney de yapardı. Ama Güvercin için ışık başka nedenlerle çok önemliydi. Karanlığı aydınlatma için gerekliydi örneğin... Işık çok güzeldi. Akıllı olmak daha da güzeldi. Belki, Güvercin’in aklı pırıl pırıl ışık saçıyordu. Kim bilir!” (GS, s.18)

Öyküde buluş yapmanın gerekçesi üzerinde durulur.

“-Neden buluş yapıyorsun büyükbaba?

Buluşlar insanlara yararlı olsun diye yapılır. Ben de bu yüzden yapıyorum.

-Ben de yapabilir miyim?

-Neden olmasın elbet.

Evet. Neden olmasın! Tik tak... Yelkovan hızlı hızlı dönüyordu. Anlama odası keyifliydi. Güneş gibi ışıklı, deniz gibi renkli, gül kokuyordu.” (GS, s.27)

Güvercin öğrenmekten zevk duyar. Bu öğrenme aşkı ömür boyu sürer.

Yazarın eserini yazarken ulaşmak istediği nokta çocuğun bilgiyi ezberleyerek öğrenmesi yerine sorgulayarak anlamasının önemini kavramasıdır.

“Neden öğretmene sarılmak yasak? Kanı kaynadığında, koşup öğretmeni öpmek niçin yanlış? Çocuklara el yıkamayı öğrettiyse fena mı oldu? Büyükbabası da Güvercin’e öğretmedi mi? Sorular sorulamayınca boğazına tikanıp kalıyordu. Çıkmak isteyenleri de Güvercin engelliyor, eliyle ağzını kapıyordu... O zamanda saat tekmelemeye başladı.” (GS, s.44)

Öykünün kahramanı Güvercin’in “nedenleri, niçinleri” okullar başlayınca biter. Öğretmen, çocuğa soru soracağı yerde ders çalışmasını, okuma yazmayı öğrenmesini tavsiye eder. Çalışmaya bir şey dediği yoktur ancak neden soru sormadığını anlamaz.

Çocuk kitapları genç bireylerin yeteneklerini geliştiren, edindikleri deneyimleri gerçek dünyada uygulanabilir kılan ve sorgulamayı destekleyen bir yaklaşıma sahip olmalıdır. Çocuklar için yazılan kitaplarda entelektüel eğlendirme ve bilgi edindirmenin yanı sıra bilinç kazandırma amacının da bulunması gerekir.

3- Ezberci eğitim sisteminin eleştirisi:

Sorgulayan, bilgili ve duyarlı genç bir nesil sayesinde kültürler arası anlayış ve saygı yoluyla daha iyi daha barışçıl bir dünya ortaya çıkarılacaktır. Yazar, eserinde araştıran- sorgulayan, bilgili, düşünen, iletişim kuran, ilkeli, açık görüşlü, duyarlı, riski göze alan, dengeli ve sağlıklı düşünen bireylerin yetişmesini savunur ancak ezberci eğitimle bunun mümkün olmadığını da okurlarına göstermeyi ister.

“Soru sormadığım için merak duygun kayboluyor. Bir şeyi anlamadan kabul etmek yanlış. Çünkü kafanı kullanmıyorsun demektir. Nasıl söylesem bilmem ki! Aklın pas tutmuş gibi bir şey.” (GS, s.48)

“Güvercin çarpım tablosunu ezberledi. Fişleri, okuma parçalarını öğretmenin dediklerini belleğine iyice kazıdı. Sınıfta sorulara bu ezberledikleriyle yanıtlar verdi. Sorular aklına bile gelmiyordu artık. Şimdi, akıllı uslu bir öğrenciydi.” (GS, s.49)

Eğitim, bireyin kendi potansiyelini ve yaratıcı gücünü keşfetmesine yardımcı olarak insani gelişimini sağlar, içinde yaşadığı topluma ve dünyaya duyarlılığını artırır; ancak ezberci bir eğitim sisteminde bireyde bu gelişmelerin olması imkânsızdır. Düşünme, anlama ve sorgulamayı bırakmak çocuklarımızın kişilik gelişimini de zedelemektedir. Aksoy bütün bu sebeplerden dolayı ezberci eğitimi eleştirmektedir.

“Dersler, televizyon dizileri, bilgisayar oyunları akıl odalarını doldurdu. Sorular değişti, unutuldu köşesinde. Akıllı saat zamanı bekledi, durdu, içi geçti, uyudu.” (GS, s.53)

Aksoy’a göre eğitim şarttır. Ancak eğitimde kast edilen ezberci kuşaklar yetiştirmek değil, soran, sorgulayan ve bilgiyi hayatın her safhasına uygulayan nesiller yetiştirmektir. Sürekli gelişim ve değişim içinde olduğumuz bilgi çağında, bu gelişim ve değişimleri yakalayabilmemiz için hayal gücü, yaratıcılık, yeni düşüncelere açık olma, zihinsel tarafsızlık ve sorgulama bilimsel düşünce için çok önemlidir.

“Karanlıkta, bir ışık olmadan görmek olanaksız.

Kimi zaman ay, kimi zaman uzaklardaki yıldızlar...

İnsana yeter mi?

Kendimizde buluruz ışık kaynaklarını.

Başlarda bir odun parçasını tutuşturup onunla aydınlatırız yolumuzu.

Bugün hiç olmazsa küçük bir el feneriyle...

Soru...

Bilinmezliğin karanlığında kimi zaman bir meşale, kimi zaman kocaman bir projektör olup aydınlatır yolumuzu.

Yanıtlar...

Soruların ışığında yeniden ortaya çıkıp parlayan sonsuz renkler...

Soru-yanıt... Soru- yanıt...

Bir makinenin pistonu gibi durmaksızın...

Bilginin kaynağı, beyin enerjisi bu hareketten doğar.

Selam olsun ilk soruyu sorana..." (Kitabın arka kapağı)

Güvercin küçük sıradan günlük çekişmelerle geçen bir hayatın müşterisi değildir. Yüreğinde sürekli beslediği bir bilgi dünyası vardır.

"Güvercin ertesi gün büyükbabasıyla konuştu..."

-Canım, çocuk ezberlemek istemiyor, dedi büyükbaba.

-Bunu fark etmesi bile kutlamaya değer.

-Gönül öğretmen iyi bir kadın, kimsenin bir şey dediği yok. Ama öğretme yöntemi yanlış besbelli. Alper'in öğretmeni iyi demiştiniz değil mi? O sınıfa geçsin." (GS, s.77)

Annesi, babası ve büyükbabası öğretmeni kırmadan sınıftan Güvercin'i alıp başka bir sınıfa verirler. Yeni sınıfta sürekli geziler düzenlenir.

"Güvercin, sevdiğiyle deneme-bilim merkezine gidiyor. Akıllı arkadaşlarıyla öğretmeniyle..."

Saat kız takır da takır işliyor, Ağzı kulaklarında gülüyor..." (GS, s.115)

Yaşadığımız dönemde eğitim yeni bir şekillenme sürecine girmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Akınoğlu (2003), görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: "Bir ülkenin ihtiyacı olan, çağın gerektirdiği nitelikli insan gücünün kazanılması özellikle ilköğretimden

başlayarak okullarda etkili bir öğretiminin gerçekleştirilmesi ile mümkündür. İlköğretim düzeyinden başlayarak çocukların bilgi edinme becerisine sahip, gözlem yapan, çevresindeki olaylardan haberdar olan, soran, tartışan, araştıran, deneyen, genelleme yapan, bilgilerini genişleten ve beraberinde bilimsel tutum geliştiren bireyler olmasına yönelik programların kullanılması zorunlu olmuştur. Yeni kuşak öğrencilerin sorgulayıcı tartışan, dogmalardan uzak düşünen bireyler olması konusu önem kazanmaktadır."(s.9)

Bu noktadan hareketle Aksoy, eserinde okuyucuların kuralları ve yöntemleri irdelemesini anlatırken bilim insanının hem kendi hayatını hem de başkalarının hayatını nasıl kolaylaştırdığını da aktarır. Soru sormak ve akıl yürütmek kitabın sürekli vurguladığı kavramlardır. Aksoy, özellikle "*Güvercin'in Saati*" eseriyle düşünme becerisini -düşünme hakkında düşünmeyi- okurlarına kazandırmayı hedeflemiştir.

"Çünkü bu sınıfta hep soru soruluyor. Saçma bile olsa, aklımıza takılan her şey soruluyor. Sonra tartışma yapılıyor..."

Sorular, düşler kanatlanıp uçuyorlar. Bazıları havada asılı kalıyor. Asıl suçlu kim? Soru çocukların boyunu çok aşıyor."(GS, s.113)

Lanes'e göre (1971) çocuklar her gün hatta her an içinde yaşadıkları dünyayı anlamaya, keşfetmeye, onun hakkında bilgi toplamaya ve topladıkları bilgileri daha önce edindikleri bilgilerle bağdaştırmaya çalışmaktadırlar. Ancak duygu ve düşüncelerini ifade edebilme yeteneğinden henüz yoksundurlar. Resimli öykü kitapları çocukların kendilerini ifade edebilmelerinin bir aracı olarak görülmektedir (Akt. Güleç ve Geçgel, 2012, s.22).

4- Merak:

Seza Kutlar Aksoy, "*Nil Soru Soruyor*" adlı resimli öykü kitabında erken dönemde çocukların soru sorma ve öğrenme isteğinin sürekli olarak uyarılması gerektiğini vurgular. Yazara göre, yaşamı ve onu bütünleyen ilişkileri anlamlandırması için çocuğun sorular sorması gerekir. Ayrıca çocuğun duygu ve düşünce birikiminin yaşama yönelik anlamlar oluşturabilmesi için de sürekli sorular sormalıdır. Bu, çocuk okurun kendi deneyimleri vasıtasıyla kazandığı bilgilerin güçlenmesini de sağlayacaktır.

"Nil soru sormayı, sorular da Nil'i çok seviyordu." (NSS, s.15)

4.2.4.2. Kitap ve okuma sevgisi

Düşünceyi besleyen, geliştiren, olgunlaştıran ve çabuklaştıran ana kaynak kitaptır. Kitap okumak yaşama anlam kazandıran ve insanı başarıya ulaştıran önemli bir anahtardır.

İnsanın yaşama anlamlı başlaması, kendine bir yol haritası çizmesi; etrafındaki insanları daha iyi, daha doğru, daha güzel görmesinin yollarını aramasını sağlayacak düşünme gücü kitaplarla birlikte kazanılır.

Okumak hayal gücünü ve yaratıcılığı geliştirdiği için geleceğe yeni ufukların açılmasını sağlamaktadır.

Kitap okumanın beyin gelişimine yüksek katkısı olduğu günümüzde herkes tarafından bilinmektedir. Yaşamın farkına varmak, olayları sentezlemek ve belirli bir bilincin oluşması hepsinden daha önemlisi yaşamın anlamlı bir hale gelmesi için herkesin okumaya zaman ayırması gerekir. Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserlerinde “Kitap ve Okuma Sevgisi” değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.20.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Kitap, Okuma Sevgisi Değeri ve Alt Tema

Kitap ve Okuma Sevgisi	Alt Tema Frekans
1	Kitap Okumanın İnsana Kazandırdıkları *****

1- Kitap Okumanın İnsana Kazandırdıkları:

Okuma alışkanlığı okuma eylemine olan eğilimin yansımasıdır. Bireysel olan okuma alışkanlığı ne kadar erken yaşlarda başlarsa ilerleyen yaşlarda o kadar kalıcı olmaktadır. Çocukta kitaba karşı ilgi dergi, kitap ve gazetelerdeki resimlere bakmakla başlar. Okuma bilmediği yaşlarda yaş düzeylerine uygun bol resimli kitapların altındaki yazıları çocuğa okuyarak resimleri ilginç duruma sokmak, onların düşünce yapılarında yeni dünyalar yaratmak yetişkinlere düşen görevlerin başında gelir. (Akt. Şirin, 1989, s.32) Ancak okuma alışkanlığı değeri toplumumuzda tam olarak yerleşmemiştir. Bir de günümüzde sürekli bir sınav maratonunun olmasıyla birlikte kitap okutulmayan bir kuşak yetiştirilmektedir. Bu da milyonlarca gencimizi duygu, düşünce ve iç zenginlik yönünden köretilmesine neden olmaktadır. Oysa ülkemizin bilinçli, zeki, iç zenginliği

oluşmuş genç kuşaklara ihtiyacı vardır. Yaratıcı zekâsıyla birlikte dinleme ve konuşma yeteneği olan bu gençlerimiz, sağlıklı bir Türkiye için farklılık yaratacaktır. Kısacası ülkemiz için kitap okumak ve okutmak önemlidir.

Seza Kutlar Aksoy okul öncesi için yazdığı "*Noktacık, Yolculuk, Nil Soruyor, Uyku Ağacı*" gibi eserlerle çocuğa kitap dünyasının kapısını açmıştır. Aksoy, aynı zamanda kaleme aldığı tüm eserlerde kitabın önemini vurgulamıştır. "*Çevrimiçinde Şerafettin*" adlı eserinde kitapların büyüğü dünyasında yaşamayı bir tutku olarak anlatmıştır.

“Sahaf dükkanına gelince bir kitap cennetiydi burası. Eski kitaplar bir hoş, bir tatlı kokardı ki Şerafettin buraya bayılır. Tamam biraz loştu ama insana huzur verirdi.” (ÇŞ, s.23)

“İyi ki kitaplar vardı. Birinde Türkçe öğretmenin önerisiyle kütüphaneden bir kitap almıştı. Sait Faik adlı bir yazarın kitabıydı. İçindeki Hişt Hişt adlı öyküye bayılmıştı. Öyküyü yaşar gibi olmuştu. Ada, yollar, hışırdayan otların mis gibi kokuları... Gözünün önüne topu topu üç kez gördüğü Koca dayı Koca yenge ve o sıra dışı gün belirivermişti nedense.” (ÇŞ, s.62)

Burada yazar her kitabın okuyucusu başka hayatları başka insanları, başka karakterleri tanıttığı ve bakış açısı kazandırdığı anlatılmıştır. Açık fikirli olmanın kitap okumakla oluştuğu ifade edilmiştir.

“Kitap okumasının öbür çocuklara örnek gösterilmesi de iyiydi.” (ÇŞ, s.78)

Hikâyenin kahramanının kitap sevgisi öğretmenleri tarafından takdir görür ve ondaki kitap sevgisi etrafındaki kişilere de örnek olur.

Hayatın gerçekleri ve rutini bazen sıkıcı olabiliyor. Kitapların insanlara kurduracağı düşler canlı olup insanı hayal diyarlarına daldırabiliyor. Yazarın “*Nun Geline*” eserinin kahramanı Cansu uçmayı öğrenmek istiyor.

“Uçmak için her zaman kanat gerekmez düşünmen hayal etmen yeterli. Bunu en iyi yazarlar, sanatçılar, bilim adamları ve çocuklar yaparlar. Uçuş hazırlığı için, bir kitap al oku. Kendini kahramanın yerine koy!” (NG, s.54)

Yazar neredeyse her yapıtında kitap okumanın önemine doğrudan ya da dolaylı değinmiştir. Kitap okumanın bir alışkanlık olduğu belirtilmiştir.

“Anne baba kanepede yan yana kitap okurken gördü.” (UBMH, s.28)

Yazarın "*Düşler Tramvayı*" eserinde yazar olmaya karar veren Bade'yi anlatır.

“Kitap okumayı seviyor musun, dedi Pamuk teyze. Baba derin bir soluk alıp heyecanla: Çok seviyorum, dedi. Ben çok okudum. Bir tanesini anlatayım mı?” (DT, s.57)

Kitapları çok seven Bade kitaplarla ruhunu besler.

"*Şişko Patates* " adlı eserinde yazar Çiçek'in kitaplarla ilişkisini anlatır.

“İstanbul’da dünya kadar güzel kitabı vardı. Burada bulduğu ise şu eski birkaç masal kitabıydı. Ağabeyimin çocukluğundan kalma. Okunmaktan eskimiş.” (ŞP, s.9)

Daha önce okumuş olmasına rağmen Çiçek yine gözlerini kitabın satırlarında gezdirir.

Yazar bu cümleyle sanki Çiçek'in kitap okumazsa boşluğa düşeceğini anlatmaya çalışmıştır. Ayrıca kitap okumanın Çiçek için bir alışkanlık olduğu da dolaylı olarak anlaşılmaktadır.

4.2.5. Politik değerler

Politik değerler her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret olarak kabul edilen değerlerdir. Esas olarak politik değerlerin kuvvetle ilgili olduğu da kavramsal çerçevede açıklanmıştır. Seza Kutlar Aksoy’un eserlerinde “Demokrasi Bilinci” ve “Kadının Toplumdaki Yeri” bu başlık altında kabul edilmiş ve açıklanmıştır.

4.2.5.1. Demokrasi bilinci

Hızla gelişen dünyamızda ortaya çıkan yeni durumlar ve olaylar demokrasi ve insan haklarına olan ihtiyacı vazgeçilmez kılmaktadır. Demokratik bilgi, beceri ve tutumların toplumun her kesiminde öğrenilmesi önem arz etmektedir. Toplumsal ilişkiler insanların bir arada özgürce yaşamlarını gerekli kılan bir zorunluluktur. Bir arada yaşamak içinde demokratik davranışlara sahip bireylere ihtiyaç vardı. Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserlerinde “demokrasi bilinci” değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.21.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Demokrasi Bilinci Değeri ve Alt Tema

Demokrasi Bilinci Alt Tema Frekans	
1	Demokratik davranış *
2	Aile içi ilişkilerde demokratik tutumlar *

1. Demoktatik Davranış:

Seza Kutlar Aksoy “*Şişko Patates*” adlı eserinde hem yönetim biçimi olarak hem de bir anlayış tarzı olarak demokrasi kavramına dikkat çekmektedir. Okuyucularında konuyla ilgili olarak bir bilinç oluşturmaya çalışmaktadır.

“Baba! Araplar neden yoksul? dedi.

Yoksul olmaları için bir neden yok aslında, dedi babası. “Çünkü petrolleri var. Aslında yoksul olmalarının nedeni idare şekilleri.

Nasıl yani?

Demokrasi ile idare edilmiyorlar. Ne yazık pek çok ülke halkı bu yüzden yoksul. Gücü eline geçiren, ötekileri köle gibi kullanıyor. Karşılığını da vermiyor.

Neden ama? Versinler baba, dedi...

Kimse elindeki gücü başkasına vermek istemez, dedi babası.

İnsan kendi hakkını istemeli.” (ŞP, s.27-28)

Değerler insanların yaşamını yönlendiren yegâne unsurlardır. Eğer insan bir şeye değer veriyorsa onu bilmesi, önemini anlaması, davranışa dönüştürmesi gerekir. Yani içselleştirmesi gerekir. Demokratik değerlerinde yazarın eserlerine konu olması demokratik bir toplum oluşturulması açısından önemlidir. Yazar kitabının arkasına yerleştirdiği “Yaratıcı Okuma Dosyası” bölümüyle okurlarına dünyadaki yönetim biçimlerini tanımaları ve etkin bir okur olmaları için fırsat vermiştir.

2. Aile İçi İlişkilerde Demokratik Tutum:

Aksoy’un gerçek ve düşselliğin iç içe işlendiği bir diğer eseri olan “*Tomurcuk ve Pembe Kedi*”’de demokratikleşme kavramına değinilmiştir. Düş gücü ile etrafındaki duvarları aşmayı başaran Tomurcuk, kurduğu fantastik dünyada gerçek dünyada

olduğundan daha özgürdür. Ev ve okul Tomurcuk için sadece otorite demektir. Tomurcuk'un kişiliği ise ne evdeki anne babasına ne de okuldaki öğretmenine uygundur. Ancak bu Tomurcuk için hiç de önemli değildir. O, içinden geldiği gibi davranan bir çocuktur. Tomurcuk içinden geldiği gibi davrandıkça etrafındaki baskıcı tutum da daha fazla artmaktadır. Yazar, eserde demokratikleşmenin toplumun en küçük paçası olan aile de başladığını ve topluma yayıldığını anlatmak istemiştir.

Aile toplumun en küçük birimidir. Aile içi ilişkiler sağlıklıysa, bu hem o ailenin, hem onların çevresinin, hem de yaşadıkları toplumun daha doğru bir ilişki ağı içinde olmasını sağlar. Tabii ki bu durum görüntü de değil gerçek olmalıdır. Aile fertleri birbirine ne denli saygı, sevgi ve sorumluluk duyarlarsa kendi yaşamlarına da o kadar saygı duyup güvenli bir kişilikle hayatın zorluklarına karşı mücadele edebilirler. Ayrıca aile bireylerinin bağlılıkları her biri için güvendir ve kendine güvenen birey de toplumda daha başarılıdır. Çocuk gerçekliği kendi öznel bakış açısıyla algılar ve yetişkinlerin dünyasına yabancı olabilir. Ancak ne Tomurcuk'un ailesi ne de öğretmeni bu bilince sahip değildir. Yazar bu eserinde demokratikleşme sürecini iletirken doğrudan herhangi bir ileti vermemiştir. Gerçeğin sorgulanmasını düş gücü ile seyahate çıkan bir çocuğun sorgulamasına bırakmıştır.

Yazar eserlerinde kadınların toplumdaki yerinden, adaletten, dürüstlükten, işbirliğinden, sorumluluktan, arkadaşlık temalarını işlerler aslında demokratik tutum ve davranışların kazandırılmasına vurgu yapmaktadır.

4.2.5.2. Kadının toplumdaki yeri

Toplumsal hayat kadın ve erkekle şekillenir. Her iki cinsin de toplumsal işleyişte üstlendikleri önemli rolleri vardır. İnsanoğlunun soyunun devam etmesi için hem kadın hem de erkek vazgeçilmez unsurlardır.

Geçmişten günümüze kadın toplum içinde yerine getirdiği görevleri itibariyle aile ve toplum arasında bir köprü vazifesi görerek sosyal sistemin işleyişine katkılar sağlamaktadır. Toplumsal hayat kültürüne göre kendisine biçilen rolleri yerine getirir kadın. Kimi zaman evinde çocukları ve ailesiyle ilgilenen bir yuva yapıcı kimi zaman da ilmi ekonomik, ahlaki ve sosyal yaşamda erkeğin ortağı, arkadaşısıdır. Aksoy'un

incelenen eserlerinde “kadının toplumdaki yeri” değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.22.

Aksoy'un Eserlerinde Kadının Toplumdaki Yeri Değeri ve Alt Tema

Kadının Toplumdaki Yeri	Alt Tema Frekans
1	Kadın- Erkek Eşitliği *****

1- Kadın- Erkek Eşitliği:

Seza Kutlar Aksoy "*Şişko Patates*" adlı eserinde özellikle kadının toplum içindeki yerini ele almıştır. Eleştirel bir bakış açısıyla kadının toplumdaki yeri eserde önemli bir yer tutmaktadır. Yazar kadınla erkeklerin toplum içinde yerlerini almasını uygarlığın aşaması olarak gördüğünü dolaylı bir şekilde de olsa ifade etmektedir.

Kitabın kahramanı Çiçek'in anneannesi hastalanınca annesinin, annesinin yanına gitmesi gerekir.

“Bir hafta kalamazsın, diyordu babası. Saçsız kafası ışıktaki parlıyordu. Kaşları çok kalındı. Gözlerini örtecek kadar.

Ben ne olacağım burada? Sonra çocuklar var. Hayır, hayır olmaz, iki gün kalır dönersin. Kız kardeşin de baksın.

Ama o çalışıyor canım. Gelemez ki. Gelsin efendim, izin alsın gelsin. Onun da annesi. Bize kim bakacak?

Çiçek, dedi annesi, ela gözlerini süzerek. Çiçek bakar size. Dünya kadar yemek yaptım.” (ŞP, s.14)

Bu cümlelerden hareketle aile bireylerinin bir arada yaşadıkları yerde eşit bir iş bölümünün olmadığı, evde neredeyse bütün yükün neredeyse annenin omuzlarında olduğunu yazar okurlarına eleştirel bir dille anlatmak istiyor.

“Yolda kavga ederler, görürsün dedi. Babam kazanır nasıl olsa. Annem de öbür gün döner.”

Erkeğin hâkimiyetin ne kadar güçlü olduğu ve toplumdaki herkes tarafından da kanıksandığı anlatılmıştır. Erkek aile düzeyinde de toplum düzeyinde de karar verici olarak görülmektedir.

“Hanım olmayınca ne zor. Ah!” (ŞP, s.27)

Kadınlar hayatları boyunca eşleri ve çocuklarının isteklerini yerine getirir. Kadın öğrenilmiş bir çaresizlik olarak farkında olmadan hayatı boyunca ev içinde kendi başına mücadeleye devam eder. Tabii ki bu arada hayatın nasıl geçtiğini de fark edemez.

“Daha geçen gün annesi para istedi diye babası yine böyle kızmıştı. Paranın nereye harcandığına, istenip istenmeyeceğine babası karar verirdi.” (SP,28)

Kadın cinsiyetinden dolayı hep sessizdir, sakindir. Evinin ihtiyaçlarını ya da kendi ihtiyacını gidermek için dahi para istemek konusunda yetersizdir. Ev işleri görülmez işlerdir ve maddi karşılığı yoktur...

“Babam çalışınca para almıyor mu?” (ŞP, s.28)

“Annesi burada olsaydı... Çiçek’i koruyan, ortalığı yumuşatan, her işi yapan...”(SP, s.28)

Sorumluluk hep kadındadır. Yazar birçok yerde konuyla ilgili örnekler vermiştir. Kitap kahramanları bir masal canlandırır.

“Alara, prenses olmak istiyorum, diye tutturdu.

Olamazsın, dedi Çiçek.

Canı isteyen prenses olamaz.

Prenses olamazsın, dedi Ada. Ama prenses alırsın.

Nasıl yani?

...

Padişah mücevherleri görünce prensesi Alaaddin’e verecek. Vay be!

Parayla prenses alıyorlar. Ne biçim iş bu?

...

Basbayağı ticaret bu. Parayı verip malı alıyorsun. Sadece masallarda olur sanma. Şimdi de var.

Adına başlık parası diyorlar, drahoma diyorlar. Yani anlayacağın aileler kızlarını satıyor. Erkek para verip kız alıyor. Şu bizim bahçıvan başlık parası veremediği için evlenememiş.

Çiçek, prenses Badrelbudur olmaktan anında vazgeçti.” (SP, s.32)

Başlık parası, dünyanın pek çok yerinde görülen evlenme ile ilgili kültür kalıplarından biridir. Kadınların erkeğin gölgesi altında kalmasına yol açar. Kadınların kızların bir bedel karşılığı verilmesiyle de ahlaki değerler çöker. Yazar bu düşünceye açıkça karşı çıkmaktadır.

“Kendin olmak, kendini tanımak demek. Bir keresinde anneme sormuştum da böyle demişti. İnsan kendini tanırsa ne istediğini bilir, dedi. İnsan istediğini yapmalı, o zaman mutlu olur. Başkasının istediğini yapınca değil.

...

Büyüyünce annem gibi olacağım, dedi Sırma. Ama evlenmeden kocamla her şeyi konuşacağım. Her şey eşit olacak.” (SP, s.42)

Yazar toplumda kadının saygın bir yeri olduğunu diğer eserlerinde belirgin bir şekilde vermese de çocukları bu konuda eleştirel bir bakış açısıyla sorgulamaya yönlendirmiştir. Kadının kişiliğini özgürce ortaya koyması gerektiğine inanan Aksoy, kadının erkekle eşit haklara sahip olduğunu özellikle vurgular. Yazara göre toplumsal uzlaşmanın en önemli şartlarından biri de budur.

4.2.6. Estetik değerler

Estetik değerler simetri, uyum ve forma önem veren değerlerdir. Estetik değerler içinde birey, hayatı çeşitliği ile görmektedir. Sanatın her toplum için bir zorunluluk olduğu da bu değerler içinde kabul edilir. Seza Kutlar Aksoy’un eserlerinde sıklıkla vurguladığı “estetik” ve “hayal gücü” bu değerler arasında ele alınmış ve incelenmiştir.

4.2.6.1. Estetik

Estetik sanatsal yaratıcılığın, sanatta, yaşamda güzel ve güzellik denen kavramın bilimi, güzeli araştıran bilim dalıdır. Estetik; “sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanata

va hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat. Güzellik duygusu ile ilgili olan. Güzellik duyusuna uygun olan.”dır. (TDK, 2009, s.654)

Güzel sanatlar, insanda coşku ve hayranlık uyandıran müzik, resim, yazın, mimarlık, yontu, tiyatro gibi sanatlardır. İnsanı insan yapan değerlerin arasında güzel sanatların şüphesiz önemi büyüktür. Sanat eseri her şeyden önce yüksek duyu ve düşünce ürünüdür. Bu yönüyle uygarlığa ve insanlığa büyük katkı sağlamaktadır. İnsanlar duygularını hiçe sayarak yaşayamazlar. Duyguların gerektiği gibi kullanılması da yaşamda mutluluğa götüren bir yoldur. Büyük sıkıntı ve sorunlarla boğuşulan günümüz dünyasında çirkin şeylerden, çirkinliklerden uzaklaşmak için önce güzeli tanımak ve güzelliği aramak gerekmektedir.

“Toplumların sosyal ve kültürel gelişimlerinde etkili bir rolü olduğu düşünülen estetiğin ihtiyaç olması yönüyle de değerlendirilmesi gerekir. Yapılan çalışmalarda insanın kendini gerçekleştirmesinde estetiğin bir ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu ihtiyaç çocukluk döneminden itibaren edebiyatla karşılanmalıdır. Edebiyat aracılığıyla estetik ihtiyacını gideren birey, okuma kültürü edinecek ve estetik duyarlılığa sahip olacaktır. Bu bağlamda çocukların ilk karşılaştıkları sanat eserleri olan kitapların niteliği önem taşır “(Orhun, 2014, s.602).

Seza Kutlar Aksoy eserlerinde okurlarına belli bir düzeyde, sanat ve anlayış zevkini oluşturmak için onların estetik duygularına katkıda bulunabilmeye yönelik parçalar göze çarpar. Yazar estetik zevk ve heyecan uyandırmaya çalışır. Çocuğun beğeni seviyesini yükseltmek Aksoy için önemlidir. Aksoy'un incelenen eserlerinde “estetik” değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.23.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Estetik Değeri ve Alt Tema

Estetik	Alt Tema Frekans
1	Güzeli Övme *****
2	Yaşadığın Çevrede de Güzeli Arama *****
3	Sanat Zevki Oluşturmak *****
4	Doğadaki Renklerin Uyumu ve Oran *****

1-Güzeli Övme:

Aksoy'un gençler için yazdığı “*Aşk Kalır*” eserinde güzeli övme ve dış görünüş estetik güzellik açısından değerlendirilir.

“Açık mavi, askılı bir bluz giymişti. Dalgalı kıvıll saçları aynı tonda güneş gözlüğüyle profilden ne kadar da güzel görünüyordu” (AK, s.5)

“Güzel, alımlı, sarışın Laura;.... Salınarak onlara doğru geliyor. Güzelliğine hayran olanlara aldırıyor bile...” (AK, s.6)

“İyi ki annen gibi güzelsin, sarı kuşum.”(AK, s.1)

“Şu güzelliğe bak! İnsan bakmaya doyamıyor. İri lacivert gözler yay gibi kaşlar...” (AK, s.22)

2- Yaşadığın Çevrede de Güzeli Arama:

Aşk Kalır yapıtı insanın düşünsel ve estetik gelişimine katkı sağlayan, insanın çevresine bakışını etkileyen, okurların dünyasını zenginleştiren bir eserdir. Yazar çevrenin bütün güzelliklerini görmeyi de kitabında okurlarını öğütleyerek hayatlarında onları estetik bir arayışa yönlendirir.

“Kentın güzelliğı, bir elbise gibi, eteklerine kadar her yeri kaplıyor... Kent altın ve parılıyor imparatorun adını taşıyan yeni bir forum, hamamlar portikolar, gymasionlar yapıldı. Konstantios kurucusu olduğı kenti görebilseydi parlak ve muhteşem bir manzara görmüş olacaktı. Yalnızca güzel görünen değil gerçek güzellikte bir kent görecekti.” (AK, s.39)

“Kentın olağanüstü doğası kıvıll etkiler” (AK, s.95)

Örneğın bir camiye girer. Mekânın güzelliğı, mistik müzik kıvıll büyüler. Zamana karşı yarışmış, varlığı hiç bozulmadan beş yüz yıl sürdürmüş bu kusursuz yapının kubbeleri kıvıll sonsuzluğu çağırıştırır. Bir başka cami, kıvıll şaşırtır. Güzel bir yapısı vardır ama nedense duvarları beyaz sıvayla kaplanmış. Kıvıll duvarların sıvası dökülmüş bir yerinde, alttan görünen renkleri merak eder. Biraz kazıyınca resimler çıkar ortaya. Çok güzeldir. Bu resimler büyüleyicidir. Kent bu yüzden büyüleyicidir. Mucize kenttir. Nereyi kazsan altından daha güzel bir şey çıkar. (AK, s.96)

“Güzel şeylerin altından hep güzellik gizlidir. Ülkemiz bir hazine gibi... Üstteki güzelliğin altında kim bilir başka daha ne güzellik vardır derim. Merak ederim” (AK, s.174)

Şehrin görüşüne dair algı oluşturmaya çalıştığı için kitap bu yönde etkileyici ve büyüleyicidir çok farklı ve gizemli yapısı soyut anlatım olanakları ile müzik güzel sanatların özel bir dalını oluşturur. Özgün ve saygın bir yeri vardır.

3- Sanat Zevki Oluşturmak:

Aksoy, "*Aşk Kalır*"da müziğin ahengine ve etkileyciliğine de değinir.

“Yürümeye devam ediyorlar. Fonda Klasik Türk Müziğine benzeyen ama tam da o olmayan değişik, güzel bir ezgi.” (AK, s.41)

Eserde Laura ve Deniz, İstanbul’u gezerken biraz dinlenmek için Pera Palas’a giderler. Pera Palas’ta Agatha Christie’ye ait bir oda olduğunu öğrenirler. Agatha Christie, Laura’nın en sevdiği yazardır. Aksoy, bu bölümde ünlü yazarın yaşamına dair bilgileri de okurlarına verir. (Agatha Christie yıllar önce Londra’da kaybolmuş. Arabası yol kenarında devrilmiş ve eşyaları etrafa saçılmıştır. On bir gün sonra ortaya çıkmıştır. On bir günün sırrı romanlarındaki bir giz gibi daha sonradan da çözülememiştir. Bu sırada yazarın İstanbul’a geldiği ve Pera Palas’ta kaldığı gibi bir rivayet sonradan ortaya atılmıştır.) Bu sırada iki kız, Agatha Christie’nin Doğu Ekspresi adlı romanını burada tasarladığını öğrenirler. Deniz ve Laura kendi aralarında Agathacılık oynamaya başlarlar. Romanlarından alıntılar yaparak konuşurken yazarın yaşamı hakkında bir kurgu yaparlar. Konusunu üç beş cümle ile bildikleri kitapların kahramanlarını kendi istedikleri gibi kurgularlar. Aksoy, "*Aşk Kalır*"adlı romanında müzik, tarih, edebiyat ve kültürler arası iletişimi yalın ve eğlenceli bir dille okurlarına aktarır.

“Udi aslında hazır olmayan besteyi kafasında oluşturmaya çalışıyor. Udu tıngırdatıp duruyor. Lusien kendisi için yapılan besteyi merakla bekliyor.

-Hani udu Agatha almıştı!

-Bu ut başka. Dükkandan aldı. Vakit akşamüstü. Kadının güzelliği ve aşkının verdiği ilhamla Udi Mehmet Bey o anda nefis bir parça yaratır. Lusien dans ederek şarkıya katılır, zaman uçup gitmiştir. İkisi de sanki başka bir dünyada yaşıyorlar.

Kocaman bir dalga o anda sandalı ipten koparır. Müzikle coşan iki sevgili bunu bile fark etmez.”(AK, s.78)

Laura ve Deniz’in ruhları müzikle doludur. Ancak Deniz bunun farkında bile değildir. Laura sayesinde Deniz kendi yeteneğinin de farkına varır. Annesine konservatuara gitmek istediğini bile söyler. Deniz babasının daha önceden ut çaldığı gerçeğini konservatuara gitmek istediğinde öğrenir.

“Şu ut var ya! Gece gündüz onu çalardı. İlk evlendiğimiz yıllarda. Benim de sesim güzeldi. Bazen şarkılara katılırım. Çok mutlu olurdu.” (AK, s.89)

Ayrıca Seza Kutlar Aksoy "*Aşk Kalır* " eserin de müziğin evrensel boyutundan da bahsetmektedir. Deniz ve Laura beste yapmak için Deniz’in arkadaşı Seda’nın evine giderler. Aksoy, müziğin insana iyi duygular yaşatması yanında her şeyi ve herkesi kucaklaması gerektiğine de inanır. Enstrümanlarının diliyle müziğin evrensel boyutunu okurlarına sezdirir.

“Burada gördüklerimin, göremediklerimin, geçmişin, geleceğin başka ülkelerin dünyanın müziği olacak. Müzik her şeyi ve herkesi kucaklamalı. Öyle değil mi?” (AK, s.98)

“Kontrbas, kalın sesiyle soru sorar gibi.

-İn misin, cin misin? Var mısın, yok musun? Tek misin? Teksen çok mu yalnızsın?

Flüt ben benim, diyor inceden. Ben buradayım. Tekim eşsizim ve çok güçlüyüm. Ama başkaları da var. Onlarla daha da güçlüyüm. Bak! Başkaları da katılıyor bana. Duyuyor musun?

Udun tok sesi katılıyor flüte

Ben de varım. Katılıyorum.

Gördün mü? diyor flüt. Birlikte daha güçlüyüz. Daha da güzeliz, değil mi?

...

Peki, her birinizin tınısı rengi farklı diyor kontrbas.

Bu tırmanışı, yüzeye çıkmayı zorlaştırmıyor mu?

Tam tersine, diyorlar hep bir ağızdan: Rengimiz farklı oluşu bizi güçlendirir. Birlikteyiz. Aynı amaç için çabalıyoruz. Farklı seslerimizle gün ışığına oluşmak, yeryüzüne çıkmak istiyoruz. Biz çıkınca yeryüzü daha da güzelleşecek.” (AK, s.99)

"*Aşk Kalır*" romanı eğlenceli bir hikâye içinde arkadaşlık ve insan ilişkilerini müzik kavramı üzerinden anlatmaktadır.

4- *Doğadaki Renkler Uyumu ve Oran:*

Yazar, sanat ve estetiğe dair algı oluşturmak için tabiatta meydana gelen değişiklikleri birçok eserinde güzel yönleri ile okurlarına aktarır.

“İşte geldi güzel bahar. Çimenler diz boyu yeşerdi. Kedi yavruları bahçede, minik patileriyle bazen papatyaları okşuyorlardı” (BB, s.29).

“Bahar tüm görkemiyle gelmişti. Sarayın bahçesi, dağlar, ovalar... Sümbül, lale, zambak ve papatya ile dolup taşıtı.” (KPK, s.61).

“Güneş, Çıpa’nın ülkesini aydınlattı. Başaklar olgunlaştı. Denizler balıklarla doldu taşıtı. Aynalar pırıldadı Çıpa’nın ülkesi yeryüzünün en ışıltılı ülkesi oldu.” (KPK, s.78).

Yaşadığımız dünyayı güzelleştiren renklerdir. Güzel şeyleri resmetme bir anlatım amacıdır. Resim içindeki duyguların görsel ifade ile dışa yansımasıdır. Mustafa Kemal Atatürk, “Bir ulus ki resim yapmaz, bir ulus ki heykel yapmaz, bir ulus ki bilimin gerektirdiği şeyleri yapmaz. İtiraf etmeli ki o ulusun ilerleme yolunda yeri yoktur.” demiş ve güzel sanatların önemini vurgulamıştır.

Algısal yetileri geliştiren, zihinsel birikimleri görsel biçimler ile ifade etmeye yardımcı olan, kendini özgürce ortaya koymaya yarayan resim, yazarın eserlerinde dolaylı olarak da olsa vurgulamıştır.

“Burası bir ressamın atölyesiydi. Duvarlar resimlerle doluydu. Kocaman bir kutuda renk renk boyalar vardı cıvıl cıvıl cıvıladılar. Samur fırçaya beni sür. Önce beni... diye yalvardılar” (KPK, s.13)

“Genç ressam boya tüplerini, fırçasına çıkardı. Gri duvarları gökyüzü rengine boyadı. Üstüne ak bulutlar çizdi. Bulutların arasına uçan, ak bir kuğu kondurdu.” (BB, s.27)

“Sekiz yaşındaki küçük kız büyük bir dikkatle elma resmi yapıyordu. Resim yapmak onun en sevdiği şeydi.” (ŞKBE, s.9)

“Birgül’ün armağan ettiği deftere dünyayı yani yeryüzünü en güzel en kırmızı en kocaman ve en hormonsuz elmasını çizdi. İçine düşlerini, umutlarını, yarışmada birinci olduğunu, öğrendiklerini, küçük bir kızın yaşamak istediği evreni çizdi.” (ŞKBE, s.78)

“Yırtmayı, bozmayı sevmiyordu. o, resim yapmayı, yaratmayı seviyordu.

Mis kokulu yaban çiçekleri, üstünde dans eden arıları, zarif kanatlı kelebekleri, ılık yelle nazlı nazlı salınan olgun başakları, toprağı karıştıran solucanları bile çizdi.

Rengarenk boyadı, boyadı, boyadı...” (ŞKBE, s.78)

4.2.6.2. Hayal Gücü

Edebiyat olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı biçimlendirilme sanatı, yazın, gökçe yazındır (TDK, 2009, s.600). “Gelişme çağındaki çocukların duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı denir.” (Şimşek, 2014, s.14) “Çocuk edebiyatı terimi 20. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmış hedef kitle olarak çocuğu alan bir duyarlılığın ifade biçimi anlamında kullanılmaya başlamıştır.” (Şimşek, 2005, s.30)

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların birçok olay, durum karşısında bilgi ve deneyim edinmelerine fırsat verir. Bu ürünlerle büyüyen çocuklar okudukları kitaplardan hareketle kendi düşsel dünyalarını oluşturur, farklı bakış açıları geliştirerek yaratıcılıklarını ortaya koyarlar.

Yaratıcılık, bilgi ve hayal gücünün sonucunda elde edinilendir. Çocuklar için yaratıcılık, yaşamın sürdürülebilmesi için önemli bir role sahiptir. Yaratıcılık sadece çocukların değil, yetişkinlerin de yaşam deneyimlerini zenginleştirir. İnsana ve çevreye karşı duyarlı olma bilinci kazandırdığı için insanı yaşamın zorluklarıyla mücadele etmeye hazırlayan unsurlardan biridir.

Seza Kutlar Aksoy, hayal gücü gelişmiş, yaratıcı, sorgulayan, merak eden, gerçek ve kurgulanmış dünyayla yaşamın tadına varabilmiş bireylerin yetişmesi amacıyla eserlerinde hayal gücüne fazlasıyla yer vermiştir.

Tülin Tankut, “Fantastik Çocuk Romanlarında Seza Kutlar Aksoy’un Eleştirel Yaklaşımına Bir Bakış” adlı yazısında şunları belirtir:

“Bilindiği gibi gerçeği savunmak yazarın görevidir. Okura gerçeğin tehdit altında olduğunu yazın yoluyla duyurmak da bunun içindedir. Küreselleşmeyle birlikte çağımıza özgü bir gerçek bunalımı yaratıldı. Postmodern yaklaşımla gerçeğin bulanıklaştırılması edebiyata da yansıdı. Serbest piyasa ekonomisinin gereği olarak kitap tanıtımı popülerleştirilirken edebiyatın vazgeçilmez ögesi “eleştiri”nin önü tıkandı. Böylece edebiyata dünyasında “muhalefet bilinci” yok olma noktasına gelip dayandı. Bu gidişata koşturarak 90’lı yıllardan itibaren çağa özgü bir anlayışla üretilmiş fantastik ürünler, fantastik edebiyata zarar verdi. Bazı yazarlarımız kültür emperyalizmini çağrıştıran bu moda uymadı. Bazıları fantastik edebiyatın düşünsel temelini benimseyip genel geçer değer yargılarının iç yüzünü göz önüne sermek üzere kolları sıvadılar. Gerçek dünyada çocuğun, sorunlarla yüzleşmek yerine uzlaşmak zorunda bırakıldığının bilincinde olan çocuk yazarları da onlardan geri kalmadılar. Düşler ise çocuğun gelişmesinde belki de yaşamsal gerekliliği olan yararlı yanılsamalardır. Ancak serbest piyasa mantığının etkisindeki eğitim anlayışı çocukların, geleceğin iş dünyasına göre yetiştirilmesini ön gördüğünden çocuğun hayallere dalıp zaman harcamasına karşıdır. Çocuğa reva görülen de çabuk tüketilen; sistemin meşruluğunu destekleyecek, kültür endüstrisinin ürettiği fantastik ürünlerdir.

Fantastik dünya yazara eleştirileri için kolaylık sağlamaktadır. İşte bir sorgulama kültüründen gelen, çocuk edebiyatımızın tanınmış isimlerinden Seza Kutlar Aksoy da yapıtlarında gerçek dünyayı, fantastik öğeleri kullanarak sorgulayan yazarlarımızdandır.” (Tankut, 2014, s.848)

Tankut’un da dediği gibi Aksoy, eserlerinde gerçekle ilişkisini tamamen kesmez. Kurgu ve gerçek arasında sürekli gidiş gelişler yaparak çocuk gibi düşünmenin temelini oluşturmaya amaçlar.

Daha çok düşsel ve gerçeküstü olayların gerçek yaşam bağlamı içinde ele alan bu tür kitaplar, gerçeğe olabildiğince çözümleyici yaklaşımlar sunmayı ilke edinmiştir

(Dilidüzgün, 2000, s.47). Aksoy'un incelenen eserlerinde “hayal gücü” değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.24.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Hayal Gücü Değeri ve Alt Tema

Hayal Gücü	Alt Tema Frekans
1	Düşsellikle Gerçeği Çözümleme *****

1. Düşsellikle Gerçeği Çözümleme:

Aksoy'un "Nun Geline" eseri her çocuğun kendinden bir şeyler bulacağı, duyarlılık ve iyi yüreklilik özlemiyle yüklü çağdaş fantastik bir romandır. Yazar kitabın kahramanı Cansu'yla kurgusal bir dünya yaratır. Cansu bu kurgusal dünya sayesinde kendini tanıır, kendisiyle hesaplaşır ve hatalarını görür.

Çikolata için evi birbirine katan, ders çalışmamak için bin bir takla atan, dik başlılığına yenik düşen Cansu, annesinin sözünden çıkar ve kaybolur. Evin anahtarını da kaybeder. Yalnız ve çaresiz Cansu'nun yolu Dumçuk ile kesişir. Birlikte “Her Derde Deva”ya (HDD) giderler. Cansu oradan Nun adlı bebeği alır.

“Bana bak! Bir daha güldüğünü görürsem seni Her Derde Deva’ya götürmem. Anladın mı?

Dumçuk böyle deyip yürüdü. Cansu onun peşinden koşup bağırdı:

‘Derde mi? Her ne? Hey, bekle beni!’

Dumçuk birden durdu. ‘Sus!’ dedi. Öyle bağırma! Seni oraya götüreceğim. Ama sakın büyüklere anlatmak yok. Götüreceğim yerde yalan söylemek de yasak. Bir yalanını yakalarlarsa hava alırsın. Cansu oğlanın ardı sıra, çalılıkların gizlediği küçük taş bir oyuktan içeri hopladı. Oraya nasıl geldiklerini anlamamıştı bile.

Şimdi dışarıdan görünmeyen, kocaman çimlerle kaplı bir alandaydılar. Cansu az ötede, yerde bacaya benzer bir şey gördü. Dumçuk bacaya doğru yürüdü. Üstündeki minicik düğmeye basınca hoş bir melodi yükseldi. İçeriden bir çocuk sesi çınladı. Parolayı söyle! Parolayı söyle! Parolayı söyle! Dumçuk:

Uçmak istiyoruz, dedi.” (NG s.18)

Yazar eserin kahramanları Cansu ve Dumçuk’la bilinen bir dünyanın ötesinde, hayal gücüne dayalı bir dünya oluşturarak okurlarını buraya çekmeye çalışır. Bu dünyada Cansu ve Dumçuk görülmemiş yaratıklar, gizemli ve olağanüstü olaylarla karşılaşır.

“Bacaya benzer şey, önce dürbün gibi uzandı. Minik kapısı açıldı. Daracık asansöre benzer yere Dumçuk sandığı tıktı... Asansör birden fırladı. Uzun süre kayarak bir balığın ağzından içeri girdiler. Bu suyun içinde, şeffaf yunus balığı şeklinde küçük bir denizaltıydı. Onlar girer girmez balığın ağzı kapandı ve araç hareket etti. Sonra yavaşça suyun altına indi. Cansu şaşkınlıkla şeffaf aracın çevresinde dans ederek dolaşan, kırmızı, mavi, sarı balıklara baktı. Bir balık gülümsedi, öteki kuyruk salladı.

...

Balon kırmızı bir kaydırağın önüne indi. Cansu hiç çekinmeden keyifle kaydı. Çikolata yığınlarının, patlamış mısır paketlerinin, şekerlemelerin arasından kaydılar.” (NG, s.20)

Yazar bu cümleleriyle okuyucularını düşsel bir yolculukla düşsel bir dünyanın içine sokmaktadır. Gerçek hayatta göremediği ve bilincine varamadığı şeyleri okurlarına göstermek istemektedir.

“Dumçuk oyunun kuralını anlattı. Cansu hemen kavradı. Çünkü birkaç kez kuzeninde oynamıştı. Bu oyunun tek farkı her şeyin canlı oluşuydu. Cansu oyuncak farenin kafasına vurunca oyun başladı. Önce tuhaf bir müzik duyuldu. Sonra kocaman, yuvarlak bir gezegen ortada dönüp durdu. Gezegen kaybolurken salon aydınlandı. Cansu gördüğü manzaraya bayıldı. Minyatür bir ülkeydi burası. Az önce gördüklerine çok benziyordu. Dumçuk’a göre de küçük bir gezegen modeliydi. Minicik şeftali ağacı, buğday tarlaları, masmavi güller, denizler... Cansu fareye vurdu. Birden Cansu’nun adamları ya da köleleri çıkıverdi. Bunlar yüzü maskeli beş çocuktü. Maskeli çocuklar hasat topladılar. Cansu para kazandı. Sonra bu parayla yeni köle satın alıp kaleler yaptırdı. Köleler maden çıkarırken ağaçlar kesildi. Cansu para kazandı. Yeniden köle ve silah satın aldı. Bu arada düşmanlar geldi. Cansu adamlarını, kölelerini düşmanla savaştırdı. Cansu kendinden geçmiş ha bire farenin kafasına vurup duruyordu. Zenginleştikçe emirler veriyor, kölelere kartondan silah fabrikası kuruyordu. Savaşlar yapılıyor, bombalar patlıyordu.

...

Bir oyundu bu. Yine de mini, mavi deniz karardığında gerçekmiş gibi üzüldü Cansu.

Oyun bitti. Cansu zengin ve gezegenin tek hakimiydi. Ama ne bir insan kalmıştı ne de bir ağaç. Görünen kocaman karanlık bir odaydı. Sonra büyük bir gümbürtü duyuldu. Cansu'nun ödü koptu.

Gezegen patladı, dedi Dumçuk!” (NG, s.27)

Günümüzde dünyanın her yerinde çocuklar şiddetle karşı karşıyadır. Şiddetle duygusal olarak başa çıkmak zorundadırlar. Bunu yapabilmeleri içinde iyi kötü, doğru yanlış ayrımını yapabilmeleri gerekir. Aksoy; bu gibi değerleri hayali bir gezegen yaratarak okurlarına, sorgulayarak anlatmak istemiştir. “hep bana sadece bana” tutkusuyla yaşayan bir insanın bencilliğinin doğayı nasıl olumsuz etkilediği de bu satırlardan anlaşılmaktadır. Ayrıca yazar savaş oyunları oynayan günümüz çocuklarına da eleştirel bir yaklaşımla değinmiş ileride bu çocukların savaşı bir oyun gibi, doğru bir iyi bir olgu gibi algılayabileceklerini de ifade etmiştir.

Nun, Aksoy'un eserinde olağanüstü özellikleri olan fantastik kahramanıdır ve her konuda Cansu'ya yardım eder.

“Cansu kutunun kapağını açtı açmasına ama az sonra şaşkınlıktan neredeyse kalbi duracak gibi oldu. İlk bakışta gözüne çarpan o minicik bebek oldu. Bu erkek bebek portakal rengiydi. Ağzında tuttuğu hortum gibi bir şeyle koltukta oturuyordu. Kucağında bir kitap vardı. Hemen yanındaki sehpanın üzerindeki lamba ışık saçıyordu. Bu değildi elbette Cansu'yu şaşırtan. Oyuncak bebeklere, bebek evine, minik eşyalara alışkındı...” (NG, s.29)

“Nun” tamamen hayal ürünü, gerçeğe ilgisi olmayan, Tavgav adlı gezegenden gelen ve tanışmalarından sonra da her konuda Cansu'ya rehberlik eden bir özel bir kahramandır. Nun'un hemen hemen her konuda bilgisi vardır. Gezegeni Tavgav'da çocukların hiç ezber yapmadıklarını, oyunlar eşliğinde, kitapların rehberliğinde eğitim gördüklerini anlatır. Okulu sevmeyen Cansu, Nun'dan öğrendiklerini uygulamaya başlar... Hayatında pek çok olumlu gelişmeler olur.

Aksoy'un "*Nun Gelince*" adlı eseri, okurlarını hayatın gerçekleriyle yüzleştiren akıcı fantastik bir eserdir. Nun, Cansu'nun dolayısıyla etrafındakilerin de hayatlarına dokunur. Büyüme ve kişilik kazanma süreçleri, ebeveyn -çocuk ilişkileri, eğitim ve çevre sorunları gibi çeşitli konular üzerinden okurlarını düşünmeye davet eder. Çocuk gerçekliğini göz önünde bulunduran bir anlayışla yazar, çocuk okurunda anlamın oluşumuna ortak ederek, didaktizme düşmeden vermek istediği iletilerini verir. Yazar gerçeğe hayali birbirine karıştırarak etik olmayan davranışları okurlarına fark ettirip olumlu değerleri ön plana çıkarır. Okur aynı zamanda bütün insanların aynı gezegeni paylaştığını farklılıklarına karşı herkesi eşit olduğunu ve yaşama hakkına sahip olduğunu anlayabilir. Daha iyi bir dünya için herkesin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi gerektiği yine eserde rahatlıkla anlaşılabilir.

“Çözümü birlikte buldular; çünkü pek çoğunun uygun bebeği vardı. Deneyimli ve bilinçliydi. Çok istedikleri bir şeyden başkaları için vazgeçmenin bir erdem olduğunu öğrenmişlerdi. Uygun Bebek için uçmaktan bile vazgeçebilirlerdi.

Oyunu Cansu başlattı. Yanındaki çocukların elini tuttu. Gözlerini kapattı. İçinden çok güzel bir dünya diledi. Barış, kardeşlik ve doğanın korunması...

Göğün mavisi, ak bulutlar...

Sonra kendisinin değil, Nun'un uçmasını diledi.

Çok geçmeden hafif bir kanat çırpışı duydu. Gözlerini açtığında Uygun Bebek Nun uzaklardaydı.” (NG, s.85)

Yazarın "*Nun Gelince*" eseri her ne kadar çocuk duyarlılığı ile yazılmış olsa da eserdeki hayali, fantastik unsurlar ayıklandığı zaman geriye hayatın kendisi kalmaktadır. Seza Kutlar Aksoy, okurlarının hayal dünyasını geliştirirken aynı zamanda çocuk okurlarını yaşama da hazırlamaktadır.

Aksoy yine "*Düşler Tramvayı*" eserinde çocuk hayallerini irdeler. Beş öykünün yer aldığı eserde birbirinden farklı beş çocuğun düş, umut, oyun ve hüznle sarmalanmış çocukluk hayallerini anlatırken sıklıkla hayal gücünden yararlanır.

Eserde yer alan “İnci” adlı öyküdeki kahraman Mutlu derslerinde başarısızdır ancak küçümsenemeyecek bir hayal gücüne sahiptir. Bu da arkadaşları arasında sevilmesine neden olur.

“Ah, Mutlu olmasa dersler ne sıkıcı olurdu. İyi ki varsın Mutlu.” (DT, s.15)

Bir gün öğretmenin eski öğrencilerinden biri olan Meral sınıfa gelir ve Mutlu’nun muazzam bir hayal gücüne sahip olduğunu fark eder. Sınıf içinde yaratıcı yazma çalışması yapar. Sınıfta bir cümle söyleyip öyküyü başlatır.

“Çocuğun biri yolda giderken... Herkes birkaç cümle söyler ama devam edemez. Sıra Mutlu’ya geldiğinde Mutlu hiç durmadan devam eder. Mutlu’nun uydurduğu hikâye tüm sınıfın ve Meral’in dikkatini çeker.” (DT, s.20)

“Ben senin düşlerimin, dedi İnci. Hem gece gördüğün hem gündüz kurduğun düşlerimin ben. Bir zamanlar birlikteydik ama geçen gün bir şeyler oldu sana. Hani matematik problemini çözmezince çok üzülmiştün ya! Gözüne doldum, gözyaşı oldum. Öğretmen, anneler kızınca istemedin beni. Gözlerini yumdun. Yere düştüm ve katılaştım. Hiç düş kurmayan çocuk olur mu? Şimdi al beni. Isıt. Ayrılmayalım...”

Çocuk inci aldı. Avucunda sıkıca tuttu. Yüreği ısındı çocuğun. İçi sevinçle doldu. Ve böylece bir daha hiç ayrılmadılar.

Öykü bitti, dedi Mutlu. Gözlerini dikmiş, sessizce oturan arkadaşlarına baktı.

....

Sevdik! Bayıldık! Bravo Mutlu! Sözleri duyuldu ve çığınca bir alkış...” (DT, s.26)

Mutlu’nun içindeki cevher kurguladığı “İnci” hikâyesiyle ortaya çıkar. Yazar bu öyküyle yeteneklerin farkına varmaktan bahsederken düş gücün çocuğun dünyasındaki önemini de anlatmaktadır.

Yazar aynı kitabında bir başka öyküde de yalnız bir apartman çocuğu olan Serin’in televizyon bağımlılığına eleştirel bir yaklaşımla değinir. Serin resim yapmayı çok sevmesine rağmen bütün vaktini televizyon karşısında geçirmektedir. Zamanla tek arkadaşı televizyon olur. Aksoy aslında günümüz çocuklarının televizyonla ilişkisini sorgulanmıştır.

“Serin televizyon izlemeye bayılıyordu.” (DT, s.28)

Serin’in ailesi Serin’in çok fazla televizyon izlemesinden rahatsızdır.

“Ne diyorsun sen! Diye haykırdı babası... Kızımız ekran kafalı oldu! Neeee! Diye tuhaf bir ses çıktı Serin'den. Kafasını elleyip aynaya koştu. Kocaman ekran kafasını görünce incelik kalınlaşan garip bir sesle şöyle haykırdı: Ama bu çok saçma! Gerçek olamaz bunlar. Her şey çok saçma! Sonra bir anda görüntü kayboldu. Ortalık sessizleşti. Serin, kafasını yoklarken birden gözlerini açtı. Annesi başucundaydı. Televizyonun karşısında uyuyakalmışsın canım, dedi gülümseyerek. Serin rahatladı. Derin bir soluk aldı. Kalktı kar gibi ak yeni bir resim kağıdı çıkardı.

Gün ışıkları sevinçle boyaların üstünde zıpladılar. Küçük kız, fırçasını suya batırdı. Sonra denizin mavisine buladı. Dansın ilk adımında o hoş, hafif ezgi başladı. Gülümsedi Serin, sevgili fırçasını okşadı. Mavi dalgaların üstünden kayarak valse devam ettiler.” (DT, s.37)

Yazar televizyon izleme süresinin sınırlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Aksoy'a göre televizyon ne kadar az izlenirse o kadar iyidir denebilir. Televizyondaki hemen bütün programlar kendi içeriklerini sunduklarından hayal gücünü sınırlar. Televizyonun elektronik bir bakıcı gibi kullanılmaması gerektiğini düşünen yazar, onun yerine çocuğun en çok neyle ilgilendiğini fark etmeye çalışmanın önemi üzerinde durur.

"*Düşler Tramvayı*" eserinde "Öykü Andersen" adlı öykünün kahramanı Bade'dir. Bade öyküler uydurmayı seven, hayal dünyası sınır tanımayan bir çocuktur. Ancak bir sıkıntısı vardır, hiçbir masalı mutlu sonla bitirememektedir. Yaşadığı olaylar, Bade'nin masalları böyle bitirmesine neden olmaktadır. Bade, Pamuk Teyze ile tanışır. Ona kutlu bir sonla bitmeyen masallarından anlatır. Pamuk Teyze bu durumdan rahatsız olur ve Bade'den sonu iyi biten masallar yazmasını ister. Eğer mutlu sonla biten masalları yazarsa Bade'nin bütün okul masraflarını karşılayacağını da ona söyler. Bade hayal gücü sayesinde sonu iyi ve mutlu biten masallar anlatmaya başlar. Bu andan itibaren Bade'nin içi yaşama sevinciyle dolar.

“Gülümsedi küçük kız. Bahçedeki rengarenk çiçeklere baktı bir an. Gözleri çiçeklerin ardında bir şeyler görüyormuş gibi uzaklara daldı. Sonra kararlı ama yumuşak bir sesle ekledi:

O kitapların üstünde kocaman kocaman yazacak ‘Öykü Andersen’. Kapağı gülün rengine olacak.” (DT, s.72)

Seza Kutlar Aksoy yine "*Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde*" eserinde Tomurcuk adlı bir çocuğun oyuncaklarıyla kurduğu zengin hayal dünyasını tasvir eder. Bu hayal dünyasında masalları tersine çevirir ve uygarlık, ekoloji, insanın değeri gibi birçok konuyu ele alır. Okurları eğlendirirken günümüzün problemlerini de eleştirel bir dille kaleme alır.

“Kim bilir ne eğlenceli olur demeye bile kalmadı. Ekran bir kumaş gibi yırtıldı içinden kırmızı kanatlı bir kuş gibi Süperman fırladı Tomurcukla kediyi kapıp açık pencereden uçtu” (TPKAP, s.25)

Yazar, çocukların çok sevdiği kahramanları ele almış ancak onları olduklarından farklı özellikleriyle yansıtmıştır. Amacı onları kötülemek ya da onları gülünç duruma düşürmek değildir. Sahte kahramanlardan yardım bekleyenleri eleştirir. İyiliğin güzelliğinin ve ihtiyaç duyulan gücün insanların içinde zaten var olduğunu göstermek ister.

“Aslında onlara çok şey borçluyuz. Artık dersimizi aldık insan birlik oldu mu her şeyi başarır. Bizim yapamayacağımız şey yok.” (TPKAP, s.83)

Okuyucular düş kurmayla çevre kirliliği ve yaşama hakkı gibi konularda duyarlılık kazanır. İnsan, para zenginlik üzerine düşünmeye başlar.

Yazar, "*Şeker Kız ve Büyülü Elma*" eserinde arkadaşlarından farklı bir hayal dünyası olan Şeker Kız'ı anlatır. Elmalarla, zeytinlerle konuşan; tavukların sırtına binip oradan oraya koşturan ve masalların içinde yaşayan Şeker Kız'ın günümüzde yapılan bu yanlış davranışları fark etmesi sağlanır.

“Şeker’in gözleri şaşkınlıktan fırl fırl döndü. Resmi kaldırıp önce sol, sonra sağ kulağına yanaştırdı. Evet, evet. Basbayağı hıçkırıyordu resim elma. Sonra ses git gide yükseldi” (ŞKBE, s.10)

Elma hormonlu bir elma olarak çizildiği için rahatsızdır. Yazar burada dikkatleri hormonlu meyvelere, bitkilere çeker ve bu yanlış uygulamanın insan sağlığını etkilediğini anlatır.

Şeker kız internetin adını Cüce Cochin koyar küçük bir uçan tavuk olarak hayal ettiği Cüce Cochin üstüne biner ve doğada olanları kendi gözlemlemek için düş gücüyle seyahatlere çıkar.

“Cüce Cochin’in üstüne binmiş uçuyordu istediğinde inip kuzu seviyor, caretta caretta’lara yakından bakıyor ya da yemeye bayıldığı zeytinleri toplamak için bitkilerin nasıl büyüdüğünü öğreniyordu” (ŞKBE, s.28)

Şeker kız bütün hayali seyahatlerin de altın için kesilen zeytin ağaçlarına, yol yapmak için yok edilen ineklerin yeşil otlakları, hormonlu meyveleri gözlemliyor ve yapılan bu haksızlıklara üzüyor. Sonuçta çocukların yok etmeyi değil yaratmayı, yaşatmayı sevdiğini okurlarına aşıyor.

“Şeker, Kaan’a kızgındı. Yırtmayı, bozmayı sevmiyordu. O, resim yapmayı, yaratmayı seviyordu. Mis kokulu yaban çiçekleri üstünde dans eden arıları, zarif kanatlı kelebekleri, ılık yelle nazlı nazlı sallanan olgun başakları toprağı karıştıran solucanları bile çizdi. Rengarenk boyadı, boyadı, boyadı...” (ŞKBE, s.78)

Yazar "*Şişko Patates*" te yemekten başka bir şey düşünmeyen Çiçek’in yaz tatilde komşularının çocuklarını eğlendirme için Alaaddin’in Sihirli Lambası masalını anlatmasıyla başlayan bir serüvendir. Eser, okurları Çiçek’in hayal dünyasına sürükler.

Kitabın kahramanı Çiçek, masal kahramanlarını canlandırıp arkadaşlarıyla oyun oynarken yaşamın güzelliklerinin farkına var. Demokratik olma bağımsız davranma hoşgörülü olma gibi birçok özelliğın önemini okur fark eder. Etik değerlerin gelişimine çok büyük katkısı vardır. Yaratıcılık gelişir.

Dünyanın ilerlemesi, medeniyetlerin ilerlemesi hayal gücü ve hayal gücüne inanan insanlar sayesinde olmaktadır. Çocuk kitabı yazarı James Krüss bir yazısında, çocuk ile düşün birbirine nasıl koşut olduğunu şöyle vurgular: “Çocukların zengin bir düş gücü vardır. Dünyanın gerçeğini onlara anlatabilmek için bu zenginlikten yararlanmak gerek. Onların düş güçleri olduğu için onlara cinlerden perilerden söz ederek neyin iyi neyin kötü olduğunu anlatabilirsiniz. Çocukların düş güçleri çok geniştir. Kim çocuklar için yazacaksa bundan yararlanmalıdır. Dahası buna zorunludur.” (Akt. Dilidüzgün, 2000, s.48)

Aksoy neredeyse bütün kitaplarında ana tema ya da alt tema olarak hayal gücüne yer vermiştir. Hayallerin gerçeğe dönüşebileceğini okurlarına anlatmayı amaçlamıştır. Eserlerinde düş gücünden çokça faydalanan Aksoy’un okurlarını gerçek yaşamdan koparmak gibi bir gayesi yoktur. Yazar sadece okurlarının görmekte zorlanabileceği bazı gerçekler için farklı bakış açısı kazandırma gayesindedir. Özgürce

ve farklı düşünerek insanların yaratıcı olabileceğini ve daha kaliteli yaşam sürebileceğini sezdirir. Okurlarına açık görüşlü esnek, eğitime, değişime ve gelişime açık olmak, sorgulayabilmek, eleştirebilmek gerektiğini anlatan yazar, bunun da düşünme ve hayal etme ile olabileceğini anlatır.

Yazar neredeyse her kitabında kitap okumanın, anlamamanın önemini vurgulamış, ezberci eğitim sistemine karşı çıkmış, çevreye karşı duyarlı olmaktan bahsetmiş ve bununla birlikte hayal gücü sayesinde okurlarının gerçekleri nasıl görebileceklerini anlatmayı amaçlamıştır.

4.2.7. Ekonomik değerler

Ekonomik değerler, daha önce de ifade edildiği gibi yararlı ve pratik olana önem veren değerlerdir. Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde ekonomik değerler olarak dünyada “değişen değerler” ele alınmış ve incelenmiştir.

4.2.7.1. Değişen değerler

Toplumların geçmişten getirdiği ve geleceklerine yön vermeye yardımcı olan değerler vardır. Bu değerler zaman içinde değişir ve yerlerine yenilerini bırakır. Kültür ve medeniyeti meydana getiren insanlar, etkilenmeye ve değişmeye açıktırlar. Ne var ki bazı değerler evrenseldir. Hangi çağda olursa olsun birtakım değerlerin varlığını koruması gerekmektedir. Seza Kutlar Aksoy, eserlerinde kaybolan bazı değerleri ele alır. İnsanların doğaya ve kendilerine gereken önemi vermediğini anlatarak hem insanın ve doğanın önemini hem de değerlere sahip çıkılması gerektiğini eleştirel bir dille ifade eder. Aksoy'un incelenen eserlerinde “değişen değerler” değerine ilişkin tespitler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.25.

Seza Kutlar Aksoy'un Eserlerindeki Değişen Değerler ve Alt Tema

Değişen Değerler	Alt Tema Frekans
1	İnsanların Doğayı ve Kendilerini Önemsemesi *
2	Maddiyatın Öne Çıkması *****
3	Yaşanılan Çağa Eleştiri*****

1. İnsanların Doğayı ve Kendilerini Önemsemesi:

"Güvercin'in Saati"nde, insanın yaşadığı çevreyi tahrip ettiğine dikkat çekilir. Ağaçların ölmesi, suların kirlenmesi, şehirlerin gökdelenlerle dolması, oyun oynanacak ve piknik yapılacak alanın yok edilmesi, çok ciddi problemler olarak dile getirilir.

"Haftalardır İstanbul'u geziyoruz. Biraz ağaç görünce seviniyor. Her yer gökdelenlerle, evlerle dolu. Oynayacak piknik yapacak alan kalmıyor. Ağaçlar ölüyor. Sular kirleniyor. Hepimiz etkileniyoruz bundan. Sen de. Ne için? Deden gibiler daha çok daha çok para kazansın diye mi?" (GS, s.108)

Gün geçtikçe derinleşen ekolojik sorunlar doğanın ve insanın korumasına dair bilinçlenmeyi artırmaktadır.

2. Maddiyatın Çok Öne Çıkması:

Değişen değer yargıları ve yaşam koşulları içinde para çok ön plana çıkmaktadır. Toplumda zenginlikle mutluluğu birbiriyle ilişkilendirmek gibi bir algı oluşmuştur. Paranın her zaman mutluluk getirmediği, insan hayatından ve doğadan önemli olmadığı Aksoy'un "*Nun Geline*" eserinde özellikle vurgulanır.

Eserde evinden ayrılıp yolunu kaybeden Cansu, ayakkabı boyacısı Dumçuk'la tanıştıktan sonra onunla H.D.D. mağazasına gider. Orada evine gitmesine yardımcı olacak uygun bebek Arkeolog Nun'la da tanışır. Nun, yaşadığı gezegen olan Tavantav'ın bazı insanların para hırsı yüzünden tahrip edilmiş olduğunu, kalan bölgelerde yaşayabilmek için kendilerini küçülttüklerini anlatır ve dünyalıları uyarır.

"Korumazsan bütün gezegenler patlar. Bunu unutma! dedi Nun. Bazı insanlar elma kurdu gibidir. Gezegeni içten kemirir dururlar. Ormanları kesip ev yapıp satarlar. Denizleri kirletir, eski uygarlıkları talan ederler. Bunu da para için yaparlar. Sanki gezegen kendi mallarıymış gibi. İşte önce Tavantavlılar böyle yapmış. Sonra da olan olmuş. Gezegenimiz tamir oluncaya kadar yüzyıllar geçmiş. Kolay mı? Odam büyüklüğündeki bir gezegende kaç kişi barınır sanıyorsun?

Sizin gezegen odam büyüklüğünde mi yani?

Ne sandın ya! Patlama olunca bir parçanın üstünde birkaç kişi sağ kalmış. Neyse... Uğraşa uğraşa kendilerini dönüştürüp küçülmüşler. Çok çaba gerekiyor çok. Büyümek kolay, küçülmek zor.” (NG, s.53)

Aksoy, hiçbir değer için para ile ölçülmeyeceği iletisini metnin dokusuna sindirerek okurlarına ulaştırır.

“Dumçuk kafasını salladı. Oyunu baştan yanlış oynadığını düşündü. Para kazanmak için oyun bile oynanmaz para insanı baştan çıkarır. Gezegeni korumak için oynamalı. Büyüyünce arkeolog olacaktı Dumçuk. Şu kaçakçılara göz açtırmayacaktı.” (NG, s.77)

Para, insanın yaşamı için gerekli bir araçtır. Birçok alanda rahat ömür sürmek için para olmazsa olmaz şartlardan biridir. Ancak mutluluğu kayıtsız şartsız maddiyata bağlamak da doğru değildir. İnsan yaşamı ve doğanın değeri para ile ölçülebilecek nitelikte değildir. Yazar, bu farkındalığı olay kahramanlarının ağzından okurlarına iletir.

Aksoy, "*Tomurcuk ile Pembe Kedi Altın Peşinde*" eserinde yine değişen değerlere ve dünyaya okurların dikkatini çeker. Okurlarını insan, para ve zenginlik üzerinde düşünmeye sevk eder.

“Küpelerime baakk! Bileziklerime baakkk...

Kim aldı? Kim aldı?

Babam aldı, çünkü babam beni çok seviyor.

.....

Ne olmuş yani! Benim babam da beni çok seviyor.

.....

Babamın parası çooooookkkkk.” (TPKAP, s.17)

Bu konuşmaların üzerine kitabın kahramanı Tomurcuk, bileziklere ve küpelere özenir. Sevginin göstergesi olarak altını düşünür. Kucağında kedisiyle televizyonda Süpermen’i izlemektedir. İçinden Süpermen’in babası olmasını diler ve kedisi Tomurcuk’la birlikte altın aramak için düşsel bir maceraya atılır.

Babası Süpermen, annesi de Pamuk Prenses’tir. Ancak Tomurcuk ve Pembe kediden başka da altın arayanlar vardır. Tomurcuk, düşlerinde Pamuk Prenses ve

Süpermen masalları arasında gidip gelirken altın arayan yedi cücelerle dağa çıkar ve burada köy sakinleriyle karşılaşır. Köy sakinleri siyanürle altın çıkarılmasına, doğanın tahrip edilmesine karşıdırlar. Yazar, kitapta düşsellik ve sanal gerçeklik arasında çocuğun algılayışına uygun olarak ona dünyanın, doğanın, insan yaşamını önemini anlatır.

“Atasözleri gerçekleri dile getirir. Ne demişler? Altın pas tutmaz, deli yas tutmaz. Ne kadar doğru bir söz. Altın pas tutmadığı gibi kir, kurt, tırtıl da barındırmaz. Çünkü altın temizdir. Oysa toprak pistir. Islanınca çamur olur. Altın ise yıkanınca ışıldar. Güneş gibi parlar. Güneş ışıldadığı için yararlıdır. O zaman altında yararlıdır.” (TPKAP, s.78)

“Hey Süpermen! Atasözü istiyorsan işte bir tane de benden. Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağını olsun. Böyle demiş atalarımız. Buna ne dersin?” (TPKAP, s.78)

“Burada eskiden dünyanın en ünlü kitaplığı varmış. Kitap kâğıttan yapılır. Kâğıtsa ağaçtan. Ağaç toprakta yetişir. Altından kitap olmaz. Sizin bilime saygınız yok mu?” (TPKAP, s.79) sözleriyle yazar hem bilimin değerini vurgular hem de altının toprak karşısında değersiz kaldığını ifade eder. Aynı zamanda doğal yapının bozulmasını da eleştirir.

Çocuk okurların, değerler konusunda bilinçli olması ve bu bilinç doğrultusunda olumlu davranışlar sergilemesi gerektiğini sezdirir.

3. Yaşanılan Çağa Eleştiri:

Yazarlar eserlerinde sadece estetik güzelliği amaçlamazlar. Yaşadıkları çağın toplumsal koşullarını da ele alırlar. Bu bilinçte olan yazarlar, dönemin sorunları eserlerinde dile getirirler. Toplumda hoşnut olmadığı ve değişmesini istediği sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim vb. durumlar gibi... Yazar bunu bazen kahramanın ağzından bazen anlatıcının ağzından dile getirir.

Seza Kutlar Aksoy “*Güvercin'in Saati*” adlı yapıtında eğitimi ele almış ve günümüzdeki eğitim sistemini eleştirel bir dille anlatmıştır. Bilimsel düşünmeyi bilimsel yöntemleri yaşama biçimi hâline gelmesi gerektiğini savunmuştur.

Geleceği kurtarmanın ve başarının en önemli kriteri insana yapılan eğitimidir. Kaliteli eğitim görmüş bireyler kültürel bilimsellikte geleceğin dünyasında önemli yere sahiptir. Yazar “*Güvercin'in Saati*” eserinde her şeyi doğru kabul eden, ezberleyen çocuklarının yerine; kavramları tanıyan, karşılaştıkları metinlerinin özünü kavrayan, eleştiren ve tartışan çocuklar yetiştirmeye okurlarını önermektedir.

“Küçümseme engellemelerin, sürekli tek bir doğru yanıt peşinde olmanın, çocuklarımızın farklı düşüncelerini engelleyeceğini unutmayalım.” (GS, s.116)

Yazar “*Çevrimiçinde Şerafettin*” adlı eserinde ülkemizde vazgeçilmez bir gereklilik olan internet kullanımına dikkat çekmektedir. Aksoy, Türk Dili dergisinde yayınlanan Değişen Çocukluk ve Medya Toplumunda Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı yazısında teknoloji ve medyanın insan için yaşamı kolaylaştıracak bir araç olduğunu; iletişimin tekelleri kırdığını, ancak teknolojinin bir amaç değil araç olduğunu ve bunun farkında olmamız gerektiğini belirtir. (Aksoy, 2014, s.127) Aksoy eserde de aynı düşünce ekseninde internetin gereğinde fazla kullanmanın boşa zaman harcamak ve şiddete yönelmelere neden olduğu açıklanmaktadır. Çeşitli fiziksel rahatsızlıkları da yanında getirdiği ifade edilmektedir.

“Anladığım kadarıyla teknolojiyi kastediyorsun. Bir insanın yaşamını kolaylaştırmak için ürettiği bir şey. İyi amaçlar için kullanırsan, onun esiri olmazsan, sana daha rahat yaşamak için zaman kazandırdığı için iyidir. Zaten bu yüzden üretilmiştir. Ama kötü niyetli birinin elinde silaha dönüşebilir. Büyük kitleler de bilinçsizse yandık. Bilinç çok önemli. Neyi ne için kullandığımızı bilmeliyiz. Düşünmeliyiz, kurallara uymalıyız. Amacımızla, araç olarak kullandığımız şeyleri ayırt etmeliyiz.

Teknoloji amaç olamaz. Doğru kullanılması gereken bir araçtır yalnızca.

Örneğin araba bizi istediğimiz yere hemen ulaştırır. Ama birine çarparsak öldürürüz. Öyle değil mi?

Doğru söylüyordu Boğaç amca. Berkay’ın savaş oyunları ve internet kullanımıyla Şerafettin’in kullanımı farklıydı. Şerafettin Mim sanatını böyle öğrenmişti.” (ÇŞ, s.71)

Teknoloji çağın en önemli aracıdır. Teknolojinin birçok avantajı ve dezavantajından bahsedebiliriz (Kaya,2014, s.324). Aksoy da çağımızın en önemli

buluşlarından biri olan internetin öğrenmek istediğimiz bilgileri bize kolay ve hızlı ulaştırdığı gibi korkutan tehlikelerinin de göz ardı edilmemesi gereken bir icat olduğu anlatılmıştır.

“Bir daha asla çocuğuma savaş oyunu oynatmayacağım...

Benim de elim acıyordu. (İnternette oyun oynarken)” (ÇŞ, s.135)

İnternetin bir bağımlılık olduğu ve çocukların psikolojisini bozduğu da eserde işlenmiştir. Aksoy, “teknoloji ve medyanın etkilerini aklın süzgecinden geçirecek insana güvenim var” (Aksoy, 2014, s.128) cümlesiyle teknolojinin olumlu taraflarını ayırıştırarak kullanmak gerektiğine dikkat çekmiştir.

“Bu bir bağımlılıktır. Sizi ne zamandır uyarıyoruz. Uyuşturucu bağımlılığı gibidir. Çocukların psikolojisi bozuluyor. Arkadaşlarıyla oynamak varken, bir odaya kapanıp saatlerce...” (ÇŞ, s.136)

Ayrıca aynı eserde ekonomik sorunlara da değinilmiştir. Yoksulluk ve gelir dağılımındaki adaletsizlikten dolayı küçük yaşta çalışma hayatına girmek zorunda kalanlara dikkat çekilmiştir.

“Gecekonduğun loş mutfağına seğırtti.

Sanki on beşinde değil de kocaman bir kadın gibiydi. Orta sonu bitirmeden ayrılmıştı okuldan. Okulu sevmemişti. Komşu ablanın tanıdığı kuaförde işe başlamıştı.” (ÇŞ, s.8)

Okulu sevmemesi de okullarda uygun motivasyon atmosferinin oluşturulmadığını göstermektedir. Hiçbir eğitim sistemi eğitime motive olmamış öğrencinin eğitim sürecinde hedeflenen faydayı elde etmesini bekleyemez. Öğrenciler önemsenmeli, onlara güven, inanç ve sevgi aşılmalıdır. Yazar bu düşüncelerini yine eleştirel bir tutumla aktarmıştır.

Aksoy, “*Nun Geline*” eserinde yine yaşadığımız çağda insanın parayı ne kadar öne çıkardığını anlatır. Paraya önem veren insanların birçok değeri arka planda bıraktığı vurgulanır. Bu durum yazar tarafından eleştirilir, eleştiriler eserin kahramanı Dumçuk tarafından okurlara aktarılır.

“Zaten başına ne geldiyse o paralar yüzünden gelmişti. Dumçuk ölmek üzereydi. Gezege para yüzünden patlamıştı. Nun’un dediği gibi hep bana hep bana dersin olacağı buydu. Oyunu bile para için oynamak yanıştı. Gezegeni kurtarmak için oynamalıydı. Şeftali ağaçları büyümeli, başaklar olgunlaşmalı, pırıl pırıl denizlerde balıklar sevinçle zıplamalıydı. Çocuklar büyüklerle el ele tutuşup şarkı söylemeliydi. Köleler efendiler olmamalıydı. Cansu çok kitap okuyup, bunları iyice öğrenecekti. Sonrada öğretmen olacaktı. Başkalarına öğretmek için. Güzel dünyamız patlamasın diye” (NG, s.81)

Güzel bir dünyada insanların daha mutlu ve huzurlu yaşayacakları eserde dile getirilmiştir.

"*Nun Geline*" eserinde yazar eğitim sistemindeki eksikliklerini ve günümüzde anne babaların çocuğa yaklaşım biçimlerini de eleştirel bir dille anlatır.

“Öğrenciler ezberleyip, unutuyorlar; Öğretmen de balık tutmayı öğretmiyor. Balık yakalayıp veriyor.” (NG, s.51)

“Ben büyüyünce hiç yalan söylemeyeceğim. Kocamdan hiç korkmayacağım. Benim çocuğum da korkmayacak. Ben çalışıp para kazanacağım Evde otursam bile kocam bana asla bağırılmaz; çünkü kadın evde de çalışabilir... Emek her zaman kutsaldır.” (NG, s.47)

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Ailede başlaması gereken değer eğitiminin okulda devam ettiği, bu eğitimde öğretmenin en önemli görevi üstlendiği, değer eğitiminin en rahat verilebileceği dersin Türkçe dersi olduğu, çocuklara edebî eserler aracılığı ile değer aktarımı yapılabileceği ve bu hususta sorumluluğun öğretmenlere düştüğü bilinmektedir. Bu noktadan hareketle okullarda Türkçe öğretmenleri hem işledikleri derslerde hem de ders dışında önerdikleri edebî eserlerle öğrencilerine kazandırılmak istenen insani değerleri kazandırabilirler. Bu hususta sadece öğretmenler değil, program geliştiren uzmanlar, okullarda işlenen ders kitaplarını hazırlayanlar da öğretim programının konularıyla örtüşen canlı, heyecan verici öykülerle insani, ahlaki, evrensel, bilimsel vb. değerleri aktarabilirler.

Okul içinde yapılan okuma ve anlama çalışmalarından sonra öğretmenlerin okunan metinlerdeki ikilemli durumları tartışmaya açması, öğrencileri eleştirmeye sevk etmesi öğrencilerin doğru ve istendik davranış kazanmasında olumlu bir gelişme olacaktır. Seza Kutlar Aksoy'un eserleri çocukların sıkılmadan okuyabilecekleri hem öğrenip hem de ayrıntılarda gizli gerçekleri ve güzellikleri öğrenebilecekleri bir yapıdadır. Aynı zamanda yazarın bazı kitaplarını arkasına yerleştirdiği “Yaratıcı Okuma Dosyası” bölümü öğretmenlere tartışma bölümünde kaynak teşkil edecek niteliktedir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim süreci içindeki öğrencilerin okuması için "100 Temel Eser " adı altında bir liste oluşturulmuştur. Öğretmenler tarafından bu kitapların okullarda okutulması önerilmiştir. Ancak hazırlanan bu listedeki kitaplar öğrencilerin ve öğretmenlerin beklentilerini tam olarak karşılamamaktadır. Nitekim konuyla ilgili yapılan araştırmada da bu ortaya konulmuştur. Öztürk'ün (2013), bu konuya ilişkin araştırmasındaki tespitler şu şekildedir: "İlköğretim 100 Temel Eser'in tamamı için yapılan eleştirilerde sözü edilen olumsuz durumların önemli bir kısmına incelediğimiz manzum metinlerde rastlanmıştır.

Bunlardan en önemlileri çocuk edebiyatı ilkelerine uygunluk ile alakalı eleştirilerdir. Çocuk gerçekliğine ve çocuğun kelime hazinesine uygun olmayan çok sayıda metin tespit edilmiştir. Birkaç eser dışında eserler, ya çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına uymayan yetişkin edebiyatı özelliklerine ya da çocuğa tepeden bakan, öğüt veren bir yapıya sahiptir. Ayrıca seçmeler başlığı altında neşredilen eserlerde tahrifler ve hatalar mevcuttur"(s.193). Çocuğun karşısına çıkacak olan nitelikli edebiyat ürünlerinin onun kişiliğinde, karakterinde ve hayatında önemli bir rol aldığı düşünüldüğünde çocuğa görelilik ilkesine uygun olması yadsınamaz bir gerçektir. Aksoy'un eserleri hem kullandığı yalın dil yönünden hem de olay örgüleri yönünden çocuğun eğlenceli zamanlar geçirmesini, bunun yanında çocuğun dil becerilerini geliştirmesini; çocukta evrensel, sosyal, ahlaki, bilimsel, demokratik, estetik, ekonomik değerlere ilişki bilincin uyanmasını ve bu yönde olumlu tutumun oluşmasına yöneliktir. Bu bakımdan okullarda öğretmenler sadece belirlenen " 100 Temel Eser" i değil nitelikli birçok çocuk kitaplarını öğrencilere önermelidir. Aksoy 'un eserleri de bu yönde okullarda öğretmenler tarafından önerilmelidir.

Evrensel, sosyal, ahlaki konuların tartışıldığı; herkesin kendi fikrini söyleyebildiği, diğerlerinin düşüncesini yargılamadan dinleyebildiği, farklılıkları görebildiği aynı zamanda kendi bakış açısını da eleştirebildiği bir ortamda çocuklarda daha sağlam karakterler ortaya çıkacaktır. Aksoy'un didaktik bir anlatımının olmaması çocuk edebiyatımızda farklı bir bakış açısı kazandırması yönüyle önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışmada Seza Kutlar Aksoy'un yirmi eseri, değer eğitimi ve çocuğun gelişimine katkısı bakımından incelenmiş, söz konusu eserlerin değerler eğitimi bağlamında önemine dikkat çekilmiştir. Aksoy'un çalışma kapsamında incelenen eserlerinin bir kısmı gerçek hayatta yaşanabilecek olayları ele alırken bir kısmı da konu, şahıs kadrosu, mekân vb. itibarıyla fantastik unsurlar barındırmaktadır. Bu bağlamda söz konusu romanların çocuğun farklı insanlar, değişik tecrübeler edinme taleplerine cevap verdiği, ahlaki açıdan farklı bir farkındalık sağladığı söylenebilir. Ayrıca incelenen eserlerin içerik ve tema aracılığıyla çocuğun öz saygı gelişimini desteklediği ve çocuğa kendini tanıma olanağı sağlayarak onları cesaretlendirdiği de söylenebilir.

Edebî eserlerin bazılarında kişisel, sosyal, dinî, ahlakî ve demokratik değerler ön plana çıkmakta bunun yanı sıra estetik, bilimsel, ekonomik değerler gibi diğer değer grupları göz ardı edilmektedir. Değer grupları arasında güçlü bağlar olduğu ve bu bağların zayıflatılması ya da göz önüne alınmaması değerler eğitimi zaafa uğratacaktır. Değerleri özelliklerine bakıldığı zaman da değerlerin birbirlerinin tamamlayıcısı olduğu ve birbirleriyle ilişkili olduğu belirtilmişti. Bu noktada Seza Kutlar Aksoy'un pek çok değeri harmanlayarak iç içe vermesi de yazarın okuyucularını önemseyişinin bir göstergesi kabul edilebilir.

Yazarın eserlerinde incelendiğinde bireyi farkına varmadan geliştirecek olan pek çok evrensel değere yer verdiği tespit edilmiştir. Didaktik olmaya karşı olan Aksoy kurguladığı romanlarında değerleri olayların akışı içerisinde, dolaylı olarak verilmiştir. Okuyucunun özdeşim kurabileceği kahramanlar ve onların başlarından geçen fantastik olaylar vasıtasıyla değerler, okuyucuya sezdirilmeye çalışılmıştır. Okuyucu bazen olumlu bazen olumsuz olayların içine çekilmiş iyi değerler övülerek anlatılmış, değerlerden yoksun, bencil, sevgisiz, çıkarıcı, yalancı insanların düştüğü kötü durumlar sergilenerek değerlerin iyi bir yaşam için gereği vurgulanmıştır. Aksoy, eserlerinde değerlere yer vermiş ancak asla okurlarının yazılanları aynen kabul etmesini beklememiştir. Onun amacı okurlarının okurken düşüncelerini sağlamaktır. Özetle Aksoy'un kesinlikle didaktik bir anlatımının olmadığı ve okuru önemseyiş okunan eserlerde tespit edilmiştir.

Yazarın eserlerinde evrensel değerlerin önemli bir yer tuttuğu ifade edilmişti. Eserlerde evrensel değerler: adalet, çalışma, dayanışma, duyarlılık, paylaşma, sağlıklı yaşam, sevgi, sorumluluk yardımlaşma olarak tespit edilmiştir. Dostluk ve sevgi, yazarın 12 eserinde öne çıkan kavramlardır. Sevgi, Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde önemli bir değer olarak işlenmektedir. Yaşama sevgisi, aile sevgisi , doğa sevgisi, hayvan sevgisi, arkadaş sevgisi yazarın eserlerinde sıklıkla vurguladığı temalardır. Yaşama sevinci yazarın bütün eserlerinde bulunmaktadır . Çocukların içlerindeki yaşam sevincinin de farkında olan yazar onların eğlenerek de kuralları öğrenebileceği ve sorumluluk almayı başarabileceği düşüncesiyle eğlenceli, yaratıcı, merak duygusunu harekete geçiren eserler ortaya koymuştur. Örneğin Aksoy'un, evrensel değerleri çokça vurguladığı ders kitabı niteliğinde olan "*Nun Geline*" bencillikten uzaklaşmayı, çevreyi

bozan tutum ve davranışlarımızı değiştirmeyi; coşku, sevinç, başarı duygusunu, yardımlaşmayı ve bunların getirdiği mutluluğu anlatır.

Aksoy'un eserlerinde çocukların belli konularda bilinç kazanması için de iletiler bulunmaktadır. Bu konuda özellikle evrensel bir değer olarak adalette değinilmiştir. Yazar adaletle ilgili iletileri *Nun Gelince*, *Çevriminde Şerafettin*, *Şeker Kız ve Büyülü Elma*, *Tomurcuk ile Pembe Kedi Altın Peşinde* adlı öykülerinde vermiştir. Belirtilen eserlerde topluma katılacak olan çocuk okurlarına devletle olan ilişkilerindeki hak ve görevleri konusunda bilinç oluşturmak hedeflenmiştir.

Evrensel bir değer olan çalışmanın da önemini vurgulayan Aksoy, özverili bir şekilde azimle yapmaları gereken işlere sarılan insanların sonunda istedikleri hedefe ulaştığını ve başarıya giden yolun temelinde emek harcamanın olduğunu belirtmiştir. Aksoy, *Küçük Prenses ve Kardelen*, *Nun Gelince*, *Güneşe Köprü* gibi eserlerinde kanaatin ve yardımlaşmanın önemini vurgularken bencilliğin, açgözlülüğü istenmeyen bir tutum olduğunu anlatmakta ve daha fazlasını elde etme hırsıyla insanların ellerindeki her şeyi kaybedebileceği uyarısını okurlarına vermektedir.

Toplum tarafından benimsenen, ortak duygu ve düşünceleri ifade eden, toplumsal birliği güçlendiren sosyal değerler Aksoy'un eserlerinde: cesaret, dil bilinci, kültürel aitlik, misafirperverlik, tarih bilinci ve Atatürk sevgisi olarak belirlenmiştir. Toplumsal yaşamda var olan unsurlar yani toplumsal, kültürel ve öz değerlerimiz Aksoy'un eserlerinde sıklıkla verilmesine de eserlerin dokularına sindirilmiş ve okurlara aktarılmıştır. Aksoy bir yandan sosyal değerleri aktarırken diğer yandan da okurları yaşamlarını kolaylaştırmak için cesaretlendirmeye yönelik iletiler vererek onların yeni başlangıçlar için cesur davranmalarını istemektedir. İnsan olarak cesur olma sorumluluğumuz vardır. Nitekim Türk tarihine de bakıldığında konuyla ilgili pek çok örnek bulunmaktadır. Bu bakımdan cesaret değeri çalışmada sosyal değerler başlığı altında işlenmiştir.

Küreselleşmenin, bilişim teknolojilerinin çocuklar ve gençler üzerindeki etkisinin yoğun bir biçimde hissedildiği günümüzde, değerlerin zayıflaması, bir toplumun geleceği için tehlike teşkil etmektedir. Günümüz çocukları küçük yaştan itibaren internet, telefon ve televizyonla iç içe bir yaşam sürmeye başladıkları için sanal bir dünyaya hapsolmuşlardır. Arkadaşlık, paylaşma, yardımlaşma gibi evrensel

değerlerle birlikte birçok sosyal değerlerden de uzaklaşmışlardır. Bilişim teknolojilerinin doğru kullanılmaması, sosyal hayatın önüne geçmesi sonucu bencil, toplumsal olaylara karşı tepkisiz, duyarsız nesiller ortaya çıkmıştır. Unutulmamalıdır ki değerler, bir toplumu ayakta tutan, bireylerini birbirine bağlayan unsurların başındadır. Bu noktada sosyal ve ahlaki değerlerin edebi metinler yoluyla aktarılması önem kazanmaktadır. Aksoy'un bu yönde değerlere yer vermesi de gelecek nesillere yol gösterecektir. Aksoy'un eserlerinde ahlaki değer olarak dürüstlük, iyi huylu olma, kanaatkâr olma, merhamet belirlenmiştir.

Yazarın eserlerinde bilimsel değerler olarak bilimsellik ve kitap okuma sevgisi tespit edilmiştir. Yazarın özellikle "*Güvercin'in Saati*" eseri ezberci eğitim sistemine eleştiriler getirir ve eğitim sisteminin doğru işlemesi için örnekler sunar. Aksoy, eserlerinde eğitimle ilgili unsurlardan - anlama, ders, çalışma, okul, öğrenci, öğretmen-istifade eder. Yazar sorgulamadan kabul edilen her türlü öğretileri reddeder. Aksoy, okurlarını hiçbir zaman küçümsemez, çoğu zaman yaşama onların gözlerini bakar, onlara düşünme payı bırakır. Araştıran, sorgulayan, düşünen, iletişim kuran, ilkeli, bilgili, açık görüşlü, duyarlı, riski göze alan, dengeli ve sağlıklı düşünen bireylerin yetişmesi gerektiğini savunur ancak ezberci eğitimle bunun mümkün olmadığını da okurlarına göstermek ister. Kitap okumanın önemine de değinen yazar, açık fikirli olmanın kitap okumakla mümkün olabileceğini ifade etmiştir. Bundan dolayı Aksoy'un eserlerine çocukların dikkat ve ilgisinin daha fazla çekilmesi gerekir.

Politik Değerler, Aksoy'un eserlerinde yer verdiği konulardır. Özellikle yazar demokrasi ve kadının toplum içindeki rolü yönünde okurları düşünmeye sevk etmektedir. Değerler insanların yaşamını yönlendiren yegâne unsurlardır. Eğer insan bir şeye değer veriyorsa onu bilmesi, önemini anlaması, davranışa dönüştürmesi, bir başka ifadeyle içselleştirmesi gerekir. Demokratik değerlerin yazarın eserlerine konu olması demokratik bir toplum oluşturulması açısından önemlidir. Aksoy eserlerinde kadınların toplumdaki yerinden, adaletten, dürüstlükten, işbirliğinden, sorumluluktan, arkadaşlıktan bahsederken aslında çocuklara demokratik tutum ve davranışların kazandırılmasını amaçlamaktadır. Politik bir değer olan demokrasi ve insan haklarını önemi, kadın erkek eşitliği, toplumda kadının saygın bir yerinin olduğunu kurgu dahilinde eserlerde okurlara verilmeye çalışılmıştır. Aksoy, kadının erkekle eşit haklara sahip olduğunu özellikle vurgulamıştır.

Yazar, geleceğin hayal gücü gelişmiş, yaratıcı, sorgulayan, merak eden, gerçek ve kurgulanmış dünyayla yaşamın tadına varabilmiş bireylerin yetişmesi amacıyla eserlerinde hayal gücünü fazlasıyla ele almıştır. Bu şekilde Aksoy "Estetik Değerler" olarak estetik ve hayal gücünü kullanmıştır.

Aksoy, kitaplarında hayal gücünü ana tema ya da alt tema olarak ele alarak hayallerin gerçeğe dönüşebileceğini okurlarına aktarmıştır. Eserlerinde düş gücünden çokça faydalanan yazarın, okurlarını gerçek yaşamdan koparmak gibi bir gayesi yoktur; yazar, sadece okurlarına görmekte zorlanabilecekleri bazı gerçekler için farklı bakış açıları kazandırma çabasıdadır; bunu da kahramanlar ve olaylar üzerinden aktararak yapmaktadır.

Aksoy'un eserlerinde, çocuk karakterleri zengin hayal güçlerine sığınır. Masal okumak, resim yapmak, müzik dinlemek gibi yöntemlerle mutluluğu yakalar ve karşılaştıkları sorunların üstesinden gelirler. Aksoy, okurların estetik duygularına seslenerek okurlarının hem bireysel gelişimlerini destekleyi hem de belli bir düzeyde sanat zevki oluşturmaya, estetik zevk ve heyecan uyandırmaya çalışmaktadır.

Günümüzde ekonomik bir değer olarak değişen değerlere dikkat çeken Aksoy, çocuk okurların, birçok konuda bilinçli olması ve bu bilinç doğrultusunda olumlu davranışlar sergilemesi gerektiğini de vurgular. Konuyu eleştirel bir bakış açısıyla ele alır. Bu yüzden de Aksoy'un eserlerinde çevreyi korumanın öneminden, insanlar için çalışmanın ve üretmenin gerekliliğine, sağlıklı yaşamdan dostluğa, kıskançlıktan demokrasiye dek geniş bir yelpazede hayal gücüyle eğitimi birleştirdiği belirlenmiştir.

Araştırmamızda Seza Kutlar Aksoy'un çocuklar için yazdığı yirmi kitap incelenmiş, yazarın eserlerinde 25 değer tespit edilmiştir. Eserlerinde olaylar okuyucuyu sıkmadan, ders verme amacı gütmeyen genellikle eğlenceli bir üslupla anlatılırken özellikle metinlerin dokusuna sindirerek evrensel konulara değinilmiştir. İnsanlar arasında ayırım gözetilmeden iletişim kurulabileceği de yazarın vurguladığı noktalardandır.

Eserlerde yer alan değerler, Türkçe eğitiminde öne çıkan değer aktarımıyla da örtüşmektedir. Seza Kutlar Aksoy'un eserlerinde Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen sevgi, sorumluluk, duyarlılık, öz güven, empati, adil olma, cesaret, liderlik nazik olmak, dostluk, yardımlaşma, dayanışma, dürüstlük, bağımsız ve özgür düşünebilme,

iyimserlik, estetik duyguların geliştirilmesi, misafirperverlik, kültürel mirasa sahip çıkma... gibi değerlere yer verdiği tespit edilmiştir. Aksoy, 14 eserinin her birinde birden fazla değeri harmanlamıştır. Aşağıdaki tabloda hangi değerlere hangi kitap yahut kitaplarda yer verildiği gösterilmiştir.

Tablo 5.1. *Değerler ve Yer Aldıkları Kitaplar*

<i>Değerin Türü</i>	<i>Değerin Adı</i>	<i>Yer Aldığı Kitap/lar</i>
EVRENSEL DEĞERLER	Adalet	1. Nun Geline 2. Çevrimiçinde Şerafettin 3. Tomurcuk ile Pembe Kedi Altın Peşinde
	Çalışma	1. Çevrimiçinde Şerafettin 2. Büyülü Bahçe 3. Küçük Prenses ve Kardelen 4. Akıllı Anka 5. Düşler Tramvayı
	Dayanışma	1. Küçük Prenses ve Kardelen 2. Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde 3. Nun Geline
	Duyarlılık	1. Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde 2. Güvercin'in Saati 3. Şişko Patates 4. Nun Geline 5. Başodanın Gizemi
	Paylaşma	1. Çevrimiçinde Şerafettin 2. Güneşe Köprü
	Sağlıklı Yaşam	1. Şeker Kız ve Büyülü Elma
	Sevgi	1. Güneşe Köprü 2. Aşk kalır 3. Akıllı Anka 4. Düşer Tramvayı 5. Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde 6. Şeker Kız ve Büyülü Elma 7. Büyülü Bahçe 8. Nun Geline 9. Küçük Prenses ve Kardelen 10. Uğurböceği'nin Mutluluk Hapları 11. Noktacık 12. Yolculuk
	Sorumluluk	1. Büyülü Bahçe 2. Nun Geline
	Yardımlaşma	1. Nun Geline 2. Güneşe Köprü

Tablo 5.1. (Devamı)

SOSYAL DEĞERLER	Cesaret	1. Uğurböceğinin Mutluluk Hapları 2. Düşler Tramvayı 3. Çevrimiçinde Şerafettin 4. Şişko Patates
	Dil Bilinci	1. Şişko Patates 2. Nun Geline 3. Akıllı Anka 4. Büyülü Bahçe 5. Güvercin'in Saati
	Kültürel Aitlik	1. Akıllı Anka
	Misafirperverlik	1. Akıllı Anka
	Tarih Bilinci	1. Akıllı Anka 2. Aşk Kalır
	Dürüstlük	1. Nun Geline
AHLAKİ DEĞERLER	İyi Huylu Olma	1. Nun Geline 2. Küçük Prenses ve Kardelen 3. Düşler Tramvayı
	Kanaatkâr Olma	1. Küçük Prenses ve Kardelen
	Merhamet	1. Düşler Tramvayı
	Bilimsellik	1. Güvercin'in Saati 2. Nil Soruyor
BİLİMSEL DEĞERLER	Kitap Okuma Sevgisi	1. Şişko Patates 2. Nun Geline 3. Çevrimiçinde Şerafettin 4. Düşler Tramvayı 5. Uğurböceğinin Mutluluk Hapları 6. Uyku Ağacı
	Demokrasi Bilinci	1. Şişko Patates 2. Tomurcuk ile Pembe Kedi
POLİTİK DEĞERLER	Kadının Toplumdaki Yeri	1. Şişko Patates 2. Tomurcuk ile Pembe Kedi
	Estetik	1. Aşk Kalır 2. Büyülü Bahçe 3. Küçük Prenses ve Kardelen 4. Şeker Kız ve Büyülü Elma
ESTETİK DEĞERLER	Hayal Gücü	1. Nun gelince 2. Düşler Tramvayı 3. Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde 4. Şeker Kız ve Büyülü Elma 5. Küçük Prenses ve Kardelen 6. Aşk Kalır 7. Tomurcuk ve Pembe Kedi 8. Yolculuk
	Değişen Değerler (Yaşanılan Çağa Eleştiri)	1. Tomurcuk ve Pembe Kedi Altın Peşinde 2. Güvercin Saati 3. Nun Geline 4. Güvercin'in Saati 5. Çevrimiçinde Şerafettin
EKONOMİK DEĞERLER		

Tablodan da anlaşılacağı üzere Seza Kutlar Aksoy'un değer açısından en zengin eseri *Nun Gelince* isimli romandır. Romanda adalet, dayanışma, yaşama sevinci, hayvan sevgisi, sorumluluk, yardımlaşma, dil bilinci, dürüstlük, iyi huylu olmak, kanaatkârlık, kitap ve okuma sevgisi, hayal gücü, yaşanan çağa eleştiri değerlerine yer verilmiştir.

En çok değere yer verilen romandan en aza doğru bir sıralama yapıldığında 12 değer ele alındığı *Nun Gelince*'yi *Büyülü Bahçe* (8 değer), *Akıllı Anka*, *Tomurcuk ve Pembe Kedi* *Altın Peşinde*, *Düşler Tramvayı* (7 -yedişer-değer), *Küçük Prenses ve Kardelen*, *Çevrimiçinde Şerafettin*, *Güneşe Köprü* (6-altışar- değer), *Şişko Patates*, *Şeker Kız ve Büyülü Elma* (5-beşer- değer), *Güvercin'in Saati* ve *Aşk Kalır* (4-dörder-değer), *Uğurböceği'nin Mutluluk Hapları* (3 değer), *Tomurcuk ve Pembe Kedi* (2 değer), *Başodanın Gizemi*, *Noktacık*, *Uyku Ağacı*, *Yolculuk* ve *Nil Soruyor* (1-birer-değer) eserleri takip etmektedir. Yazarın *Arsa* adlı eserinde ise tespit edilen değerlere yer vermediği gözlenmiştir. Ayrıca kitaba yayınevlerinde ve kitap satış noktalarında ulaşılamamıştır. Eser doğrudan yazardan alınıp incelendikten sonra yazara iade edilmiştir.

Belirlenen değerler alfabetik sırayla da sıralamak gerekirse: adalet, bilimsellik, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, değişen değerler, demokrasi, dil bilinci, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hayal gücü, iyi huylu olmak, kadının toplumdaki yeri, kanaatkârlık, kitap ve okuma sevgisi, kültürel aitlik, merhamet, misafirperverlik, paylaşma, sevgi, sağlıklı yaşam, sorumluluk, tarih bilinci ve Atatürk sevgisi, yardımlaşma, değişen değerler biçiminde sırayabiliriz.

Aksoy'un eserleri yalın, süssüz, anlaşılır, yerinde imgelerle ve arı bir Türkçe ile yazılmıştır. Okurlarına hem düşünsel hem de yazınsal bir tat bırakabilen eserleri ilköğretim çağındaki çocuklar tarafından okunmalıdır. Yazarın *Aşk Kalır* adlı romanı ise orta öğretimdeki gençler için uygundur. Yazar, eserlerini kaleme alırken Türkçenin güzel kullanımına özen gösterir. Yazarın üslup ve dil özelliklerinin incelenmesi ise başlı başına ayrı bir konu olarak değerlendirilmelidir.

Aksoy'un incelenen eserlerinde dinî değerlere ait bulgulara rastlanmamıştır. Yazar eserlerini kurgularken din ve millet ayrımı yapmadan tüm ulusların kabulleneceği evrensel ve insani değerlere yer vermiştir. Bu nedenle Aksoy'un eserlerinin evrensel boyutta olduğu ve her millettten okuyucu ile buluşabileceği söylenebilir.

5.2. Öneriler

Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserlerin dil, anlatım, konu, tema vs. açısından 6-12 yaş aralığı için uygundur. Söz konusu eserler bu yaş grubu için tavsiye edilebilir. *Aşk Kalır* adlı roman ise gençler için uygun bir eserdir.
- Seza Kutlar Aksoy'un incelenen eserleri, çocuklara değer aktarımı konusunda farklı örnekler içermektedir. Bu sebeple söz konusu romanlardan değerler eğitiminde yararlanılabilir.
- Değer eğitimi kapsamında Seza Kutlar Aksoy'un metinleri, ders kitaplarına alınmalıdır.
- Aksoy'un incelenen çocuk romanları değer çeşitliliğiyle de dikkat çekmektedir. Okuma saatlerinde öğrencilere Seza Kutlar Aksoy'un kitapları da okutulmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanacak ilk ve ortaokullara yönelik kitap okuma listelerinde Seza Kutlar Aksoy'un eserlerine de yer verilmelidir.
- Seza Kutlar Aksoy, günümüzde çocuk edebiyatı alanında önemli eserler (masal, hikâye, roman) ortaya koymuştur. Buna rağmen onunla ilgili ciddi araştırmalar yapılmamıştır. Bu nedenle çocuklar tarafından sevilerek okunan yazarın eserlerine yönelik farklı akademik çalışmaların yapılması isabetli olacaktır.
- Aksoy edebî kimliği ve eserlerinde çocuğu özne kılması özelliğiyle aileler tarafından çocuklara tavsiye edilmelidir. Ayrıca Aksoy'un kitapları yetişkinler tarafından da okunmalıdır.
- Seza Kutlar Aksoy'un romanlarından çocuklara yönelik konulu filmler çekilmeli, metinler çizgi filme uyarlanmalıdır.
- Aksoy'un metinlerinden hareketle drama uygulamaları yapılmalıdır.
- Aksoy'un eserleri dil ve anlatım, söz varlığı, görsellik, çocuk dünyasına uygunluk gibi yönlerden de incelenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, 6 (16)
- Akbaba, S.A. (2003). Eğitim yönetimi ve değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, 1(1)
- Akinoğlu, O. (2003). Bir eğitim değeri olarak Eleştirel düşünme, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, 1(3)
- Aksoy, S. K. (2001). *Akıllı Anka*, İstanbul: Pencere-Sey Yayınları.
- Aksoy, S. K.(1981). *Arsa*, İstanbul: Oda Yayınları.
- Aksoy, S.K. (2014). *Başodanın gizemi*, İstanbul: TMMOB Odası Ankara Şubesi Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2014). *Çevrimiçinde Şerafettin*. İstanbul: Can Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2000). *Güneşe köprü*, İstanbul: Tudem Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2003). *Güvercin'in saati*, İstanbul: Pencere-Sey Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2010). *Küçük prenses ve kardelen*. İstanbul: Tudem Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2002). *Nun gelince*, İstanbul: Pencere-Sey Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2014). *Şeker kız ve büyümlü elma*. İstanbul: Can Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2013). *Şişko Patates*, İstanbul: Can Yayınları.
- Aksoy, S. K. (1996). *Tomurcuk ile pembe kedi*, İstanbul: Tudem Yayınları.
- Aksoy, S. K. (1999). *Tomurcuk ile pembe kedi altın peşinde*. İstanbul: Tudem Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2014). *Uğurböceğinin mutluluk hapları*. İstanbul: Can Yayınları.
- Aksoy, S. K. (2014). Çocuk kitabı yazarlarının sorunlarına yaklaşım: Değişen çocukluk ve medya toplumunda çocuk ve ilk gençlik edebiyatı. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*.(756)127.
- Aksoy, S. K. (Ekim 2006). Çocuk Yazınında Nesnellik. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumunda sunulan bildiri*, Ankara Üniversitesi, Ankara

- Akyüz, Y. (2009). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aydın, A. (2007). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Tek Ağaç Yayınları.
- Aydın, M. Zeki, Akyol Ş.G.(2013).*Okulda değerler eğitimi &yöntemler-etkinlikler kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2009). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Asal Yayınları.
- Banarlı, N. S. (2004).*Türkçenin sırları*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Baş, G., Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, 10(24).
- Başaran, İ. E. (1992). *Eğitim psikolojisi, gelişim, öğrenme ve ortam*. Ankara: Nobel Dağıtım.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim psikolojisi eğitimin psikolojik temelleri*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bridge, B. (2004). *Etik değerler eğitimi*. İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Cevizci, A.(2002). *Etiğe giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Çağlayan, A. (2005). *Ahlak pusulası*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Demirel, Ş., Çeçen, M.A., Seven, S., Tozlu, N., Uludağ, M. E.(2010). *Edebî metinlerde çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirutku, K. Sümer, N.(2010). Temel değerlerin ölçümü: portre değerler anketinin Türkçe uyarlaması, *Türk Psikoloji Yazıları*,13(25).
- Dilidüzgün, S. (2000). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dilmaç, B.(2002). *İnsanca değerler eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğan, Ö. (2016). *Tarihsel düşünce ışığında bilim, ahlak ve siyaset*. İstanbul:Notos Kitap Yayınevi.

- Dönmez, B., Cömert, M. (2007). İlköğretim öğretmenlerinin değer sistemi, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*.14(5)
- Elbir, B., Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8 (1)
- Erdal, K.(2009). Eğitim Değerleri Açısından Çocuk Kitapları. Kırgızistan: Akademik Bakış.
- Fichter, J. (1996). *Sosyoloji nedir*. Ankara:Atilla Kitabevi
- Gökalp, N. (2015). Kişi olmanın ve değerlerin kişi olmadaki yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)* 12(27)
- Gözütok, Ş. Aydın, M. Z., Merter, F. Yüksel, A. Ş. (Haziran 2014). İnsani değerlerin yeniden inşası, Uluslararası Sempozyumda sunulan bildiri, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güçlü, M. (2015). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılan araştırmalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(38)
- Güleç, H. Ç. Geçgel, H. (2012). *Çocuk edebiyatı okulöncesi edebiyat ve kitap*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Güven, A., Zeki (2014). *Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı*. Konya: Palet Yayınları.
- Kant, I. (2013). *Eğitim üzerine*. Ahmet Aydoğan (çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaya, U. (2013). Değerler eğitiminde bir meslek teşkilatı: Ahîlik. *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Education-Turkey)*,26(11).
- Kaya, V. (2007). *Cahit Zarifoğlu’nun çocuk kitaplarında temel değerler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Kaynak, L. (2012). *Değerler eğitimi bağlamında Sevinç Çokum'un hikâyelerinin analizi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Keskin, S. Ç. (2012). Değer eğitiminde geçmişten günümüze bir ışık. *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*,10(2).
- Keskiner, E. (2014). Çevre ve din eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, 12(27).
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Tekağaç Yayınları
- Kocabıyık, O. O. (2014). Benlik ve ahlakî kimlik. *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, 12(27).
- Kulaksızoğlu A., Dilmaç, B. (2000). İnsani değerler eğitimi programı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*.12.
- MEB (2003). 2552 Sayılı Tebliğler Dergisi ilköğretim kurumları yönetmeliği, Eylül 2003.
- MEB Erzurum Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2013). *Değerler eğitimi kılavuzu*. Erzurum: Zafer Ofset Matbaacılık.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Orhun, M. D. (2014). Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı araştırma yazıları: estetik kavramı çerçevesinde çocuk edebiyatı. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. (756).602
- Özden, D. Akıllı Anka ve Barış Kuşları. Bizim Gazete (16 Ocak 2003).
- Özensel, E. (2003).Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*1(3).
- Öztürk, H. (2013). *İlköğretim 100 temel eserdeki manzum metinlerde değerler* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sever, S. (2007).*Çocuk ve edebiyat*, Ankara: Kök yayıncılık
- Şimşek, T. (2002).*Çocuk edebiyatı*. Ankara: Rengârenk Yayınları.
- Şirin, M. R. (1989). *Çocuk edebiyatı yyllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

- Tankut, T. (2014). Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı kitapları tanıtım yazıları: Fantastik çocuk romanlarında Seza Kutlar Aksoy'un eleştirel yaklaşımına bir bakış. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*.(756)756-848.
- Tankut, T. Çevrimiçinde Şerafettin. Cumhuriyet Kitap Eki.(22 Ocak 2015)
- Tankut, T.Güvercin'in Saati Cumhuriyet Kitap Eki. S.1082. s.24
- Türk Dil Kurumu (2009). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ulaş, H., Aydın, S. M., Kurtlu, Y. Tedik, G. (Haziran 2014).*Öğretmen görüşleri temelinde değerler eğitime yönelik bir değerlendirme*, Uluslararası Sempozyum II Sunulan Bildiri, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Uludağ, Z. (2005). Savater'e göre eğitim ve özgürlük, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*3 (10).
- Ülken, H. Z. (2001). *Bilgi ve değer*: İstanbul: Ülken Yayınları.
- Yakar, M. Y. (2011). *Mustafa Ruhi Şirin'in Türk çocuk edebiyatındaki yeri ve eserlerinin eğitsel değeri üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Yaman, H., Taflan, S., Çolak, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe ders kitaplarında yer alan değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi (Journal of Values Education-Turkey)*, 7(18)
- Yazıcı, M. (2014).Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri.*Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(Fırat University Journal of Social Science)*. 24(1).
- Yıldırım A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O. (2013). *Fatih Erdoğan'ın eserlerinin eğitsel değerler açısından incelenmesi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Elektronik Kaynaklar

- Aslan, M., Acat, B. M. (2012). Yeni bir değer sınıflaması ve bu sınıflamaya bağlı olarak öğrencilere kazandırılması gereken değerler. <http://www.kuyeb.com>. Erişim: 16 Aralık 2016.
- DEM (2016). <http://www.degerleregitiimi.org/tr> Erişim: 5 Aralık 2016,
- Demircioğlu, E., Demircioğlu, İ. H. (2014). Türk dünyası bilgeleri ve değerler eğitimi. www.academia.edu/11739313/ Erişim:17 Aralık 2016.
- <http://www.sezakutlaraksoy.com/TR/Aksoy.html>, 22.05.2015.
- MEB (2016). http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/02113646_18_sura.pdf Erişim: 15 Kasım 2016.
- Meydan, H. (2004). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. dergipark.gov.tr/ Erişim:6 Aralık 2016
- Millî Eğitim Temel Kanunu, (1973). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html Erişim: 11 Kasım 2016.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebî eserlerin kullanımı. dergipark.ulakbim.gov.tr/ Erişim: 6 Aralık 2016
- Kenan, S. (2009) Modern eğitimde kaybolan nokta: Değerler eğitimi, kuram ve uygulamada eğitim bilimleri, academia.edu. Erişim: 5 Aralık 2016.
- TDK (2016). <http://www.tdk.gov.tr/> Erişim:10 Ekim 2016
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. dergipark.ulakbim.gov.tr/ Erişim: 6 Aralık 2016

EKLER

EK 1. Seza Kutlar Aksoy'la Röportaj

20.05.2016 tarihinde İstanbul Beşiktaş Akatlar'da çağdaş çocuk edebiyatı yazarı Seza Kutlar Aksoy'un evinde gerçekleştirilen söyleşi, yaklaşık iki saat sürmüştür. Söyleşi soruları, çocuk edebiyatı bağlamında ve çocuk edebiyatı eserlerinde değer aktarımı yönünde sorulmuştur. Yapılan görüşmenin bir kısmı çalışmada “Seza Kutlar Aksoy’un Yazınsallığı”nın anlatıldığı bölüme maddeler hâlinde eklenmiştir.

Sayın Aksoy, öncelikle kendinizi tanıtır mısınız?

Seza Kutlar Aksoy öncelikle çocuk ruhlu biri diyebiliriz. Çocukluğumdan beri masal uydurmaya bayılırım, beş yaşında masallar uydururdum. Kuzenlerime, değiştirip değiştirip masallar anlatırdım, onlar da bu yeteneğimi keşfetmişlerdi; benden tekrar tekrar masal anlatmamı isterlerdi. Bana bunu tabii ki daha sonradan söylediler. Kitaplarla çok küçük yaşta tanıştığım için kendimi çok şanslı hissediyorum. Okuma yazmayı öğrenir öğrenmez şiir hayatıma girdi. Evde babamın bir şiir antolojisi vardı. Onların neredeyse hepsini ezberlemiştim. Büyükler için yazılmıştı. Ama yine de ben onları ezberlemekten çok büyük bir haz duyuyordum. Sonra kitaplar girdi hayatıma. Çocukluğum babamın görevi nedeniyle Antep'te geçti. Ağabeyim İstanbul'dan Varlık Çocuk Klasikleri'ni getirdi. David Copperfield'i çok sevdiğimi hatırlıyorum. Gizli Bahçe'yi okurken yaşardım âdeta. Yaşamında her zaman kitaplar oldu. Günlükler tuttum. Anna Frank gibi yazarları okumaya bayılırdım. Ağabeyim bana kilitli bir anı defteri aldı. Çok teşvik edici oldu. Kitapları keşfetmeyi seviyorum, aslında zoru seviyordum ve hâlâ seviyorum. Kendimi kitap kurdu olarak nitelendirebilirim.

Yazmaya ilk olarak nasıl başladınız ve neden çocuklar için yazmayı tercih ettiniz?

İlk olarak ne zaman yazmaya başladığı tam olarak bilmiyorum. Yaşamımda her zaman kitaplar vardı. Daha önce de dediğim gibi günlükler tutardım. Ayrıca İngiliz dili ve edebiyatını okuyordum ancak evlilik nedeniyle okulumu bitiremedim. Ama orada ilk sınıfta eleştirel okumayı öğrendim. Bunun bana edebiyat yaşamında çok fazla faydası oldu. Aslında yazamadığım zamanlar hasta gibi oluyorum. Resimle falan uğraşıyorum. Daha açık ifade etmek gerekirse isyankâr bir yanımda var ve başkaldırı için yazıyorum. Umut benim için önemli. Sürekli öz eleştiri yaptığımı düşünüyorum, yaptığım bu öz eleştiriler de eserlerime yansıyor.

Kendimi sürekli yetiştirmeye çalıştım. İlk kitabım Arsa'dan sonra Büyülü Bahçe kitabım çıktı, hatta öykülerim ödül aldı ama ben tam olarak işin bilincinde değildim ve beni televizyon programına -Mehbare Çelik'in programına- çağırdılar. Yeni bir yazarım. Çok

heyecanlandım. Çağırdıklarında acemi bir konuşmacıydım. Anlatmak istediklerimi tam olarak anlatmak için o zaman bir buçuk aylık bir çalışma yaptım ve bu alanda boşluklar olduğunu gördüm ve bu alana yöneldim. Tabii ki çocuksu yapımın da bu alana yönelmemde etkisi var. Şunu da belirtmeliyim ki konsantrasyonum olmadığı zaman büyükler için yazıyorum.

Yazarlığınızın aile içinde yansımaları nasıl oldu? Yazma eyleminiz aile yaşamınızı nasıl etkiledi?

İlk başta kimsenin yazdığımdan haberi yoktu. Eserlerim çıktıktan sonra haberleri oldu. İlk kitabımı yayımlandığı zaman ağabeyime götürdüm. Bu sırada eşimin bu olaydan haberi yoktu. İki kitabım çıktı. İki kitabımdan sonra herkesin haberi oldu. Çocuklarım bundan çok mutlular. Onlar benim editörlerim.

Yazarlığınızda önemli iz bırakan, kırılma noktası sayılan olaylar var mı? Varsa neler?

Ortaokulda bir Türkçe öğretmenim vardı. Onun benim üzerimdeki etkisi çok fazla oldu. Oyun gibi dil bilgisi öğrendim. Cümle kurdurmaları, kompozisyon oyun gibiydi. Türkçe dersini hiç ders gibi görmedim. Oyun gibi öğrenmek çok keyifliydi. Kitap okumayı zaten çok seviyordum. Okuduğumuz kitaplarda yazım yanlışlarını bulurdum. Öğretmenimin de yazarlığa yönelmemde etkisi vardır diyebilirim. Daha sonra okuduğum lisede Cevat Çapan benim öğretmenimdi. Bu da beni etkileyen durumlardan biridir. Fikirlerimi anlatmaktan hep zevk almışımdır.

Bir de Selahattin Dilidüzgün beni okuluna davet etti. Master öğrencileri vardı. İçlerinden bir hanımefendi “Eserlerinizi okuduğumda suçluluk hissediyorum” dedi. “Neden?” dedim. “Çünkü anlattığınız ve çocuğa yapmamamız gereken birçok şeyi yapıyorum. Fakat kızım size bayılıyor” dedi. Ben de “kitaplarımda kimseyi eleştirmiyorum ki, ben kendimi, çevremi, ailemi eleştiriyorum,” dedim. Bu olay da benim yazınsallığımı düşünmeye beni sevk edenlerden biridir. Aslında yaşadığımız birçok şeyi eleştiriyorum. Çocuğa da düşünmesi gerektiğini aşılamaaya çalışıyorum. Ben de yaşamdan birçok şeyi irdelemeyi öğrendim. Kendi çocuklarımla ilişkilerimi de irdledim.

Okurunuz olan çocuklardan geri bildirim alıyor musunuz? Neler söylüyorlar?

Evet, tabii ki geri bildirim alıyorum. Çocukların beni anladığını da düşünüyorum. Size yaşadığım bir deneyimi anlatmak istiyorum. Tomurcukla Pembe Kedi adlı eserimi bir okuldan istemişlerdi. Daha sonra okula gittiğimde çocuklar bu kitabı çok sevdiklerini dile getirdiler ama öğretmen kitabın içinde bazı boşluklar olduğunu dile getirdi. Öğretmenin boşluk dediği şey aslında kurgudur ve ben bu kısımları çocukların doldurması için bırakmıştım. Ama çocuklar kitabın içindeki boşlukları kendileri doldurabildiği için çok sevmişlerdi. Çocuklar için tek

gerekli olan umuttur. Kaybetmememiz gereken tek şey umuttur. Zannedersem bunu da eserlerimde yakalıyorlar. Küçük Prenses ve Kardelen eserimde de umudu aktarmayı istemiştim. Çocuklarımız çok zekiler ve bunu yakalıyorlar. Ben eserlerimi oluştururken kahramanları yaşıyorum. Kendi kendime çocuk diliyle yaşayabiliyorum. Çocukların da bunu fark ettiğini biliyorum.

Yazarlık yetenek işi midir, yoksa çalışma, gayret ve eğitim işi midir?

Ne kadar çalışma ve çaba işi olarak adlandırılırsa da aslında yazarlıkta genetik özellikler de etkilidir. Ailemde babam da şiir yazardı. Ağabeyim Onat her ne kadar sinema dalında adını duyurmuş olsa da aslında çok iyi bir öykü yazarıydı. Aileden gelen özellikler var zannedersem. Ama en önemli olansa çok iyi bir okur olmak, iyi bir gözlemci olmaktır. Olağanüstü bir Türkçe öğretmenim vardı, söylemiştim ve ben onun gözdesiydim. O dönemden başlayarak bir kitaptaki yanlışları bulmaya başladım. Buradan itibaren etkilenmem başladı. Yazarlık deneyimdir de diyebilirim.

Çağdaşınız olan çocuk edebiyatı yazarlarından kimleri beğeniyorsunuz?

Bu soruya pek cevap vermek istemiyorum; çünkü hemen hemen bütün çağdaş çocuk edebiyatı yazarlarını tanırım ve herkesin emeğine saygı duyarım. Dünya edebiyatından sorarsanız Christine Nöstlinger, Astrid Lindgren, Roald Dalh, Michael Ende ve Antoine de Saint-Exupéry'nin çok başarılı ve özgün kitapları olduğunu söyleyebilirim.

Sevgili Seza Hanım, eserleriniz ile çocuklara geniş bir okuma yelpazesi sunarken birçok değeri ön plana çıkarıyor; çocukların sosyal ve evrensel değerleri tanımaları noktasında önemli imkânlar ortaya koyuyorsunuz. Dolayısıyla değerli danışman hocam Tacettin Şimşek'le birlikte eserlerinizin değerler eğitimi açısından araştırılmasının isabetli olacağını düşündük. Şüphesiz ki çocuklar tarafından sevilerek okunan eserlerinizin incelenmesinin de değerler eğitime katkı sağlayacağı kanaatindeyim. Bu kapsamda edebiyatın çocuklara evrensel, kültürel, sosyal, bilimsel, ekonomik, ahlaki... vb değerleri aktarmadaki rolü hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Genelde sanatın, özelde edebiyatın evrensel, kültürel, sosyal ve etik pek çok değeri çocuğa-gence aktardığını düşünürüm. Nedeni, doğuştan getirdiğimiz özelliklere ek olarak içinde yaşadığımız sosyal yapı, tükettiklerimiz ve ürettiklerimizle var oluruz. Evrensel değerlerle yazılmış edebî yapıt, bireyi farkına varmadan geliştirir. Yaratıcılık, düşünme, sorgulama, merak, etik değerler bireyi geliştirdiği gibi, anlama kapasitesini artırarak bilimde, sanatta, her alanda toplumu dönüştürür. Gelişmiş ülkelerin kitap okuma oranları bu konuda bizi doğrular.

Çocuklara yönelik romanlarınızı incelediğimde, eserlerinizin bir taraftan evrensel değerleri barındırırken diğer taraftan da sosyal, bilimsel (teorik), ekonomik, siyasi, ahlaki

değerleri gündeme getirdiğini görüyorum. Böylece değerlerin birbirleriyle bütünleştiğini ve sağlamlaştığını söyleyebilirim. Bunu nasıl sağlıyorsunuz? Yazarken bu amaçla özel bir gayret gösteriyor musunuz yoksa bu, yazarken kendiliğinden gelişen bir süreç olarak mı gerçekleşiyor?

Yazma amacım yaşamı anlamaya çalışmak. Bunun için sorular sorarım. Çocuk ve gençlerin gözünden, şimdiye dek bir yetişkin olarak beni besleyen değerlerle baktığımda eleştirilecek çok şey görüyorum. Yeryüzündeki tüm çocuklar için söz konusu bu. Uygun bir dil ve yapıyla çocuğa-gence her şey anlatılabilir. Çocuğun içinde yaşadığı çevre, kurum, incitilmeden eleştirilebilir. Çocuk fiziksel ve yaşça büyük yetişkini kusursuz gibi algılamamalı. Çocuğun duygularını dile getirmeliyim. Bunun dışında çocuk-genç yaşadığı ülkeyi, dünyada neler olup bittiğini bilmeli. Yolunda gitmeyen konularda sorular sorabilmeli. Metnin kurgusunu öyle yapmalıyım ki, okur bunu coşkuyla okuma serüvenine dönüştürsün. Benim salt sezdirdiğim sorunları, okur kendisi bulsun. Ve amaçladığım gibi evrensel olduğunu fark etsin, genişletsin. Bunu yapmak isterim. Bilinçli bir seçim elbet. Ama beslendiğim iyi kaynaklardan farkına varmadan kitaplarıma süzülenler de vardır.

Sizce değerler eğitimi bağlamında edebî metinlerden nasıl yararlanılabilir? Masal, hikâye, roman bağlamında düşünebilirsiniz.

Bana göre edebî metinler öncelikle zevkli bir yolculuğa çıkar gibi okunur. Okur kendini olayların içinde hisseder ve yaşar. Sonra metinden değerler eğitimi bağlamında yararlanır. Eğitimcilerin küçük okura kazandırdığı eleştirel okuma bilinci iyi okuru yaratır.

Eğitim bir ülkenin ilk ve en değerli konusu, ana damarıdır. Eleştirel okumayı bilen toplum bireyleri, kendilerini, ülkesini ve dünyayı doğru algılar. Ve inancım edebiyat gibi keyifli bir yolculukla bu sağlanabilir. Çünkü okuma eylemi yaşam boyu sürer.

- Öncelikle okur, okuduğu metni tek bir tümceyle ifade edebilmeli.
- Kitapta anlatılanların kendi yaşamında, çevresinde, ülkesinde, daha da genişleterek yeryüzünde olup olmadığını sorgulamalı.
- Aynı konuda yazılan kitaplarla bir karşılaştırma yapılabilir.
- Kitap hakkında sorular sormak, karşılaştırmalar yapmak, sınıfta tartışmak ve sonunda herkesin kendi fikrini oluşturması kitabı **anlamasıdır**. Önemli olan **anlamaktır**.

Küçük yaşta edinilen eleştirel okuma süreci zamanla okura tüm bu saydığımız zihinsel etkinlikleri aynı anda yapma becerisi kazandırır. Ve yazarın anlatmak istediği fikri, bunu ne oranda başardığı iyi bir okur tarafından hemen fark edilir. Böylece nitelikli-niteliksiz kitap ayrımı yapılabilir. Ayrıca eleştirel okumadan söz etmişken okullarda yaşadığım bazı deneyimlerden hareket ettim. Biliyorsunuz yıllardır okullara gidiyorum. Ezberci eğitim ne yazık ki ülkemizde oldukça yaygın. Ben de aynı sistemin içinde yetiştim. Ve bu sorunu kendi çabamla

aştım. Ben sorunca öğrenciler ezber istemediklerini söylüyorlar. Öğretmenlerin çoğunun haberi yok eleştirel okumadan. Bu noktayı da açıklamak istedim.

Seza Hanım, “Değerler eğitimi kapsamında referans noktamız ne olmalıdır? Yani ‘Hangi değerler?’, ‘Kime göre değerler?’ sorularına karşı sizin değerlendirmeniz ne olur?”

Evrensel değerler referans noktamız olmalı diye düşünüyorum. Adalet, demokrasi, barış gibi... İnsan dediğimiz varlık değerlidir. Yeryüzünün her yerinde aynı haklara sahiptir. Ama elbet, bir toplumun olmazsa olmazları, o topluma has değerler örneğin dil, tarihsel doku, kültürel yapı mutlaka korunmalıdır.

Son bir soru: Okurlarınıza vermek istediğiniz herhangi bir iletiniz var mı?

İyi bir okurlar gelecekte iyi bir insan olur. Bu yüzden iyi bir okur olsunlar okurlarım, yeterli. Okumak bana göre yaşama bakmanın, yaşamı anlamanın temelidir. Kendini çocukluktan itibaren yetiştiren insanlar yaşama farklı pencerelerden bakmayı başarır. Sorar, sorgular, muhakeme yapar, anlar ve kendine daha çok seçenek bulur. Okuyan insanın hayata baktığı pencere geniştir ve farklıdır. Yani her şeyin temelinde okumak ve daha da önemlisi okuduğunu anlamak ve eğitim yatar.

EK 2. İncelenen Kitapların Özetleri

1. DÜŞLER TRAMVAYI

1.1. İnci

Mutlu, okulu ve dersleri sevmeyen, hayal gücü geniş, akıllı ve neşeli bir çocuktur. Bir ablası, diş doktoru bir babası, annesi, dede ve babaannesi vardır. Ablası evin zeki çocuğudur. Her ne kadar sinir de olsa hakkını vermek gerekir ki gerçekten çok başarılıdır. Akşam, annesi ve babası yemeğe gitmek için evden çıkmadan önce annesinin inci kolyesi dağılmıştır. Ablasıyla beraber incileri tek tek toplamış; annesinin istediği gibi eksiksiz bir şekilde bulmuşlardır. Mutlu, okul yolunda yürürken bunları düşünür. O sırada kasabın çırağı, Mutlu'ya "Hayırdır, paranı mı düşürdün?" diye laf atar. Mutlu çırağın ne demek istediğini anlayamaz, eksik bir şey mi var diye sağına soluna bakar. Bir keresinde okula pantolonunu giymeyi unutup gidince arkadaşları ona "Uydurukçu Mutlu" lakabından sonra bir de "Dalgın Mutlu" lakabını ekledikleri için 'yine bir şey mi unuttum?' diye tedirgin olur. Ancak Mutlu, "lakaplarımı seviyorum" diye düşünür, çünkü neşeli bir çocuktur ve çevresindeki insanlar onu sever, o da bunu bilir.

Okula giderken ayakları hep geri geri giden Mutlu, okulu sevmez. O gün de ödevini yapmamıştır ve matematik nefret ettiği derstir. Sınıfın çalışkan çocuğu Ahmet'in en önde oturup kasım kasım kasıldığını görünce yine ödevini tam yaptığını düşünür. En arkaya, öğretmenin onu göremeyeceği bir yere geçmek ister. İbrahim'in yanına gider. İbrahim çok uzundur. Arkada oturmasının nedeni tembel oluşu değildir. Mutlu, İbrahim'e dedesinin tekne gezisinde dişlerini denize düşürdüğüne ve teknedeki adamların denizden dişi çıkardıklarına ilişkin hikâyeyi anlatır. Bu hikâyeye birlikte gülerler. Mutlu devam eder, dedesinin takma dişini babasının yaptığını, 16 diş yerine proteze 17 diş yerleştirdiğini, bu nedenle protezin dedesinin ağzına büyük geldiğini söyler. Birlikte gülerken öğretmen gelir. Bir yanlış anlama yüzünden Mutlu'ya ceza verir. Mutlu teneffüste otururken sınıfındaki sevdiği kız ve birkaç arkadaşı, anlattığı diş hikâyesinden ötürü Mutlu'ya takılırlar. Eve gittiğinde de ablası, annesine Mutlu'nun arkadaşlarına babasının iyi bir diş doktoru olmadığını anlattığını söyler.

Ertesi gün okulda Mutlu'yu güzel bir sürpriz beklemektedir. Bir üniversitede akademisyen olan Meral Hanım okula söyleşi yapmaya gelmiştir. Meral Hanım konuşma sırasında "size bir hikâye anlatacağım" dedikten sonra "Çocuğun biri yolda giderken..." der ve "devamını siz getirin" diyerek çocuklara söz hakkı verir. Mutlu'nun istekli olduğunu gören Meral Hanım ona söz verir. Mutlu, "yerde parlak kocaman bir inci görür." diye devam eder. Diğer çocuklar bir cümle daha ekleyemeyince söz hakkı tekrar Mutlu'ya gelir ve tüm hikâyeyi Mutlu tamamlar. Yerde gördüğü incinin kendi parçası olduğunu ve onu çok üzüldüğü bir gün gözlerinden düşürüp kaybettiğini söyleyerek hikâyeyi bitirir. Ahmet bu arada "Arkadaşın kafası matematiğe basmaz da!" diyerek Mutlu'yu yermek ister ancak Meral Hanım, Mutlu'nun çok

yetenekli olduğunu söyleyerek onu onurlandırır. Böyle zeki bir insanın matematik dersinde de başarılı olabileceğini söyledikten sonra konuşmasını sonlandırır. Olayı öğrenen Mutlu'nun annesi de oğluyla gurur duyduğunu söyleyince öz güveni artan Mutlu derslerle barışır, matematiği başarmaya çalışacağına dair söz verir, böylece kendini çok daha iyi hissetmeye başlar.

1.2. Şekilsiz

Serin, ressam teyzesinin "Sulu boya kat kat sürülmez, renkler soluksuz kalır, boğulur, kişilikleri kaybolur." sözlerini dinlerken televizyon karşısında uyuyakalır. Bu kısa süreli uykusunda bir serüvene çıkar. Önce sulu boya resim yaptığı kâğıt canlanır, şekilden şekle girer. Ardından annesinin gri farını yutar ve Serin okula giderken bir şapkaya dönüşmesini istediğinde gri ıslıl ıslıl bir şapkaya dönüşür. Bütün arkadaşlarının ilgisi onun üstündedir. Konuşurken bir anda sesi televizyonda gördüğü sanatçılardan birinin sesine benzer ve bu durum Serin'in çok hoşuna gider. Ardından tahtaya kalkar ve bir cadı olur. Öğretmeni neler olduğunu sorunca Serin birkaç kez havlar. Daha sonra arkadaşlarının ilgisini çekmekten hoşlanmamaya başlar çünkü olay çok değişik bir boyut almıştır. Bir filmde bile bu kadar korkunç şeylerle karşılaşacağına ihtimal vermez. Eve gidince yine televizyon izler, babası bu kadar televizyon izlemesine kızar. Serin ses çıkartamaz çünkü sesinin bu sefer nasıl çıkacağını bilmiyordur. Dayanamayıp odasına gider, yine o şekilsiz nesnenin boya yediğini görür ve dayanamayıp "Yeme artık boğulacaksın." diye bağırır. Sesini duyan ailesi odasına girer. Herkes şaşkındır. Serin bu sefer bir televizyona dönüşmüştür. Ailesinin sözlerine dayanamaz ve aynaya bakar. Endişe içerisinde başını yoklarken annesinin "Televizyonun karşısında uyuyakalmışsın canım." sözleriyle uyanır Serin derin bir nefes alır ve sulu boyasıyla yeni resimler yapmaya koyulur.

1.3. Kiraz Kırmızısı

Fadime, dokuz yaşındadır, Taksim'de mendil satan küçük bir çocuktur. İri güzel gözleri daima vitrinlere takılır. Tatlılar, pastalar, lokumlar, şekerler... Ama en sevdiği kırmızı tramvayın peşine takılıp biraz olsun eğlenmektir. Tramvayın sesi ve görüntüsü Fadime'yi en mutlu eden şeydir. Büyüyünce güzel giyimli kadınlar gibi olmak ister. En sevdiği şey kırmızı topuklu ayakkabılardır. Kırmızı en sevdiği renktir. Bazen tramvaydaki zengin kadınlara mendil satmak için yanlarına gider ama onlar boğucu sorularıyla Fadime'yi hep bunaltır ve üzerler. Bir gün tramvayda her zaman gördüğü kadınlardan farklı bir kadın görür; onun yanına yaklaşır ve mendil satmak ister. Ayağında kırmızı, topuklu ayakkabıları vardır. Kadın, Fadime'ye ayağındaki ayakkabıları yakıştıramaz. Fadime topuklu ayakkabıları poşetine koyar ve lastik ayakkabılarını çıkarır. Bu sırada sevdiği tramvay tıngıt tıngıt gelmektedir.

1.4. İnsanlık

İlker on iki yaşında bir çocuktur. Babasına yardımcı olmak için Karaköy'e conta almaya gider. Bindığı dolmuşun muavini babasının arkadaşı olduğu için ona yardımcı olmak amacıyla "Yürüyelim beyler bayanlar!" gibi seslenir. Birkaç kişi takdir edince bu durum hoşuna gider ve sesini iyice yükseltir. O sırada yolculardan biri İlker'e tokat atar. İlker neye uğradığını şaşırır. Adamı tanımıyordur. Yolculardan bir kadın "Siz kim oluyorsunuz da çocuğa vuruyorsunuz?" gibi tepki gösterince İlker çok üzülür ve sığındığı arka koltukta ağlar. Bu sırada okulda yaşadığı birkaç olay gelmiştir hatırına. Ne bir arkadaşına şiddet uygulamıştır ne de ona karşı uygulanan şiddete karşılık vermiştir. Hatta bir keresinde bir arkadaşını öğretmeni dövecek diye öğretmenin elini tutmuş "yapmayın öğretmenim" demiştir. Öğretmeni de zaten vurmayacağını, sadece korkutmak istediği belirtmiştir. O sırada dalgınlıktan sıyrılmasına sebep olan yan koltuktaki adamın İlker'in başını okşayan elidir. Adam "Bak, erkek gibi kadın, helal olsun biz bir şey diyemedik." demiştir. Bu sırada İlker düşünmeye başlar. Esas olan "erkek gibi kadın!" olmak mıdır yoksa "Erkek gibi erkek!" olmak mıdır? O, ne babası gibi "erkek gibi erkek" ne de annesi gibi "kadın gibi kadın" olmak istemektedir. Geriye bir tek "kadın gibi erkek" kalmıştır. Kafası karışır ancak bu sırada yanındaki adam gazetesini açar ve İlker yazının başlığını görür "İnsanlık öldü mü?" İlker anlar ki esas olan "insan" olabilmektir.

1.5. Öykü Andersen

Bade, ilkokul yaşlarında küçük bir kızdır. Babası çalışmaz, annesi evlere temizliğe gider. Bade'nin annesinin temizliğe gittiği evin sahibi hoş bir insan değildir. Bir gün yine annesinin gözündeki morluktan ötürü annesini sıkıştırırken Bade'ye de laf söyler. O sırada komşu kadın, Bade'nin deyişiyle "Pamuk Teyze" Bade'yi yanına çağırır. Ondan kendisine masal anlatmasını ister. Bade'nin anlattığı masallar hep kötü sonla bitmektedir. İyi sonla bitiyor dediği masalarda da masaldaki küçük çocuğun ailesi yoktur. Pamuk Teyze, bir sorun olduğunu sezinler; fark ettirmeden sorar ve Bade'nin yaşamını öğrenir. Bade'ye, iyi sonla masallar yazarsa okul masraflarını ödeyeceğini, onu okutacağını söyler. Anlaşırlar ama Bade iyi sonla biten bir masal olmadığını düşünür. Pamuk Teyze'nin verdiği Andersen masallarını yazan insanın çok mutlu olduğunu düşünür. Ertesi hafta Bade, Pamuk Teyze'ye gider ve onun evde olmadığını görünce bahçedeki kedilere hikâyesini anlatır. Hikâyede baba fare, anne kedi olmuştur. Fakir çocuklar okula gitmektedir. Daha sonra annesi ve babası kendi bedenlerine dönerler. Bade, kedilere mutlu sonla hikâye anlatınca onlara bir sırrını da verir: "Bundan sonra benim adım Öykü Andersen."

2. TOMURCUK İLE PEMBE KEDİ

Tomurcuk, her şeyi merak eden sürekli sorular soran küçük bir kızdır ve iki yaşından itibaren en eğlenceli araştırmalarını yapmaya başlar. Altmış beş santimlik boyuyla gördüğü ve ilgisini çeken her şeye parmaklarıyla dokunmaya başlar. Çevresini incelemek Tomurcuk için çok eğlencelidir. Ancak Tomurcuk için sürekli ailesinin “hayır”, “olamaz”larıyla karşılaşır ancak Tomurcuk çizmeyi aşar ve ailesinin "Hayır" ya da "olmaz" denen o görünmez duvarına çarpar. Cezası ağırdır. Çünkü çizgi film seyredememekle ve gezmeye gidememekle cezalandırılır.

Tomurcuk bu duvarı geçmenin olağanüstü bir yolunu bulur. Tomurcuk karşısına çıkarılan "hayır, olmaz" duvarlarını düş gücüyle aşmaktadır. Sahip olmak istediklerine düş gücü sayesinde sahip olmaktadır. Tomurcuk büyür ve okula başlar. Okulda da daha sert duvarlarla karşılaşır. Sınıfını can sıkıcı bulur. Okumayı da geç sökecektir. Ne var ki Tomurcuk’un hayal gücünün sınırı yoktur. Hayal gücüyle kurguladığı konuşan Pembe Kedi ile birlikte inanılmaz bir serüvenin içine girer. Kendini düşler ülkesinde bulur. Düşlerinde yaşadıkları her şey gerçek olur. Tuhaf bir karı koca ile karşılaşır. Bunlar resim defterine çizdiği hayali anne babadır. Ancak Tomurcuk bu hayali anne baba ile mutlu olmaz. Anne babası da kızlarını bulmak için Şaban Domates adında bir dedektif tutarlar. Dedektif küçük kızın anne babasını çocuk yetiştirme konusunda bilgilendirir. Ayrıca okuldaki öğrenmeni de eleştirir. Tomurcuk da sonunda yaptığı bazı hataların farkına varır ve kendisini odasında bulur.

Tomurcuk’un kesin olarak bildiği tek şey, odasını dolduran güneşle birlikte içinin yaşama sevinci dolduğu ve anne babasını çok sevdiğidir.

3. GÜVERCİN’İN SAATİ

Güvercin, beş yaşında küçük bir kızdır. Küçük kızın saat tamircisi olan büyükbabası yeniliklere açık, çok okuyan torunuyla diyalog kurabilen bilge bir kişidir. Büyükbaba torunuyla birlikte deneyler yapar. Ailenin diğer üyeleri, babaanne, anne, baba, diyaloga kapalıdır. Onlar Güvercin’i eleştirmek için konuşurlar.

Güvercin’in büyükbabası “beyin enerjisi” ile çalışabilen bir saat icat eder. Saatin içinde ne pil ne zemberek vardır. Sadece minik beyni çok iyi çalışan küçük Güvercin’in kolunda çalışmaktadır. Büyükbaba ve büyükanne memleketleri Gömeç’e dönerler. Bu olay Güvercin’i çok üzer. Güvercin ve büyükbabası artık sadece telefonla konuşabilmektedir. Güvercin sorularını büyükbabasına telefonda sormaya devam eder. Bu arada Güvercin okula başlayacaktır. Büyükbaba da sorularını bundan böyle öğretmenine sorabileceğini söyleyerek Güvercin’i teselli eder.

Güvercin okula başlar. Fakat umduğu gibi olmaz. Öğretmenine “Neden ama? Ama niçin?” dediği zaman öğretmeni sinirlenmektedir. Çünkü Cangül Öğretmen çocukların baskı

yoluyla öğretilmesinden yanadır. Güvercin'den “cici kız” olmasını bekler. Güvercin artık soru sormadığı için sorular geldikleri yere geri gidip dönmezler. Soru sormadığı için Güvercin'in kafası pas tutmuş gibi olur ve saat durur. Güvercin de saati çıkarır.

Televizyon dizilerini, bilgisayar oyunları, ezber bilgiler Güvercin'in aklını doldurur. Güvercin on yaşına gelir. Hayatındaki pek çok şey değişmiştir. Büyükbabanın yaptığı saati bulur ve koluna takar ancak saat yine çalışmaz. Okuldaki arkadaşı Reyhan'ın batıl inançları vardır. Bunları Güvercin'e aşılama çalışır. Güvercin'den bunları kimseyle paylaşmamasını ister. Batıl inançlar Güvercin'de korkular yaratır. Güvercin bunları büyükbabasıyla paylaşmaz ama öğretmeniyle olan sorunlarını paylaşır. Sonunda büyükbabanın yardımıyla Güvercin'in sınıfı değişir. Yeni öğretmeni Gül tam Güvercin'in istediği gibi bir öğretmendir. Onlar için kenti keşfetme gezileri düzenler. En önemlisi Gül Öğretmen kendilerinde olanı dışa vurmaları için öğrencilerini sürekli destekler. Güvercin, büyükbabasının ve öğretmenin yardımıyla korkularından kurtulur ve koluna taktığı saat tekrar çalışmaya başlar.

4. ŞİŞKO PATATES

Çiçek içe kapanık, yemek yemekten başka bir şey düşünmeyen, çocukların alay ettiği on iki yaşında bir kız çocuğudur. İstanbul'dan ayrılıp yaz tatili için ailesiyle yazlık evlerine gider. Çiçek yaz tatillerini çok sever. Çiçek için yaz tatili tıka basa dolu bir mutfak ve buzdolabı demektir. Ayrıca kendisi ile alay eden arkadaşları da yanında değildir. Anneleri İsveçli, babaları Türk olan komşu çocukları Alara ve Ada'ya okuduğu masalla Çiçek'in yaşamı değişmeye başlar. Çiçek “Alaattin'in Sihirli Lambası” masalını anlatırken tiyatro şeklinde canlandırır. Bu sırada Çiçek'in anneannesi hasta olduğu için annesi onun yanına gitmiştir. Çiçek evde babası ve abisi Utku'yla kalmıştır. Çiçek'e evde bir sürü sorumluluk kalmıştır. Kadın erkek eşitsizlikleri ve kız çocuk olmanın zorluklarını yaşar. Masalı canlandırırken büyülü bir dünyanın etkisine kapılan Çiçek yaşamın gerçeklerini de sorgulamadan edemez. Bu arada yeni dostlarla (kendisi gibi kilolu olan Timur ve uzun saçlı, narin bir kız olan Sırma'yla) da tanışmıştır. Yeteneklerinin farkına varan Çiçek, kendini daha güçlü hissetmeye ve değişmeye başlar. Yaşamın güzellikleriyle birlikte sağlıklı yaşamı, dost olmanın önemini fark eder. Annesinin geri gelmesiyle de sevinçli bir kat daha artar.

5. TOMURCUK VE PEMBE KEDİ ALTIN PEŞİNDE

Tomurcuk bütün küçük kızlar ve oğlanlar gibi oyun oynamaya bayılan bir çocuktur. Okula yeni başlamıştır ancak okumayı henüz sökmemiştir. Okula gidince kendini bir oyunun içinde bulur. Okulda sınıf arkadaşı Elvan'ın taktığı altın bilezikleri ve küpeleri görür. Elvan, babası onu çok sevdiği için bunları kendisine aldığını söyler. Ayrıca Elvan babasının annesine

“pamuk prensesim” dediğini söyler. Bütün bu konuşmalar Tomurcuk’u çok etkiler. Kendisine altın alınmasının sevginin göstergesi olduğuna inanır. Eve döndüğünde annesinden kendisine altın bilezik almalarını ister. Ancak annesi insanın değerinin altınla ölçülmediğini söyler. Tomurcuk’un kafası karışır. İnsanın değeri altınla ölçülüyorsa neyle ölçülür diye düşünür. O akşam televizyonda Süperman filmi vardır. Tomurcuk, kedisini kucağına alır ve televizyonun karşısına geçer. Annesinin Pamuk Prens, babasının ise Süperman olmasını diler. Yaratıcılıkta üstüne yoktur Tomurcuk’un. Pembe Kedi ile birlikte komik serüvenler yaşarlar. Sonunda doğayı tahrip eden altın arayıcılarıyla karşılaşır. Tomurcuk düşlere dalar, masal kahramanlarıyla birlikte hayallerinde değişen değerleri, çevre kirliliğini, yaşama hakkı gibi değerleri fark eder. Kurduğu hayal onu mutlu etmez ancak ona çok şey öğretir.

Tomurcuk filmin sonunda kendine gelir. Yaşamda altından çok daha değerli şeylerin olduğunu anlar.

6. YOLCULUK

Küçük kızın canı sıkılır. Çünkü uzak deniz kaptanı babasını özlemiştir. Çizip boyadığı resimle düşsel bir yolculuğa çıkar. Resmettiği gemide anne ve babasıyla birlikte şimdi çok mutludur.

7. NOKTACIK

Anne babası ayrı olan küçük Noktacık, üzülme ve onların kendisini sevmediğini sanmaktadır. Oysa ormanda karşılaştığı Sincap ona gerçek sevgiyi kendi yaşamından bir örnekle anımsatır. Küçük kız anne babasının onu çok sevdiğini anlar.

8. UYKU AĞACI

Uyumak istemeyen küçük Nil masal dinlerken uyuyakalır. Düşler ülkesindeki bilgiç kedi ona doğadaki tüm canlıların uyuduğunu anlatır. Nil, onlar gibi olmak ister. Anne ve babası ona insanın üstün niteliklerini anımsatırlar. En üstün nitelik de insanın aklını kullanmasıdır.

9. ÇEVİRİMİÇİNDE ŞERAFETTİN

Şerafettin, on üç yaşında, kekeme bir çocuktur. Babaannesi Melahat ve on beşinde ablasıyla birlikte bir gecekonduya yaşamaktadır. Ablası ortaokulu bitirmeden okuldan ayrılır ve komşularının tanıdığı bir kuaför dükkânında işe başlar. Şerafettin’in annesi ile babası da ayrılmıştır ve ikisi de farklı yerlerde yaşar. Tüm bu olumsuz koşullara karşılık Şerafettin derslerinde çok başarılı bir öğrencidir. Şerafettin herkesin girmeye can attığı Gökyüzü Koleji’nin sınavını birincilikle kazanır. Eğitim dili İngilizce olan bu okulda kendisini bambaşka bir çevrenin içinde bulur. Artık hayat Şerafettin için biraz daha zorlaşacaktır. İlk kaydolduğu gün kendisine verilen birçok form bile Şerafettin için bir meseledir. Ancak Şerafettin’in sahaf

dükkânı olan ve üniversitede Arkeoloji bölümünü bitirmiş olan Boğaç amcası vardır. Boğaç amca Şerafettin'i çok sevmektedir ve ona her konuda destek olmaktadır. Boğaç amca ile Şerafettin'in babaannesi de tanışmıştır. Şerafettin'in Boğaç amca ile dostluk kurmasında bir sakınca görmeyerek Şerafettin'in sahaf dükkânına gitmesine ve orada vakit geçirmesine müsaade eder. Boğaç amca, Şerafettin'in başarısına çok sevinir, bundan sonra da her konuda ona yardımcı olacağını hatta istediği zaman bilgisayarını bile kullanabileceğini söyler.

Şerafettin ilkokul dönemi tam bir hayal kırıklığıdır. Kendisini böyle bir okula kabul ettirmesi onun için hiç de kolay olmayacaktır. Kekeme olması da Şerafettin'in için ayrı bir sorundur. Sınıftaki bütün arkadaşları özellikle Berkay adlı bir çocuk Şerafettin'le dalga geçer. Sınıfta belalı denebilecek sekiz çocuk bulunmaktadır. Bu çocuklar sadece Şerafettin'e değil, sınıfta ya da okulda dışlerini geçirebildikleri bütün çocuklara zorbalık yapmaktadırlar.

Şerafettin ilk gün sınıf arkadaşı Şebnem ile de tanışır. Şebnem iyi kalpli ancak Şerafettin için alışılmışın dışında bir kızdır. Şebnem ne kadar da Şerafettin'e yakın dursa da Şerafettin için okulun ilk zamanları çok zor geçer. Şerafettin alay konusu olmaktan ve yaşadığı çeşitli üzücü olaylardan çok sıkılır. Okulda Şerafettin yavaş yavaş kendisine de bir çevre oluşturur. Kurduğu bu arkadaşlıklar sonucunda da onların da yardımı ile Berkay ve arkadaşlarının okulda yaptığı tüm yanlış davranışları okul yönetimine ve öğretmenlerine ispat eder...

10. ARSA

Hüseyin, iki ay önce adını Garip koyduğu köpeği ile tanışır ve onunla on gün içinde bir dostluk kurar. Hüseyin ve ailesi varlıklı değildir. Hüseyin'in babası Cemal inşaatlarda işçi olarak çalışmakta, annesi Elmas ise zengin bir evde yardımcı kadın olarak çalışmaktadır. Hüseyin'in, ailesiyle yaşadığı gecekondü belediye tarafından yıkılır.

Hüseyin, ailesi ile birlikte geçici bir süre için teyzesinin yanına gider ancak burada uzun süre kalmalarının imkânı yoktur. Cemal çalışmak için başka bir ülkeye gider. Elmas da oğlu Hüseyin'i birlikte çalıştığı eve götürür. Ev sahipleri Saffet Bey ve Rezzan Hanım, Elmas'la oğlunun evde yatılı olarak kalmasını kabul eder. Saffet Bey önceleri zengin olmayan ve nasıl zengin olduğu çevresi tarafından da anlaşılmayan biridir. Saffet Bey yasal olmayan bazı işlerle de uğraşmaktadır. Rezzan Hanım ve Saffet Bey'in Defne adında küçük bir kızları vardır.

Elmas, Saffet Bey'den aldığı borç para ile kendileri için bir arsa satın alır. Defne, Hüseyinler'in arsasını görmeye can atmaktadır. Bir gün ailesinden izin almadan Hüseyin'le dışarıda görüşüp İstinye taraflarındaki arsayı görmeye giderler. Saffet Bey ve Rezzan Hanım, Defne'yi çok merak eder, kızlarının kaybolmasından endişe duyarlar. Defne eve döndüğü zaman onun Hüseyin'le olduğunu anlarlar. Hüseyin bu olaydan sorumlu tutulur. Defne, Hüseyin'in bir suçu olmadığını ailesine söyleyemez ve içinde büyük bir vicdan azabı taşır ancak

olay kapanır. Aradan zaman geçer ve Defne'nin bir kız kardeşi daha dünyaya gelir. Rezzan Hanım'ın artık Elmas'a daha fazla ihtiyacı vardır. Saffet Bey arsa işiyle de uğraşır. Hüseyinler'in arsasını da almayı ister ancak başaramayınca Elmas'ı işten kovar. Rezzan Hanım'ın ısrarı üzerine Saffet Bey, Hüseyin ve ailesi ile uğraşmaktan vazgeçer. Hüseyinler de güzel bir ev sahibi olurlar. Defne ve Hüseyin çok iyi bir dostluk kurarlar. Hatta Hüseyin Defne'den bahsederken “Defne benim kız kardeşim sayılır.” der. Hüseyin'in babası da geri döner ve artık evlerinin yakınlarındaki inşaatlarda çalışmaya devam eder.

11. AŞK KALIR

Deniz bazı sakarlıkları olan zayıf ve çekingen bir kızdır. Yabancı dilini ilerletmek amacıyla Laura adlı bir kızı evinde ağırlar. Başlarda buna pek de istekli değildir. Fakat Laura'yı tanıdıkça onu sever ve arkadaşlıkları dostluk yolunda ilerler.

Laura oldukça güzel ve çekici bir kızdır. Uyumludur. Ailesiyle de çok iyi anlaşmaktadır. Babasını çok sevmekte, ailesini çok özlemektedir ve onlardan uzak olmak her ne kadar ona zor gelse de, maceracı ruhu sayesinde bu özleme katlanmaktadır. Deniz için hayat öyle değildir. Deniz'in annesi ile babası arasında sorunlar vardır ve Laura bunu hisseder. Denizler'in evinde buldukları bir ud, Deniz ve Laura'yı birbirlerine daha da yakınlaştırır. Bu ud, Deniz'in babasına aittir fakat babası artık udu çalmamaktadır. Deniz ve Laura kendilerine senaryolar uydururken bir taraftan da müziğe ilgi duymaya başlarlar. Uda tel taktırp onu çalmayı öğrenmeye çalışırlar, Deniz'in sesinin güzelliğini keşfeder ve onun konservatuar fikrini benimsemesine sebep olurlar. Zaten Laura gitar çalmaktadır. Müzik, Deniz'in yaşamının değiştirir ve onu neşelendirir. Deniz daha canlı olmuştur. Arkadaşları ile anlaşıp ailesine sürpriz yapmak ister. Deniz artık ud çalmaktadır ancak bu babasını kızdırır. Olanlara kimse bir anlam veremez. Deniz, babasını bulur, onunla konuşunca gerçeği anlar. Deniz'in babası annesine daha önceden beste yapmıştır, ancak annesi mücevher beklentisi ile kendisi için yapılan besteye ilgi göstermemiştir. Babası Deniz'le konuştuğundan sonra evine geri döner. Deniz'in anne ve babası konuşmaya başlayınca kırgınlıklar azalır. Bu arada Eric de Laura gibi bir ailenin yanına gelmiştir. Uçakta ve havaalanında yolları kesişmiştir. Eric, Deniz'i havaalanında görür ve etkilenir. Eric sıkıntıları ve değişik hareketleri olan yakışıklı bir gençtir. Kedi fobisi ve değişik alerjileri vardır. Bahri adlı bir Türk gencinin davetlisidir. Bahri'nin ailesi de ilgili bir ailedir. Eric'i yazlıklarına götürürler. Bahri'nin bir de abisi Umut vardır ve Tıp Fakültesinde okumaktadır. Bununla birlikte Umut yazar olma heyecanını içinde taşımaktadır. Bahri'nin ailesi Eric'i korur, ona sahip çıkar. Eric bu korumacı tavırdan hoşlanmaz ve Bahri'nin ailesini değişim programındaki yetkililere şikâyet eder. Eric, Bahriler'in yazlığından bir kızla birlikte kaçır. Umut, Deniz'le tanıştığı için onlardan Eric ile ilgili bilgi almak ister. Umut, Laura'dan hoşlanmıştır ve Eric'i bahane ederek Laura ile öğrenci değişim bürosunda buluşur. Bu sırada

Eric ile karşılaşır. Eric yaptığı davranışlardan pişmandır ve Deniz'den hoşlanmaya başlar. Sonra dört arkadaş bulup görüşürler. Eric ailesinden uzaklaşmak için bu programa katılmıştır. Öyküsünü Deniz, Umut ve Laura'ya anlatır. Ailevi bazı sıkıntılar yaşadığını arkadaşları anlar ancak Eric artık düzelme yolundadır. Ayrılık zamanı gelir. Ülkelerine dönecek olan Eric ve Laura'nın akılları İstanbul'da kalsa da zamanın neler getireceğini hepsi merak ederler.

12. BAŞODANIN GİZEMİ

Tatil bitmiş, okul açılmıştır. Utku okula kavuşmanın sevinci içindedir. Okula yeni gelen bir kız görür. Kız biraz korkak, biraz çekingen bir hâlde annesinden ayrılmak istemez. Utku, anne ile kızın konuşmalarına kulak misafiri olur. Kendisi için tanıdık ve güvenilir olan bu okul, yeni gelen kız için öyle değildir. Yeni gelen kız Utkular'ın sınıftadır ve öğretmen bu kız Utku'nun yanına oturtur. Kızın adı Sanay'dır. Sanay Antep'i hiç beğenmediğini söyleyince Utku, onun burnunun havada olduğunu düşünür.

Sanay İstanbul'dan gelmiştir ve önyargılıdır. Annesi, okul çıkışı Sanay'ı almak için biraz gecikince Sanay ve Utku sohbet eder. Sanay, Utku'ya bulduğu gizemli bir kâğıttan bahseder. Konu Utku'nun da ilgisini çeker ve Sanay ile birlikte bu gizemin peşine düşerler. Ertesi gün Sanaylar'ın evine giderler. Sanaylar'ın evi eski bir Antep evidir. Utku ile Sanay evde pek çok mektup bulur ve mektuplar sayesinde Antep evlerinin değişik bölümlerini, özelliklerini keşfederler. Antep'i Utku da çok iyi bilmemektedir.

Sanay ve Utku birlikte Antep'i gezerler. Bu arada Antep tarihi ile ilgili bilgi sahibi olurlar. Sanay, Antep'i gezdikçe önyargılarından da kurtulur. Sanay ve Utku bulduğu gizemli mektuplarla bir hazineye ulaşacaklarını zannederler. Ancak bunlar Sanay'ın Antep'i tanınması için hazırlanmış küçük bir oyundur sadece. Sonuç olarak Sanay ve Utku, Atatürk'ün Antep nüfusuna kayıtlı olduğu bilgisine ulaşırlar. Asıl hazine de budur zaten.

13. KÜÇÜK PRENSES VE KARDELEN

Masal cadısı yıllardır ormandaki kulübesinde yaşamaktadır. Yıllardır insan yüzü görmediği için canı sıkılır. Çocukların eskisi gibi masal dinlemediğinden yakınır. Masallardan bihaber çocuklar yüzünden cadı yeteneklerini kaybetmeye başlar. Yeteneklerini geri kazanmak için çocuklara masal anlatmaya ihtiyacı vardır. Kulübesinden çıkıp masal dinleyecek çocuklar aramaya başlar. Parkta oynayan çocukları görür. Biri diğerine “cadı” diye seslenince çocukların yanına gitme şansı yakalar. Çocuklara masal dinlemeleri için önce istediklerini sonra istemediklerini verir. Çocuklara pastadan yapılmış bir kulübe isteyip istemediklerini sorar. Çocukların gözleri parlar. Cadı, süpürgesiyle çocuklara dokunur ve bir anda çocuklar cadının dediği gibi kendilerini cadının pastadan yapılmış kulübesinde bulurlar. Cadı geç olduğu için çocukları eve yollamayacağını, onlara masallar anlatacağını söyler. İlk sızlanan kırmızı saçlı

çocuğa döner ve hayalini sorar. Çocuk, ressam olmak istediğini söyler. Cadının ilk masalı bir ressamı anlatır. Masalın adı Kum Saati'dir. Masalda bir ressam ve onun kırmızı saçlı oğlu vardır. Masal bittiğinde sarı saçlı kız cadıya yalvarmaya başlar. Ortalığı dağıtmadığını, hiç ders çalışmadığını söyleyen küçük kıza cadı sıranın onun masalında olduğunu, masalın okula gitmeyen bir kızı anlattığını söyler. Sarı saçlı kızın masalı Ay Dede'dir. Bu masaldan sonra sırada oyuncak bebeğini paylaşmayan kara gözlü küçük kızın masalı vardır: Uç Uç Böceğim. Tüm masallar bitmeden çocuklar uyur. Cadı onları evlerine sıcacık yataklarına gönderir. Kalan iki masalı çocukların düşlerine gönderir. Düşlerine giden ilk masal Küçük Prens ve Kardelen'dir. Küçük Prens beklemediği gibi bir doğum günü geçirir. Bundan üzüldüğü sırada yaşlı bilgin Küçük Prens'e üzerinde yedi renk olan büyü bir fırıldak armağan eder. Fırıldak küçük prensin hayatını değiştirir. Prens saraydan çıkar. Saray dışında gezinir, çocuklarla oynar. Kırdan bembeyaz bir kardelen görür. Kardeleni saray bahçesine dikmek üzere kökleriyle yanına alır. Saraya dönerken Küçük Prens kara büyücü görür. Küçük Prens'in insanlarla içli dışlı olmasından pek hoşlanmaz ve kara büyücü kara listesinin sonuna Küçük Prens ekler. Kardelenin gelmesi ile sarayda birçok şey değişir. Prens, kraliçe, bahçe duvarları... İyice rahatsız olan kara büyücü kraliçenin yanına gelir, Küçük Prens'in beyaz bir çiçek yüzünden öleceğini söyler. Paniğe kapılan kraliçe, ülkedeki tüm beyaz çiçekleri hatta beyaz olan ne varsa yok ettirir. Yaşlı bilgin saraydan kovulur. Aradan zaman geçer, bahar gelir, Küçük Prens gittikçe kötüleşir, yaşlı bilginle görüşmek ister. Bunun Prens'in son arzusu olduğunu düşünen kraliçe ona izin verir. Yaşlı bilgin prens'e fırıldak getirir, ancak prensin üfleyecek gücü yoktur. Baharın gelmesi, fırıldağın dönmesi ile her şey yeniden değişir. Büyücü kaçmak için bindiği korsan gemisi ile suya gömülür. Tüm beyaz çiçekler topraktan yeniden doğar, sarayın etrafındaki duvarları doğa kendi gücüyle yıkar, prens çocuklar tarafından yapılmış papatyadan tacını takar. Son bir masal kalmıştır. Aç Gözlü Dev. Balıkçının oğlu Çıpa ve yanlış anlamalarıyla kendi sonunu hazırlayan açgözlü, üç gözlü bir dev anlatır. Çıpa biraz şans, biraz cesaret, bir miktar da devin akılsızlığı sayesinde ülkesini ve küçük gün ışığını kurtarır.

14. ŞEKER KIZ VE BÜYÜLÜ ELMA

Şeker hayal gücü yüksek, küçük bir kızdır. Güzel resim yapar, aynı zamanda bir masal ustasıdır ve bunu etrafındaki herkes bilir. Bir gün hasta olduğu için okula gitmez. Ailesinin ona özel olarak aldığı yamru yumru hormonsuz elmayı beğenmediğinden kendisine harika bir elma resmi çizer. Hapşırır. Çizdiği resim havalanır ve beğenmediği elmanın üzerine konar. Sonrasında resim Şeker'le konuşmaya başlar. Elmanın kendisine hormonlu dediğinden yakını. Şeker bu durumu merak etmeye başlar. Elmayla konuşmak ister ama konuşamaz çünkü resim ancak kendisini severse elmayı duyabileceğini söyler. Tahammül edemediği elmayı sevmesi,

dahası o elmanın tadına bakması gerekir. Bunu yapmaz. Artık güzel resim yapamayacağını düşünür. “Hormon nedir, neye yarar?” gibi sorular sorar. Kel bir dede, bıyıklı bir babaanne, doğa ana, arkadaşları ve yanından hiç eksik etmediği hayal gücü üzerine kafa yorar. Bir gün ağzına bir zeytin tanesi atar. Zeytin ona “abla” der ve onunla oynar, konuşur, gezer, tozar. Sonra altın rengi bir zeytin çizer Şeker. İyi iş başarmıştır. Öz güveni yerine gelir. Elma resmi çizmeye çalışır, domates gibi bir şey olur. Yine başaramaz. Elma kadar inatçıdır. Elma yemeden elma resmi çizme konusunda kararlıdır. Bu kez ağzında bir lokma biftek varken hayvanlarla konuşmaya başlar. Daha sonra teker teker bu hayvanları çizer. Çizdiği resmi arkadaşı Kaan önce bozar sonra da “benim kâğıdım” diyerek yırtıp atar. Ağlayan Şeker’in yanına öğretmeni ve arkadaşları gelir. Arkadaşı Ziya, kırmızı hormonsuz bir elma uzatır Şeker’e. Şeker, arkadaşını kırmamak için ön dişlerini elmaya geçirir. Elmanın tadında, kokusunda aldığı tada duyduğu hazza inanamaz. Arkadaşı Birgül’ün armağan ettiği resim defterini önüne alır, yeryüzünün en büyük, en hormonsuz, en güzel, en kırmızı elmasını çizer. Ardından arılar, kelebekler, olgun başaklar, toprak karıştıran solucanlar çizer. Rengârenk boyalarla boyar.

15. UĞURBÖCEĞİ’NİN MUTLULUK HAPLARI

Altı benekli yavru uğur böceği Cıra’nın dokuz benekli güzel mi güzel bir uğur böceği olması için üç büyümlü sözcüğe ihtiyacı vardır. Her büyümlü sözcük Cıra için pırıl pırıl yeni bir benek demektir. Yüzyıllardır insanlar uğur böceklerinin uğur getirdiğine inanırlar. Benekleri tamamlanan uğur böceği ise insanoğlunun dileklerini yerine getirir, mutluluk hapı almış gibi kendini, insanları ve tüm dünyayı mutlu eder. Güneş doğar. Cıra annesinin tavsiyelerini alır ve büyümlü sözcükleri aramaya koyulur. Elinde büyümlü sözcüklere dair yalnızca tek ipucu vardır: K.O.H. yani sözcüklerin baş harfleri. Cıra kırlarda uçmaktan yorulur, acıktır. İlk gördüğü papatyanın üstüne tünayıp bitki bitleriyle karnını doyurur. Sonra bir yaprağın üzerine uzanır ve uyur. Uyandığında yaprak bir çocuğun elindedir. Çocuğun adı Kanat’tır. Kanat, Cıra’yı evine götürür. Cıra, Kanat’ın odasında çok eğlenir, bol bol güler o sırada “Kahkaha” der. İçi bir hoş olur. İlk büyümlü kelimeyi çözmüştür. Cıra’nın pırıl pırıl kırmızı bir beneği olur. Kanat akşamı ailesi ile geçirir. Cıra ise Kanat’ın odasında uyuyakalır. Kanat’ın babasının sesine uyanır. Kanat yatakta yatarken babası başındadır. O arada hayal gücünden bahsederler. Cıra düşünür. “Hayal Gücü” yani H. İçi kıpır kıpır olur, sekizinci benek parıldamaya başlar. Geriye bir tek "O" ile başlayan büyümlü sözcük kalır. Sabah Kanat’ın annesi camı açınca, Cıra karnını doyurmak için dışarıya çıkar. Bir yandan da Kanat’ı bulmaya çalışır. Okul bahçesindeki flüt sesi Cıra’ya tanıdık gelir. Sesi takip eder ve çocuğu bulur. Çocuklar, müzik, arkadaşlık, eğlenmek... Cıra hep burada kalmak ister. Kalmak ve çocuklarla arkadaşlık etmek, oyun oynamak. “Oyun” yani O harfini keşfeder, kalbi pır pır eder. Cıra üçüncü büyümlü sözcüğü bulur. Güneş, Cıra’nın

dokuzuncu beneğini ısıldatır. Cıra görevi başarıyla sona erdirir. Çiçekler hafif bir yelle sallanıp Cıra'yı uğurlarlar.

17. NUN GELİNCE

Cansu inatçı, şımarık, bencil, dağınık bir kız çocuğudur. İsteddiği her şeyi ağlayarak, tepinerek elde etmeyi başarmaktadır. Anne babası arasında da çeşitli problemler vardı. Bu da Cansu'yu daha isyankar hale getiriyordu.

Cansu için sıkıcı bir öğlenden sonradır. Çikolata yiyecek için evi birbirine katması, ders çalışmamak için bin bir takla atması bile bu ruh hâlini değiştiremez. Annesiyle birlikte üst kat komşularına çıkarlar. Ancak Cansu orada da rahat etmez eve inmek ister. Annesi anahtarı verip inebileceğini söyler. Aksilik Cansu evin kapısını bir türlü açamaz. Bu defa dik başlılığına ve inadına yenik düşen Cansu, annesinin sözünden çıkarak bahçeye iner, bu sırada arkadaşı Ayşe'yi görür. Onun annesi yanındadır. Onların yavru köpekleri sevmek için evlerinin biraz ilerisindeki bahçeye gittiklerini öğrenir. Ayşe'nin annesini ikna eder ve onların peşine takılır. Cansu ile Ayşe bahçeye girip köpek yavruları ile oynarlar ancak anne köpek onlara hızla yaklaşınca bahçeden kaçmak zorunda kalırlar. Bu sırada Cansu evin anahtarını bahçede unutmuştur ama unuttuğunun farkında değildir. Yolda Ayşe ile vedalaşıp ayrılırlar. Bu sırada olanlar olur ve Cansu eve dönerken kaybolur. Üstelik anahtarını da kaybettiğini fark eder. Yapayalnız kalır. Aslında Cansu içi yaşama sevinci ile dolu, içi pozitif duygularla bezeli, kıpır kıpır kıpır bir çocuktur. Her çocuk gibi...Ancak çevresinde gördüğü olumsuz olaylar Cansu'nun bu yönünü göstermesine engeldir. Yalnız kalınca ne yapacağını şaşırır ve korkar. Evde olmayı annesine sarılmayı hayal eder. Dünyada hiç kötülük olmasa çocuklar aç kalmazsa, savaşlar olmasa annesiyle babası birbirini öpse uça ve anahtarı bulsa diye hayallere dalar . Ancak Cansu mutluluğun bir anahtarının olmadığını bilincindedir.

Cansu, ümitsizce dolanırken ayakkabı boyacısı Dumçuk (Dumrul Çukurbostan) ile yolları kesişir ve başına tuhaf şeyler gelmeye başlar. Dumçuk ona yardım edebileceğini söyler ancak Cansu annesinin tanımadığın insanlarla bir yerlere gitme sözünü hatırlar ve Dumçuk'la gitmek istemez. Fakat Dumçuk'un da daha önce kaybolduğunu öğrenince çaresizce onun yardımını kabul etmek zorunda kalır.Dumçuk onu H.D.D. mağazasına yani “Her Derde Deva”ya götürür. Orada yalan söylemenin yasak olduğunu ve ora hakkında büyüklere bir şey söylememsi hakkında Cansu'yu uyarır. Cansu oğlanın peşi sıra gider ve çalılıkların gizlediği küçük bir taş oyuktan içeri girerler. Dışarıdan görünmeyen kocaman yeşil bir alanın içindedirler. Burası sihirli mucizelerle dolu bir alandır. Sonra gittikleri yerde karşlarına iki kapı çıkar birinin üzerinde hazine sandığı, diğerinde sanat işçiliği yazmaktadır. Cansu sanat işçiliği yazan yerde kitap rafları görür, kitap okumayı hiç sevmeyişi için diğer kapıdan içeri girerler. Orada bir masanın başına geçerler ve bilgisayar oyunu gibi bir oyun oynarlar. Oyunu kazanan oradaki

sanal dünyanın hakimi olacaktır. Oyunu oynarlar ve kazanırlar. Ancak oyun bittiğinde oyundaki sanal dünyada tek bir insan tek bir ağaç bile kalmaz. Gezegen patlar. Cansu ve Dumçuk buna çok üzülür. Başka bir bölüme geçerler ve orada Cansu'ya “Nun” adlı uygun bir bebek verilir. Nun, Cansu'ya her konuda yardımcı olacaktır. Tavgav adlı gezegenden gelen parmak büyüklüğünde bu bebekle Cansu'nun macerası başlar. Nun Cansu'nun bir nevi öğretmenidir. İlk önce Cansu'nun evini bulur ve küçük kızın evine gitmesini sağlar.

Nun, arkeologtur ve birçok konuda Cansu'nun farkındalık kazanmasını sağlar. Dumçuk'un da Şın adlı bir bebeği vardır. Dumçuk, Cansu'ya bu bebeklerle ilk tanışmasını anlatır: Yeryüzü için iyi şeyler düşleyen çocuklara bu bebekler verilirmiş. Beyin dalgalarını okuyan bilgiler varmış ve iyi şeyler düşleyen çocukları tespit edip onların H.D.D. gitmelerini ve bu bebeklere sahip olmalarını sağlamış. Şın birçok konuda Dumçuk'u uyarıyormuş. Özellikle savaşlı internet oyunları oynamasına kızıyormuş. Cansu Dumçuk 'un anlattıklarından çok etkilenir. Cansu evinin yolunu bulunca parmak büyüklüğündeki Nun'u cebine koyar, evine götürür ve artık onunla yaşamaya başlar. Nun, Cansu'ya sürekli kendi gezegenini anlatır. Orada sevmeyi bilen, yalan söylemeyen, sorumluluk sahibi insanların renkli olduğunu hatta uçabildiğini söyler. Yalanın, bencilliğin, tembelliğin, okumamanın yanlış olduğunu bu tür davranışlar sergileyenlerin cezalandırıldığını, tavuk tüyüne bulandığını hatta renksiz olduklarını anlatır. Nun'un sayesinde bencillikten uzaklaşan Cansu, başka insanların başka canlıların da var olduğunu, verdiği sözü tutmanın ne büyük bir erdem olduğunu anlar. Yoğun sevgi, yardımlaşma, dostluk, başarı, sorumluluk, empati, çevre sorunlarına duyarlılık, adalet, Cansu'nun “Nun” la öğrendiği kişiliğinin gelişmesine yardımcı olan bazı kavramlardır.

17. AKILLI ANKA

İbo, ailesiyle birlikte Almanya'da yaşar. Arkadaşı Peter'in doğum günü partisi vardır ve İbo partiye gitmek için hazırlanır. Peter'e doğum günü hediyesi almak için yaşadıkları yerde kurulan “Bit Pazarı”na gider. Peter için üzerinde “*Akıllı Anka*” yazan bir anı defteri alır. Ancak Peter'e defteri vermekten vazgeçince geri kalan parası ile arkadaşı için sadece yumurta alabilir. Partide Peter'e yumurtaları vermek onun için çok utanç verici bir durumdur. İbo çaresizce buna katlanır. Yumurtaları verdiği zaman, aldığı yumurtaların aslında pinpon topu olduğu anlar. Üstelik Peter de bu hediyeyle çok memnun olur. İbo buna bir anlam vermez. Nasıl olup da yumurtaların pinpon topuna dönüştüğünü merak eder. İşin aslını öğrenmek için tekrar pazara gider. Bu sırada aldığı anı defterini de geri vermek ister. Satıcı kızla konuşması sırasında mitolojik Anka Kuşu'nun öyküsünü öğrenir. İbo, üzerinde mitolojik anka kuşunun resmi olan anı defteri ile evine geldikten sonra her şey sıra dışı bir hâl alır. Defterin üzerindeki “Anka Kuşu” canlanır, İbo'ya birçok konuda destek olur. Yabancı bir ülkede yaşamının bütün güçlüklerini İbo, Anka Kuşu ile birlikte aşar. Hatta arkadaşlarıyla birlikte Türkiye'ye gezi bile

düzenler. İbo bu fantastik öykü boyunca bir taraftan çalışmanın, üretmenin, var olmanın, dostluğun, kardeşliğin önemini anlarken bir taraftan da kendi kültürel değerlerinin farkına varmayı başarır. Küllerinden doğan Anka Kuşu'nun İbo'ya öğrettiği en önemli şeylerden biri de her sonun yeni başlangıç olduğudur.

18. BÜYÜLÜ BAHÇE

18.1. Büyülü Bahçe

Anaokulu öğrencisi olan Akıllı Kafa'nın aklını karıştıran birçok soru vardır. Okulda yemek duasından sonra şeftali reçeli diyeceğine "Feştali yüçeli" demesi dört yaşında bir çocuk için doğal karşılanır. Çocukların hoşuna giden bu iki sözcük yüzünden anaokulu öğrencilerinin başına gelmedik kalmaz. Feştali yüçelinin çok geçmeden ne olduğu anlaşılır ancak bu kez de Akıllı Kafa alay konusu olur. Bunun yanı sıra hâlâ büyüyememiş olmak da Akıllı Kafa için çok zordur. İsteddiği birçok şeye karşılık cevap alarak büyümesi gerektiği söylenir. Kermes düzenlemek isteyen anaokulu öğrencilerinin önünde kazanılması gereken bir yarışma vardır. Yarışmayı kazanmak için yollar ararlar. Büyülü bahçede hayvan dostlarının yardımıyla yarışmayı kazanırlar. Ancak yapılan itirazlar sonucunda yarışma geçersiz sayılır. Ancak bu, çocukların harika olaylara şahit olup, mutlu olmalarına engel olmaz.

18.2. Anne Sevgisi

Küçük Ayşe, kediyi beslemek için bahçeye iner. Kediyi sahiplenmek ister ancak Pervin teyzesi ile arasında geçen bir konuşmadan sonra kedinin annesinin yanında kalmasına karar verir. Kediyle oynamak istediğinde kedinin yanına gelmeye karar verir. Ayı kalacağında çok özleyeceği annesinin yanına döner.

18.3. Mutluluk Ülkesi

Candan okulun açıldığı ilk günü neredeyse uyuyarak geçirir. Tahtadaki "S" harfini yılan sanır. Okumayı bir türlü sökemez. Annesi bir gün Mutluluk Ülkesi adında bir kitap getirip okumaya başlar ancak masalın sonunu getirmez. Masalın sonunu Candan'ın okumasını ister. Utanmalar, sıkılmalar, ağlamalar sonucunda Candan yılbaşından birkaç gün önce okumayı öğrenir. Böylece hem masalı tamamlar hem de iki hediye alır.

18.4. Dünya Kendi Ekseni Etrafında Döner

Bir iş sebebiyle New York'a gönderilen Bay İşgüzar, seyahatten dönerken bir bilgisayar alır. Bilgisayar normal bir bilgisayar değildir, bilginler için üretilmiş özel bir bilgisayardır. Bay İşgüzar bilgisayarı oğlu Çakar'a verir. Çakar, bilgisayarı kendi istekleri doğrultusunda kullanırken her şeyi birbirine karıştırır. Sonunda olanlardan rahatsız olan Çakır, bilgisayara son bir komut vererek önceden verdiği tüm komutların silinmesini ister.

18.5. Dost Uçurtma

İlgın yeni taşındıkları evde pek mutlu değildir. Dışarıda oynayan çocuklar vardır. İlgın çocukları tanımadığı için oyunlara da dahil olamaz. Bir keresinde Munçuk'un yerine oyuna girer, Munçuk dönünce de oyundan çıkmak zorunda kalır. Hiç kimseyi tanımayan İlgın'ın durumunu anlayan babası ona bir uçurtma yapar. İlgın o gün uçurtmayla oynar. Çocukların hayran bakışları uçurtmanın üstündedir, İlgın, Munçuk'un öfkeli bakışlarını görmez. Sonraki gün İlgın oyun alanına gittiğinde Sincap'ın da bir uçurtması olduğunu görür. Munçuk'ta da bir uçurtma vardır. Yarış yapmak ister. Bu yarış çocukları kaynaştırır. İlgın yeni taşındıkları bu yerde yeni arkadaşlar edinmiş olur.

18.6. Tik Tak

Annesi Utku'ya saate nasıl bakılacağını öğretir. Ancak Utku saati bir türlü anlayamaz. Zaman kavramını bir türlü tam olarak anlayamaz, ta ki odada saatle yalnız kalana kadar. Önce saatin “tik tak” sesleri canını sıkar. Ardından saatle konuşmaya başlar. Saat, ona içindeki saati gösterir. Odanın kapısında annesini gören Utku, annesine sarılır. Onu ne kadar sevdiğini söyler. Zamanın değerini anlamıştır.

18.7. Güneş Anne

Alican hayal gücü gelişmiş, kendi kendine oyunlar oynayan, sıkılmak nedir bilmeyen bir çocuktur. Bir kardeşi olacaktır. Annesi, babası ve kardeşini beklerken anneannesinin davranışları Alican'ı sinirlendirir. Eve küçük bir kardeş gelir. Herkes eve yeni gelen ufaklıkla ilgilenir. Alican gözlerini kapar ama bir türlü hayal kuramaz. Alican'ın ruhsal değişimi annesini endişelendirir, Onu doktora götürmeye karar verir. Doktor, Alican ile iletişim kurar. Ona ailesi olduğunu hatırlatır. Doktordan çıktıktan sonra annesi Alican'a onu çok sevdiğini, ona değer verdiğini ve onun artık ağabey olduğunu söyler. Alican artık ağabeydir ve oyunlar oynamak yerine kardeşi ile ilgilenmeyi seçer.

19. NİL SORUYOR

Nil, meraklı bir çocuktur. Öğrenme açlığı içindedir. Neden çiçekler gibi güzel kokmadığını, kedi gibi yumuşak tüylerinin olmadığını, kuş gibi uçamadığını sorar. Annesi de Nil'e, tüm sorularına yanıt bulabilmek için okula gittiğini söyler. Nil, soru sormayı, sorular da Nil'i çok sever.

20. GÜNEŞE KÖPRÜ

20.1. Güneş Köprü

Yasemin sekiz yaşındadır. Anneanesi ve ablasıyla yaz tatiline gider. Deniz kenarında Rüstem Amca ile arkadaş olur. Ondan bilmediği meslekler hakkında bilgi edinir. İnsanların bildiklerini başkalarına öğretmesinin güzelliğini fark eder. Paylaşmanın güzelliğini anlar.

20.2. Çil, Sıfır ve Oyuncaklar

Semoş, yedi yaşında, sevimli bir kız çocuğudur. Yüzünde güneşin ona armağan ettiği kahverengi ve turuncu on tane çil vardır. Sınıf arkadaşlarından birinin “Çilli Horoz” adlı öyküyü anlatarak onunla alay etmesinden çok rahatsız olur. Hayatında yaşadığı bütün olumsuzluklardan çillerini suçlar. Onların yok olmasını ister. Bu küçücük ayrıntılar yok olduğu zaman hayat karışır ve Semoş yaşamın bütün güzelliklerinin aslında küçücük ayrıntılarda saklı olduğunu fark eder.

20.3. Düğmeye Basınca Işık Nereye Gider

Işık, dokuz yaşında, yüreği sevgiyle dolu bir çocuktur ve hiçbir şey onun içindeki sevgiyi yok edemez. Onu seven insanlarla iç içe yaşamaktadır. Sevgiyi düğmeyi kapatınca enerjinin içeride hapsedilmesine benzeten Işık, kendisini kimin ne kadar sevdiğini önemsemez. Çünkü kendisinin kimi ne kadar sevdiği ya da sevmediği çok daha önemlidir.

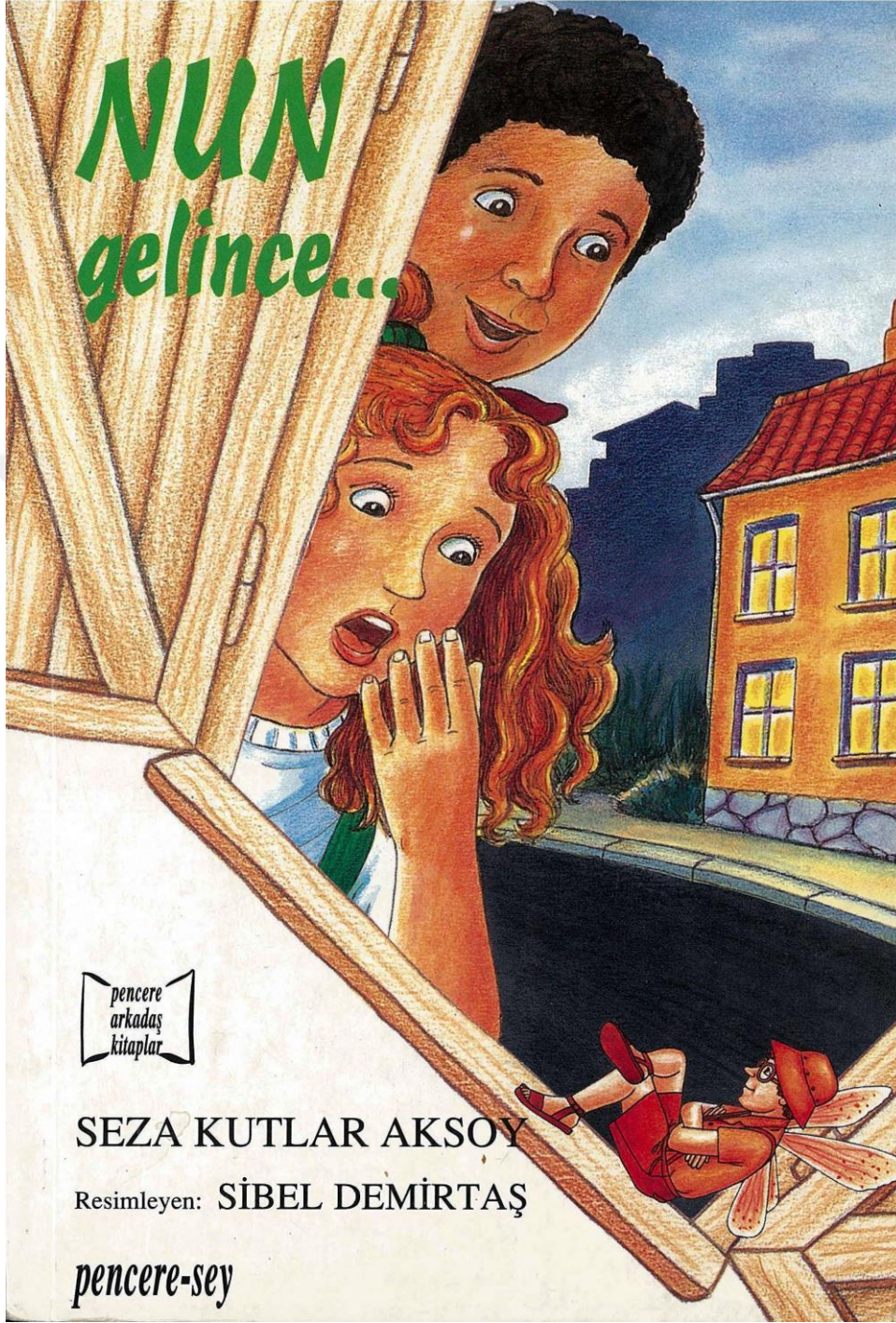
20.4. Yabancı Dil-Kedice

Ayşe, abisi Emre ve kedisi Pamuk'la yaptığı bir araba yolculuğunda bütün cadde boyunca hiç Türkçe ad kullanılmadığını gözlemler. Evlerinde de sürekli paradan bahsedilmesi ve marka konuşulması onu rahatsız eder. Evlerinde Türkçeyi daha doğru kullanmak için bütün aile ortak karar alırlar. Dilin ne denli güçlü olduğu düşüncesi Pamuk kedi tarafından da paylaşılır.

20.5. Bir Elmanın İki Yarısı

Emre ve Fatmanur iki kardeşdir. Emre beşinci sınıftadır, Fatmanur ise okula yeni başlamıştır. İki kardeş ara sıra kavga etseler de bir elmanın iki yarısı gibidirler ve birbirlerini çok sevmektedirler.

EK 3. İncelenen Eserlere Ait Görseller

Seza Kutlar Aksoy

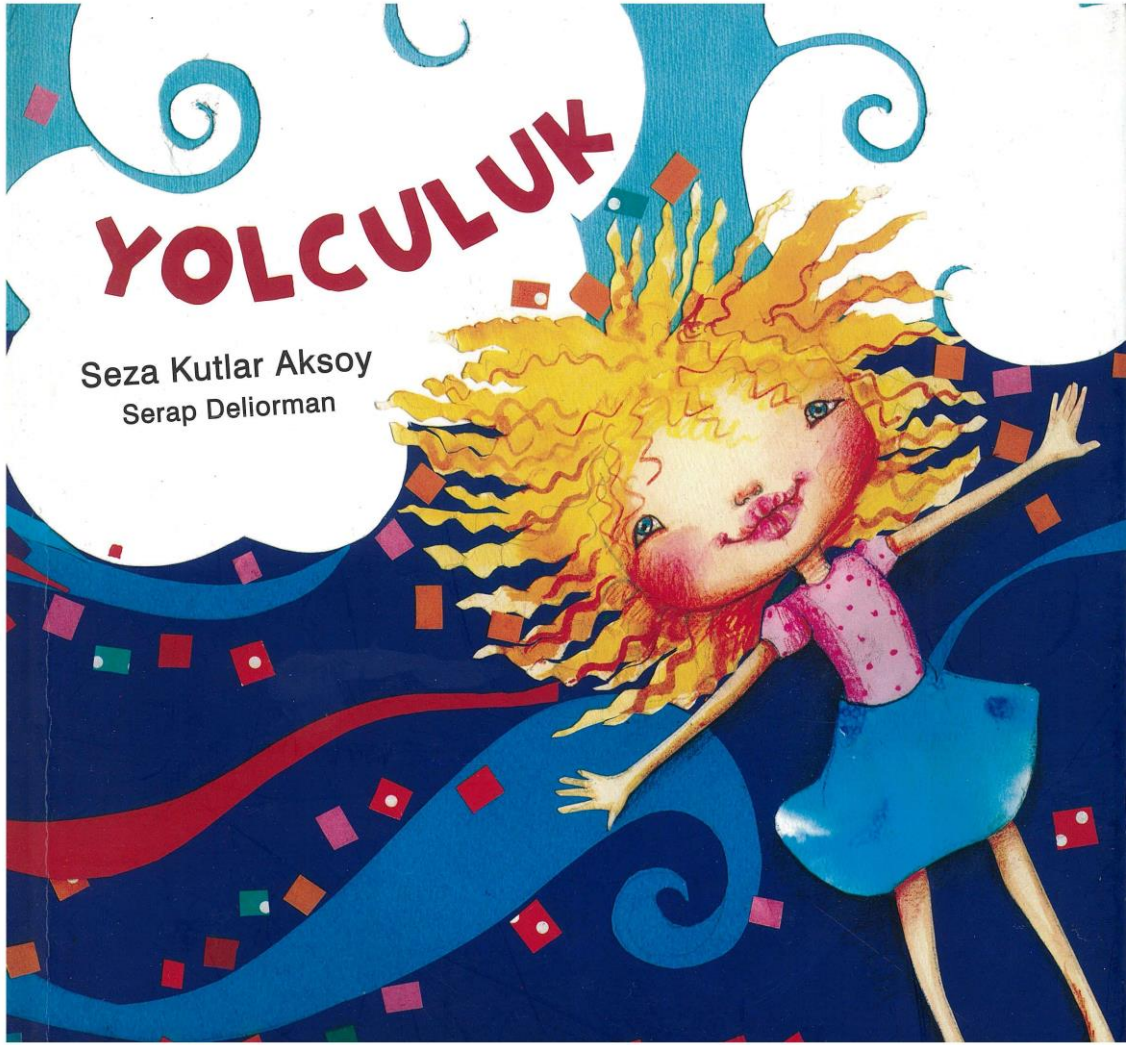
ŞİŞKO PATATES

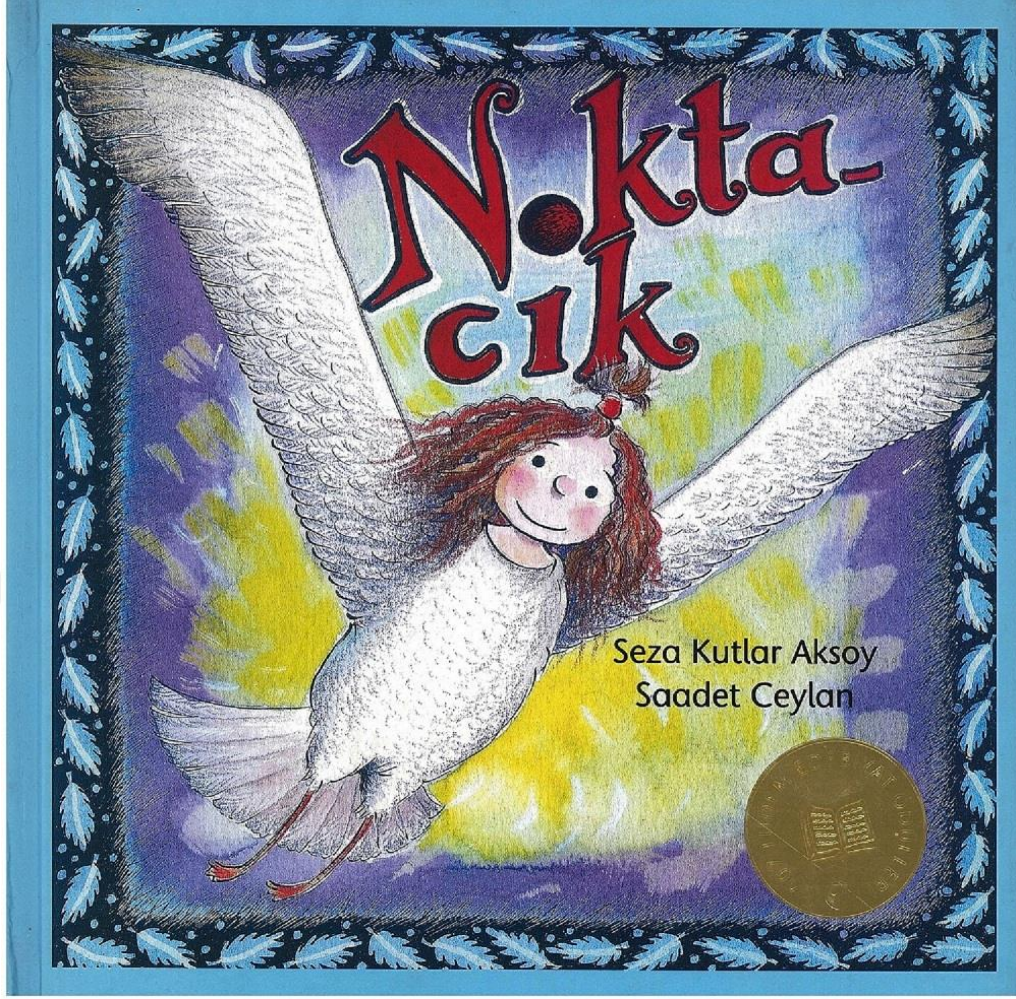
YARATICI OKUMA DİZİSİ
Roman

Resimleyen: Ferit Avcı / Yaratıcı Okuma Dosyası: Mustafa K z

Seza Kutlar Aksoy
UĞURBÖCEĞİ'NİN
MUTLULUK HAPLARI

Resimleyen: Burcu Yılmaz

Seza Kutlar Aksoy
ŞEKER KIZ VE
BÜYÜLÜ ELMA

Resimleyen: An-Su Aksoy

3. basım

CAN
ÇOCUK

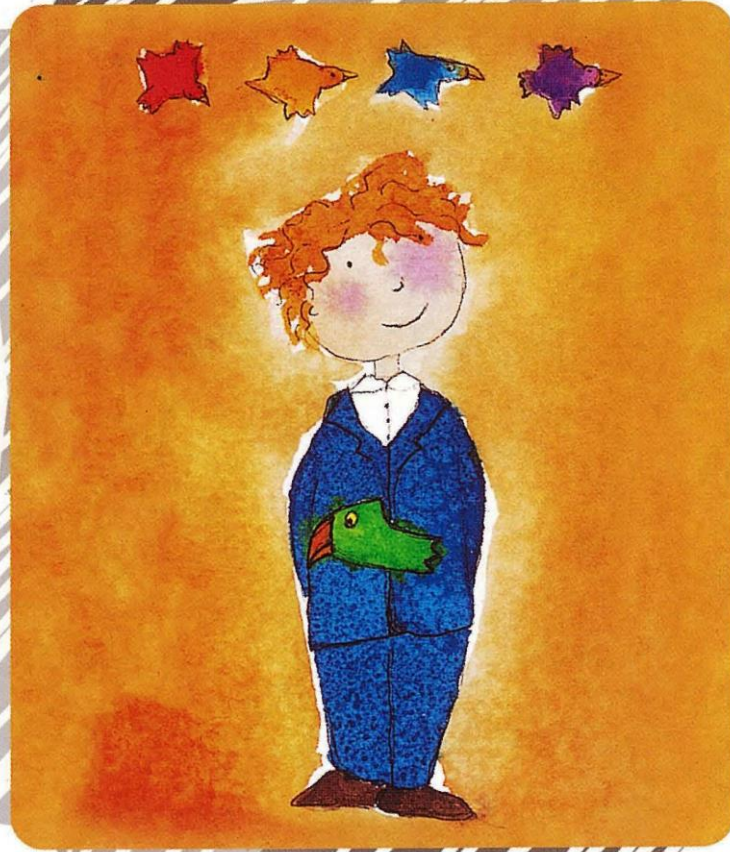
BAŞODANIN GİZEMİ

Hatice Seza Aksoy

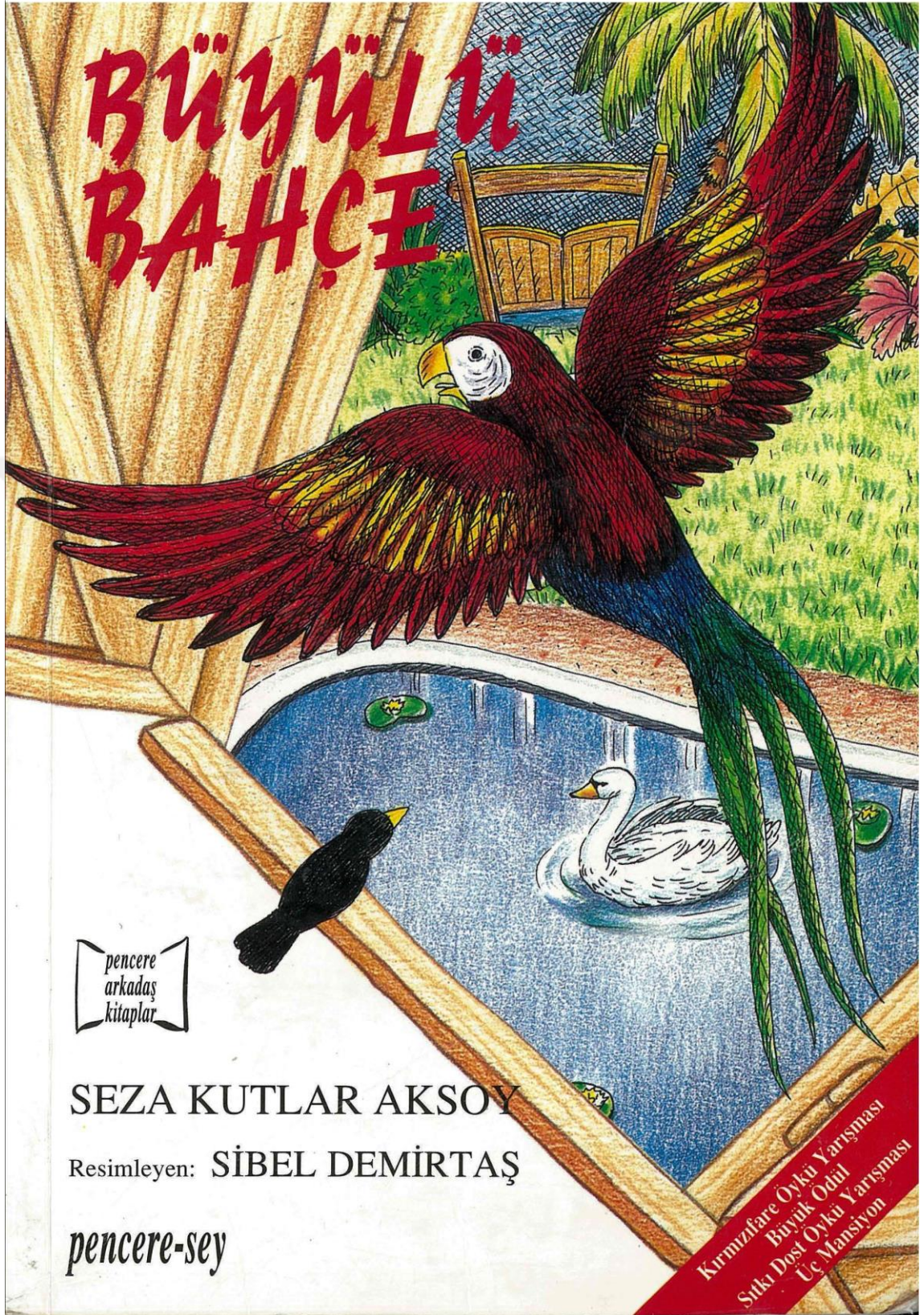
TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları Çocuk Kitapları Dizisi - I

Seza Kutlar Aksoy
ÇEVİRİMİÇİNDE
ŞERAFETTİN

Kapak Resmi: An-Su Aksoy

CAN
ÇOCUK

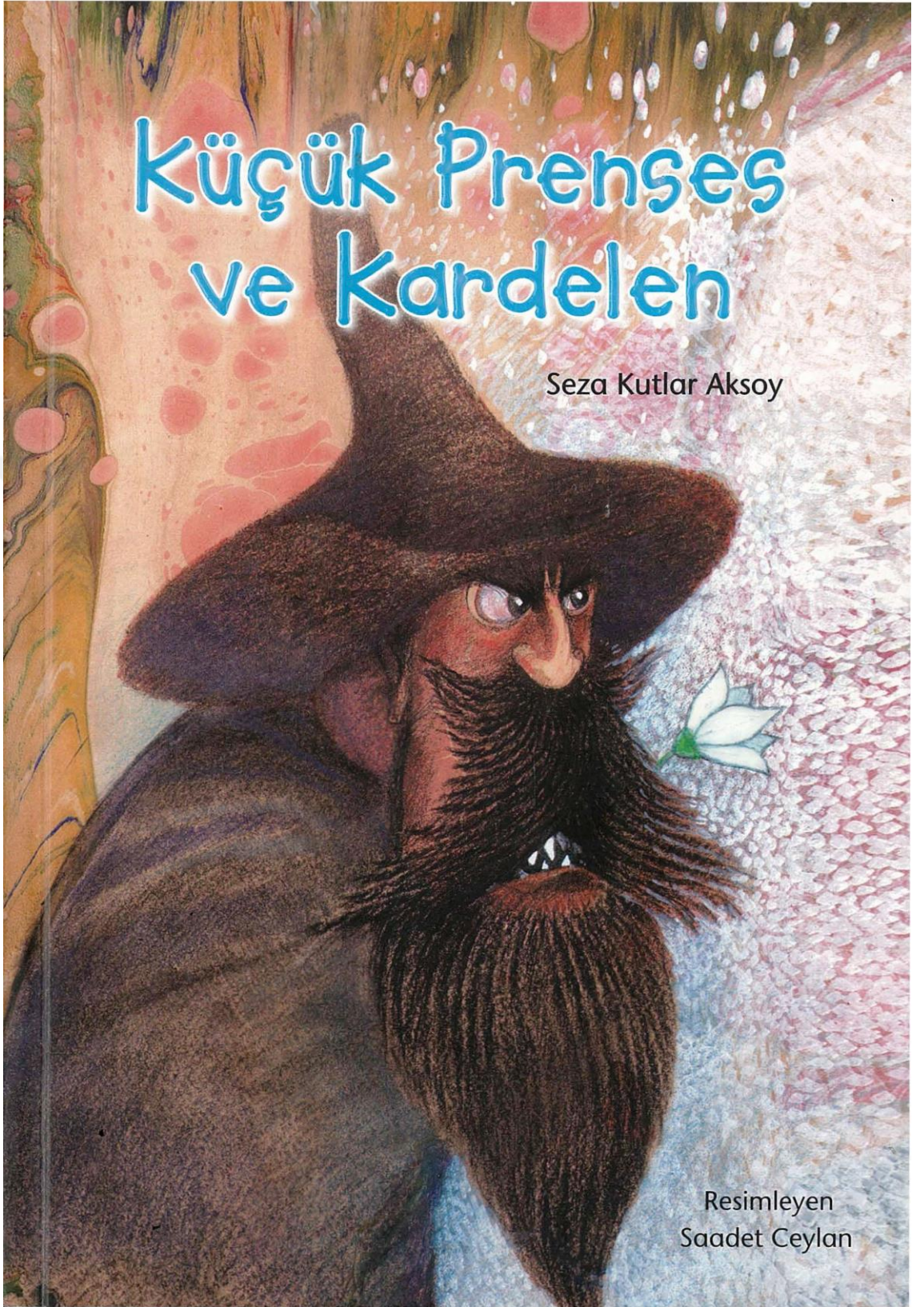
pencere
arkadaş
kitaplar

SEZA KUTLAR AKSOY

Resimleyen: SİBEL DEMİRTAŞ

pencere-sey

Kırmızıfare Öykü Yarışması
Büyük Ödül
Sıkı Dost Öykü Yarışması
Üç Mansiyon

Güvercin'in saati

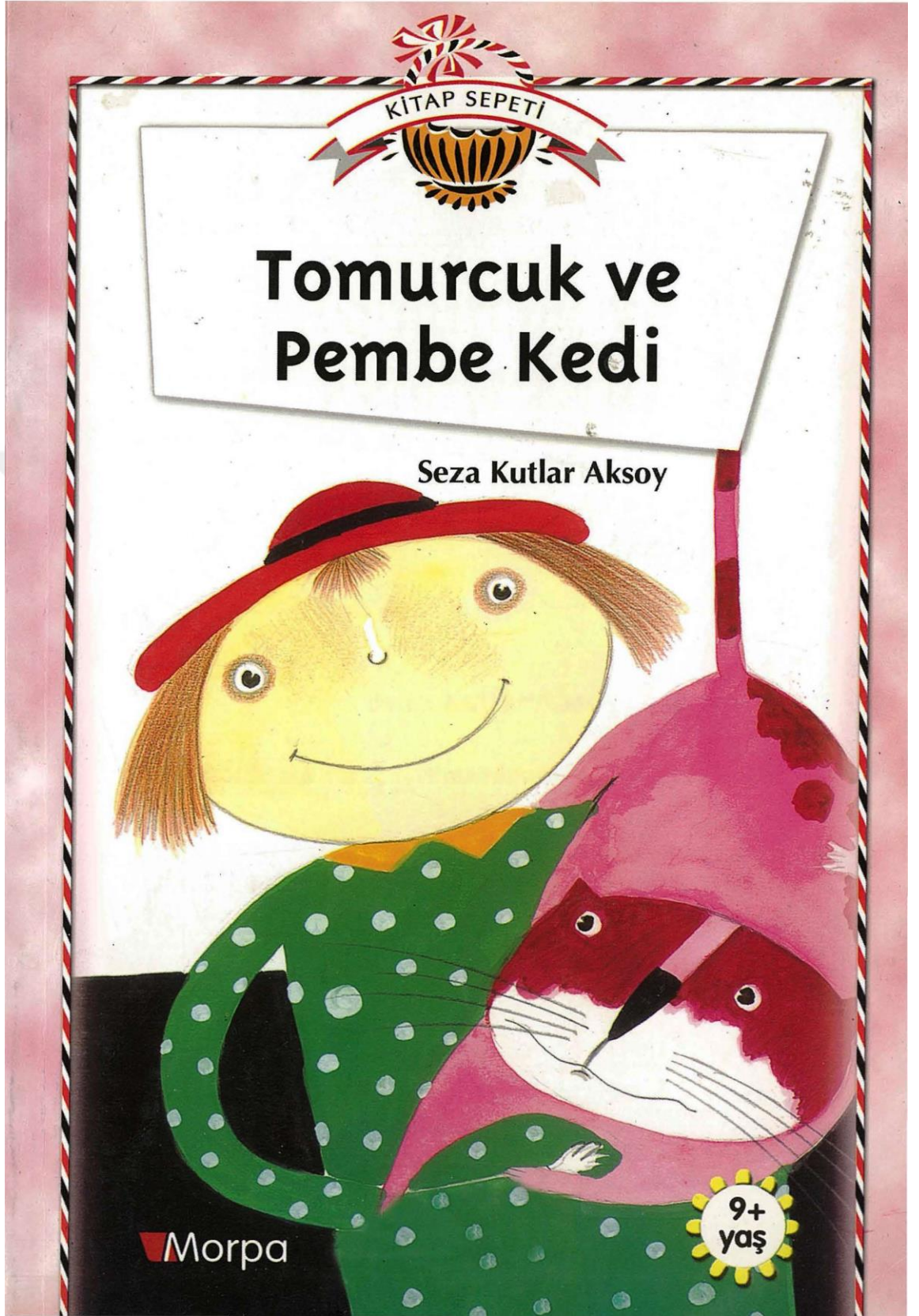
Seza Kutlar Aksoy

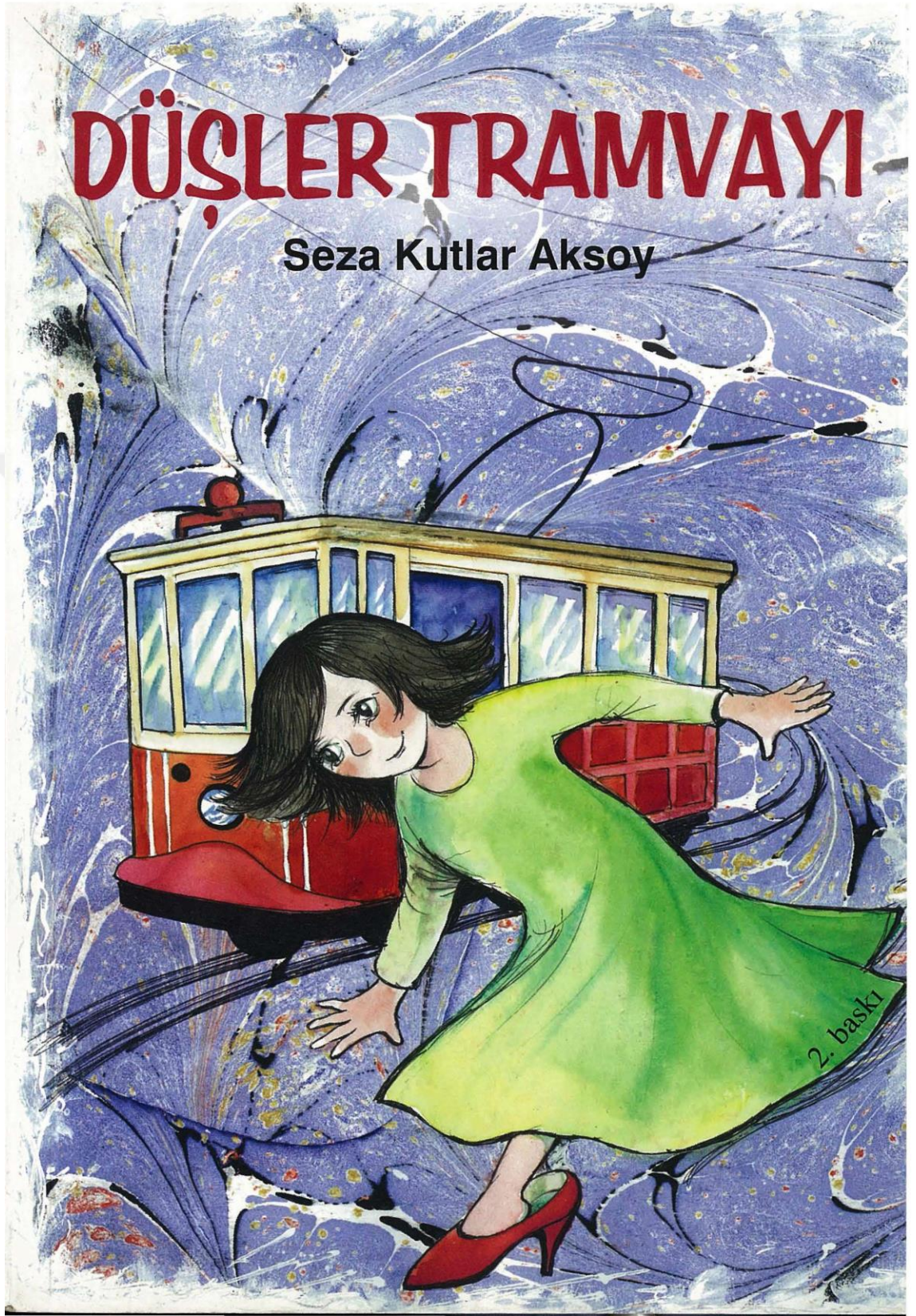

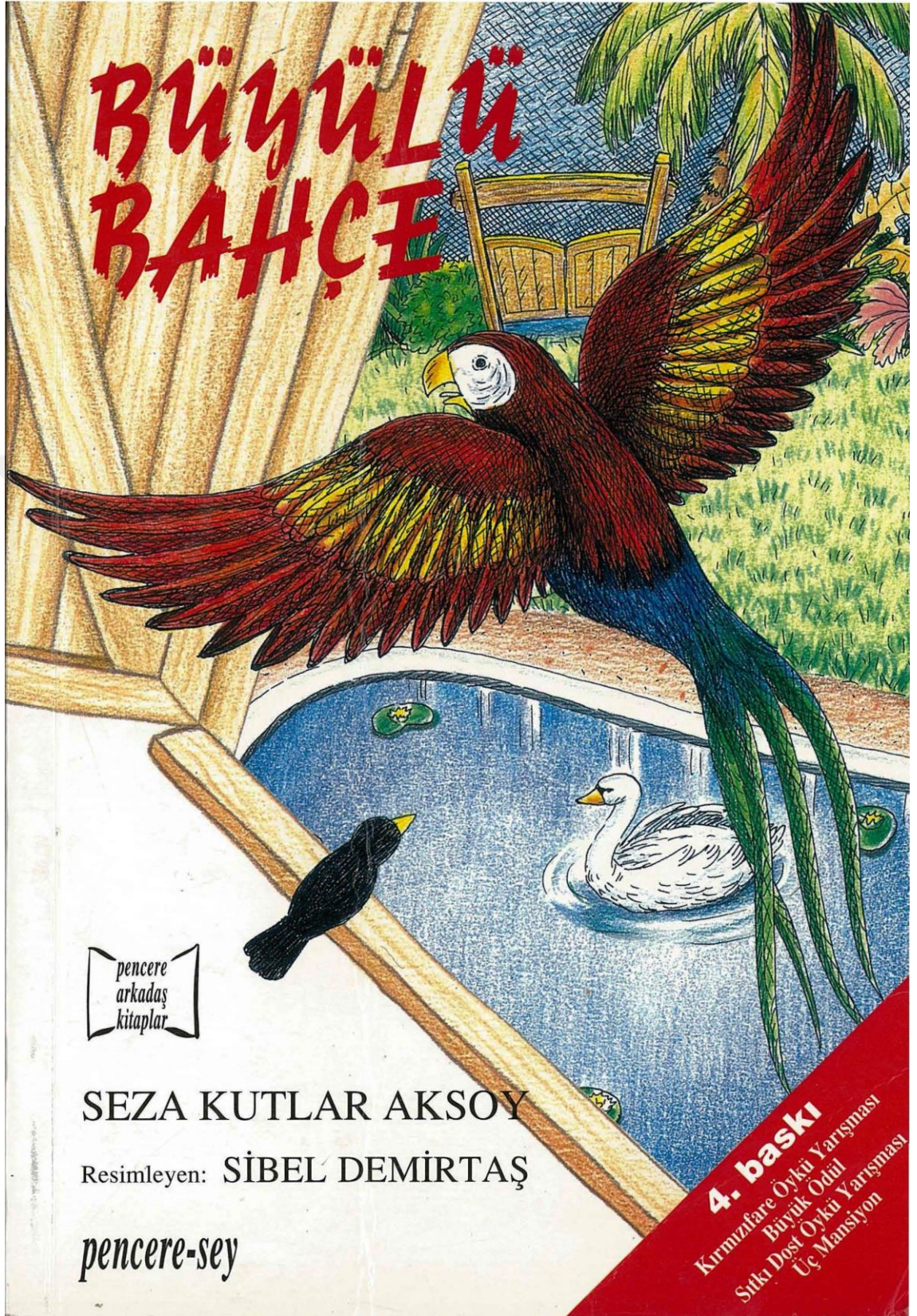
pencere
arkadaş
kitaplar

Resimleyen
Sevim Yeşilbursa

pencere-sey

BÜYÜK BAHÇE

pencere
arkadaş
kitaplar

SEZA KUTLAR AKSOY

Resimleyen: SİBEL DEMİRTAŞ

pencere-sey

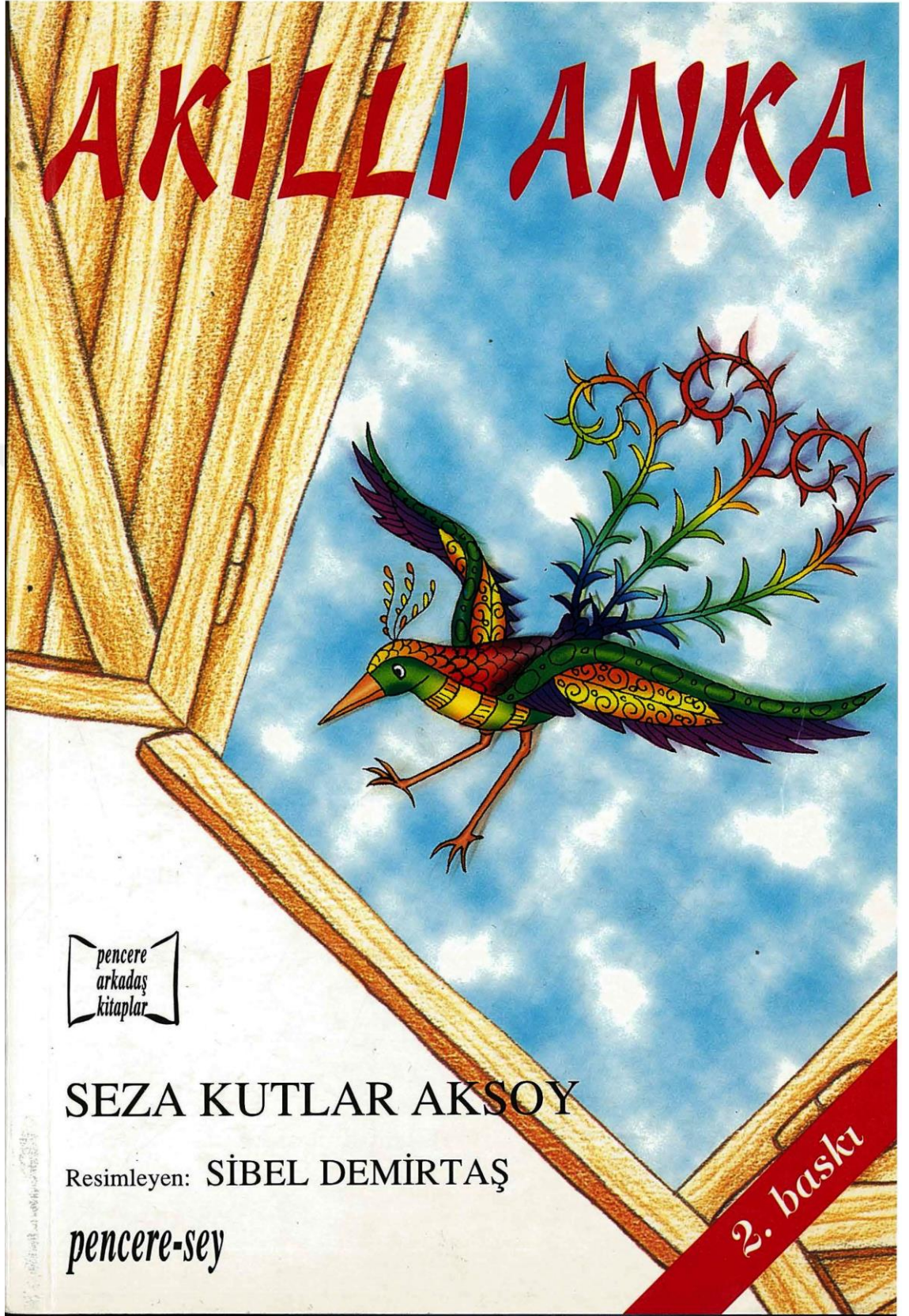
4. baskı

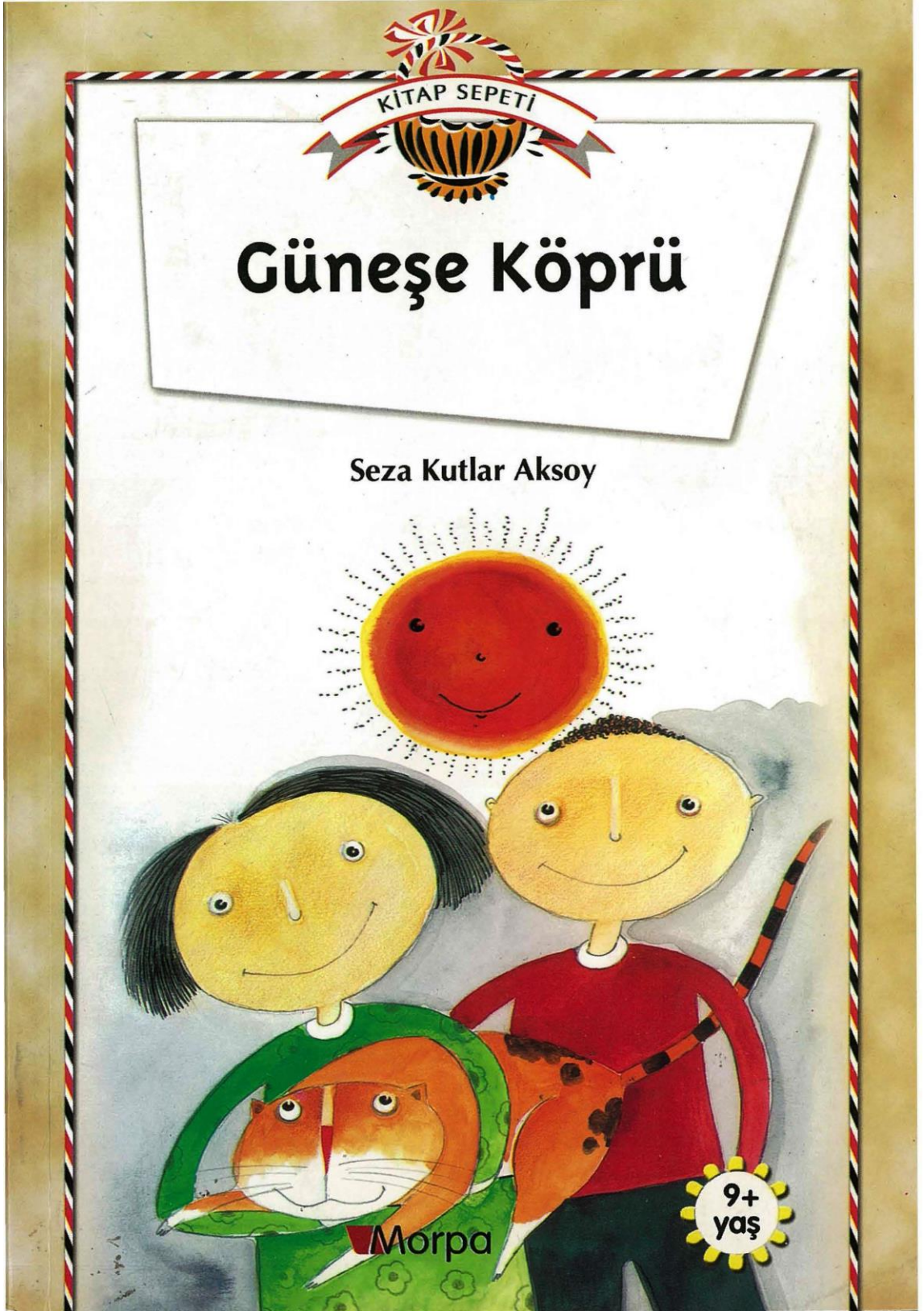
Kırmızıfare Öykü Yarışması
Büyük Ödül
Sıkı Dost Öykü Yarışması
Uç Mansiyon

TOMURCUK VE PEMBE KEDİ ALTIN PEŞİNDE

Seza Kutlar Aksoy

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı, Soyadı: Elif Atalay

Doğum Tarihi ve Yeri: 02/02/1980

Eğitim Bilgileri:

Lise: Ali Fuat Kadirbeyoğlu Anadolu Lisesi/1997

Lisans: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi

Bölümü/2002

Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi:

2002- ... Millî Eğitim Bakanlığı

İletişim Bilgileri:

Adres: İMKB İnönü Ortaokulu

E- Posta: elifatalay80@hotmail.com